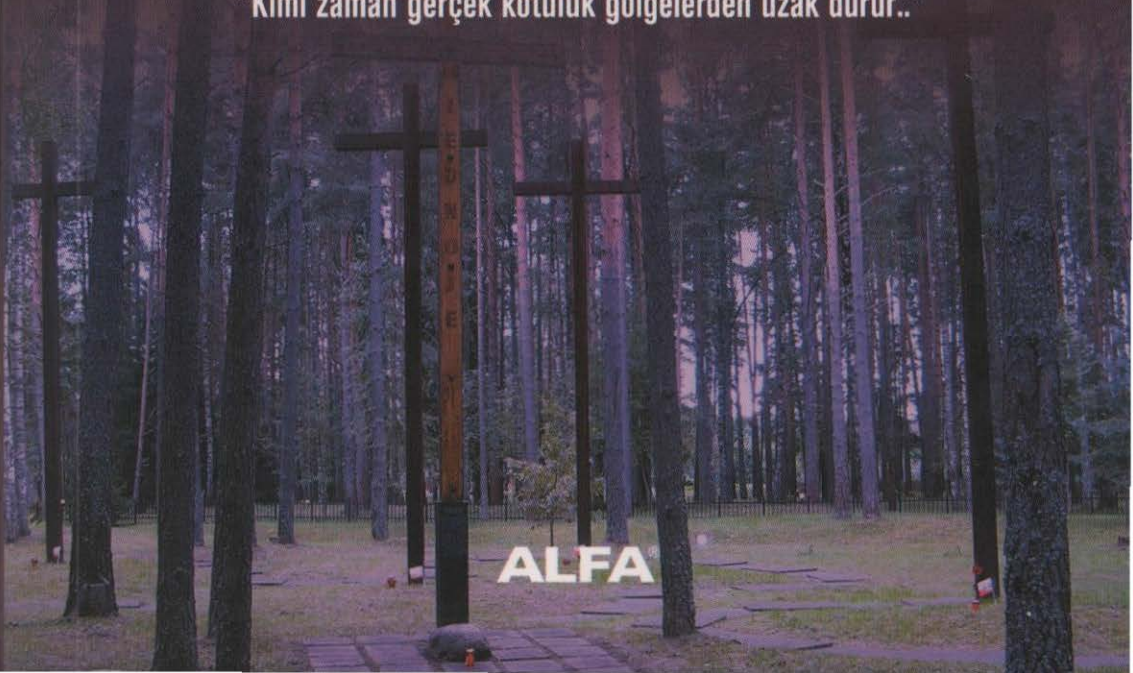
ULUSLARARASI ÇOKSATAR
Dedektif Bernie Günther 9

KATYN KATLİAMI

PHILIP KERR

"Kimi zaman gerçek kötülük gölgelerden uzak durur.."

ALFA

Bernie Günther 9
KATYN KATLİAMI

PHILIP KERR (22 Şubat 1956)

Yazarın Bernie Günther romanları en iyi suç romanları arasında kabul edilmektedir. Eleştirmenler onun eserlerini Raymond Chandler ve John le Carré'nin eserleriyle kıyaslamaktadır. Philip Kerr Edinburgh doğumludur, fakat Londra, Wimbledon ve Cornwall'da oturmaktadır.

CEM DEMİRKAN

1973 İstanbul doğumlu. Boğaziçi mezunu. 2003'ten beri çevirmenlik yapıyor. İlk aklına gelen çevirileri şunlardır: *Ölüm ve Şeytan* [Frank Schatzing, Resif]; *Biri ve Öteki* [Philip Kerr, Alfa]; *Sessiz Alev* [Philip Kerr, Alfa]; *Ölüler Dirilmezse* [Philip Kerr, Alfa]; *Sahra Grisi* [Philip Kerr, Alfa]; *Ölümcül Prag* [Philip Kerr, Alfa].

Katyn Katliamı
© 2015, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

A Man Without Breath
© 2013, tynKER ltd

Kitabın Türkçe yayın hakları Anatolialit Ajans aracılığıyla Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu
Kitap Editörü Merve Çay
Kapak Tasarımı Elif Çepikkurt
Sayfa Tasarımı Zuhal Turan

ISBN 978-605-171-232-1
1. Basım: Ocak 2016

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29
Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110 Fatih-İstanbul
Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika no: 10905

KATYN KATLİAMI

PHILIP KERR

"Kimi zaman gerçek kötülük gölgelerden uzak durur.."

Çeviri
Cem Demirkan

ALFA

Dini olmayan bir millet,
nefessiz kalan insan gibidir.

Joseph Goebbels,
yayımlanan tek romanı *Michael*'dan.

BİRİNCİ KISIM

1

Pazartesi, Mart 1943

Franz Meyer masanın başında ayağa kalkıp aşağıya baktı, ellerini masa örtüsünün üzerine koydu ve susmamızı bekledi. Sarı saçları, mavi gözleri ve Hitler'in resmi heykeltıraşı Arno Breker tarafından oyulmuşa benzeyen neo-klasik yüz hatlarıyla Yahudi denince akla gelecek son kişiydi. SS ve SD'nin yarısı ondan çok daha fazla Sami'ye benziyordu. Meyer derin bir nefes alıp keyif ve rahatlamayla sırıtarak masada oturan dört kadının şerefine kadeh kaldırdı. Hiçbiri Yahudi olmasa da Propaganda Bakanlığının bayıldığı ırkçı klişelere göre pekâlâ olabilirlerdi; tümü burunları büyük, gözleri koyu, saçları daha da koyu olan Almanlardı. Meyer bir an için konuşamayacak kadar müteessir göründü ve nihayet söze başladığında da gözlerine yaşlar dolmuştu.

"Karıma ve kız kardeşlerine benim için sarf ettikleri gayretlerden dolayı teşekkür ediyorum,"

dedi. "Yaptıklarını yapabilmek büyük cesaret gerektirirdi ve Yahudilere Yardım Dairesinde tutsak olan bizler için, dışarıda bizleri düşünen ve yardımımıza koşmaktan çekinmeyen kişilerin bulunduğunu bilmenin ne büyük bir mutluluk olduğunu anlatmaya kelimeler kifayetsiz kalır."

"Bizi tevkif etmemelerine hâlâ inanamıyorum," dedi Meyer'in karısı Siv.

"İtaat eden insanlara o kadar alışmışlar ki," dedi baldızı Klara, "ne yapacaklarını bilemiyorlar."

"Yarın Rosenstrasse'ye geri döneceğiz," diye üsteledi Siv. "İki bin kişinin tümü serbest kalana kadar durmayacağız. Halk harekete geçtiğinde neler yapabileceğini göstereceğiz. Baskıyı artırmak zorundayız."

"Evet," dedi Meyer. "Baskıyı artıracağız. Mutlaka. Ama önce yeni dostumuz Bernie Günther'in şerefine kadeh kaldırmak istiyorum. O ve Savaş Suçları Dairesindeki meslektaşları olmasa muhtemelen hâlâ Yahudilere Yardım Dairesinde hapis olacaktım. Akabinde de kim bilir nereye gönderilirdim?" Gülümsedi. "Bernie'ye."

Lützowerstrasse'de bulunan Meyer ailesinin nezih yemek odasında altı kişiydik. Dördü ayağa kalkıp sessizce kadeh tokuştururken ben başımı iki yana salladım. Franz Meyer'in takdirini hak ettiğimden emin olmadığım gibi içtiğimiz de gayet kaliteli bir Alman kırmızı şarabıydı – savaş öncesinden kalma bir Spätburgunder'di, şarabı benim için ziyan etmek yerine yiyecekle takas etmeleri gerekirdi. Berlin'de değil kalitelisi, herhangi bir şarabı bulmak bile imkânsız hale gelmişti.

Ayağa kalkıp ev sahibimle ters düşmeden evvel kibarca sağlığıma içmelerini bekledim. "SS üzerinde bu kadar tesirim olduğumu zannetmiyorum," dedim. "Gösteriniz sırasında görev yapan birkaç polisle konuştuğumda bana fabrika eyleminin parçası olarak cumartesi tutuklananların büyük çoğunluğunun birkaç güne kadar salıverileceği yönünde bir rivayet bulunduğunu söylediler."

"Bu müthiş bir şey," dedi Klara. "Peki, bu ne manaya geliyor, Bernie? Yetkililer sınır dışı etme siyasetini yumuşatmaya mı başladılar acaba?"

Daha fikrimi söylememe fırsat kalmadan hava akını sirenleri çalmaya başladı. Hepimiz hayretle birbirimize baktık. İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin son akınının üzerinden neredeyse iki yıl geçmişti.

"Sığınağa gidelim," dedim. "Ya da bodruma inelim."

Meyer başını salladı. "Evet, haklısın," dedi emin bir ifadeyle. "Hepiniz gidin. Gerçek olabilir."

Ceketimi ve şapkamı askıdan alıp Meyer'e döndüm.

"Sen de geleceksin, değil mi?" dedim.

"Belki bilmiyorsun ama Yahudilerin sığınağa girmesi yasak. Zaten bilmemen de normal çünkü sarı yıldız uygulamasından beri hava akını olmadı."

Başımı iki yana salladım. "Bilmiyordum," dedim. "Peki, Yahudiler nereye gidecekmiş?"

"Cehenneme tabii ki. En azından onlar öyle umuyor." Meyer bu sefer alaycı bir ifadeyle sırıttı. "Üstelik civardakiler bu dairede Yahudilerin oturduğunu biliyor. Kanunen, bomba patlamasının

basıncını asgariye indirmek için kapı ve pencerelerin açık bırakılması gerektiğinden hırsızlara da gün doğuyor." Başını iki yana salladı. "O yüzden ben kalıyorum."

Pencereden baktım; aşağıdaki sokakta yüzlerce insan, üniformalı polisler tarafından sığınağa yönlendirilmeye başlanmıştı. Kaybedecek zaman yoktu.

"Franz," dedi Siv. "Sen gelmeden gitmeyiz. Ceketini giyme. Yıldızı görmezlerse Alman olduğunu zannederler. Bayıldığımı söyleyip beni taşıyabilirsin. Geçiş belgemi gösterip karın olduğumu söylersem kimse başka bir şey sormaz."

"Haklı," dedim.

"Ya tutuklanırsam ne olacak? Daha yeni tahliye oldum." Meyer başını iki yana sallayıp güldü. "Üstelik muhtemelen sahte alarmdır. Şişko Hermann Avrupa'nın en iyi savunulan şehrinde olduğumuzu söylememiş miydi?"

Sirenler, dumanları tüten cehennemdeki bir fabrikada, gece vardiyasının sona erdiğini bildiren mekanik düdükler gibi çalmaya devam etti.

Siv Meyer masaya oturup ellerini sıkı sıkı kavuşturdu. "Sen gitmezsen, ben de gitmiyorum."

"Ben de öyle," dedi Klara ve Siv'in yanına oturdu.

"Tartışmanın sırası değil," dedi Meyer. "Derhal, hepiniz gidin."

Bombardıman uçaklarının uğultularını duymaya başlamıştık, öncekinden çok daha büyük bir hevesle, "Haklı," dedim; bunun sahte bir alarm olmadığı açıktı. Kapıyı açıp dört kadına elimle işaret ederek, "Haydi," dedim.

"Hayır, biz kalıyoruz," dedi Siv.

Diğer iki kız kardeş birbirine baktıktan sonra Yahudi enişte lerinin yanına oturdular. Elimde paltom ve yüzümde endişeli bir ifadeyle ayakta kalakaldım. Nihayetinde bizim bombardıman uçaklarımızın Minsk ve Fransa'nın bir bölümüne yaptıklarına şahit olmuştum. Ceketimi giyip, titrediklerini görmesinler diye ellerimi ceplerine soktum.

"Bu sefer propaganda broşürleri bırakacaklarını hiç zannetmiyorum," dedim.

"Evet, ama asıl hedefleri biz siviller değiliz," dedi Siv. "Yönetim bölgesini hedef alacaklar. Burada bir hastane olduğunu biliyorlar. RAF, Katolik Hastanesini vurmayı göze alacak değil ya? İngilizler öyle değildir. Onların hedefi Wilhelmstrasse olacak."

"Yedi yüz metre irtifadan bunu nasıl bilecekler?" dedim titreyen sesimle.

"Siv haklı," dedi Meyer. "Onların hedefi Berlin'in batısı değil, doğusu. Zaten bu gece hiçbirimiz Rosenstrasse'ye de gidecek değiliz." Bana bakıp tebessüm etti. "Sen git, Bernie. Bize bir şey olmaz."

"Umarım haklısınızdır," deyip diğerleri gibi hava akını sirenlerini duymazdan gelerek paltomu çıkarmaya başladım. "Her halükarda sizi burada bırakacak değilim."

"Neden?" diye sordu Klara.

Omuz silktim, ama aslında nedeni şuydu: Eğer gidersem Klara'nın güzel kahverengi gözlerine bir daha bakamazdım ve benim hakkında iyi şeyler düşünmesini çok istiyordum. Fakat

henüz bunları ona söyleyebilecek durumda değildim.

Sinirlerim gerilmeyi sürdürürken birden göğsümün sıkıştığını hissettim. Sonra uzaktan gelen bir infilak sesiyle rahat bir nefes aldım. Cihan Harbi sırasında cephedeyken başka yerde patlayan bir mermi duyduğunuzda muhtemelen emniyette olduğunuzu anlardınız çünkü sizi öldürecek merminin sesini asla duymazdınız.

"Galiba Kuzey Berlin'i vuruyorlar," dedim, kapı pervazına yaslanarak. "Thaler Strasse'deki petrol rafinerisi olabilir. Bu civardaki tek makbul hedef o. Ama hiç değilse masanın altına girelim. Olur da bir bomba–"

Sanırım ağzımdan çıkan son kelimeler bunlardı ve yanımızdaki pencerenin camı bin parçaya bölündüğünde hayatımı kurtaran da galiba kapı eşiğinde duruyor olmamdı. Berlin apartmanlarından bazıları bir daha yıkılmayacak şekilde yapılmıştı ve sonradan öğrendiğime göre içinde bulunduğumuz binaya bir bomba isabet edip onu dümdüz yaptığında –Lützowerstrasse'deki hastanenin durumundan bahsetmiyorum bile– altında bulunduğum kalın meşe kapı ve pervazı, çöken tavanın metal kirişlerinin ağırlığını taşımamış olsaydı, öleceğim muhakkaktı. Siv Meyer ve üç kız kardeşinin ölmesinin nedeni de bu metal kirişlerdi.

Sonrasında, ocağın üzerinde kaynayan çaydanlığın haricinde, sadece sessizlik ve karanlık vardı ki o çaydanlık sesinin de kulaklarımın çınlaması olduğuna eminim. Sanki birisi birden ışığı kapatıp üzerinde durduğum döşemeyi ayak-

larımın altından çekmişti. Darağacında, kafanda bir çuvalla boşluğa salıverilmek de buna benzer bir his olmalıydı. Emin değilim. Tek bildiğim kendime geldiğimde baş aşağı molozların üzerinde, bir süre tabutumun kapağı zannettiğim, suratıma dayanmış bir kapıyla yatmakta olduğumdu ve bombanın hışmına uğrayan ciğerlerimin kendini toplayıp yardım için feryada başlayabilmesi için de birkaç dakika daha geçmesi gerekecekti.

1942 yazında Kripo'dan ayrılıp eski meslektaşım Arthur Nebe sayesinde Wehrmacht Savaş Suçları Dairesinde çalışmaya başladım. Karargâhı, on binlerce Rus asıllı Yahudinin öldürüldüğü Smolensk'te bulunan, B Özel Eylem Grubu'nun komutanı Arthur Nebe, savaş suçları hakkında cahil birisi sayılmazdı; çoğu Nazi karşıtı, yaşlı Prusya hâkimleriyle dolu bir teşkilatta çalışmaya başlamam, onun Berlinli kara mizah anlayışına cazip gelmiş olmalıydı. 1929 Cenevre Anlaşması'nın sınırlarını belirlediği askeri ideallere sadık bu adamlar ordunun –herhangi bir ordunun– doğru ve asil bir şekilde bir savaşı yürütmesinin mümkün olduğuna inanırlardı. Alman Başkomutanlığı bünyesinde, üst kademelerinde Nazi Partisi üyeleri bulunmasına muhalefet etmekle kalmayıp bir yandan da Alman askerleri tarafından ya da onlara karşı işlenen savaş suçlarını tetkik etmek için icap eden her şeyi yapmaya hazır, hukuki bir yapının bulunması Nebe'ye gülünç gelmiş olmalıydı. Hırsızlık, yağma, tecavüz ve cinayet suçlamaları titizlikle, hiç acele edilmeden inceleniyor ve kimi zaman

bu suçlara idam cezası verildiği bile oluyordu. Bu, bana da gülünç geliyordu, gerçi tıpkı Nebe gibi ben de Berlinliydim ve Berlinlilerin tuhaf bir mizah anlayışı olduğu bilinirdi. 1943 kışına gelindiğinde durum artık gülünç olmaktan da çıkmıştı ve bir onbaşı, Rus bir köylü kıza tecavüz edip onu öldürdüğü için asılırken bu hadisenin cereyan ettiği yerden sadece birkaç kilometre uzakta, başka bir köyde, bir SS özel eylem grubunun yirmi beş bin kadın, erkek ve çocuğu öldürdüğünü öğrenince, ne diyeceğimi bilemedim. Yunancada bu türden bir komediye uygun bir kelime olsa gerek diye düşündüm ve eğer okulda Yunan edebiyatı dersine biraz kulak vermiş olsaydım belki de ne olduğunu bilirdim.

Daire'de çalışan hâkimler –hemen hepsi hâkimdi– riyakâr ya da Nazi değildi ve Alman hükümetinin hiçbir ahlaki ilkesi olmamasına rağmen onlar ilkelerinden taviz vermeyi hiç düşünmediler. Tam olarak hatırlayamasam da kesinlikle Yunancada buna göre bir kelime olduğunu biliyordum, yine de dürüst olmak gerekirse, bu kelimeyi nasıl söyleyeceğimi tekrar öğrenmem gerekti. Bu davranış tarzına etik adı verilirdi ve hak ile haksızlık konularına hâlâ değer veriliyor olması, kim ve ne olduğumla tekrar gurur duymama başlamama vesile oldu. En azından bir süreliğine.

Çoğu zaman Daire'deki hâkimlerin –bazılarını Weimar Cumhuriyeti döneminden tanıyordum– tanıklardan ifade almalarına ya da soruşturacak yeni vakalar bulmalarına yardım ettim. Siv Meyer'le de işte böyle tanışmıştım. Yakın dostum

olup Hotel Adlon'da çalışan Renata Matter adındaki bir kızın arkadaşıydı; Siv, Adlon'daki orkestrada piyano çalıyordu.

Onunla otelde tanıştığım 28 Şubat Pazar günü, Berlin'deki son Yahudiler de –on bin kadar– tutuklanıp doğudaki gettolara gönderilmişti. Wilmersdorf'taki Osram ampul fabrikasında çalışan bir işçi olan Franz Meyer de tutuklananlar arasındaydı. Oysaki kendisi daha önce hekimlik yapıyordu ve Ağustos 1941'de Norveç açıklarında bir İngiliz denizaltısı tarafından torpillenip batırılan Alman hastane gemisinde bulunmasının nedeni de buydu. Daire şefi, amirim Johannes Goldsche bu hadiseyi soruşturmaya niyetlenmişti, ama o tarihte sağ kalan olup olmadığı bilinmiyordu. Dolayısıyla Renata Matter bana Franz Meyer'in başından geçenleri anlattığında onunla görüşmek için Lützowerstrasse'deki dairesine gittim.

Fasanenstrasse'deki, kanal ve belediye binası manzaralı daireme yürüyüş mesafesindeydi ve benzer şekilde Berlin Yahudilerinin doğudaki meçhul akıbetlerine sevk edilmeden önce tutuldukları Schulstrasse Sinagogu'na da yakındı. Meyer tutuklanmaktan sadece *Mischehe* –bir Almanla evli Yahudi– olması sayesinde kurtulmuştu.

Biedermeier büfedeki evlilik fotoğraflarına bakınca birbirlerinde ne bulduklarını anlamak zor değildi. Franz Meyer, bir zamanlar Joan Crawford'la evli, aktör Franchot Tone'a benzeyen çok yakışıklı bir adamdı; Siv de güzeldi ama abartılacak bir tarafı yoktu; dahası onunla ilk görüşmemde kız kardeşleri Klara, Frieda ve Hedwig de orada hazır bulunuyordu.

O tarihte bulunabilen tek kahve türü çakma kahveyi içerken Siv Meyer'e, "Kocan neden daha önce bir başvuru yapmadı?" diye sordum. "Bu hadise 13 Ağustos 1941'de cereyan etti. Neden şimdi konuşmaya karar verdi?"

"Anlaşılan Berlin'de Yahudi olmanın ne demek olduğuna dair bir bilginiz yok," dedi.

"Haklısınız, yok."

"Almanya'daki hiçbir Yahudi bir soruşturmanın parçası olarak dikkatleri üzerine çekmek istemez. Bu hayırlı bir amaç için bile olsa."

Omuz silktim. "Bunda anlaşılmayacak bir şey yok," dedim. "Bugün Daire'de şahit olan ertesi gün Gestapo'da mahkûm olabilir. Diğer taraftan doğuda Yahudi olmanın nasıl bir şey olduğunu gayet iyi biliyorum ve kocanızın soluğu orada almasını istemiyorsanız sadece doğruları anlatsanız iyi edersiniz. Savaş Suçları Dairesine başvuranların çoğu vakit kaybından başka bir şey değil."

"Siz doğuda mıydınız?"

"Minsk," demekle yetindim. "Emirlere itaat etmediğim için Berlin'e geri gönderilip Savaş Suçları Dairesinde görevlendirildim."

"Orada, gettolarda ve toplama kamplarında neler oluyor? Yeniden iskân hakkında öyle çok şey duyuyoruz ki."

Omuz silktim. "Anlatılanlar, doğudaki gettolarda yaşananların yanında solda sıfır kalır. Bu arada, yeniden iskân diye bir şey yok. Sadece açlıktan ölmek var."

Siv Meyer iç çekip kız kardeşlerine baktı. Kız kardeşlerine bakmaya benim de itirazım yoktu.

Yaralı bir asker yerine çekici ve telaffuzu düzgün bir kadınla konuşmak hoş bir değişiklik olmuştu.

"Açık konuştuğun için teşekkür ederim, Günther," dedi. "Rivayetlere ek olarak, bir sürü yalan da işitiyoruz." Başını salladı. "Madem böyle başladık, açık sözlü olma sırası şimdi de bende. Kocamın SS *Hrotsvitha von Gandersheim* gemisinin batırılması hakkında konuşmak istememesinin asıl nedeni, Dr. Goebbels'e İngilizlere karşı kullanabileceği bir propaganda malzemesi vermeyi istememesiydi. Ama artık tutuklandığına göre toplama kampına gönderilmekten kurtulabilmesinin tek yolu bu olabilir."

"Frau Meyer, bizim Propaganda Bakanlığıyla pek ilgimiz yok. Ama bir faydaları olabilir. Belki de asıl görüşmeniz gereken onlardır."

"Söylediklerinizde ciddi olduğunuzdan şüphem yok, Herr Günther" dedi Siv Meyer. "Yine de savunmasız Alman hastane gemisine karşı İngilizlerin işlediği savaş suçundan iyi propaganda malzemesi olur."

"Böyle bir hikâye çok işlerine yarar," diye ekledi Klara, "Bilhassa Stalingrad'dan sonra."

Muhtemelen haklı olduğunu kabul etmem gerekliydi. Alman Altıncı Ordusu'nun 2 Şubat'ta Stalingrad'da teslim olması, Nazilerin iktidara geldikten sonra başlarına gelen en büyük felaketti; Goebbels'in ayın 18'inde yaptığı ve tüm Alman halkını topyekûn savaşa davet eden konuşmanın da, herkesi artık dönüş olmadığına ikna edecek, hastane gemisinin batırılması gibi misallere ihtiyacı vardı; ya zafer ya da hiç.

"Bakın," dedim, "hiçbir şey için söz veremem, Frau Meyer, ama kocanızı nerede tuttuklarını bana söylerseniz gidip onunla görüşebilirim. Eğer anlattıklarının umut vaat ettiğini sezersem üstlerimle temasa geçip onun bir soruşturmanın ana tanığı olduğundan salıverilmesini sağlamaya çalışırım."

"Rosenstrasse'deki Yahudilere Yardım Dairesinde tutuluyor," dedi Siv. "Dilerseniz sizinle gelebiliriz."

Başımı iki yana salladım. "Gerek yok. Yerini gayet iyi biliyorum."

"Franz'ın gözaltına alınmasını protesto etmek için zaten oraya gideceğiz," dedi Klara.

"Bunun iyi bir fikir olduğunu zannetmem," dedim. "Tutuklanırsınız."

"Pek çok kadın bu gösteriye katılacak," dedi Siv. "Hepimizi tutuklayamazlar."

"Neden olmasın?" diye sordum. "Fark etmediyseniz söyleyeyim, Yahudilerin hepsini tutukladılar."

Kafamın yakınlarında ayak sesleri duydum, ağır ahşap kapıyı yüzümden kaldırmayı denesem de sol elim sıkışmıştı, sağ elimi de çok ağrıdığından kullanamıyordum. Birisi bir şeyler bağırdı ve birkaç dakika sonra üzerinde yattığım molozların kımıldamasıyla biraz hareket ettiğimi hissettim ve nihayetinde kapının kaldırılmasıyla kurtarıcılarımla yüz yüze geldim. Ay ışığında yerle bir olmuş binadan geriye sadece yüksek bir baca ve ona bağlı, aşağıya kadar sıralanan şöminelerin kaldığını görebiliyordum. Birkaç el beni tutup

bir sedyeye koyduktan sonra tuğla, beton, sızdıran su boruları ve kalaslardan oluşan büyük bir yığının üzerinden indirildim. Konulduğum yolun ortasından, uzakta yanmakta olan bir binayla gökyüzünde düşman uçaklarını arayan, Berlin savunmasına ait ışıldakların huzmelerini izledim; fakat sirenler susmuş ve insanlar evlerinden geriye kalanları görebilmek için sığınaklardan dışarı çıkmaya başlamıştı. Acaba Fasanenstrasse'deki evim ne haldedir diye düşündüm. Gerçi içinde pek bir şey yoktu. Değerli olan her şeyi ya satmış ya da karaborsada takas etmiştim.

Dirseğimin üzerinde doğrulup çevreme bakabilecek hale gelene kadar, kafamı önce bir yöne sonra diğer yöne yavaş yavaş çevirdim. Fakat nefesim kesilir gibi oldu; göğsüm toz ve dumanla doluydu ve sarf ettiğim bu gayretin neden olduğu öksürük krizi, bir adamın beni fark edip su ve battaniye getirmesini sağladı.

Bir dakika sonra baca büyük bir gürültüyle az önce yatmakta olduğum yerin üzerine çöktü. Bu çökmenin neden olduğu toz bulutundan kurtulmam için beni sokakta biraz daha ileri taşıyıp tedavi edilmeyi bekleyen diğerlerinin yanına yatırdılar. Klara'nın da hemen yanımda yattığını gördüm; elbisesi neredeyse sapasağlamdı; gözleri açıktı ve vücudunda yara bere görünmüyordu; ölmüş olduğunu ancak ona birkaç kez seslendikten sonra anlayabildim. Sanki bir saatin durması gibi ruhu onu terk edip gitmişti, ama en fazla otuz yaşında olduğundan eceliyle ölmüş olması pek muhtemel değildi.

"Eşlerimizi bize geri verin."

Öfkeli kadınlardan oluşan büyük kalabalığın sesini üç sokak öteden duymak mümkündü ve Rosenstrasse'ye girdiğimde ağzım açık kaldı. Hitler'in iktidara gelmesinden beri Berlin sokaklarında böyle bir şeye şahit olmamıştım. Üstelik Nazilere karşı çıkarken en müsait kılığın güzel şapkalar takıp çanta taşımak olacağını kim bilebilirdi ki?

"Kocalarımızı serbest bırakın," diye bağırdı kadınlar, biz cadde boyunca kendimize yol açmaya çalışırken. "Derhal."

Tahmin ettiğimden çok daha fazlaydılar – belki de birkaç yüz kişi kadardılar. Klara bile şaşırmıştı ama Yahudilere Yardım Dairesini koruyan polis ve SS kadar değil. Ellerinde makineli tabancaları ve tüfekleri, kapıya en yakın kadınlara küfredip onları tartaklıyor ve ciddiye alınmadıklarını, hatta karşılığında küfür de yediklerini görünce hayretten ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Olacak iş değildi: Elinizde silah varsa insanların sizin söylediklerinize riayet etmesi gerekirdi. Nasıl Nazi olunur başlıklı kitabın ilk sayfasında bu yazardı.

Berlin, Alexanderplatz yakınındaki Rosenstrasse'de bulunan Yardım Dairesi, beşik çatılı, gri granit, Wilhelmine tarzı bir binaydı. Binanın bitişiğinde, Kasım 1938'de kısmen Naziler tarafından yıkılan Berlin'in en eski sinagogu bulunuyordu ve hayatımın büyük bölümünde çalıştığım polis merkezi de hemen yakınındaydı. Kripo'da artık çalışmıyor olsam da rozetimi elimde tutmayı başarmıştım – Alman halkının çoğu bu rozetle ters düşmemek gerektiğini bilirdi.

"Bizler sıradan Alman kadınlarız," diye bağırdı kadınlardan biri. "Führer'e ve vatanımıza sadığız. Bizimle böyle konuşamazsınız, sizi adi herifler."

"Yahudiyle evlenmek gibi bir hata yapan herkesle dilediğimiz gibi konuşuruz," dedi üniformalı polislerden biri –bir onbaşı– kadına. "Evine git kadın yoksa mermiyi yersin."

"Sana iyi bir sopa atmak lazım küçük serseri," dedi diğer bir kadın. "Annen böyle terbiyesiz bir velet olduğunu biliyor mu?"

"Gördün mü?" dedi Klara mağrur bir edayla. "Hepimizi vuramazlar."

"Emin misin?" dedi onbaşı. "Ateş emri geldiğinde ilk seni vuracağım, moruk."

"Sakin ol, onbaşı," deyip rozetimi burnunun ucuna tuttum. "Bu hanımlara karşı böyle kaba davranmak manasız. Hele ki bir pazar günü öğleden sonra."

"Haklısınız, efendim," dedi uyanıklık ederek. "Affedersiniz, efendim." Başıyla omzunun üzerinden işaret etti. "İçeri girecek misiniz?"

"Evet," deyip Klara'yla Siv'e döndüm. "Olabildiğince acele edeceğim."

"Fakat birilerinin bize ne yapmamız gerektiğini söylemesi gerekiyor," dedi onbaşı. "Bize sadece dışarıda durup kalabalığın içeri girmesine mani olun dediler, hepsi bu. Eğer bu durumdan da bahsederseniz memnun olurum."

Omuz silktim. "Tabii, onbaşı. Fakat gördüğüm kadarıyla, işinizi şimdiden gayet iyi yaptığınızı söyleyebilirim."

"Öyle mi?"

"Huzuru sağlıyorsunuz, değil mi?"

"Evet, efendim."

"Eğer bu hanımlara ateş etmeye başlarsanız huzur diye bir şey kalmaz, değil mi?" Gülümseyip omzuna vurdum. "Tecrübelerime dayanarak söylüyorum, onbaşı, bir polis işini iyi yaptığında hiç anlaşılmaz ve hemen unutulur."

Kokunun çoktan tahammül edilmez seviyeye çıktığı içeriye girdiğimde göreceğim manzaraya hazırlıklı değildim: Yardım Dairesi iki bin mahkûm için aktarma kampı olacak şekilde tasarlanmamıştı. Geziye çıkan öğrenciler gibi kimlikleri boyunlarına asılmış kadınlarla erkekler kapısı olmayan tuvaleti kullanmak için sıra beklerken diğer elli ya da altmış kadarı bekleme salonuna doluşmuştu. Yardım paketleri –çoğunu dışarıdaki kadınlar getirmişti– atıldıkları diğer bir odayı işgal etmiş olsa da şikâyet eden yoktu; ortam sakindi; on yıllık Nazi iktidarının ardından Yahudiler şikâyet etmenin hayırlarına olmayacağını öğrenmişti. Aksine asıl sızlanan, oradaki yetkili kişi olduğu anlaşılan çavuştu ve listede Franz Meyer'in adını arayıp ardından da beni ikinci katta adamın tutulduğu yere götürürken şikâyet etmeyi bir an bile bırakmadı:

"Bu kadar insanla ne yapacağımı bilmiyorum. Kimse bir şey söylemiyor. Ne kadar burada kalacaklar? Onları nasıl ağırlayacağız? Cevap bekleyen şu lanet kadınlara ne cevap vereceğiz? Çık işin içinden çıkabilirsen. Her şey dün başladı ve bu durumla başa çıkmam için fazladan hiçbir şey sağlanmadı. Tuvalet kâğıdı bir saat içinde bitti. Onlara yiyecek olarak ne bulacağımı ancak Tanrı bilir. Pazar günü her yer kapalı."

"Neden şu yardım paketlerini açıp onlara vermiyorsunuz?" diye sordum.

Çavuş hayretle baktı. "Bunu yapamam. Onlar şahsi paketler," dedi.

"Yiyecekleri bir şeyler olduğu müddetçe sahiplerinin bunu dert edeceğini pek zannetmem," dedim.

Franz Meyer yüz kadar erkeğin sabırla bir şeylerin olmasını beklediği daha büyük ofislerden birinde oturuyordu. Çavuş, Meyer'i çağırdıktan sonra homurdanarak ona yardım paketleriyle ilgili söylediklerimi düşünerek gitti. Ben de muhtemel savaş suçu tanığımla koridorun nispi mahremiyetinde konuşmaya başladım.

Ona Savaş Suçları Dairesinde çalıştığımı ve oraya neden geldiğimi söyledim. Bu arada dışarıdan gelen kadın sesleri de yükselmeye başladı.

"Karınla baldızın dışarıda," dedim. "Beni buraya onlar gönderdi."

"Lütfen, söyle onlara eve gitsinler," dedi Meyer. "Sanırım içerisi dışarıdan daha emniyetli."

"Bence de, ama beni dinleyeceklerini hiç zannetmem."

Meyer sırıttı. "Hiç şaşırmam."

"SS *Hrotsvitha von Gandersheim*'in başına gelenleri bana ne kadar çabuk anlatırsan, amirimle o kadar çabuk konuşup seni buradan çıkarmanın bir yolunu bulmaya çalışırım." Durdum. "Yani bana ifade vermeye hazırsan."

"Sanırım toplama kampından kurtulmanın başka yolu yok."

"Belki de daha beterinden," diye ekledim ilave bir vurguyla.

"Doğru söze ne denir." Omuz silkti.

"Bunu evet olarak mı kabul edeyim?"

Başını salladı. Sonraki otuz dakikayı 1941 Ağustos ayında Norveç açıklarında neler olup bittiğini yazmakla geçirdik. İmzaladığında parmağımı sallayarak konuştum.

"Buraya gelerek kendimi tehlikeye attım," dedim. "O yüzden boşa çıkarmasan iyi olur. Eğer bir dahaki sefere anlattıklarında en ufak bir değişiklik sezersem tek başına kalırsın, bunu bil."

Başını salladı. "Peki, neden kendini tehlikeye atıyorsun?"

Cevabı hak eden güzel bir soru olsa da, bir arkadaşımın arkadaşının benden yardım etmemi istediğini söylemek istemedim, genelde Almanya'da işler böyle yürürdü; ayrıca baldızından çok hoşlandığımı ya da Yahudilere iyilik yaparak bu konudaki eksikliğimi telafi etmek istediğimi de söylemeyeceğim kesindi; belki de, eksiklikten çok daha fazlasını.

"Fazla uzatmadan Tommylerden pek hazzetmediğimi söylesem yeterli olur mu?" Başımı iki yana salladım. "Üstelik hiçbir şey için söz vermiyorum. Her şey amirim, Hâkim Goldsche'nin elinde. Verdiğin ifadenin İngilizlerin işlediği bir savaş suçu için soruşturma başlatmaya yeterli olacağını düşünürse Dışişleri Bakanlığını bunun bir beyaz kitap için yeterli olacağına ikna edecek kişi o olacak, ben değil."

"Beyaz kitap da ne?"

"Savaş kurallarının ihlal edildiği bir hadiseyi Almanya'nın bakış açısından sunacak resmi bir

beyanname. Bütün evrak işlerini Daire yapsa da yayınlamak Dışişleri Bakanlığının işi."

"Bu biraz zaman alacakmışa benziyor."

Başımı iki yana salladım. "Şansına Daire'yle hâkimin yaptırım gücü Nazi Almanyası'nda bile epey fazladır. Eğer hâkim bu hikâyeyi beğenirse yarına evde olursun."

2

Çarşamba, 3 Mart 1943

Beni Friedrichshain'daki devlet hastanesine götürdüler. Beyin sarsıntısı geçiriyordum ve çok duman solumuştum; duman solumaya pek yabancı olmasam da beyin sarsıntısı yüzünden doktor birkaç gün yataktan çıkmamamı tavsiye etti. Hastaneleri hiç sevmezdim. Hayatın gerçeklerini insanın yüzüne vururlardı. Fakat yorgundum. RAF tarafından bombalanmak insanı yoruyordu. O yüzden bu nur yüzlü doktorun tavsiyesi pek hoşuma gitti. Tekrar ayaklanıp iki kelimeyi bir araya getirir hale gelebilmem için biraz zamana ihtiyacım olduğu barizdi. Üstelik hastanede kalmayı dairemde kalmaya tercih ederdim; devlet hastanelerinde hâlâ hastalara yemek verilirken evimde fareler cirit atıyordu.

Penceremden St. George Mezarlığı görünse de aldırış etmedim: Hastane, Landsberger Allee'nin karşısındaki Böhmisches Bira Fabrikası'na yakın

olduğundan havaya her daim şerbetçiotu kokusu hâkimdi. Bir Berlinliyi iyileşmeye teşvik etmek için bira kokusundan daha iyi bir şey düşümezdim. Gerçi üretilen birayı şehir barlarında gördüğümüz söylenemezdi çünkü tümü doğruca Rus cephesindeki cesur askerlerimize gidiyordu. Ama birkaç birayı onlara çok gördüğümü söyleyemem. Stalingrad'dan sonra morallerini artırıp onlara vatanlarını hatırlatacak bir şeylere ihtiyaçları vardı. 1943 kışında bir askerin moralini yükseltecek fazla şey yoktu.

Her halükarda Siv Meyer'le kız kardeşlerinden iyi durumdaydım, hepsi ölmüştü. O geceden sadece ben ve şu an Yahudi Hastanesindeki Franz sağ çıkmıştık. Başka nerede olacaktı ki? Asıl şaşırtıcı olan hâlâ bir Yahudi hastanesi olmasıydı.

Ziyaretçim de eksik olmadı. Renata Matter beni ziyarete geldi. Bana evimin hasar görmediğini söyleyip Meyer kız kardeşlerin akıbetini bildiren de o oldu. Çok üzgündü ve Katolik olduğundan bu sabahı kilisede ruhlarına dua etmekle geçirmişti. St. Hedwig Kilisesinin rahibi Bernhard Lichtenberg'in hapse atıldığını ve yine onun söylediğine göre "iki binden fazla rahibin" gönderildiği Dachau kampına gönderilmesinin muhtemel olduğunu öğrendiği için de kederliydi. Dachau'da iki bin rahip olduğunu düşünmek içimi karartı. Bu, hasta ziyaretçilerine has bir nitelik: Kimi zaman gelip sizi neşelendirmeye uğraşmasalar daha iyi olur.

Diğer ziyaretçim Gestapo Müfettişi Werner Sachse hakkındaysa kesinlikle böyle düşünüyordum. Sachse'yi Alex'ten tanırdım ve bir Gestapo

subayına göre fena biri olmasa da buraya bana destek olmaya ya da hediye getirmeye gelmediğini biliyordum. Saçı bir marangozun defterinin satırları kadar tertipliydi, siyah paltosu karda yürürken ayağınızın altından gelene benzer bir hışırtı sesi çıkarıyordu ve siyah şapkasıyla kravatı da beni huzursuz etmekten başka şeye yaramadı.

"Pirinç kollar ve saten örtü istiyorum," dedim. "Bir de tabutum açık olsun."

Sachse ne diyeceğini bilemedi.

"Sanırım baştan aşağı kara giyinsen de maaş derecen kara mizahtan anlamana yetmiyor."

"Sen öyle zannet." Omuz silkti. "Gestapo'da biz de bolca şaka yaparız."

"Ona ne şüphe. Ama Moabit'teki halk mahkemesinde onlara delil diyorlar."

"Seni severim, Günther. O yüzden bu tür şakalar yapmaman konusunda seni ihtar ediyorum. Bilhassa Stalingrad'dan sonra. Bu aralar buna "savunmamızı zaafa uğratmak" deniyor. Sırf bu yüzden boynun vurulabilir. Geçen sene böyle şakalar yaptıkları için üç kişinin boynu vuruldu."

"Duymadın galiba. Hastayım ben. Beyin sarsıntısı geçirdim. Zor nefes alıyorum ve kendimde değilim. Kafamı kesseler de herhalde fark etmem. İşte mahkemede yapacağım savunma bu olacak. Bu arada maaş derecen ne?"

"A3 neden sordun?"

"Sadece haftada altı yüz mark kazanan biri neden bunca yolu savunmamızı zaafa uğratma hususunda beni ikaz etmeye geldi diye merak ettim – tabii Stalingrad'dan sonra böyle bir şeyin olabileceğini varsayarsak."

"Sadece dostça bir uyarıydı ama tabii ki bu yüzden gelmedim, Günther."

"Buraya bir savaş suçunu itiraf etmeye geldiğini de zannetmiyorum, Werner. En azından şimdilik."

"Böyle bir itirafı duymayı çok isterdin, değil mi?"

"Sadece ikimizin de boynu vurulmadan ne kadar ileri gidebilirdik, merak ettim."

"Bana Franz Meyer'den bahset."

"O da hasta."

"Biliyorum. Yahudi Hastanesinden şimdi geldim."

"Durumu nasıl?"

Sachse başını iki yana salladı. "Çok iyi. Kendisi komada."

"Gördün mü? Haklıymışım. Maaş derecen yeterli değil. Adam gibi espri yapabilmek için bugünlerde en azından bir amir falan olmak gerekiyor."

Meyer ailesinin gözlem altında olduğunu biliyor muydun?

"Hayır. Fark edecek kadar kalmadım orada. Klara gibi güzel bir kadın varken aklım başka yerdeydi."

"Evet, gerçekten de *ona* yazık oldu." Durdu. "O daireye iki kez gittin. Pazar ve ardından da pazartesi akşamı."

"Doğru. Yoksa Meyer ailesini izleyen V-adamlar da mı öldü?"

"Hayır, onlar hayatta."

"Yazık."

"Ama V-adam olduklarını kim söyledi? Bu gizli bir operasyon değildi ki? Sen fark edemeyecek

kadar ahmak olsan da Meyerler takip edildiklerini biliyor olmalı."

İki sigara yakıp birini ağzıma koydu.

"Teşekkürler, Werner."

"Bana bak, çirkin salak, o baca yıkılmadan önce seni molozların arasında bulup dışarı çıkaran ben ve Gestapo'dan diğer çocuklardık. Hayatını Gestapo kurtardı, Günther. Gördüğün gibi bizim de mizah anlayışımız var. Aslında seni orada bırakıp ezilmeni izlememiz gerekirdi."

"Öyle mi?"

"Öyle."

"O zaman teşekkürler. Sana borçlandım."

"Zaten bunu bildiğim için buraya Franz Meyer'le ilgili soru sormaya geldim."

"Tamam, dinliyorum. Aç bakalım spot ışıklarını."

"Dürüst cevap ver. Bana en azından bu kadarını borçlusun."

Sigaramdan kısa bir nefes çekip başımı salladım. "O ve bu sigara. Tadı gerçek sigaraya benziyor."

"Lützowerstrasse'de ne yapıyordun? Sakın ziyarete gitmiştim deme!"

"Fabrika eyleminde Franz Meyer'in Gestapo tarafından tutuklanmasının ardından eşi onu kurtarmak için Savaş Suçları Dairesine başvurabileceğini düşünmüş. 1941'de Norveç açıklarında bir Tommy denizaltısının torpillediği hastane gemisinden bir tek o sağ kurtulmuş. Geminin adı SS *Hrotsvitha von Gandersheim*. İfadesini aldıktan sonra amirimi onun salıverilmesi için gereken emri imzalamaya ikna ettim."

"Peki, bunda senin çıkarın neydi?"

"Benim işim bu, Werner. Bana muhtemel bir suçu işaret ederler ve ben de araştırırım. Meyerlerin çok minnettar olduğunu inkâr edecek değilim. Beni akşam yemeğine davet ettiler ve Meyer'in Rosenstrasse'deki Yahudilere Yardım Dairesinden kurtuluşunu kutlamak için son Spätburgunder şişelerini açtılar. Bomba düştüğünde kadeh kaldırıyorduk. Ama Tommylere zorluk çıkarmaktan haz duyduğumu da itiraf etmem gerek. Kendini beğenmiş adiler. *Hrotsvitha von Gandersheim*'in hastane gemisi olmayıp asker taşıdığını iddia ettiler. Bin iki yüz kişi boğuldu. Hepsi de Almanya'ya geri dönen yaralı askerlerdi. Verdiği ifade amirim Hâkim Goldsche'de. Dilersen okuyup doğru söyleyip söylemediğime bakabilirsin."

"Evet, baktım zaten. Peki, neden diğerleriyle birlikte sığınağa gitmediniz?"

"Meyer Yahudi olduğundan sığınağa girmesi yasak."

"Tamam, ama ya geri kalan sizler? Karısıyla onun kız kardeşleri Yahudi değil. Bunun biraz şüpheli bir durum olduğunu kabul etmen gerek."

"Hava akınının gerçek olmadığını zannettik. O yüzden de olduğumuz yerde kalmaya devam ettik."

"Makul." Sachse iç çekti. "Sanırım bu hatayı bir daha hiçbirimiz yapmayacağız. Berlin harabeye döndü. St. Hedwig yandı, Prager Platz dümdüz oldu ve Lützowerstrasse'deki hastanedense eser kalmadı. RAF sivil hedefler üzerine bin tondan fazla bomba attı. İşte asıl savaş suçu budur. Hazır elin değmişken bunu da soruşturmak ister misin?"

Başımı salladım. "Tamam."

"Meyer hiç yabancı paradan bahsetti mi? Mesela İsviçre frankından?"

"Yani bana para verdi mi, diye mi soruyorsun?" Başımı iki yana salladım. "Hayır, bir paket sigara bile teklif etmediler." Kaşlarımı çattım. "Yani o adilerde para mı vardı?"

Sachse başını salladı.

"Bana tek kuruş teklif etmediler."

"Wilhelm Schmidhuber adında bir adamın bahsi geçti mi?"

"Hayır."

"Friedrich Arnold? Julius Fliess?"

Başımı iki yana salladım.

"Ya Operasyon Yedi?"

"Hiç duymadım."

"Dietrich Bonhoeffer?"

"Rahip mi?"

Sachse başını salladı.

"Hayır. Sadece ismini hatırladım. Neler dönüyor, Werner?"

Sachse sigarasından derin bir nefes çekip yan yataktaki hastaya baktıktan sonra sandalyesini yatağıma yaklaştırdı – Klar Klassik tıraş losyonunun kokusunu duyabileceğim kadar yakınıma gelmişti; Gestapo'dan gelse bile bandaj, idrar ve lazımlık kokularının ardından iyi bir değişiklik olmuştu.

"Operasyon Yedi, Almanya'dan İsviçre'ye yedi Yahudiyi kaçırabilmek için yapılan planın adı."

"Yedi önemli Yahudi mi?"

"Artık öyle bir şey kalmadı. Tüm önemli Yahudiler ya Almanya'dan gitti ya da – neyse gittiler. Bunlar sadece yedi sıradan Yahudi."

"Anladım."

"Tabii ki İsviçreliler de en az bizim kadar Yahudi düşmanı ve işin içinde para olmasa kıllarını bile kıpırdatmazlar. Bu Yahudilerin geçiş ücretini ödeyip İsviçre devletine yük olmamalarını temin etmek için komplocuların büyük miktarda paraya ihtiyacı var. Bu para gizlice İsviçre'ye sevk edildi. Operasyon Yedi'nin asıl adı Operasyon Sekizdi ve Franz Meyer de kaçacak kişiler arasındaydı. Bizi diğer komploculara götürmeleri umuduyla onları izliyorduk."

"Çok yazık."

Werner Sachse yavaşça başını salladı. "Anlattıklarına inandım," dedi.

"Teşekkürler, Werner. Bunu duyduğuma sevindim. Yine de yolda yatarken ceplerimde İsviçre frankı aradığından eminim."

"Tabii ki. Seni görünce aradığımızı bulduk zannetmiştik. Senin masum olduğunu öğrenince nasıl üzüldüm anlatamam."

"Ben de hep aynı şeyi söylerim, Werner. Dostlarımız ve komşularımızın bizden daha riyakâr olmadığını öğrenmek kadar üzücü bir şey yoktur."

3

Cuma, 5 Mart 1943

Birkaç gün sonra doktor bana birkaç aspirin daha verip nefesimi açmam için bolca temiz hava almamı tavsiye ettikten sonra eve gidebileceğimi söyledi. Berlin'in havası meşhurdu ama her zaman temiz olduğu söylenemezdi – Nazilerden sonra o da değişmişti.

Tesadüfe bakın ki yetkililer aynı gün yardım ofisinde tutulan Yahudilere de evlerine gidebileceklerini söylediler. Duyduğumda inanamadım, salıverilen erkek ve kadınların da en az benim kadar hayret ettiklerinden emindim. Yetkililer bununla da yetinmeyip sınır dışı edilen bazı Yahudileri bulup Berlin'e geri gönderdikten sonra diğerleriyle birlikte onları da salıverdiler.

Neler oluyordu? Yöneticilerin kafasından neler geçiyordu? Stalingrad'daki büyük hezimetin ardından Naziler güç mü kaybetmeye başlamışlardı? Yoksa binlerce azimli kadının yaptığı gös-

terilerden mi etkilenmişlerdi? Söylemesi zor olsa da bundan başka bir şey olamazdı. 27 Şubat'ta on bin Yahudi tutuklanmış ve bunların iki binden azı Rosenstrasse'ye gönderilmişti; bazıları Mauerstrasse'deki Clou Konser Salonu'na, diğerleri de Rathenower Strasse'deki kışlanın at ahırlarına yerleştirilirken, bir bölümü de Moabit'teki Levetzowstrasse'de bulunan sinagoga konuldu; ama sadece Almanlarla evli Yahudilerin tutulduğu Rosenstrasse'de protesto gösterisi yapılmış ve sadece oradaki Yahudiler serbest bırakılmıştı. Daha sonra diğer yerlerde tutulan Yahudilerin tümünün doğuya gönderildiğini öğrendim. Ama eğer gerçekten de bu protestolar işe yaradıysa, öncesinde daha büyük gösteriler yapılsaydı neler olabileceğini düşünmeden edemedim. On yıl sonra Nazilere karşı tertip edilen ilk örgütlü direnişin muhtemelen başarılı olduğu düşünmek moral vericiydi.

Fakat aklıma bir şey daha geldi. Eğer Franz Meyer'e yardım etmemiş olsaydım, Rosenstrasse'deki yardım ofisinde kalmaya devam edecek ve bu durumda karısıyla kız kardeşleri diğer kadınlarla birlikte dışarıda bekleyeceğinden muhtemelen şimdi tümü hayatta olacaktı. Evleri yıkılacak olsa da hiç değilse canlarından olmayacaklardı. Ne kadar aspirin içerseniz için bu tür bir acıyı dindiremezdi.

Devlet hastanesinden çıktım ama eve gitmedim. En azından hemen. Tekrar işe başlamak için Ringbahn trenine binip kuzeybatıdaki Gesundbrunnen'e gittim.

Wedding'deki Yahudi Hastanesi Schulstrasse'yle Exerzierstrasse köşesindeki beş

ila altı modern binadan oluşuyordu ve St. George Hastanesine bitişikti. Berlin'de hâlâ bir Yahudi hastanesinin olması yeterince şaşırtıcı değilmiş gibi mekân çağdaş, nispeten iyi donanımlı, doktor, hemşire ve hastayla doluydu. Tümü Yahudi olduğundan hastanede nöbetçi olarak küçük bir SS birliği de yer alıyordu. Danışma masasına geldiğimde hastanenin kendi Gestapo branşının bile olduğunu keşfettim ve hastane müdürü Dr. Walter Lustig'e ek olarak birkaç Gestapo subayı da çağrıldı.

İlk gelen Lustig oldu ve onunla önceden tanıştığımızı fark ettim: Sert görünümlü bir Silezyalı –Prusyalıların en nahoşları onlardı– olan Lustig, Alex'teki polis merkezindeki adli birimin başıydı ve birbirimize hep gıcık olmuştuk. Ona gıcık olurdum çünkü yüksek rütbeli bir Prusya subayı kadar olmasa da kendini bir halt zanneden adamları pek sevmezdim; sanırım o da Yahudi olduğu için beni sevmezdi. Ama işin doğrusu Yahudi olduğunu ilk kez onu hastanede görünce anladım – beyaz önlüğünün üzerindeki sarı yıldız hiçbir şüpheye yer bırakmıyordu. Beni sevmemişti çünkü kendinin astı ya da kendisinden daha eğitimsiz hiç kimseyi sevmeyen türde bir tipe benziyordu. Alex'te ona Doktor Doktor derdik çünkü hem felsefe hem de tıp mezunuydu ve insanlara bunu hatırlatmayı hiç ihmal etmezdi.

Yanıma gelip sanki Prusya askeri akademisinden henüz çıkmış gibi topuk selamı vererek başıyla selamladı.

"Herr Günther," dedi. "Bunca yılın ardından yine karşılaştık. Bu zevki neye borçluyuz?"

Görünen o ki parya ırkının mensubu olarak edindiği yeni düşük seviye, kibirli tavırlarında bir değişikliğe yol açmamıştı. Bıyıklarına balmumu sürdüğünü görsem şaşırmazdım. Kibrini unutmamış olsam da anlaşılan nefesinin kokusunu unutmuştum çünkü kişinin kendini güvende hissedebilmesi için araya en az yarım metre koyması gerekiyordu.

"Ben de seni gördüğüme sevindim, Dr. Lustig. Demek bunca zamandır burada takılıyordun. Nereye kaybolduğunu merak etmiştim."

"Bu yüzden uykunun kaçtığını hiç zannetmem."

"Hem de hiç. Bu aralar kütük gibi uyuyorum. Ayrıca seni sağlıklı gördüğüme sevindim." Etrafıma baktım. Duvarda bazı İbranice gibi şekiller olsa da Yahudilerin sahibi olduğu ya da kullandığı herhangi bir şeyin üzerinde Nazilerin hoşlandığı türde köşeli ya da astronomik simgeler yoktu. "Kendine güzel bir yer bulmuşsun, doktor."

Lustig tekrar başını eğip afili bir edayla cep saatine baktı. "Evet, evet ama bilirsin, *tempis fugit*."

"Buraya pazartesi gecesi ya da salı sabahı getirilen Franz Meyer adında bir hastan var. Kendisi Wehrmacht adına yürüttüğüm bir savaş suçu soruşturmasının anahtar tanığı. Mümkünse onunla görüşmek istiyorum."

"Artık polis değil misin?"

"Hayır, bayım." Ona kartvizitimi verdim.

"O zaman müşterek bir noktamız var. Kimin aklına gelirdi ki?"

"Hayat insana her türden sürprizi sunar."

"Bu, özellikle burası için geçerli, Herr Günther. Adres?"

"Benim mi yoksa Herr Meyer'in mi?"

"Tabii ki Herr Meyer'inki."

"Daire üç, on Lützowerstrasse, Berlin Charlottenburg."

Lustig isimle adresi yanındaki çekici hemşireye tekrarladı. Hemşire başka bir şey söylenmesini beklemeden danışma masasının arkasına geçip büyük bir dosya dolabında hastanın evrakını aramaya başladı. İçimden bir ses bana Lustig'in akşam yemeğinde daima ilk tabağı kapan kişi olduğunu söyledi.

Hemşireye bakarak parmağını şaklattı. "Haydi, haydi, acele et."

"Görüyorum ki hâlâ çok meşgulsün, Herr Doktor," dedim hemşire yan dönüp evrakı teslim ederken.

"Meşgul olduğunda kafan daha rahat eder," diye mırıldandı evraka göz atarken. "Evet, o zavallı herifi şimdi hatırladım. Kafasının yarısı yok. Hâlâ nasıl hayatta kalabildiğini bilmiyorum. Buraya geldiğinde komadaydı. Onu yine de görmek istiyor musun? Belki, tıpkı Kripo'da olduğu gibi, Savaş Suçları Dairesinde de boşa vakit öldürmek mesleğinin bir parçasıdır?"

"Aslında onu görmek isterim çünkü hemşire kadar onun da senden korkup korkmadığını anlamak istiyorum." Hemşireye bakıp gülümsedim. Tecrübelerime göre hemşireler –hatta güzel olanları bile– tebessüme değerdi.

"Pekâlâ." Lustig homurdanmayla karışık bir iç çekerek koridorda hızla yürümeye başladı. "Be-

nimle gelin, Herr Günther," diye bağırdı, "Beni takip edin. Eğer Herr Meyer'den soruşturmanıza çok faydası olacak birkaç kelam almak istiyorsak acele etmemiz şart. Anlaşılan benim söylediklerimin bir hükmü yok."

Birkaç saniye sonra ağzının altında üçüncü bir dudağı andıran büyük bir yara izi olan bir adama denk geldik.

"İşte nedeni de bu," diye ekledi doktor. "Müfettiş Dobberke. Dobberke hastanedeki Gestapo ofisinin başıdır. Bizim emniyetimizi ve seçilmiş hükümete sadakatimizin devamını sağlayan çok önemli bir makamdır."

Lustig, Gestapo adamına benim kartımı verdi.

"Dobberke bu Herr Günther. Önceden Alex'teydi ve şimdi de Wehrmacht'ın hukuk bölümüne bağlı Savaş Suçları Dairesinde çalışıyor. Askeri yargı sistemimizin gidişatını değiştirecek hayati bir ifade için bir hastayla görüşmesi gerekiyormuş."

Aceleyle Lustig'i takip ettim, Dobberke de öyle. Birkaç gün yatakta yattıktan sonra biraz hareket fena olmazdı.

Sağlık durumları birbirinden çok farklı pek çok hastanın yattığı bir koğuşa geldik. Hiç gereği olmasa da tüm hastaların pijama ve gecelikleri üzerinde sarı yıldız vardı. Yeterli beslenmiyorlarmış gibi bir halleri olsa da bu, Berlin'de çok fevkalade bir durum değildi; şehirde ister Yahudi ister Alman olsun hiç kimse gerektiği gibi beslenemiyordu. Bazısı sigara içiyor, bazısı konuşuyor, bazısı da satranç oynuyordu; hiçbiri bize pek aldırmadı.

Bir perdenin arkasındaki Meyer güzel bir bahçe ve yuvarlak bir havuz manzarası olan yüksek bir pencerenin dibindeki en son yatakta yatıyordu. Gerçi Meyer bu manzarayı takdir edecek halde değildi; gözleri kapalıydı, artık yuvarlak olmayan ve bana sönmüş futbol topunu hatırlatan kafasının tümü sargı beziyle kaplıydı. Ama bu haliyle bile Bergama Sunağı'ndaki yıkık, mermer bir Yunan heykeli gibi hâlâ güzel görünüyordu.

Lustig yapması gerekenleri yapmaya başlayarak bilinçsiz adamın nabzını kontrol etti, bir gözü hemşirede ateşini ölçtü. Kartına üstün körü bir baktıktan sonra iç çekip başını iki yana salladı. Bu doktor Frankenstein'ı bile utandıracak bir davranış tarzıydı.

"Tahmin etmiştim," dedi. "Bitkisel hayatta. Teşhisim bu." Neşeyle gülümsedi. "Ama siz durmayın, Herr Günther. Dilediğiniz gibi onu sorgulayın. Ama sakın cevap beklemeyin." Güldü. "Özellikle de Müfettiş Dobberke yanınızda beklerken."

Ardından çekip giderek beni Dobberke'yle baş başa bıraktı.

"Çok göz yaşartıcı bir yeniden buluşma." Açıklama babında ekledim: "Önceden birlikte polis merkezinde çalışırdık." Başımı iki yana salladım. "Zaman ya da şartların onu olgunlaştırdığını söyleyemem."

"Aslında kötü biri değildir," dedi Dobberke iyi niyetle. "Yani bir Yahudiye göre. Üstelik o olmasa burada her şey durur."

Franz Meyer'in yatağının kenarına oturup iç çektim.

"Bu adamın St. Petrus hariç kimseyle konuşabileceğini zannetmiyorum," dedim. "1918'den beri hiç böyle kafa yarası olan birini görmedim. Sanki birisi Hindistan cevizine çekiçle vurmuş gibi."

"Senin kafanda da koca bir şiş var," dedi Dobberke.

Elimle kafama dokundum. "Ben iyiyim." Omuz silktim. "Bu hastanenin açık kalmasına neden izin verildi?"

"Burası uyumsuzlar için kullanılan bir çöp tenekesi," dedi. "Bir toplama kampı. Gördüğün gibi buradaki Yahudiler biraz sıra dışı. Kimi belirsiz ebeveynlerin yetimleri, kimi işbirlikçi, kimi bazı ensesi kalınların himayesi altında, birkaçı intihara teşebbüs etti–"

Dobberke yüzümdeki şaşkın ifadeyi fark edince omuz silkti.

"Evet, intihar," dedi. "Yarı ölü birini trene bindirip gönderemezsin, değil mi? Gerekenden fazla sorun çıkarır. O yüzden o Yahudileri buraya gönderiyor, tedavi ediyor ve onları tekrar trene bindirip doğuya gönderiyorlar. Eğer kendine gelirse bu zavallı adamın başına gelecek de bu."

"Yani buradaki herkes aslında hasta değil, öyle mi?"

"Değil tabii ki." Bir sigara yaktı. "Bence burayı kapamaları uzun sürmez. Rivayet göre Kaltenbrunner gözünü bu hastanenin sahibi olmaya dikmiş."

"O da haklı. Bu binadan iyi devlet dairesi olur."

Eski amirim Reinhard Heydrich'in ölümünü müteakip RSHA'nın başına Ernst Kaltenbrunner

geçmişti ama bu Yahudi hastanesiyle ne alıp veremediğini kimse bilmiyordu. Belki de kendi rehabilitasyon kliniğine çevirmek istiyordu ama bu düşüncemi kendime sakladım; Werner Sachse'nin dilime hâkim olmam yönündeki tavsiyesi her zamankinden daha geçerliydi; Stalingrad'dan sonra herkes –özellikle de kara mizahı adet edinmiş benim gibi Berlinliler– boş konuşmanın nelere mal olabileceğini gayet iyi biliyordu.

"Burayı Kaltenbrunner mi alacak?"

"En ufak bir fikrim yok."

Zavallı Franz Meyer'in ezilmiş kafası haricinde herhangi bir şeye bakma isteğiyle pencereye gittiğimde yatağının başucundaki masaya konmuş çiçekleri gördüm.

"İşte bu ilginç," dedim vazonun yanındaki imzasız karta bakarak.

"Ne olmuş?"

"Nergisler," dedim. "Ben de hastaneden henüz çıktım ve bana çiçek gönderen olmadı. Bu adamaysa taze çiçekler gelmiş, hem de Prinzenstrasse'deki Theodor Hübner'in dükkânından."

"Yani?"

"Kreuzberg'den."

"Hâlâ anlayama–"

"Zamanında kraliyete çalışan bir çiçekçiydi. Bildiğim kadarıyla hâlâ öyle. Bu da pahalı, hem de çok pahalı olduğu manasına gelir." Kaşlarımı çattım. "Demek istediğim burada Hübner'den çiçek alacak fazla kişi olduğunu zannetmem. Daha doğrusu ne burada ne de başka bir yerde."

Dobberke omuz silkti. "Ailesi göndermiş olmalı. Yahudilerin hâlâ yastıklarının altında para

sakladığını bilmeyen yok. Doğuda Riga'daydım ve bu şerefsizlerin iç çamaşırlarından neler çıktığını duysan inanmazsın. Altın, gümüş, elmas aklına ne geliyorsa."

Dobberke'nin nasıl olup da başka birisinin iç çamaşırına bakma fırsatını elde ettiğine dair bariz soruyu sormadan sabırla gülümsedim.

"Meyer'in ailesi Almandı," dedim. "Üstelik tümü öldü. Onu bu hale getiren bomba tarafından öldürüldüler. O nedenle bu çiçekleri başka biri göndermiş olmalı. Parası ve tarzı olan, sadece en iyisiyle yetinen bir Alman."

"Kimden geldiğini ondan öğrenemeyeceğimiz ortada," dedi Dobberke.

"Haklısın," dedim. "Konuşacak halde değil. Dr. Lustig hiç değilse bu konuda haklı çıktı."

"Önemli olduğunu düşünüyorsan ilgilenirim. Belki hemşirelerden biri kimin gönderdiğini biliyordur."

"Hayır," dedim emin bir tonla. "Boş ver. Dedektiflik huyumu bir türlü bırakamıyorum. Kimi pul kimi kartpostal koleksiyonu yapar. Ben de üçüncü dereceden mesele koleksiyonu yapıyorum. Bu niye böyle? Şu niye şöyle? Bu türden bir koleksiyonu herkes yapabilir ve yine herkesin de bileceği gibi asıl önemli olan sorular değil de onların cevaplarıdır çünkü o cevaplara erişmek çok daha zordur."

Franz Meyer'e alıcı gözle bir daha bakınca, bu durumda orada yatan kişinin pekâlâ ben de olabileceğimi düşünerek uzun süredir ilk kez kendimi talihli addettim. Bir RAF bombası yanındaki dört kişiyi öldürüp birini sakatlarken sen sadece ka-

fanda bir şişle sıyrılıyorsan buna başka ne denirdi ki? Talihli olduğumu aklımdan geçirmem bile gülmeme yetti. Belki de hayatımın dönüm noktalarından birini daha geçmiştim. Hem bu, hem Rosenstrasse'deki kadın protestosunun elde ettiği başarı hem de Stalingrad'da teslim olan Altıncı Ordu'da bulunmamam yabana atılır gibi değildi.

"Gülünç olan ne?" diye sordu Dobberke.

Başımı iki yana salladım. "Hayatta asıl önemli şeyin –gerçekten de söylenen ve yapılan onca şeyden sonra tek değeri olanın– hayatta kalmak olduğunu düşünüyordum."

"Cevaplardan biri bu mu?" diye sordu Dobberke.

Başımı salladım. "Belki de tüm cevaplar içinde en önemli olanı bu."

4

Pazartesi, 8 Mart 1943

Havaya bağlı olarak işyeri yürüyerek on iki dakika uzaklıktaydı. Soğuk havada yollar donduğundan kayıp bir yerinizi kırmamak için daha yavaş yürürdünüz. Buzlar çözülürken de saçaklardan düşen sarkıtlara dikkat etmeniz gerekirdi. Mart başında geceleri hâlâ çok soğuk olsa da gündüz hava sıcaktı ve bu yüzden, ayaklarımı Berlin soğuğundan korumak için botumun içine sıkıştırdığım gazete kâğıtlarını çıkarabildim. Bu da yürüyüşü kolaylaştırıyordu.

Wehrmacht Başkomutanlığı (OKW) belki de Berlin'deki en büyük ofis kompleksinde yer alıyordu: Landwehr Kanalı'nın kuzeyinde bulunup Bendlerstrasse'yle Tirpitzufer'in köşesini tümüyle işgal eden gri granitten beş katlı bir bina. Geçmişte Alman İmparatorluk Donanması'na ait olan bu bina Bendlerblock olarak bilinirdi. Blumesgof 17'deki büronun ofisleri, binanın ar-

kasına ve yazın mis gibi kokup orada çalışanlar tarafından çiçek evi adı verilen bir gül bahçesine bakardı. Kırmızı ve yüksek beşik çatının saçakları altındaki ofisimde bir masa, bir dosya dolabı, ahşap zeminde bir kilim ve kollu bir koltuk bulunuyordu – hatta hükümetin sanat koleksiyonuna ait bir resimle küçük tunç bir heykelim bile vardı. Odamda Führer'in portresi bulunmuyordu. OKW'deki çok az kişide vardı.

Genelde işe erken gidip geç çıkardım ama bunun sadakat ya da profesyonellikle bir alakası yoktu; çiçek evinin ısıtma sistemi o kadar güçlüydü ki pencereler sürekli buhar kapladığından dışarı bakmak için buharı silmek zorunda kalırdınız; hatta binada ofisleri dolaşarak şömineleri yakan üniformalı emir erleri bile vardı; bu şömineler de olabileceği kadar büyüktü. Sonuç olarak ofis, evimden çok daha konforlu bir yerdi – özellikle de OKW'nin kantininin devamlı açık olduğunu hesaba katarsak. Yemekler genelde ağır –patates, makarna ve ekmek– olsa da boldu. Hatta tuvaletlerde sabunla tuvalet kâğıdı ve büfede gazete bile vardı.

Savaş Suçları Dairesi, Wehrmacht'ın hukuk bölümünün uluslararası kısmına bağlıydı. Bu kısmın amiri Maximilian Wagner'di. Benim amirim Hâkim Johannes Goldsche ona bağlıydı. 1939'daki kuruluşundan beri Daire'yi o yönetiyordu. Altmış yaşlarında, sarı saçlı, küçük bıyıklı, kanca burunlu, iri kulaklı ve alnı çiçek evinin çatısı kadar yüksek bir adamdı, Weimar Cumhuriyeti sırasında uzun yıllar avukat ve hâkim olarak görev yapması hasebiyle Nazilerden nefret ederdi. Daire'nin

başına getirilmesinin nedeni siyasi görüşleriyle alakalı olmayıp doğrudan savaş suçları soruşturmalarına dair geçmiş tecrübelerine dayanıyordu çünkü Cihan Harbi sırasında Prusya'da benzeri bir dairenin amirliğini yapmıştı. Kanun gereği Wehrmacht'ın siyasete bulaşması yasaktı, bu bağımsızlığı da gayet ciddiye alırdı. Wehrmacht'ın hukuk bölümündeki farklı askeri kollara mensup hâkimlerin hiçbiri parti üyesi değildi. Bu yüzden –hukukçu olmamama rağmen– burada kendime yer bulabildim. Bence Goldsche bir Berlin dedektifini çok daha sinsi silahlarla dolu bir cephanelikteki faydalı ve kesici silah olarak görüp beni sadece itiraf almanın gerekmediği ve çok daha mücadele gerektiren davaların soruşturulmasında kullanıyordu. Daire'deki hâkimlerden bazıları kimi zaman modern Alman ordusunu teşkil eden işgüzarlar ve yalancılara –bunlar kimi zaman savaş suçunu bizzat işleyen kişi olurdu– haddini gerektiği gibi bildirirdi.

Ama tümü Prusyalı bu hâkimler, bir savaş suçu soruşturmasında şahit olmanın ne tür avantajları bulunduğunu anlamıyordu: Şahit için en büyük avantaj bir süre faal hizmetten ayrılmaktı; her ne kadar şahitleri görev yerlerinde sorgulamak istesek de hâkimler Rus cephesine yolculuk yapmaya pek de hevesli değildi; bunu yapan birkaç genç hâkim de –Karl Hofmann bunlardan biriydi– birden kendilerini cephe görevinde buldular. Bunu yapmak isteyenler cepheye uçakla gitme konusunda çok gergindiler ki, ben de onlardan farklı değildim. Kışın bir Demir Annie'nin gövdesi içerisinde sallanmak yerine vakit geçirmek için

çok daha keyifli şeyler yapabilirdiniz. Hermann Göring bile treni tercih etmişti. Fakat tren yavaştı ve kömür kıtlığından lokomotiflerin kimi zaman saatlerce kimi zaman da günlerce beklemesi gerekiyordu. Eğer Daire'de çalışan bir hâkimsen yapılacak en akıllıca şey cepheden tümüyle uzak durup Berlin'deki sıcak evinde oturarak yerine benim gibi birini göndermekti.

Masama vardığımda beni Goldsche'nin ofisine çağıran el yazısı bir mesaj bulunca paltomla kemerimi çıkardım, not defterimle kalemimi aldım ve ikinci kata indim. Son bombardımanda birkaç pencere hasar görmüş, yerlerine ıslık çalan Ruslar –Alman işçi eksikliğini telafi etmek için getirilen Rus savaş esiri camcı, marangoz ve dülgerler– tarafından yenileri yapılmıştı ama alt kat çok daha soğuktu. Rusların keyfi yerindeydi. Pencere değiştirmek, patlamamış RAF bombalarını etkisiz hale getirmekten daha iyiydi. Üstelik Rus cephesinde olmakla kıyaslanınca hiçbir şey kötü sayılmazdı. Özellikle de bir Rus'san çünkü Rusların zayiatı bizimkinin on katıydı. Ama görünen o ki bu bile onları kazanmaktan alıkoymaya yetmemişti.

Goldsche'nin kapısını çalıp içeri girince, onu ateşin yanına oturmuş, Zeus gibi pipo dumanıyla kuşatılmış, kahve içerken buldum – anlaşılan doğum günüydü. Karşısında gözlüklü, kırklı yaşlarında, hassas görünümlü, bir jambon dilimi kadar uzun, soluk ve ifadeden yoksun çehreli bir adam duruyordu. Daire'deki pek çok kişi gibi onların üzerindeki üniforma da emanet duruyordu. Oyuncak kutusunda bile askere daha çok

benzeyen şeyler görmüştüm. Üniforma giymekten ben de pek hazzetmezdim ve yetmezmiş gibi üniformamın sol kolunda küçük siyah SD üçgeni vardı (Goldsche'nin orada bulunmamı sevmesinin bir nedeni de buydu; SD mensubu olduğumdan cephede ordunun sahip olmadığı bazı imtiyazlara sahiptim). Fakat onların neden askere benzemediğini açıklamak benim durumumdan daha kolaydı: Silahlı kuvvetler bünyesindeki devlet memurları Goldsche'yle meçhul misafirinin, idari ve hukuki unvanlara sahip olsalar da rütbeleri yoktu ve giydikleri üniformalardaki gümüş rengi apoletler asker olmadıklarını gösteriyordu. Bu kafa karıştırıcı olsa da benim gibi bir SD subayının nasıl olup da Daire için çalıştığı OKW'dekiler için daha kafa karıştırıcıydı ve SD üçgenim yüzünden kantinde kimi zaman şüphe dolu bakışların hedefi olurdum. Ama Nazi Almanyası'nda dışlanma duygusuna alışmıştım. Üstelik Johannes Goldsche benim parti mensubu olmadığımı –ve Kripo mensubu olarak da bu üniformayı giymede bir seçim hakkım olmadığını– gayet iyi biliyordu ki eski Prusyalının Cumhuriyetçi kitabında önemi olan tek şey buydu; hem bu hem de en az onun kadar Nazilerden nefret etmem.

Goldsche'nin sandalyesinin yanında esas duruşa geçtim, onun bana dönmesini beklerken duvardaki resme baktım. Goldsche iyi bir müzisyendi, çoğu resimde ünlü Alman aktör Otto Gebühr'le birlikte onun da dahil olduğu piyano üçlüsü vardı. Üçlünün nasıl çaldığını duymamış olsam da Gebühr'ün, Büyük Frederick rolündeki

performansını gereğinden çok filmde görmüştüm. Radyoda bir şeyler çalıyor olsa da bunun onun müzik sevgisiyle bir ilgisi yoktu; Goldsche gizli konuşmak istediğinde olur da –Göring'in denetimindeki– Araştırma Ofisi'nden birileri kulak misafiri olur diye hep radyoyu açardı.

"Hans işte bu sana bahsettiğim adam," dedi Goldsche. "Yüzbaşı Bernhard Günther geçmişte Alexanderplatz'daki polis merkezinde müfettişti, şimdi Daire'ye bağlı olarak çalışıyor."

İyi bir Prusyalı gibi topuk selamı verince adam sessizce sigaralığını sallayarak selamı aldı.

"Günther, bu Divanı Harp Görevlisi Von Dohnanyi. Geçmişte Adalet Bakanlığı ve Yüce Divan başkanlığı yaptı, şimdi de Abwehr'in merkez bölümünün başkan yaveridir."

Tüm bunlar apoletlerin, rozetlerin ve unvanların ne kadar gereksiz olduğuna işaret ediyordu; Von Dohnanyi bir barondu ve OKW'de bundan daha önemli bir mertebe yoktu.

"Tanıştığımıza memnun oldum, Günther." Dohnanyi Berlinli avukatların çoğu gibi usulca konuşuyordu ama umarım tanıdığım kimileri gibi kaypağın teki değildi. Gözüme kanunlardan para kazanmak yerine onları uygulamaya daha meraklı bir tip gibi göründü.

"Kolundaki cadılık rütbesi seni yanıltmasın," dedi Goldsche. "Günther uzun yıllar Cumhuriyet'e sadık kaldı ve çok iyi bir polistir. Bir süre bizim taraftaki yeni efendilerinin başına çok iş çıkardı, değil mi Günther?"

"Bunu söylemek bana düşmez fakat iltifat kabul ediyorum." Aramızdaki masanın üzerinde

bulunan gümüş tepsiye baktım. "Kahveye de itirazım olmazdı."

Goldsche sırıttı. "Elbette. Otur, lütfen."

Oturdum ve Goldsche bana kahve ikram etti.

"*Putzer* bunu nereden buldu bilmiyorum," dedi Goldsche. "Ama çok güzel. Bir avukat olarak karaborsacı olduğundan şüphelenmeden edemedim."

"Evet, haksız sayılmazsınız," dedim. Kahve çok lezizdi. "Bunun yarım kilosu en az iki yüz mark eder. Sizin yerinizde olsam onu yanımdan hiç ayırmayıp şehirdeki diğer herkes gibi görmezden gelmeyi öğrenirdim."

"Ah, Tanrım." Von Dohnanyi hafifçe güldü. "Sanırım kahveyi getiren kişi olduğumu itiraf etmem gerek," dedi. "Babam Viyana ya da Budapeşte'ye konsere gittiği her seferinde getirir. Daha önce söyleyecektim ama *Putzer* Johannes hakkında söylediğiniz güzel sözleri bölmek istemedim. Şimdi başım belaya girebilir çünkü kahve benim hediyemdi."

"Sevgili dostum ne kadar incesin." Goldsche bana baktı. "Von Dohnanyi'nin babası orkestra şefi ve bestekâr Ernst von Dohnanyi'dir." Goldsche klasik müzik söz konusu olduğunda katıksız bir züppe sayılırdı.

"Müzik sever misiniz, Yüzbaşı Günther?"

Dohnanyi'nin sorgusu fevkalade mahirdi; yuvarlak gözlük camları arkasındaki gözleri müzik sevip sevmememle ilgilenmiyordu; ben de ilgilenmiyordum ve ismimin önünde von takısı geçmediği müddetçe de dinleyeceğim müzik konusunda onun kadar müşkülpesent olmayacaktım.

"Sağlam ciğerli güzel bir kızın söylediği ezgileri severim. Özellikle de sözler müstehcen ve o ciğerlerin önündeki göğüsler de büyük olursa. Ama müzikten anladığımı pek söyleyemem. Tek bildiğim, hayat Wagner için fazla kısa."

Goldsche neşeyle sırıttı. Böyle yerli yersiz konuşmamdan en az benim kadar o da keyif alırdı. "Başka ne yaparsın?" diye sordu.

"Pek sık olmasa da banyo yaparken ıslık çalarım," diye ekleyip bir sigara yaktım. OKW için çalışmanın bir diğer güzel tarafı da buydu. İyi sigara bulma konusunda hiç sıkıntı çekmiyorduk. "Bahsi geçmişken, gördüğüm kadarıyla Ruslar çoktan buraya gelmiş."

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu birden telaşlanan Dohnanyi.

"Koridordaki ıslık çalan adamlardan bahsediyorum," dedim. "Çiçek evinin pencerelerini tamir etmek için camcı loncasından gelen maharetli Alman ustalar. Hepsi Rus."

"Tanrım," dedi Goldsche. "OKW'nin içinde mi? Bu, hiç iyi bir fikre benzemiyor. Ya güvenlik ne olacak?"

"Birilerinin o pencereleri tamir etmesi gerek," dedim. "Havanın soğuk olduğu sır değil. Camın Luftwaffe'den daha dayanıklı olduğunu ümit ediyorum, ama içimden bir ses bana RAF'ın geri geleceğini söylüyor."

Von Dohnanyi belli belirsiz gülümseyip sigarasından cılız bir nefes çekti. Bundan daha canlı sigara içen çocuklar görmüştüm.

"Bu arada nasılsın?" Goldsche diğer hukukçuya dönüp açıklamaya başladı. "Günther, Lüt-

zow'daki bir evde, bir şahitten itirafname alırken eve bomba isabet etti. Sağ kurtulabilmesi büyük şans."

"Ben de öyle hissediyorum." Göğsüme vurdum. "Ayrıca daha iyiyim, teşekkürler."

"Çalışacak hale geldin mi?"

"Biraz göğüs ağrısı haricinde eskisi gibiyim denebilir."

"Ya şahit Herr Meyer'e ne oldu?"

"Yaşıyor, ama bundan sonra şahitlik yapacağı tek yerin cennet mahkemesi olduğunu söyleyebilirim."

"Onu Yahudi hastanesinde ziyaret ettin mi?" diye sordu Dohnanyi.

"Evet. Zavallı adam. Kafasının çoğu gitmiş. Bugünlerde bu tür şeyler kimseyi şaşırtmasa da maalesef o adamdan artık bize hayır gelmez."

"Yazık," dedi Goldsche. "Kraliyet donanmasına karşı hazırlayacağımız davada çok önemli bir şahit olacaktı," dedi Von Dohnanyi'ye dönüp. "İngiliz donanması işlediği bu cinayetten sıyrılacağını düşünüyor. Tüm hastane gemilerimizi sivil kabul eden Amerikan donanmasından farklı olarak Kraliyet donanması küçükleri değil, sadece büyükleri sivil kabul eder."

"Küçükler yaralanmamış pilotları topladığı için mi?" diye sordu Dohnanyi.

"Evet. Bu davanın daha başlamadan bitmesi kötü oldu. Gerçi işimizi biraz kolaylaştırdığını inkâr edemem. Goebbels, Franz Meyer'i radyoya çıkarmak istiyordu ki, bu artık hayal oldu."

"Franz Meyer'le ilgilenen sadece Propaganda Bakanı değil," dedim. "Devlet hastanesindeyken

Gestapo gelip bana Franz Meyer hakkında sorular sordu."

"Öyle mi?" diye mırıldandı Von Dohnanyi.

"Ne tür sorular?" diye sordu Goldsche.

Omuz silktim. "Arkadaşları kimdi türünden sorular. Meyer'in, İsviçrelileri Yahudilere sığınma hakkı tanımaya ikna etme amaçlı bir para kaçakçılığına karıştığından şüpheleniyorlar."

Goldsche hayretle baktı.

"Mülteciler için para," diye ekledim. "İsviçrelilerin ne kadar iyi kalpli olduğunu bilirsiniz. O çikolataları sırf insanları iyi ve nazik olduklarına ikna edebilmek için yaparlar. Tabii ki gerçekle ilgisi yok. Hep öyleydiler. Alman ordusunun İsviçreli paralı askerleri kullandıkları dönemde bile. İsviçreli kargılı askerler bir muharebeye dahil olduğunda çok merhametsiz olduklarından İtalyanlar o muharebeye kötü savaş adını verirdi."

"Gestapo'ya ne anlattın?" diye sordu Goldsche.

"Hiçbir şey." Omuz silktim. "Para kaçakçılığından falan haberim yok. Gestapo birkaç isim zikretti ama hiçbirini duymamıştım. Neyse, beni görmeye gelen müfettişi tanıyordum. Fena bir Gestapo subayı değildir. İsmi Werner Sachse. Parti üyesi mi, bilmiyorum ama değilse şaşırmam."

"Bizim soruşturmaya Gestapo'nun burnunu sokması hoşuma gitmedi," dedi Goldsche. "Hem de hiç. Himmler ve serserileri hukuki bağımsızlığımıza karşı sürekli bir tehdit."

Başımı iki yana salladım. "Gestapo köpek gibidir. Eğer bir süre kemiği yalamalarına izin vermezsen saldırganlaşır. Bence bu sadece rutin bir soruşturmaydı. Müfettiş kemiği yaladı, ben

kulaklarını okşadım ve çekip gitti. Bu kadar basit. Telaşa mahal yok. Yedi Yahudi izin almadan İsviçre'ye kayak yapmaya gitti diye kimsenin bunun acısını Daire'den çıkaracağını zannetmiyorum."

Von Dohnanyi omuz silkti. "Yüzbaşı Günther muhtemelen haklı," dedi. "Müfettiş sadece usulü tatbik etmiş o kadar."

Sabırla gülümseyip kahvemden bir yudum aldıktan sonra Dohnanyi'nin Meyer'in Yahudi Hastanesinde olduğunu nereden bildiğine dair duyduğum meraka gem vurarak toplantıya bir düzen getirmeye çalıştım. "Beni neden görmek istediniz, efendim?"

"Aa, evet." Goldsche başını salladı. "İyi olduğundan eminsin, öyle mi?"

Başımı salladım.

"Güzel." Goldsche, asilzade arkadaşına baktı. "Hans, yüzbaşıya durumu anlatmaya ne dersin?"

"Elbette." Von Dohnanyi sigaralığını masanın üzerine koydu, gözlüklerini ve itinayla katlanmış mendilini çıkardıktan sonra gözlük camlarını silmeye başladı.

Sigaramı söndürdüm, not defterimi açıp not almaya hazırlandım.

Von Dohnanyi başını iki yana salladı. "Lütfen, önce sadece dinleyin, yüzbaşı," dedi. "Bitirdiğim zaman neden not almanızı istemediğimi anlarsınız."

Not defterini kapatıp bekledim.

"Gleiwitz hadisesinin ardından 1 Eylül 1939'da Alman kuvvetleri Polonya'yı işgal etti ve iki ülke arasında 23 Ağustos 1939 tarihinde imzalanan

Molotov-Ribbentrop paktı uyarınca, Kızıl Ordu da on altı gün sonra doğudan işgale başladı. Almanya, Batı Polonya'yı ilhak ederken Sovyetler Birliği de doğu yarısını Ukrayna ve Beyaz Rusya cumhuriyetlerine bağladı. Dört yüz bin kadar Polonya askeri Wehrmacht tarafından esir alınırken iki yüz elli bin kadarı da Kızıl Ordu'ya esir düştü. Bizi burada ilgilendiren Rusların eline esir düşen Polonya askerlerinin akıbetidir. Wehrmacht'ın Sovyetler Birliği'ni işgalini müteakip–"

"Almanya bu açıdan hep talihsiz olmuştur," dedim. "Yani dostları açısından demek istedim."

Benim laf sokmamı duymazdan gelen Von Dohnanyi gözlüklerini takarak devam etti: "Ağustos 1941 gibi erken bir tarihten itibaren Abwehr, 1940 yaz ya da ilkbaharında Polonyalı subayların topluca katledildiğine dair bilgilere erişmeye başladı ama bunun nerede olduğunu bilmiyorduk. En azından şimdiye kadar."

"Smolensk yakınlarındaki Gnezdovo denen yerde Albay Friedrich Ahrens komutasındaki 537. Muhabere Alayı bulunuyor – Hâkim Goldsche'nin söylediklerinden sizin de Smolensk'te bulunduğunuzu çıkardım, Yüzbaşı Günther, doğru mu?"

"Evet, efendim. 1941 yazında oradaydım."

Başını salladı. "Güzel. O zaman nasıl bir bölgeden bahsettiğimi bilirsiniz."

"Çöplük," dedim. "Neden ele geçirmeye zahmet ettik, hiç anlamıyorum."

"Aa, evet." Von Dohnanyi sabırla gülümsedi. "Gnezdovo şehrin batısındaki sık ağaçlarla kaplı, kurtların ve diğer vahşi hayvanların yaşadığı bir bölgeymiş. Halihazırda da tahmin edeceğiniz gibi

tümüyle karla kaplı. 537. Alay önceden Rus gizli polisi –NKVD– tarafından kullanılan ormandaki bir şato ya da villaya yerleşmiş. Bir grup Hiwi – koridordaki camcılar gibi Rus esirleri–kullanıyorlarmış ve birkaç hafta önce Hiwi'lerden biri ormanda bir kurdun bazı insan parçalarını kazıp çıkardığını söylemiş. Bölgeyi bizzat teftiş eden Ahrens birkaç insan kemiği haricinde bir şey bulamamış. Rapor Abwehr'de bize erişince bu istihbaratı değerlendirmeye karar verdik. Bunun bize birkaç imkân sunması mümkün.

"Bir: O kemikler 1937 ila 1938 arasındaki birinci ve ikinci Moskova mahkemeleri ardından tertip edilen sözde Büyük Tasfiye sırasında NKVD tarafından öldürülen siyasi mahkûmların toplu mezarına ait olabilir. Bildiğimiz kadarıyla bir milyon kadar Sovyet vatandaşı öldürülüp Moskova'nın batısındaki yüzlerce kilometrekarelik alandaki toplu mezarlara gömüldüler.

"İki: Bu kemikler kayıp Polonyalı subaylara ait olabilir. Sovyet hükümeti sürgündeki Polonya Başbakanı General Sikorski'yi tüm Polonyalı esirlerin 1940'da salıverildiği hususunda temin etti. İddialarına göre esirlerin Mançurya'ya sevk edilmesinin ardından savaşın patlak vermesiyle Sovyetler salıverilen bu kişilerin izini kaybetmişti ama Londra'daki kaynaklarımıza göre Polonyalılar buna inanmamış. Abwehr'in şüphelenmesinin ana nedeni bu kemiklerin, Mayıs 1940'da Gnezdovo'daki tren istasyonunda görüldüğü bildirilen Polonyalı subaylardan birine ait olma ihtimali. 1939'da Saldırmazlık Paktı sırasında Dışişleri Bakanı Molotov'un Von Ribbentrop'a söy-

lediklerinden yola çıkarak Stalin'in 1919-1920 Polonya-Sovyet Savaşı sırasındaki Sovyet mağlubiyetinden beri Polonyalılara kin güttüğünü anlıyoruz. Üstelik oğlunu da 1939'da Polonyalı partizanlar öldürmüş.

"Üç: Bu toplu mezar Wehrmacht'la Kızıl Ordu arasında büyük bir muharebenin yaşanmış olduğu mekân olabilir. Gerçi Smolensk Muharebesi, Smolensk'in batısında değil de güneyinde cereyan ettiğinden bu pek muhtemel görünmüyor. Üstelik Wehrmacht üç yüz binin üzerinde Kızıl Ordu askerini esir aldı ve bu adamların çoğu Smolensk'in kuzey doğusundaki bir kampa yerleştirildiler."

"Ya da dışarıdaki koridorda çalışıyorlar," dedim.

"Günther, lütfen," dedi Goldsche. "Bırak bitirsin."

"Dört: Bu, tüm seçenekler içinde siyasi açıdan belki de en hassas olanı ve not almanı istememin ana nedeni de bu, Yüzbaşı Günther."

Von Dohnanyi'nin dördüncü seçeneği söyleme konusunda neden tereddüt ettiğini anlamak zor değildi; bu konudan bahsetmek rahatsız ediciydi – benim için daha da rahatsız ediciydi çünkü "siyasi açıdan hassas" korkunç hadiselere bizzat şahit olmuştum.

"Dördüncü seçenek iste o toplu mezarda SS tarafından öldürülen Yahudilerin olması," dedim.

Von Dohnanyi başını salladı. "SS bu konuda çok temkinli," dedi. "Ama Gottlob Berger'in B Grubu'na bağlı ve Üsteğmen Oskar Dirlewanger komutasındaki bir SS özel taburunun geçen yılın

ilkbaharında Smolensk'in batısında faal olduğunu biliyoruz. Elimizde kesin rakamlar olmamakla birlikte Dirlewanger'in taburunun en az on dört bin kişinin öldürülmesinden mesul olduğunu tahmin ediyoruz."

"SS'le ters düşmek, istediğimiz son şey," dedi Goldsche. "Yani bu meselenin büyük bir ihtimamla halledilmesi gerekiyor. İşin doğrusu, onların sorumlu olduğu bir toplu mezarı ortaya çıkarırsak vay halimize."

"Bunu olabildiğince kibarca söylediniz, hâkim bey," dedim. "Smolensk'e gidip durumu soruşturması için beni seçtiğinizi ve benden onun doğru toplu mezar olup olmadığını tespit etmemi istediğinizi anladım."

"Aynen öyle," dedi Goldsche. "Şu an zemin donmuş olduğundan kazıp diğer cesetleri çıkarma imkânı yok. Toprağın birkaç haftadan öncede çözüleceği de yok. O tarihe kadar bulabileceğimiz her şeyi bulmamız gerekiyor. O yüzden biraz orada vakit geçir. Ahaliyle konuş, mezarın bulunduğu yeri gez, durumu değerlendir ve Berlin'e geri dönerek doğrudan bana rapor ver. Eğer bizim yetkimiz dahilinde bir durumsa derhal tam teşekküllü bir savaş suçu davası başlatarak bir hâkim göndeririz." Omuz silkti. "Ama bu noktada bir hâkim göndermek biraz fazla olur."

"Bence de," dedi Dohnanyi. "Yanlış anlaşılabilir. Şimdilik fazla dikkat çekmemekte fayda var."

"Benden tam olarak ne yapmamı istediğinizi bir kez daha tekrar edelim, beyler," dedim. "Eğer bu toplu mezar Yahudilerle doluysa onu görmemiş gibi yapacağım. Eğer Polonyalılarla doluysa

Daire'nin aradığı şeyi buldum demektir. Kastettiğiniz bu mu?"

"İfade ediş tarzın mahirane olmasa da, evet, istediğimiz tam olarak bu, Yüzbaşı Günther," dedi Dohnanyi.

Bir an için sanki Berlin'deki duman altı olmuş ofis yerine orada olmayı temenni edermiş gibi Goldsche'nin şöminesinin üzerindeki manzaraya baktı ve ağzımın kıyısında belirlemeye başlayan alaycılığı fark ettim. Duvardaki resim, ışığın ressamlara farklı gelmeye başladığı yaz sonuna ait İtalyan *campagna*larından biriydi ve toga giymiş bazı uzun sakallı cılız ihtiyarlar antik harabelerin etrafında toplanmış, birbirlerine tüm gençler savaşta olduğundan tamiratı kimin yapacağını soruyorlardı. O tarihlerde ne yazık ki pencerelerini tamir ettirecek Rus savaş esirlerine sahip değildiler.

Alaycılığım yerini katıksız bir hor görmeye bıraktı.

"Fakat beyler, temkinli olmayacağımdan emin olun," dedim. "En azından buna söz verebilirim. O resimdeki gibi bir durum beklemeyin. Smolensk pastoral bir yarı cennet değil. Harabe olduğu doğru, ama bunun nedeni bizim tank ve toplarımız. Bu harabede korku içerisindeki çirkin insanlar zaten kıt kanaat geçinirken bir de kapılarına dayanan Wehrmacht bedelini ödemeden onlardan yiyecek ve su istemeye kalktı. Zeus, Io'yu baştan çıkarmaya kalkmasa bile Fritz'in teki zavallı bir köylü kıza tecavüz etmeye kalkışacaktı. Üstelik Smolensk'te toprak kehribar renginde parlayan İtalyan güneşinin ışığıyla değil, buzla kaplı.

Hayır, bu işin mahirane bir şekilde halledilmesi söz konusu değil. Üstelik, inanın bana, topraktan ceset çıkarmanın maharet gerektiren hiçbir yanı yok. Böyle bir şeyin ne kadar nezaketsizleştiğini ve bunun ne kadar çabuk nahoş bir hal aldığını bir bilseniz hayret ederdiniz. Mesela kokuyu ele alalım. Vücutların bir süre toprak altında kalınca çürümek gibi bir adetleri vardır."

Bir sigara daha yakıp müşterek huzursuzluklarının keyfini çıkardım. Bir süre kimsenin gıkı çıkmadı. Von Dohnanyi bir nedenden ötürü gergindi – bana söylemesi gereken her şeyi söylememiş gibi bir hali vardı. Kim bilir belki de sadece bana vurmak istiyordu. Hem de bir seferden de fazla.

"Ama kastettiğinizi anladım," diye ekledim, daha müşfik bir tonda, "yani SS konusunda demek istiyorum. Onları kızdırmak hoş olmaz, değil mi? İnanın ne dediğimi biliyorum – daha önce yaptım ve tekrar yapmaya da hiç hevesli değilim."

"Beşinci bir ihtimal daha var," dedi Goldsche. "Bu yüzden de bölgede doğru düzgün bir dedektif olmasını istiyorum."

"Neymiş o?"

"Bu hadisenin Propaganda Bakanlığı tarafından uydurulmuş bir palavra olmadığından kesinlikle emin olmak istiyorum. Demek istediğim o cesetler bizi ve dünya medyasını kandırmak için daha önceden oraya gömülmüş olabilir. Çünkü böyle bir şeyin vuku bulduğu ortaya çıkarsa bakanlığın bunu sonuna kadar kullanacağından şüpheniz olmasın."

Başımı salladım. "Mantıklı ama altıncı ihtimali unuttunuz."

Von Dohnanyi'nin kaşları çatıldı. "Ne gibi?"

"Ya orasının Almanların öldürdüğü Polonya subaylarıyla dolu bir toplu mezar olduğu ortaya çıkarsa?"

Von Dohnanyi başını iki yana salladı. "Mümkün değil," dedi.

"Öyle mi? Altıncı ihtimalin mevcudiyetini kabul etmeden ikinciyi nasıl kabul edebildiniz, anlamadım."

"Mantıken doğru," dedi Von Dohnanyi. "Ama Alman ordusunun savaş esirlerini öldürmediği gerçeğini değiştirmez."

Sırıttım. "Aa, tamam öyleyse. Böyle bir şey söylediğim için kusuruma bakmayın, efendim."

Von Dohnanyi'nin rengi biraz attı; Yüce Divan'da ya da konser salonunda bu türden laflara pek denk gelmezlerdi; tüm asilzadelerin yaban domuzu ya da Bolşevik vurma maksadıyla silah ruhsatına başvurduğu 1928 yılından beri Von Dohnanyi'nin gerçek bir polis memuru gördüğünü zannetmiyordum.

"Ayrıca," diye devam etti, "Rusya'nın o bölümünü Almanlar ancak Eylül 1941'de ele geçirdiler. Üstelik hem Almanların hem de Sovyetlerin Polonyalıları esir aldığı kayıtlara geçmiş durumda. Bu, Londra'daki Polonya hükümeti tarafından da biliniyor. Sırf bu nedenden dolayı bile bu kişilerin Sovyet esiri olduğunu iddia etmek zor olmayacaktır. Dolayısıyla bunun Propaganda Bakanlığının tezgâhladığı bir propaganda malzemesi olduğunu düşünmüyorum çünkü bu iddianın çürütülmesi çok kolay olurdu."

"Belki de haklısın, Hans," dedi hâkim.

"Haklıyım," diye üsteledi Dohnanyi. "Bunu sen de biliyorsun."

"Yine de neyle uğraştığımızdan emin olmak istiyorum," dedi hâkim. "Bunun da en kısa sürede olmasını istiyorum. Peki, kabul ediyor musun, Günther? Oraya gidip durumun ne olduğuna bakacak mısın?"

Smolensk'i, daha doğrusu Rusya'daki herhangi bir yeri tekrar görmeyi zerre kadar istemiyordum. O ülkenin her karışı yüreğimi korku ve utançla dolduruyordu ve her ne kadar Kızıl Ordu komünizm adına nice cinayetler işlemiş olsa da SS'lerin Nazizm uğruna yaptıklarının da onlardan aşağı kalır yanı olmadığını biliyordum. Hatta bizim işlediğimiz suçların çok daha korkunç olduğunu söyleyebilirim. Üniformalı subayları öldürmekle –benim de bizzat iştirak ettiğim gibi– kadın ve çocukları öldürmek bambaşka bir şeydi.

"Evet, efendim, elbette giderim."

"Bravo," dedi hâkim. "Tekrar ediyorum, eğer SS serserilerinin marifeti olduğuna dair en ufak bir şüpheye kapılırsan hiçbir şey yapma – derhal Smolensk'i terk edip buraya dön ve sanki hiçbir şey olmamış gibi davran."

"Memnuniyetle."

Bu iki adamın hangi sihirli dağın tepesinde dolaştıklarını düşünürken belli belirsiz gülümseyip başımı iki yana salladım. Belki de yükseklerden bakıp aşağıdaki önemli –Almanya adına önemli– şeyleri görebilmek için asilzade ya da hâkim olmak gerekiyordu. Mesela benim çok daha öncelikli sorunlarım vardı. Bulunduğum yerden baktığım zaman, bazı Polonyalıların toplu halde

katledilmesinin soruşturulması bana bir eşeğin diğeriyle "uzun kulaklı" diye dalga geçmesinden farklı görünmüyordu.

"Bir terslik mi var?" diye sordu Von Dohnanyi.

"Sadece böyle bir hadisede Nazi Almanyası'nın nasıl olup da kendisini diğerlerine ahlak dersi verebilecek seviyede gördüğünü aklım almıyor."

"Dünyanın gözünde itibarımızı ve güvenilirliğimizi ihya edebilmek adına bu soruşturmayla hazırlanacak bir beyaz kitabın muazzam faydası olacaktır."

Demek buydu. Beyaz kitap. Hâkim Goldsche ve mahkeme üyesi Von Dohnanyi gibi erdemli kişilerin savaştan sonra Dışişleri Bakanlığı arşivinden alarak İngiltere ve Amerika'daki diğer erdemli kişilere tüm Almanların Naziler kadar kötü olmadığını ya da Rusların da en bizler kadar kötü olduğunu gösterebileceği bir delil kayıt defteri. Bunun işe yarayacağından şüpheliydim.

"Bu dediklerimi bir kenara yazın," dedi Dohnanyi. "Eğer bu zannettiğimiz şeyse daha işin başındayız demektir. Buradan yola çıkarak tüm ahlaki yapımızı yeniden inşa edebiliriz."

"Bunu SS'e anlatın," dedim.

5

Çarşamba, 10 Mart 1943

Sabah saat altıda, buz gibi bir havada Rusya'ya gitmek için Berlin'deki Tegel Havaalanı'na gittim. Uzun bir yolculuk olsa da üç motorlu Ju52 nakliye uçağına binen on yolcudan sadece yarısı Smolensk'e kadar gidecekti. Diğerleri dört saat uzaktaki yolculuğun ilk ayağının sonu Rastenburg'da uçaktan inecekti. Akabinde diğer bir dört saatlik seyahatin ardından Minsk'e ve oradan da üç saatlik bir yolculukla Smolensk'e varacaktım. Minsk'te pilot değişimi ve yakıt ikmali için geçireceğimiz süre de hesaba katılınca seyahat toplamda on bir buçuk saat sürecekti ki, neden Wehrmacht hukuk bölümünden şişko bir hâkim yerine beni gönderdiklerini çok daha iyi idrak edebiliyordum. Bu yüzden diğer yolcular arasında, şoförünün kullandığı bir Mercedes'le gelen Abwehr görevlisi Hans von Dohnanyi'nin de bulunduğunu görmek beni şaşırttı.

"Bu tesadüf mü?" diye sordum gülerek. "Yoksa beni yolcu etmeye mi geldiniz?"

"Affedersin?" Kaşları çatıldı. "Aa, seni tanıyamadım. Sen de Smolensk'e gidiyorsun, değil mi Yüzbaşı Bernhard?"

"Başka bir şey planlamadıysanız, evet," dedim. "Ayrıca ismim Günther. Yüzbaşı Bernhard Günther."

"Tabii, haklısın. Seninle aynı uçakta olacağımı bilmiyordum. Trenle gidecektim ama fikrimi değiştirdim. Ama şimdi doğru kararı verdiğimden şüpheliyim."

"Sanırım bu durumda duvarla vahşi köpek arasında sıkışmış oluyorsunuz," dedim.

Uçağa binip uzun gövde boyunca dizilmiş koltuklara oturduk: Bir amele kulübesinde oturmak gibiydi.

"Kurt İni'nde mi ineceksiniz?" diye sordum. "Yoksa Smolenks'e kadar gelecek misiniz?"

"Son durağa kadar gidiyorum," dedi. "Feldmareşal von Kluge'yle karargâhında görüşmem icap eden acil ve beklenmedik bir Abwehr meselesi var."

"Öğle yemeğinizi mi getirdiniz?"

"Nasıl?"

Kolunun altında tuttuğu paketi işaret ettim.

"Bu mu? O yemek değil. Birinin hediyesi. Bir Cointreau."

"Cointreau. Gerçek kahve. Büyük babanızın bulamadığı şey yok galiba?"

Von Dohnanyi belli belirsiz sırıtarak gömleğinin yakasını gevşetti. "Müsaadenizi rica ediyorum, yüzbaşı."

Pantolonları kırmızı şeritli iki karargâh subayına işaret ettikten sonra uçağın diğer tarafına, kokpitin hemen arkasına gidip onların yanına oturdu. Ju52'de bile Von Dohnanyi ve karargâh subayları gibi tipler bir şekilde kendilerinin birinci sınıf olduğu havasını yaratmaya çalışırdı; öndeki koltukların diğerlerinden bir farkı olduğundan değil de sadece bu flamingolar benim gibi kıdemsiz subaylarla konuşmak istemediklerinden oraya gitmişlerdi.

Bir sigara yakıp olabildiğince rahat etmeye çalıştım. Motorlar çalışıp kapılar kapandı. Yardımcı pilot kapıyı kilitleyip elini uçak boyunca aşağı yukarı hareket ettirilebilen çift namlulu kaideli makineli tüfeğin üzerine koydu.

"Mürettebat eksiğimiz var, beyler," dedi. "O nedenle bu şeyi kullanmayı bilen var mı?"

Diğer yolculara baktım. Hiç kimseden ses çıkmayınca bu herifleri cepheye taşımanın ne manası var diye düşündüm; değil MG15 makineli tüfeğini kullanmak, kapı kilidini açabilecek kabiliyette bile görünmüyorlardı.

"Ben yaparım," dedim elimi kaldırıp.

"Güzel," dedi yardımcı pilot. "Berlin'den çıkarken yüzde bir ihtimalle de olsa bir RAF Mosquito avcı uçağına denk gelmemiz mümkün o yüzden on beş dakika bu silahın başında dur, tamam mı?"

"Sorun değil," dedim. "Peki ya Smolensk?"

Yardımcı pilot başını iki yana salladı. "Cephe Smolensk'in sekiz yüz kilometre doğusunda. Rus avcılarının menzili dışında."

"Bu iyi haber," dedi birisi.

"Endişe etmeyin." Yardımcı pilot sırıttı. "Soğuk sizi çok daha önce öldürecektir zaten."

Yeni doğan güneşle birlikte havalandık. Havadayken ayağa kalktım, pencereyi açtım ve makineli tüfeği bir düşman avcısı görme umuduyla dışarı çıkardım. Şeridinde yetmiş beş mermi vardı ama ellerim çok geçmeden o kadar üşüdü ki bu halde herhangi bir şeyi vurmamın mümkün olmadığını bildiğimden yardımcı pilot artık yerime dönebileceğimi söyleyince yüreğime su serpildi. Uçağın içini buz gibi havayla dolduran camı kapatınca sevincim bir kat daha arttı.

Oturup donan ellerimi koltuk altlarıma sokarak uyumaya çalıştım.

Dört saat sonra Doğu Prusya'daki Rastenburg'a yaklaşırken herkes merakla olduğu yerde dönüp camlardan bakarak Führer'in Kurt İni adındaki karargâhını görmeye çalıştı.

"Göremezsiniz," dedi oraya daha önce gitmiş çok bilmişin teki. "Bina kamuflajlı. Siz görebilseniz, RAF da görürdü."

"Tabii bu kadar uzağa gelebilirlerse," dedi birisi.

"Berlin'e kadar da gelmemeleri gerekiyordu ama tüm tahminlerin aksine geldiler," dedi bir diğeri.

Kurt İni'nin birkaç kilometre batısına iniş yaptık, erken bir öğle yemeği ya da geç bir kahvaltı yapma umuduyla gidip hiçbirini bulamayarak en az uçak kadar soğuk bir kulübede oturup her ihtimale karşı yanımda getirdiğim peynirli sandviçi yemekle yetindim. Tekrar uçağa dönene kadar Von Dohnanyi'yi bir daha görmedim.

Rastenburg'la Minsk arasında hava daha da soğuktu ve Junkers kimi zaman bir kuyudaki kova gibi düşüp tam dibe vurmadan duruyordu. Dohnanyi'nin renginin yeşile çalması uzun sürmedi.

"Belki de şu şeylerden biraz içmen iyi gelir," diyerek ona dolaylı yoldan bana da ikram edersen hiç fena olmaz mesajı verdim.

"Ne?"

"Arkadaşının Cointreau'su. Midene iyi gelir."

Önce şaşkınlıkla baktıktan sonra yavaşça başını iki yana salladı.

Uçağa Rastenburg'da binen bir SS teğmen içinde şeftali schnapsı olan bir cep şişesi çıkarıp herkese ikram etti. Tam bir yudum alırken uçak tekrar hava boşluğuna girdi ve galiba artık bu kadarı da fazla diyen Von Dohnanyi uçağın zeminine yığıldı. Birinci sınıftaki insanları her daim kendi hallerine bırakma yönündeki doğal içgüdümün aksine hareket ederek yanında diz çöküp gömleğinin yakasına gevşettim ve teğmenin schnapsından birazını dudaklarının arasından döktüm. İşte o sırada Dohnanyi'nin koltuğunun altında duran paketin üzerindeki adresi gördüm."

Albay Helmuth Stieff, Wehrmacht Koordinasyon Dairesi, Anger Şatosu, Kurt İni, Rastenburg, Prusya.

Von Dohnanyi gözlerini açtı, iç çekip dik oturdu.

"Sadece bayıldınız o kadar," dedim. "Bir süre zeminde yatsanız iyi olur."

O da yattı ve gerçekten de bu sayede birkaç saat uyuyabildi. Bu zaman zarfında acaba Von Dohnanyi bu Cointreau şişesini Kurt İni'ndeki dostu Albay Stieff'e teslim etmeyi unuttu mu yoksa böyle değerli bir hediyeyi verme konusunda fikrini mi değiştirdi diye düşündüm. Eğer bu içki de getirdiği kahve gibiyse hediye edilemeyecek kadar kaliteli bir şey demekti. Şişeyi unuttuğunu hiç zannetmiyordum çünkü Rastenburg'da uçaktan indiğimizde yanına almıştı. Peki, neden bu şişeyi Albay Stieff'e teslim etmesi için bir emir erine ya da onlara güvenmemişse bile doğrudan Kurt İni'ne giden karargâh subaylarından birine vermemişti? Elbette bu durumda bu kişi Albay Stieff'in artık Kurt İni'nde görev yapmadığını söyleyebilirdi ki bu da her şeyi açıklardı. Yine de tıpkı sürekli tekrar eden bir kaşıntı gibi, ne kadar kaşırsam kaşıyayım Dohnanyi'nin bu değerli hediyeyi teslim etmemesi bir türlü aklıma yatmıyordu.

Rastenburg'la Minsk arasındaki dört saatlik uçuşta yapabileceğim başka bir şey de yoktu zaten.

Birkaç saat sonra Smolensk'e vardığımızda alacakaranlıktı. Neredeyse bir saat boyunca sonu gelmezmiş gibi görünen ağaçlardan oluşan yeşil bir örtünün üzerinden uçtuk. Görünen o ki, Rusya'da dünyanın herhangi bir yerinden daha fazla ağaç vardı. O kadar çok ağaç vardı ki Junkers havada asılı duruyormuş gibi görünüyordu ve tarih öncesi bir devirdeymişiz gibi bir hisse kapıldım. Sanırım dünyanın binlerce yıl önceki haline en

yakın olan yer Rusya'ydı –hem de birkaç yönden– ve bir sincap için harika bir mekân olsa da insanlara pek uygun olduğunu düşünmüyordum. Eğer binlerce Yahudinin ya da Polonyalı subayın cesetlerini gömecekseniz bundan daha iyi bir yer bulamazdınız. Uçağımızın altında uzanan arazide her türden suçun izlerini örtmek mümkündü, bu manzara hem aşağıda bulabileceklerimi hem de tekrar neyle karşı karşıya olduğumu hatırlattığından içimin korkuyla dolmasına neden oldu; sadece bir ihtimal olsa da o tarihte burasının vicdan sahibi bir SD subayı için müsait bir yer olmadığını hissedebiliyordum.

Şehrin güneyinde, ağaçlar arasında uzun ve yeşil bir havuzu andıran bir açıklık belirene kadar Von Dohnanyi çoktan toparlanmıştı ve inişe geçtik. Uçağa dayanan merdivenden inince insanın içine işleyen bir rüzgârın estiği devasa bir ormanın içinde bulduk kendimizi. Yakalarımı donmuş kulaklarıma kadar kaldırıp muhabere alayından beni karşılamak için gelmiş birisi var mı diye çevreme baktım. Bu arada uçaktan inerken bana bakmaya bile tenezzül etmeyen sabık yol arkadaşım, iki kişi tarafından karşılandı –biri yakasında bir Eskimo'nunkinden daha fazla kürk olan bir generaldi–ve benim gidecek bir aracım olmamasını hiç umursamadan kahkahalarla eski dostuyla tokalaşırken bir emir eri de bagajlarını büyük bir resmi araca yükledi.

Kaportasında 537 rakamı ve siyahla sarı renkli flama taşıyan bir Tatra, diğer resmi aracın yanına yanaştı ve iki subay araçtan indi. Generali gören subaylar selam verdikten sonra bana doğru

yürüdüler. Tatra'nın üstü kapalı olsa da camları yoktu ve anlaşılan beni soğuk bir seyahat daha bekliyordu.

"Yüzbaşı Günther sen misin?" diye sordu uzun olanı.

"Evet, komutanım."

"Ben 537. Muhabere'den Albay Ahrens," dedi. "Bu da yaverim Teğmen Rex. Smolensk'e hoş geldiniz. Seni Rex karşılayacaktı, ama son anda onunla gelip sana şatodaki durumu hakkıyla anlatmaya karar verdim."

"Buna çok sevindim, komutanım."

Az sonra diğer resmi araç gitti.

"Flamingolar kimdi?" diye sordum.

"General Von Tresckow," dedi Ahrens. "Yanındaki de Albay Von Gersdorff. Üçüncü subayı tanıyamadım." Ahrens'in mahzun bir yüzüyle –çirkin değildi– daha da mahzun bir sesi vardı.

"Aa, bu durumu açıklıyor."

"Neyi açıklıyor?"

"Tanımadığınız ve uçaktan inen üçüncü subay da asilzadedir," dedim.

"Doğrudur," dedi Ahrens. "Feldmareşal Von Kluge, Ordu Grubu Karargâhını sanki ordueviymiş gibi yönetiyor. Ben General Oberhauser'e bağlıyım. O da benim gibi profesyonel bir askerdir. Asilzade değildir – karargâh subayları kadar da kötü değildir. Selefim Albay Bedenck, bir hava akını sığınağına girmeye çalışana kadar kaç tane karargâh subayı olduğunu bilmenin imkânı yoktur, derdi."

"Güzel söylemiş," diyerek Tatra'ya doğru yürüdüm. "Albayla aynı kumaştan yapılmışız."

"Senin kumaşın biraz daha koyu olabilir," dedi Ahrens vurguyla. "Özellikle de üzerindeki üniformanın yapıldığı kumaş. Minsk'te şahit olduklarından sonra Bedenck'in bir SS ya da SD subayıyla aynı odada olmaya bile tahammülü kalmadı. Sen de güvenlik nedeniyle bizimle kalacağından çok farklı düşünmediğimi söylemek isterim. Abwehr'den Tümgeneral Oster telefonda bana Daire'nin buraya bir SD göndereceğini söylediğinde çok şaşırdım. SD ve Wehrmacht'ın birbirine pek sıcak baktığını söyleyemem."

Sırıttım. "Açıkça içindeki her şeyi döken adamları hep takdir etmişimdir. Stalingrad'dan beri böylelerine pek denk gelmiyoruz. Özellikle de üniformalı olanlarına. Öyleyse sizin gibi bir profesyonel olarak şunu söyleyeyim. Üniformama aldanmayın. Ben Gestapo değil, zamanında Kripo cinayet masasında çalışan bir polisim ve buraya da birilerini ihbar etmeye gelmedim. Tek derdim topladığınız tüm delillere baktıktan sonra bir an önce Berlin'deki evime dönmek. Ama size doğrusunu söyleyeyim çoğunlukla kendi başıma araştırırım ve ne sırrınız olduğu da umurumda bile değil."

Elimi Tatra'nın kaportasındaki uzun küreğin sapına koydum; küçük araçlar sürekli kar ya da çamura saplandığından kürekle kazıp çıkarır ya da tekerleklerinin altına çakıl dökerdiniz: Muhtemelen arka koltukta da bir çuval çakıl vardı.

"Albay eğer yalan söylüyorsam şununla kafama bir tane indirip beni şu ormana gömebilirsiniz. Diğer taraftan söylediklerimle çoktan kendimi boğazıma kadar gömdüğümü de düşünebilirsiniz."

"Bu kadarı yeterli, yüzbaşı." Albay Ahrens gülümsedikten sonra sigaralığını çıkardı. Bana ve teğmene birer tane ikram etti. "İçtenliğini takdir ediyorum."

Ağzımızdan çıkan buharla içtiğimiz sigaranın dumanı ayırt edilemez hale gelene kadar sigaralardan nefes çektik.

"Ya şimdi?" dedim. "Sizinle kalmakla ilgili bir şeylerden bahsettiniz. Eğer Berlin'e geri dönmem gerekmese bir daha Junkers 52 görmemek için dua ederdim."

"Haklısın," dedi Ahrens. "Çok yorulmuş olmalısın."

Tatra'ya bindik. Direksiyonda Rose adında bir onbaşı vardı ve çok geçmeden epey iyi bir yolda gitmeye başladık.

"Şatoda bizimle kalacaksın," dedi Ahrens. "Şu, Vitebsk ana yolu üzerindeki Dinyeper Şatosu. Neredeyse Merkez Ordu Grubu'nun tamamı, Hava Kuvvetleri Karargâhı, Gestapo ve bizimkiler Smolensk'in batısında, Krasny Bor denen yerin içinde ve civarındayız. Karargâh personeli yakında ve burada bulabileceğinin en iyisi bir kaplıcaya yerleşti ama bizim şatodaki yerimiz de fena değil. Haksız mıyım, Rex?"

"Haklısınız, komutanım. Bence gayet iyi durumdayız."

"Sinemayla sauna var – hatta poligon bile mevcut. Duymak kesin hoşuna gidecektir, yemekler de gayet iyi. Çoğumuz –en azından subayların çoğu– Smolensk'e pek gitmeyiz." Ahrens sol ufkumuzda görünen soğan kubbeleri işaret

etti. "Aslında kötü bir yer de sayılmaz. Tarihi bir mekân. Burada istemediğin kadar kilise var. Bu tür şeyleri öğrenmek istiyorsan Rex'e soracaksın, değil mi teğmen?"

"Öyle, komutanım," dedi Rex. "Güzel bir katedral var, yüzbaşı. Göğe Yükseliş. Hazır gelmişken görmenizi tavsiye ederim. Tabii zamanınız olursa. Aslında hâlâ ayakta olmaması gerekirdi: On yedinci yüzyılın başındaki Smolensk Muhasarası'nda şehir müdafileri kendilerini cephanelik olarak kullanılan kilise mahzenine kilitleyip Polonyalıların eline geçmesin diye kendileriyle birlikte cephaneliği havaya uçurmuşlar. Tabii ki tarih tekerrür etti. Yerel NKVD bazı personel ve kamu dosyalarını –Luftwaffe'den korumak için– Göğe Yükseliş Katedrali'nin mahzeninde saklıyormuş ve şehrin bizim elimize geçmesi kaçınılmaz olunca Kiev'deki Duma binasında yaptıkları gibi burayı da havaya uçurmayı denemişler. Ama patlayıcılar infilak etmemiş."

"Seyahat rehberimde geçmemesinin bir nedeni olduğunu tahmin etmiştim."

"Aa, katedral gayet emniyetlidir," dedi Rex. "Patlayıcıların çoğu alınmış olsa da bizim istihkamcılar mahzende hâlâ patlayıcı kalmış olduğunu düşünüyor. Aşağıdaki dosya dolaplarından birini açan askerlerden birinin suratı dağıldı. O yüzden ziyaretçilerin mahzene inmesi yasak. Malzemenin çoğuna sadece askeri istihbaratın erişimi var ki, muhtemelen artık çoğunun bir önemi kalmadı. O yüzden zaman geçtikçe orada bir şeyler aramanın önemi de durmadan azalı-

yor." Omuz silkti. "Neyse sonuç olarak çok etkileyici bir binadır. Napolyon da öyle düşünmüş."

"Buralara kadar geldiğinden haberim yoktu," dedim.

"Aa, evet," dedi Rex. "O aslında döneminin Hitler'i–" Rex cümlenin ortasında durdu.

"Döneminin Hitler'i," diyerek gergin teğmene gülümsedim. "Evet, mukayesenin hepimiz için ne kadar geçerli olduğunu görebiliyorum."

"Gördüğün üzere ziyaretçilere pek alışık değiliz," dedi Ahrens. "Kendi içimizde yaşayıp gidiyoruz. Bunun da gizlilikten başka bir maksadı yok. Bir muhabere alayında gizliliğe önem verilmesi gerekir. Harita odamızda tüm gelecek askeri planlarımızın kolayca anlaşılacağı bilumum birliklerimizin yerlerini gösteren haritalar var. Ayrıca tüm muhaberat da bizim üzerimizden akıyor. Harita ve santral odalarının yetkili haricinde girişe yasak olduğunu söylememe gerek yok herhalde. Yine de şatoda çalışan bir sürü İvan var – dört Hiwi kalıcı olarak orada görevli ve her gün Smolensk'ten gelip yemek ve temizlik yapan kadınlar var. Zaten Smolensk'te İvanları çalıştırmayan hiçbir Alman birliği yok."

"Toplam mevcudunuz kaç?"

"Benim haricimde üç subay ve yirmi kadar da erbaşla er," dedi Ahrens.

"Ne zamandır buradasınız?"

"Ben mi? 1941 Kasım sonundan beri. Emin değilim ama 13 Kasım olsa gerek."

"Ya partizanlar? Size sorun çıkarmıyorlar mı?"

"Smolensk yakınlarında hiç yok. Ama hava saldırıları oluyor."

"Gerçekten mi? Pilot bu kadar güneye İvan hava kuvvetlerinin erişemeyeceğini söylemişti."

"Ama eriştiler. Luftwaffe'ye bu tür şeyleri gizlemeleri konusunda kesin emir verilmiş durumda, ama gerçekle ilgisi yok. Hava saldırılarına maruz kalıyoruz. Geçen senenin başında bizim tesisteki asker barakalarından biri isabet aldı. O tarihten beri yakmak için şatonun civarındaki ağaçları kesen Alman askerleriyle sorun yaşıyoruz. Burası Katyn Ormanı. Ağaçlar bizi uçaklardan gizlediğinden Alman askerlerinin Katyn Ormanına girmesini yasakladım. Bu da başka sıkıntılara neden oldu çünkü birliklerimiz partizan saldırılarına açık hale geleceklerinden, hiç istemedikleri halde daha uzaklara gitmek zorunda kaldılar."

Katyn Ormanının adını ilk kez orada duydum.

"Bana cesetten bahsedin? Hani şu kurdun keşfettiği?" Güldüm.

"Gülünç olan ne?"

"Bir kurt, birkaç ormancı ve şatomuz var. İster istemez bu hikâyede birkaç kayıp çocukla bir de kötü büyücü olması gerektiğini düşündüm."

"Belki de o kötü büyücü sensindir, yüzbaşı."

"Belki de öyleyimdir. Çok kötü ateş maşası kokteyli yaparım. En azından kahverengi romla portakal bulunduğu zamanlarda yapardım."

"Ateş maşası kokteyli." Ahrens dalgın bir ifadeyle cümleyi tekrarlayıp başını iki yana salladı. "Evet, neredeyse unutmuşum."

"Siz söyleyene kadar ben de öyle." Titredim.

"Şimdi bir tane olsa ne güzel olurdu," dedi Teğmen Rex.

"Almanya'nın arka kapısından sıvışıp giden ve arkasında gittiği yerin adresini bırakmayan güzelliklerden biri daha," dedim.

"Bir SD subayına göre tuhaf birisin," dedi Ahrens.

"General Heydrich de bir keresinde böyle demişti." Omuz silktim. "Ya da ona yakın bir şey – tam hatırlayamadım. O sırada beni duvara zincirlemiş kız arkadaşıma işkence ediyordu."

Muhtemelen benimkinden çok daha az olan huzursuzlukları beni güldürdü. Onlar kadar soğuğa alışık değildim ve camları olmayan Tatra'nın içine dolan buz gibi rüzgâr nefesimi kesiyordu.

"Cesetten bahsedecektiniz," dedim.

"Aralık 1941'de, ben Smolensk'e geldikten kısa süre sonra, askerlerden biri bizim ormanda bir tür tepecik ve bu tepeciğin üzerinde de tahta bir haç olduğunu söyledi."

Hiwi'ler bir yıl önce Katyn Ormanından silah sesleri geldiğini söylediler. Bilahare bunu yerel istihbarat amiri Albay Von Gersdorff'a bildirdiğimde o da bu konuda kulağına bir şeyler geldiğini ama zaten savaştıkları şeyin bu tür Bolşevik vahşeti olduğundan hiç şaşırmayacağını söyledi.

"Evet. Sanırım o mevkide birinden beklenecek bir söz."

"Daha sonra ocak ayında ormanda bir kurt gördüm. Genelde bu kadar yakına gelmediklerinden biraz beklenmedik bir durumdu."

"Partizanlar gibi," dedim.

"Aynen. Genelde batı yönünden uzakta dururlar. Von Kluge onları Rus olan kendi *Putzer*'iyle birlikte avlıyor."

"Yani partizanlarla ilgili pek endişeli değil."

"Öyle. Önceden yaban domuzu avlardı ama kışın uçaktan kurt vurmayı tercih ediyor. Burada elinin altında bir Storch uçağı var. Çoğu zaman inip kürkü almaya bile zahmet etmez. Sanırım sadece öldürmeyi seviyor."

"Bu civarda, bu his bulaşıcı anlaşılan," dedim. "Neyse, o kurttan bahsediyordunuz."

"Katyn Ormanındaki tepeceğin üzerindeki haçın yanında bir yerleri kazıp bazı insan kemikleri çıkarmış. Epey zaman almış olmalı çünkü zemin hâlâ demir gibi. Demek ki çok açmış. İncelettiğim doktor kemiklerin insana ait olduğunu söyledi. Bir asker mezarı olabileceğini düşünüp askeri mezarlıklardan sorumlu subaya haber verdim. Ayrıca bu keşfi sahra polisinden Teğmen Voss'a da bildirdim. Ayrıca gruba gönderdiğim rapora da koydum ve onlar da Abwehr'e bildirmiş olmalı ki telefonla senin geleceğini söylediler. Ayrıca bana bundan başka kimseye bahsetmememi de söylediler."

"Bahsettiniz mi?"

"Şu ana kadar hayır."

"Güzel. Aynen böyle devam edin."

Karanlık çöktükten sonra vardığımız şato aslında bir şatodan ziyade, birini geçici olarak bana tahsis ettikleri, on dört ya da on beş odalı ve iki katlı stükko bir villaydı. Gerçek et ve patatesten oluşan bir akşam yemeğinin ardından Ahrens'le ufak bir geziye çıktım ve çok geçmeden şatosuyla ve bilhassa askerleriyle ne kadar iftihar ettiğini fark ettim. Villa sıcak ve nezih bir mekândı, giriş salonunda kükreyen büyük bir ateş yer alıyor-

du; Ahrens'in bahsettiği gibi haftada bir kez bir Alman filminin oynadığı küçük bir sinema bile vardı; yine de Ahrens'in asıl gurur duyduğu şey bir Rus çiftin yardımıyla şato bahçesinde kurduğu kovanlar sayesinde ürettiği baldı. Askerlerinin onu sevdiği açıktı. Savaş sırasında görülecek Dinyeper Şatosu'ndan bin beter yerler vardı, arılar ve bal üretimi konusunda bu kadar hevesli bir adamdan da nefret etmek kolay değildi. Bal lezizdi, banyoda sıcak su boldu, yatağım sıcak ve rahattı.

Bal ve schnapsın da desteğiyle ısı kontrollü bir kovandaki işçi arı gibi uyuyup rüyamda yamru yumru bir evdeki cadıyla bir kurdun gezindiği ormanda kaybolduğumu gördüm; evde sauna, küçük sinema ve akşam yemeğinde geyik eti vardı. Anladım ki gördüğüm kâbus değilmiş çünkü cadı saunada duruyordu ki zaten onunla da bu sayede yakınlaştık. Saunada şahısları, bir cadı bile olsa daha yakından tanırdınız.

6

Perşembe, 11 Mart 1943

Ertesi sabah erkenden kalktığımda, dünkü uçuş yüzünden biraz yorgun hissetsem de bir an önce soruşturmaya başlamak istiyordum çünkü ancak bu sayede en kısa sürede eve dönebilirdim. Kahvaltıdan sonra Ahrens kemiklerin tutulduğu soğuk deponun anahtarlarını aldı ve inceleme için bodruma indik. Taş zeminin muşambayla örtülmüş olduğunu gördüm. Ahrens muşambayı kaldırınca incik kemiği, kaval kemiği, uyluk kemiği ve yarı pelvise benzeyen şeyler ortaya çıktı. Bir sigara yakıp –kemiklerden gelen çürük et kokusundan çok daha iyiydi– çömelerek kemiklere daha yakından baktım.

"Bu ne?" diye sordum muşambayı tuttuktan sonra.

"Bir Opel Blitz'e ait," dedi Ahrens.

Başımı sallayıp sigaranın dumanını burun deliklerimden saldım. İnsana ait olup bir hayvan

–muhtemelen bir kurt– tarafından kemirildikleri haricinde kemikler hakkında diyecek pek bir şey yoktu.

"Kurda ne oldu?" diye sordum.

"Kovaladık," dedi Ahrens.

"O tarihten beri başka kurt gördünüz mü?"

"Ben görmedim, ama belki diğerleri görmüştür. Dilersen sorabiliriz."

"İyi olur. Ayrıca kemiklerin bulunduğu yeri görmek istiyorum."

"Elbette."

Paltolarımızı aldıktan sonra dışarıda Teğmen Hodt'la 537'den, Alman askerleri ormandan odun almasın diye nöbet tutan, –üst çavuş– Oberfeldwebel Krimminski'nin yanına gittik. Talebim üzerine Oberfeldwebel bir kazma getirdi. Kar kaplı şato yolundan Vitebsk otoyoluna doğru kuzeye yürüdük. Çoğunlukla, bazıları kısa süre önce devrilmiş, huş ağaçlarıyla kaplı ormana bakınca albayın askerlerin odun almasıyla ilgili anlattıklarının doğruluğunu görebiliyordunuz.

"Bir kilometre kadar uzakta şato arazisinin sınırını gösteren bir çit var," dedi Ahrens. "Ama buralarda, çitlerden ve avcı çukurlarından da görebileceğin gibi, zamanında bir çatışma yaşanmış olmalı."

Biraz ilerde yoldan batıya döndük ve daha zorlu olan karda yürüyüşümüz başladı. Birkaç yüz metre sonra üzerinde iki parça odundan yapılmış bir haç olan tepeciğe denk geldik.

"Kurtla kemiklere bu civarda denk geldik," dedi Ahrens. "Krimminski? Yüzbaşı o tarihten beri kurdu gören olup olmadığını merak ediyor."

"Hayır," dedi Krimminski. "Ama gece kurtları duyuyoruz."

"İz var mı?"

"Varsa bile kar üzerlerini örtmüştür. Çoğu gece kar yağıyor."

"Yani kurt geri dönse haberimiz olmaz, öyle mi?" diye sordum.

"Muhtemelen öyle, komutanım," dedi Krimminski. "Ama hadiseden bu yana hiç iz görmedim."

"Şu tahta haçı oraya kim koydu?" diye sordum.

"Bilen yok," dedi Ahrens. "Ama Teğmen Hodt'un bir varsayımı var. Değil mi, Hodt?"

"Evet, komutanım. Sanırım burada daha önce de insan kemikleri bulunmuş. Bence ilk bulunduğu zaman ahali bu haçı buraya dikmiş olmalı."

"Mantıklı," dedim. "Onlara bunu sordunuz mı?"

"Kimse bize herhangi bir konuda pek bir şey anlatmaz," dedi Hodt. "Hâlâ NKVD'den korkuyorlar."

"Yöre halkıyla konuşmak istiyorum," dedim.

"Hiwi'lerle aramız iyi," dedi Ahrens. "Birilerini yalancılıkla suçlayıp bir çuval inciri berbat etmenin manası yok."

"Yine de onlarla konuşmak istiyorum."

"O zaman Susaninlere sor," dedi Ahrens. "Aramızın en iyi olduğu çift onlar. Kovanlarla ilgilenip şatodaki Rus hizmetlilere ne yapacaklarını söylüyorlar."

"Şatoda başka kim var?"

"Bir bakalım, Tsanava ve Abakumov var –tavuklara bakıyorlar– Moskalenko da oduncumuz.

Çamaşırla Olga'yla Irina ilgilenir. Tanya'yla Rudolfovich de aşçımız. Marusya mutfak görevlisi. Fakat hiçbirini taciz etmeni istemiyorum, Yüzbaşı Günther. Buradaki mevcut durumun bozulmasını hiç mi hiç istemiyorum."

"Albay Ahrens," dedim. "Eğer burasının Polonyalı subay cesetleriyle dolu bir yer olduğu ortaya çıkarsa o zaman zaten bunun için çok geç kalındı demektir."

Ahrens bıyık altından küfrü bastı.

"Tabii Polonyalı subayları vuran sizseniz durum değişir," dedim. "Belki de SS'in marifeti. Berlin'de hiç kimsenin böyle bir şeyin ifşa olmasını istemeyeceğinden eminim."

"Biz ne burada ne başka bir yerde Polonyalı falan vurmadık," dedi Ahrens.

"Ya İvanlar? Smolensk Muharebesi'nden sonra bir sürü Kızıl Ordu askeri ele geçirmiş olmanız lazım. Belki de onlardan bazılarını vurdunuz?"

"Esir aldığımız yetmiş bin kadar askerin büyük bölümü Smolensk'in yaklaşık yirmi beş kilometre batısındaki Kamp 126'da tutuluyor. Vitebsk'de bir kamp daha var. Dilersen gidip onlarla konuşmakta özgürsün, Yüzbaşı Günther." Bir süre dudaklarını ısırdıktan sonra devam etti. "Duyduğuma göre kamplardaki şartlar biraz iyileştirilmiş ama başta çok fazla Rus esir olduğundan şartlar felaketti."

"Yani demek istediğiniz onları açlığa mahkûm etmek varken vurmanın ne manası olduğu."

"Burası muhabere alayı," dedi Ahrens. "Rus esirlerin refahı benim alanıma girmez."

"Elbette öyle. Bunu kastetmemiştim. Sadece hakikatlerin altını çizmeye çalışıyorum. İnsanlar

savaş sırasında genelde onları unuturlar. Değil mi, albay?"

"Olabilir," dedi sertçe.

"Sizin selefiniz Albay Bedenck'e ne oldu? Ormanda birilerini o vurmuş olabilir mi?"

"Hayır," dedi Ahrens emin bir şekilde.

"Nereden biliyorsunuz? Burada değildiniz ki?"

"537'nin komutasında Albay Bedenck varken ben buradaydım, komutanım," dedi Teğmen Hodt. "Bu ormanda kimseyi vurmadığımız konusunda sizi temin edebilirim. Ne Rus ne de Polonyalı."

"Yeterli," dedim. "Peki ya SS? B Özel Eylem Grubu bir süre Smolensk'teydi. SS'in birkaç bin kartvizit bırakmış olması mümkün mü?"

"En başından beri bu şatodaydık," dedi Hodt. "SS başka bölgelerde faaliyet gösterdi. Sormadan önce söyleyeyim, eminim çünkü biz muhabere alayıyız. SS karargâhındaki telefon ve teleprimörü bizzat ben bağladım. Yerel Gestapo'nunkini de öyle. Grup karargâhıyla yapılan muhaberatın tümü telefon ya da teleprimör vasıtasıyla bizden geçer. Berlin'le yapılan haberleşme de öyle. SS'ler Polonyalı vurmuş olsa bundan muhakkak haberim olurdu."

"O zaman bu civarda Yahudi vurulup vurulmadığını da bilirsin."

Hodt bir an için garip garip baktı. "Evet," dedi. "Bilirim."

"Peki, vuruldu mu?"

Hodt tereddüt etti.

"Yapma, teğmen," dedim. "Saf numarası yapmana gerek yok. İkimizde Barbarossa Hare-

katının başından beri SS'in Rusya'da Yahudileri öldürdüğünü biliyoruz. Sadece ilk ayda en az yarım milyonunun öldürüldüğünü duydum." Omuz silktim. "Sadece güvenilir bir soruşturma alanı açmaya çalışıyorum, hepsi bu. Ötesine geçmemem gereken hudutları tespite uğraşıyorum. Çünkü hiçbirimiz kovana çomak sokmak istemeyiz, değil mi?" Ahrens'e baktım. "Haksız mıyım? Arılar konusunda yani? Kovanlarına çomak sokulmasını sevmezler, değil mi?"

"Aa, evet haklısın," dedi. "Hiç hoşlanmazlar." Başını salladı. "Bu arada SS ve bu civarda neler yaptıkları hakkındaki diğer soruna da cevap vereyim."

Beni diğerlerinden biraz uzağa götürdü. Karla kaplı yer buzlu ve engebeli olduğundan dikkatle yürüdük. Bana göre Katyn Ormanı nahoş bir ülkedeki nahoş bir yerdi. Soğuk hava çevremizi bir perde gibi sararken diğer yerlerde pus görünmez topların ağzından çıkan duman gibi çukurların üzerinde birikiyordu. Ağaç tepelerindeki kargalar yaptığım soruşturmaya duydukları hoşnutsuzluğu dile getirirken, düşman uçaklarının alçaktan uçmasına mani olmak için konmuş üzerimizdeki baraj balonunu fark ettim. Ahrens bir sigara daha yakıp derin bir nefes çekti.

"İnanması zor olsa da kış mevsimini tercih ediyoruz," dedi. "Birkaç hafta sonra tüm orman sivrisinekten geçilmeyecek. İnsanı deli ederler. Burada insanı deli eden şeylerden sadece biri." Başını iki yana salladı. "Bakın, Yüzbaşı Günther, alayda hiç kimse siyasete bulaşmamıştır. Çoğumuzun tek derdi bu savaşı bir an önce kaza-

nıp evine dönmek – tabii Stalingrad'dan sonra böyle bir şey mümkünse. Stalingrad'dan sonra Goebbels'in o konuda ne diyeceğini merak edip hepimiz radyo başına koştuk. Sportpalast'tan yaptığı nutku dinledin mi?"

"Dinledim." Omuz silktim. "Berlin'de oturuyorum. Sesi o kadar yüksek ki o baş belası herifin her dediğini radyo olmadan bile duyuyorum."

"O zaman Alman halkına misli görülmemiş derecede radikal bir savaş isteyip istemediklerini sorduğunu da hatırlasın. Buna topyekûn savaş adını vermişti."

"Bizim Mahatma Propagandi'nin ağzı iyi laf yapar."

"Öyle ama bana –ve şatodaki diğerlerine göre– ilk günden beri biz bu cephede zaten topyekûn bir savaş yürütüyoruz ve kimsenin bize bunu isteyip istemediğimizi sorduğunu hatırlamıyorum." Ahrens başıyla ağaç çizgisini işaret etti. "Vitebsk yolu orada. Vitebsk batıda, yüz kilometreden daha yakın. Savaştan önce orada elli bin Yahudi vardı. Wehrmacht şehri alır almaz oradaki Yahudiler bunun bedelini ödemeye başladılar. Temmuz 1941'de Zapadnaya Dvina Nehrinin sağ yakasında bir getto kuruldu, kaçıp partizanlara katılamayan ya da doğuya göç etme fırsatı bulamayan Yahudiler oraya tıkıldı. Çevresine ahşap bir barikat inşa edilen gettonun içinde yaşam şartları içler acısıydı; köle işçiler, karneyle verilen kıt yiyecek. Belki on bini hastalıkla açlıktan öldü. En az iki bini de bir bahane bulunup Mazurino'da öldürüldü. Ardından gettonun tasfiye edilmesi emri geldi. Bu emri teleprimörde bizzat gördüm – Berlin'deki

Reichsführer SS'den geliyordu. Bahane de gettoda tifo salgını olmasıydı. Belki gerçekten de vardı bilmiyorum. Bu emrin nüshasını bizzat Feldmareşal Von Kluge'ye iletip ona bölgede olup bitene dair malumat verdim. Daha sonra gettoda sağ kalan beş bin kadar Yahudinin kırsalın uzak bir köşesine götürülüp vurulduğunu öğrendim. İşte muhabere alayında görev yapmanın bedeli de bu, yüzbaşı. Neler olup bittiğini bilmemen mümkün değil, ama Tanrı biliyor ya, hiç bilmemeyi isterdim. Sonuç olarak kovana gönderme yaparak sorduğun soruya net bir cevap vermem gerekirse Vitebsk yolunun yarısında Rudnya adında bir kasaba var ve senin yerinde olsam soruştururken oranın doğusuna geçmezdim. Anladın mı?"

"Evet, efendim. Teşekkür ederim. Albay madem Mahatma'dan bahsettiniz size bir şey sormak istiyorum. Aslında Berlin'deyken amirimin Mahatma'yla adamları hakkında söylediği bir şeydi."

Ahrens başını salladı. "Sor bakalım."

"Buraya Propaganda Bakanlığından gelen oldu mu?"

"Smolensk'e mi?"

"Hayır, şatoya."

"Şatoya mı? Buraya neden gelsinler ki?"

Başımı iki yana salladım. "Önemi yok. Buraya gelip bahsettiğiniz Sovyet savaş esirlerini filme çekmeye kalkmaları beni hiç şaşırtmazdı. Halkı savaşı kazanmakta olduğumuza böyle ikna etmeye çalışıyorlar."

Elbette ki Propaganda Bakanlığını sormamın nedeni bu değildi fakat albaya yalancı demeden

şüphelerim olduğunu açıklayabilmenin bir yolunu bulamamıştım.

"Sence savaşı kazanıyor muyuz?" diye sordu.

"Galibiyet ya da mağlubiyet," dedim. "İkisinin de Almanya'ya yani bildiğim ve sevdiğim Almanya'ya bir faydası olmayacak."

"Çoğu gün neyi, neden yaptığımı sorgulamadan edemiyorum," dedi Ahrens. "Yüzbaşı ben de ülkemi seviyorum ama onun adına yapılanlara razı değilim ve kimi zaman kendi yüzüme bakmaktan utandığım anlar oluyor. Anlatabildim mi?"

"Evet. Tıpkı benim ihanet dolu sözlerime benziyor."

"Öyleyse doğru yere geldin," dedi. "Sen de en az bizim kadar olup bitenden haberdar olduğundan Smolensk'te bu türden muhalif sözlerin sıkça duyulduğunu bilirsin. Führer'in moral konuşması yapmak için buraya gelmesinin nedeni belki de budur."

"Hitler Smolensk'e mi gelecek?"

"Cumartesi Von Kluge'yle görüşmeye gelecek. Bu arada bu gizli bilgidir. O yüzden hiç kimseye bahsetme oldu mu? Gerçi duymayan kalmadı ya neyse."

Elimde kürekle Katyn Ormanında yürümeye başladım. Bir bayırdan yavaşça doğal amfi tiyatro gibi görünen bir alana indikten sonra, karları ezerken yulaf yiyen bir at gibi sesler çıkaran postallarımla daha da yavaşça diğer tarafından aşağı indim. Karın altındaki donmuş toprak granit kadar sert olduğundan kazma çabalarım kargaları güldür-

mekten başka işe yaramadı. Bir çekiçle keski belki daha çok işe yarardı. Tahta haça rağmen bu ormanda bir şeyler olduğuna inanmak zordu; acaba buradayken Napolyon'un başına ilginç bir şey geldi mi diye düşündüm. Şimdiden kendi kuyruğumu kovalar gibi hissetmeye başlamıştım. Ayrıca Polonyalılar pek umurumda değildi. Onları da, kalleş Polonya'nın 1938 Çek krizi sırasında üstlendiği rolü unutan sonra da 1939'da ahmakça Polonya'nın yardımına koşan İngilizlerden fazla sevmezdim – Çekoslovakya'ya sadece Naziler değil, oradan toprak talep eden Polonyalılar da girmişti. Şatoda gördüğüm birkaç kemik hiçbir şey ifade etmiyordu. Belki de bir avcı çukurunda ölen bir Rus askeri daha sonra aç bir kurt tarafından bulunmuştu. Ahrens'in Kamp 126'daki berbat şartlara dair anlattıklarına bakılırsa belki de İvan'ın başına gelmiş en iyi şey buydu. Sevgili yufka yürekli hemşerilerimin yönettiği bu dünyada açlıktan ölmek sıradan bir şey haline gelmişti.

Yarım saat etrafta dolaştıktan sonra iyice üşüdüm. Eldiven takmama rağmen ellerim dondu ve kulaklarım sanki birisi kürekle vurmuş gibi sızladı. Evimizden bu kadar uzakta, bu donmuş yerde ne halt ediyorduk? Hitler'in elde etmek için can attığı yaşam alanında kurtlar ve kargalardan başkası yaşayamıyordu. Hiçbir anlamı yoktu, zaten Nazilerin büyük bölümü de bana bir anlam ifade etmiyordu. Fakat Stalingrad'ın tıpkı Napolyon'un Büyük Ordusu'nun Moskova'dan çekilmeye başlaması gibi bir dönüm noktası olabileceğinden şüphelenmeye başlayan tek kişinin ben olduğumu zannetmiyordum; Hitler ve generalleri hari-

cinde herkes Rusya'da işimizin bittiğinin farkındaydı.

Uzakta, Vitebsk yolu yakınlarında iki nöbetçi diğer tarafa bakıyormuş gibi yapsa da güldüklerini açıkça duyabiliyordum; Katyn Ormanının sesler üzerinde tuhaf bir etkisi vardı. Bir kâsenin suyu tutması gibi sesi de ağaç çizgisinin dahilinde tutabiliyordu. Ama onların bu tavırları beni bir şeyler bulma konusunda daha da azimli hale getirdi. Bir dedektifin dikkafalı olup diğerlerine hatalı olduklarını ispatlamaya çalışması esastı. Bunlar, beni dostlarım ve meslektaşlarım arasında tanınır kılan sıfatlarımdı.

Karı eşelemeye devam ederek sonunda boş bir Alman sigarası paketi, bir Alman tüfeğinin kayışının tokası ve kıvrık bir tel buldum. Bir saatlik zahmetin sonunda fena sayılmazdı. Tam fena bir gün olmadı diyecektim ki topuğum üzerinde dönerken kayıp bayırdan yuvarlandım ve burkulan dizim sonraki birkaç gün boyunca ağrıdı; hâlâ karın üzerinde otururken küfrü bastıktan sonra şapkamı alıp kafama koydum. Dönüp nöbetçilere baktığımda sırtlarının dönük olduğunu gördüm ki, bu onların kıç üstü yere yapışan bir SD subayına gülerken görülmek istemedikleri manasına geliyordu.

Kalkmak için elimi yere dayadığımda donmuş haldeki bir nesneyi fark ettim. Tüm gücümle asılarak onu buzdan çıkarmayı başardım. Bir bottu – subayların giydiği sürücü botuna benziyordu. Botu bir tarafa koyup hâlâ yerde otururken kürekle iki yanımdaki yeri eşelemeye başladım. Birkaç dakika sonra elimde küçük metal bir nesne

vardı. Bir düğmeydi. Düğmeyi cebime attım, botu da alıp ayağa kalktım, aksayarak gittiğim şatoda bulduklarımı sıcak suda yıkadım.

Düğmenin üzerinde bir kartal vardı.

Öğleden sonra Dinyeper Şatosu'nda 537. Alay'a hizmet eden Rus çifti Susaninlerle konuştum. Altmışlı yaşlarında, eski bir sepya fotoğraf kadar ketum ve suratsızdılar. Oleg Susanin kemerli siyah köylü ceketiyle siyah pantolon giyip gri şapka takıyordu ve uzunca bir sakalı vardı; karısı da pek farklı görünmüyordu. Almancaları benim Rusçamdan iyi olsa da bildikleri yiyecek, yakıt, temizlik ve arı gibi kelimelerle sınırlı olduğundan Ahrens bana grup karargâhından bir tercüman çağırdı – Peşkov adında bir Rus.

Peşkov yuvarlak kıskaç gözlüklü ve Hitler bıyıklı kaypak görünümlü bir herifti; Alman ordu parkasıyla bir çift Alman subay postalı giyip beyaz puanlı bir kravat takıyordu; Ahrens daha sonra o bıyığı daha Alman yanlısı görünmek için bıraktığını söyledi.

"Bakış açısına bağlı," dedim. Peşkov'un Almancası mükemmeldi.

"Sizin için çalışmak şereftir, efendim," dedi. "Smolensk'te olduğunuz zaman zarfında emrinizdeyim. Gece gündüz fark etmez, isteyin yeter. Krasny Bor'daki yavere haber verirseniz o beni çağırır, efendim. Her sabah tam dokuzda orada olurum."

Peşkov'un Almancası akıcı olsa da yüzünde tebessümden eser olmadığından Krasny Bor'daki grup karargâhından Dinyeper Şatosu'na kadar

bana refakat eden Dyakov adındaki –muhtemelen bir avcı rehberi ve Von Kluge'nin de *Putzer*'i olan– adamdan tümüyle farklıydı. Ahrens bana Alman askerlerinin Dyakov'u bir NKVD ölüm mangasının elinden kurtardıklarını söyledi.

Beni iki Rus'la tanıştırmakta olan Ahrens, "İlginç adamdır," diye devam etti. "Değil mi, Dyakov? Tam bir başıbozuk ama nedendir bilinmez Feldmareşal Von Kluge ona güvendiğinden benim de güvenmekten başka seçeneğim yok."

"Teşekkürler, efendim," dedi Dyakov.

"Anlaşılan mutfak görevlimiz Marusya'yı gözüne kestirmiş çünkü Kluge'nin yanında olmadığı zamanlarda hep burada. Haksız mıyım Dyakov?"

Dyakov omuz silkti. "O çok özel bir kız. Onunla evlenmek istedim ama hayır dedi. O yüzden evet diyene kadar ısrar etmem gerek. Marusya'nın başka yerde yapacak bir işi olsa büyük olasılıkla ben de orada olurdum."

"Diğer taraftan Peşkov kendisi haricinde kimseyi sevmez," diye ekledi Ahrens. "Değil mi, Peşkov?"

Peşkov omuz silkti. "Kişi bir şekilde hayatta kalmalı, efendim."

"Gizli Yahudi olduğunu düşünüyoruz," diye devam etti Ahrens, "ama kimse doğrusunu araştırmaya zahmet etmiyor. Üstelik Almancası o kadar iyi ki onu gönderirsek yazık olur."

Hem Peşkov hem de Dyakov, Zep'ti yani zeplin gönüllüsü – Hiwi olmadığı halde bizim için çalışan Ruslara böyle derdik. Dyakov'un, yakası koyun yününden kalın bir paltosu, bir kürk şapkası ve dediğine göre, koyun derisinden kayışıyla om-

zuna astığı Mauser safari tüfeği gibi, feldmareşalin hediyesi olan bir çift siyah Alman pilot eldiveni vardı. Uzun, esmer ve kıvırcık saçlı bir adam olan Dyakov sık bir sakala, balalayka ebadında ellere ve Peşkov'dan farklı olarak sürekli gülen bir simaya sahipti.

"Feldmareşali kurt avına götürdüğün doğru mu?" diye sordum Dyakov'a.

"Evet, efendim."

"Bu civarda çok kurt gördün mü?"

"Ben mi, hayır. Ama kış çok soğuk geçti. Açlık yüzünden yiyecek bulmak için şehir yakınlarına geldiler. Bir kurt eski bir deri parçasıyla bile karnını doyurabilir."

Gidip evin en sıcak yeri olan şato mutfağına oturduk ve ezik bir semaverden Ahrens'in ürettiği balla tatlandırılmış siyah Rus çayı içtik. Maalesef çayın hoş kokusu Rusların kokusunu bastıracak kadar kesif değildi.

Peşkov çayı sevse de Susaninlerden pek hazzetmiyordu, onlarla sert konuştu – gerekenden çok daha sert.

"Bu civarda Polonyalı görüp görmediklerini sor," dedim.

Peşkov soruyu sorduktan sonra cevaplarını tercüme etti. "1940 ilkbaharında Gnezdovo İstasyonu'nda, vagonlarda iki yüzden fazla üniformalı Polonyalı görmüş. Tren bir saat bekledikten sonra güneydoğudaki Voronezh'e doğru yoluna devam etmiş."

"Polonyalı olduklarını nereden biliyorlarmış?"

Peşkov soruyu Rusça tekrarladıktan sonra cevapladı: "Vagondaki adamlardan biri Susanin'e

nerede olduklarını sormuş. Polonyalı olduklarını da o sırada söylemiş."

"Kullandığı o terim neydi?" diye sordum. "*Stolipinka* mi?"

Peşkov omuz silkti. "Daha önce hiç duymadım."

"Evet, efendim," dedi Dyakov. "*Stolipinka*, hapishane vagonu demek. Bu vagonları, Çarlık zamanında kullanıma sokan Rus başbakanın adı verilmiştir. Rusları Sibirya'ya göndermekte kullanılır."

"İstasyon ne kadar uzakta?" diye sordum.

"Beş kilometre kadar batıda," dedi Peşkov.

"Vagonlardan çıkan Polonyalı olmuş mu?"

"Çıkmak mı? Neden çıksınlar ki efendim?" diye sordu Peşkov.

"Bacaklarını esnetmek ya da başka bir yere götürülmek için olabilir."

Peşkov tercüme etti, Susanin'in cevabını dinledi ve başını iki yana salladı. "Hayır, hiçbirinin inmediğinden eminler. Kapılar zincirliymiş, efendim."

"Ya burası? Bu civarda Yahudiler ya da Ruslar infaz edildi mi? Ayrıca Katyn Ormanının ortasında neden bir haç var?"

Kadın hiç konuşmazken Oleg Susanin'in cevabının çok kısa ve özdü, tecrübeme dayanarak bir şeyleri gizledikleri ya da yalan söylediklerini anladım.

"Dediklerine göre bu şatoda NKVD varken güvenlik gerekçesiyle buraya gelmeleri yasakmış o yüzden burada olup biteni bilmiyorlarmış," dedi Peşkov.

"O zaman bütün bu arazinin etrafı çevriliydi," diye ekledi Dyakov. "Almanlar geldikten sonra ormandan odun alabilmek için tel örgünün büyük kısmını yıktılar ama kalanları hâlâ görebilirsiniz."

"Onlara böyle kaba davranma," dedim Peşkov'a. "Hiçbir şeyle suçlanmıyorlar. Onlara korkmaları için bir neden olmadığını söyle."

Peşkov tekrar tercüme etti ve Susaninler tereddütle başlarını sallayıp bana bakarak belli belirsiz güldüler. Ama Peşkov sert tavrını sürdürmeye devam etti.

"Sözüme güvenin, patron," dedi. "Bu insanlarla sert konuşmazsanız cevap vermezler. *Babulya* tam bir köylüdür ve *starik* de tüm hayatını partiden korkarak geçiren aptal bir *bulba*ş'tır. On sekiz aylık Alman işgaline rağmen hâlâ NKVD'nin geri geleceğinden korkuyorlar. İşin aslı bu ikisinin hâlâ burada olmasına şaşırdım. Olur da *mudak*'lar geri dönerse bu ikisinin gübre olacağını söylememe gerek yok herhalde. Daha ilk gün sizlere çalıştıkları için kurşuna dizilirler. Albayın onları burada tutmasının tek nedeni de arı kovanları.

"Tolstoy gibi, değil mi?" Dyakov güldü. "Yine de çaya tat vermeye hâlâ devam ediyor."

"NKVD geri gelirse neler olacağından sen korkmuyor musun?"

Peşkov, Dyakov'a bakıp omuz silkti.

"Hayır, efendim geri gelebileceklerini hiç sanmıyorum," dedi Peşkov.

"Bu bakış açısına bağlı," dedim.

"Benim mi? Benim arı kovanlarım yok, patron." Dyakov sırıttı. "Alok Dyakov'u Smolensk'te tutan hiçbir şey yok. Hayır, efendim olur da or-

talık karışırsa feldmareşalle birlikte Almanya'ya gideceğim. Beni kurşuna dizeceklerini bilsem o kadar endişe etmezdim. Ama NKVD vurmaktan çok daha kötü şeyler yapabilir. Neden bahsettiğimi de biliyorum."

"NKVD burada ne yapıyordu," diye sordum. "Bu binada?"

"Bilmiyorum, efendim," dedi Peşkov. "Açıkçası bu tür şeyler sormayıp herkesin kendi işine bakması en hayırlısı olmuştur."

"Güzel bir ev. Sineması var. Ne yapıyorlardı sence? *Potemkin Zırhlısı'nı* ya da *Alexander Nevskiy*'yi mi izliyorlardı? Bir fikrin olması lazım, Dyakov. Söyle de duyalım."

"Tahminimi mi duymak istiyorsunuz? Bence votka içip film izliyorlardı."

Başımı salladım. "Teşekkürler. Yardımlarınız için ikinize de çok teşekkür ederim."

"Yardım edebildiysem ne mutlu," dedi Peşkov.

Hangisinin –Peşkov, Dyakov ya da Susaninler– yalan söylediğini kestirmek zor olsa da birinin söylediğinden emindim. Delilini de cebimde taşıyordum. Ruslara bakıp gülümserken bile elimde Katyn Ormanında bulduğum düğme vardı.

Olanları tekrar düşünmek için dışarı çıktığımda Dyakov peşimden geldi.

"Peşkov'un Almancası çok iyi," dedim. "Nasıl öğrendi?"

"Üniversitede. Peşkov zeki bir adamdır. Bense Almancayı Çekoslovakya'daki Terezin denen bir yerde öğrendim. Çocukken 1915 yılında Avusturya Ordusu'nun elinde mahkûmdum. Avusturyalıları severim. Almanları daha çok severim. Avus-

turyalılar pek sıcakkanlı değildir. Savaştan sonra öğretmenlik yaptım ve NKVD beni bu yüzden tutukladı."

"Seni öğretmen olduğun için mi tutukladılar?"

Dyakov kahkahayı patlattı. "Almanca öğretmeniydim, efendim. Stalin'le Hitler'in dost olduğu 1940 yılında bunda bir sorun yoktu. Ama Almanya, Rusya'ya saldırınca NKVD düşman olduğuma karar verip beni tutukladı."

"Peşkov'u da tutukladılar mı?"

Dyakov omuz silkti. "Hayır, efendim. Ama o Almanca öğretmiyordu. Savaştan önce elektrik santralinde çalışıyormuş. Sanırım bu mesleği de Almanya'da, Siemens'te öğrendi. Belki de çok önemli bir iş olduğundan NKVD onu tutuklamadı."

"Peşkov neden hâlâ aynı işi yapmıyor?"

Dyakov sırıttı. "Çünkü o işi yapmak artık para kazandırmıyor. Krasny Bor'daki Almanlar ona iyi para ödüyor, efendim. Elektrik işçisinden çok daha fazla. Üstelik elektrik santralini şimdi Almanlar işletiyor. Ruslara bu konuda itimat etmiyorlar."

"Ya avcılık? Avlanmayı kimden öğrendin?"

"Babam avcıydı, efendim. Bana o öğretti." Dyakov sırıttı. "Gördüğünüz üzere öğretmenlerim çok iyi. Babam ve Avusturyalılar."

7

Cuma, 12 Mart 1943

Burnumda bana hâlâ Cihan Harbi'nde, cephede olduğumu düşündüren iğrenç bir kokuyla uyandım. Koku ölü sıçan ya da daha beter bir şeyden geliyordu ve sonraki on dakika boyunca şatodaki odamın farklı noktalarını koklayınca nihayet kokunun kaynağının yatağımın altı olduğunu anladım. Ancak eğilip baktıktan sonra, geçen sabah oraya atmış olduğum donmuş postal aklıma geldi; işin fenası postalla hâlâ içinde olan her neyse artık donmuş değildi.

Derin bir nefes alıp postalın içine bakıp postalın burnunu sıktım. İçinde birkaç sert nesne vardı. Bunlar çürüyen bir ayaktan geri kalanlardı ve alt kattaki soğuk depoda bulunan diğer kemiklere katılmalarının vakti gelmişti. Postal, muhtemelen bir kurt tarafından, birkaç yerinden çiğnenmiş olduğundan içindeki ayakla aşağıdaki bacak kemiklerinin aynı kişiye ait olması gerektiğini

düşündüm. Ama içinde Polonyalının kokan ayağı haricinde bir şey daha vardı ve ayağı yavaşça dışarı çektiğimde ölünün baldırına sarılı yağlı kâğıt parçasına benzer bir şeyin bulunduğunu gördüm. Başta Polonyalının, benim kalitesiz postalımda yaptığım gibi, bacağını soğuktan korumaya çalıştığını düşündüm; ama bunun için gazete kâğıdı kullanmıştım – yağlı kâğıt nesneleri korusa da onları sıcak tutmazdı.

Yatağın ve sandalyenin bacağını kullanarak kâğıdı açabildiğim kadar açtım; ikiye katlanmıştı, katın içinde, üzerinde daktilo yazıları olan pelür kâğıttan birkaç sayfa vardı. Ama yağlı kâğıda rağmen yazılar okunmaz hale gelmişti ve bu sayfalarda ne yazıldığını çözmek için laboratuvar imkânlarının gerekeceği açıktı.

Buzlu zemin çözülene kadar bu ön soruşturmada ne kadar ilerleme kaydedebileceğimi bilmiyordum, tek düğme bile başlı başına yeterli bir delil olsa da içime sinmemişti. Berlin'e bir düğme, eski bir postal ve birkaç kemikle dönemezdim. Kimseye bahsetmeden önce bu sayfalarda ne yazdığını öğrenmeyi çok istiyordum. Kendimi ya da Daire'yi Propaganda Bakanlığının uydurduğu bir şey yüzünden maskara etmeye hiç niyetli değildim. Diğer taraftan bunları Katyn Ormanına yerleştirenler Mahatma'nın adamları olsa, biraz daha kolay bulunacak şekilde yerleştirmezler miydi, diye düşünmeden de edemedim.

Giyinip kahvaltı yapmak için aşağı indim.

Soruşturmamın muhtemelen sona erdiğini, en kısa sürede Berlin'e döneceğimi söylediğimde Albay Ahrens memnun oldu; kesin bir sonuç elde

edemediğimi söylediğimde ise o kadar memnun olduğunu söyleyemem.

"Bu safhada Daire bu soruşturmayı devam ettirmek ister mi, bilmiyorum. Bağışlayın, efendim ama işler böyle yürüyor. Bir uçak bulur bulmaz, benden kurtulmuş olacaksınız."

"Bugün uçuş olmaz. En iyi ihtimalle cumartesi olur. Belki de pazar. Yarın bolca uçak gelecek."

"Tabii ya," dedim. "Führer geliyordu, değil mi?"

"Evet. Bak, istersen havaalanını arayıp bir şeyler ayarlamaya çalışırım. O zamana kadar şatoda keyfine bak. Eğer o tür şeyleri seviyorsan bir poligonumuz var. Bu öğleden sonra ve akşam sinemada film oynayacak. Bu geceden itibaren tüm izinler iptal edildiğinden film izlenmesine karar verildi. Ne yazık ki ismi *Yahudi Süss*. Acele olunca ancak onu bulabildik."

"Hayır, teşekkürler," dedim. "Pek sevdiğim bir şey değil," omuz silktim. "Kim bilir belki de katedrali ziyaret ederim."

"İyi fikir," dedi albay. "Sana bir araba ayarlarım."

"Teşekkürler, efendim. Bana bir de şehrin haritasını verirseniz çok mutlu olurum. Uzaktan soğan kubbeleri birbirinden ayırt etmek kolay olmuyor."

Katedral umurumda bile değildi. Katedral ya da benzeri bir şeyi aramak gibi bir maksadım yoktu ama bunu Albay Ahrens'in bilmesine gerek de yoktu. Üstelik savaş sırasında turizme olan inancım sarsılmıştı. 1940'da Paris'teyken elimde bir Baedeker rehberle gezip birkaç yer –Les Invalides,

Eyfel Kulesi– görmüştüm ama orası Paris'ti; Bir Fransızın niyetini sezebilirken bunu bir Çek ya da İvan karşısında yapabilmeniz mümkün değildi. O nedenle temkinli olmayı öğrenerek Prag'dayken bile elimde Baedeker ile fazla dolaşmamaya özen gösterdim. Zaten Baedeker'in Rusçası da yoktu – ne manası olurdu ki– ama iki örneğin de destekleyeceği gibi ana ilke değişmiyordu.

Heinz Seldte otuzlu yaşlarının başında Alex'ten tanıdığım ve polis taburunda görev yapan bir teğmendi; Kripo'da onun terfiine yardım etmiştim. Eylül 1941'de Kiev şehrine giren ilk Almanlardan biriydi ve o sakin yaz öğleden sonrasında, ana cadde Khreshchatyk'daki Duma binasını ziyaret etmeye karar verdi – kulesi ve Kiev'in koruyucusu baş melek Mikail'in heykeliyle önemli bir yer olduğu belliydi. Fakat geri çekilen Kızıl Ordu'nun tüm caddeyi dinamitlediğini o da dahil hiç kimse bilmiyordu ve Ruslar bu dinamitleri dört yüz kilometre uzaktan radyo kontrollü fünyelerle patlattılar. Khreshchatyk'taki tarihi eserler –Almanlar bu harabelere Eichhornstrasse adını verecekti– Heinz Seldte'yle birlikte bir daha görülmedi.

Victor Lungwitz, Hotel Adlon'da garsondu çünkü bir sanatçı olarak geçimini temin edemiyordu. 1939'da SS Panzer Tümeni'ne katılıp Barbarossa Harekatı kapsamında Beyaz Rusya'ya gönderildi. İzinli olduğu vakitlerde Minsk'te de en az Smolensk'teki kadar bol olan kiliselerin resimlerini çizerdi. Bir gün şehrin dışındaki eski bir kiliseyi ziyarete gitti; adının Kızıl Kilise olmasından temkinli davranmasının lüzumunu hissetmesi gerekirdi. Victor'un resimlerini bulsalar da ondan

eser yoktu; birkaç gün sonra parçalanmış cesedini yakındaki bataklıkta çıktı; cesedi teşhis edebilmeleri bile epey zamanlarını aldı; partizanlar önce yüzündeki her şeyi –burnunu, dudaklarını, gözkapaklarını ve kulaklarını– ardından da cinsel organlarını kesip onu ölüme terk etmişti.

Savaşta elinizdeki Baedeker rehberine göre hareket ederseniz, soluğu nerede alacağınız belli olmaz.

Albayın her yanı açık küçük Tatra'sında Smolensk önümde ve Dinyeper Nehri sağımda, Vitebsk otoyolu üzerinden doğuya doğru gittim. Yolun büyük kısmında otoyol iki demiryolunun arasından geçiyordu ve solumda kalan Arsenalstrasse'yle mezarlığı geçtikten sonra ana istasyonu gördüm; dört kare şekilli köşe kulesi ve kocaman bir kemerli girişi olan, üzeri karla kaplı bir binaydı. Smolensk'teki pek çok bina gibi yeşile boyanmıştı. Rusya'nın bu bölümünde ya yeşil rengin bir hikmeti vardı ya da bu binalara bakım yapılırken ellerinde yeşilden başka boya yoktu. Rusya'da olduğumuzu dikkate alırsak ikincinin daha akla yatkın olduğunu düşündüm.

Biraz ileride durup haritaya baktıktan sonra güneye, Brückenstrasse'ye döndüm çünkü nehri geçebilmek için bir köprü bulmam icap ediyordu.

Haritaya göre batıyla doğu köprüleri tahrip edilmiş, geriye ortadaki üçüncü köprü kalmıştı ve eğer Rus'sanız çocukken Rügen Adasındaki yaz kampında gördüğüme benzeyen kütükten bir sal da kullanabilirdiniz. Nehrin kuzey yakasında yerel Kremlin'in –Smolensk'in eski şehir merkezini çevreleyen kale– görüşe girmesi üzerine ara-

bayı yavaşlattım; tepede, Boris Godunov tarafından inşa edilmiş mazgallı kırmızı tuğla surların üzerinde kendine has biberlik kubbesi ve yüksek beyaz duvarlarıyla şehrin katedrali yer alıyordu ve bana göre aşırı büyük bir odun sobası kadar çirkindi. Hiç değilse artık onu gördüğümü söyleyebilirdim.

Peter ve Paul Köprüsü üzerinde yer alan kontrol noktasındaki inzibatlara evraklarımı gösterdim ve Alman Genel Karargâhını sorduğumda bana güneydeki Haupstrasse'yi işaret ettiler.

"Kolay bulursunuz, komutanım," dedi inzibat. "Sparkassenstrasse'nin karşısında. Eğer kendinizi Magazinstrasse'de bulursanız, bilin ki orayı geçtiniz."

"Smolensk'teki tüm sokakların adı Almanca mı?"

"Tabii ki. Adres bulmayı kolaylaştırır, değil mi?"

"Eğer Almansan öyle," dedim.

"Önemli olan da bu değil mi zaten." İnzibat sırıttı. "Burayı elden geldiğince memlekete benzetmeye çalışıyoruz."

"Öyleyse kolay gelsin."

Kremlin'in surlarını sağıma alarak Haupstrasse boyunca Genel Karargâh'ı görene kadar gittim – sütunlu portikolu ve Nazi bayraklı gri bina. Binanın önündeki meydana bir sürü sokak tabelası konmuştu –çoğu da tahrip olmuş bir Sovyet tankının üzerindeydi– ama insanın kafasını daha çok karıştırmaktan başka işe yaramıyorlardı; tabelaların ortasında duran bir nöbetçi diğerlerine onların ne anlama geldiğini anlatmaya çalışıyor-

du. Genel Karargâh'ın üzerindeki bayrakların kızılı, ölü bir fil kadar gri ve yeşil olan şehre biraz canlılık katmıştı. Bayrakların altında bir düzine kadar asker, eyersiz, dizi şiş, beyaz bir ata binmiş bir çocuğun numaralarını izliyordu; arada bir parke taş yola attıkları paraları beyaz şapka ve ceketli, çocukla ve atla bir bağlantısı olması muhtemel ihtiyar bir adam topluyordu. Park ettiğimi gören askerlerden ikisi gelip selam durdu.

"Güvenlik nedeniyle oraya park etmeyin, komutanım," dedi biri. "En iyisi Kreuzstrasse'deki sinemanın oraya park edin. Orada hep boş yer olur."

Pejmürde haldeki üç çocuk –galiba ikisi erkek biri kızdı– en az onlar kadar hırpani olan Alman propaganda posterleri önüne park ederken beni izlediler. Çok fakir çocuk görmüş olsam da bunlar kadar perişanını görmemiştim. Bu soğukta yalın ayaktılar ve ellerinde heybelerle sefer tasları vardı. Bir başlarına kalmış gibi olsalar da yeterince sağlıklı görünüyorlardı. Bu karşımdakilerin posterlerdeki gülen yüzler, çorba kâseleri ve ekmek somunlarıyla yakından uzaktan ilgileri yoktu. Anne babaları yaşıyor muydu? Kalacak yerleri var mıydı? Bu beni ilgilendirir miydi? Sevgili hemşerilerimin 1941 yazında buraya gelmesine kadar yaşadıkları hayatı düşünerek anlık bir pişmanlık hissettim. Yanımda çikolata taşımadığımdan, içmek yerine takas edeceklerini umarak hepsine birer sigara verdim. Biz tiryakiler olmasak dünyada hayır işi diye bir şey olur mu diye hep merak ederdim.

İçlerinden en büyüğü –on veya on bir yaşlarındaydı– Almanca, "Teşekkürler," dedi. Ceketinde, cebimdeki haritada olandan fazla yama vardı ve

kafasında da bir asker şapkası bulunuyordu. Bir işçi gibi sigarasını kulağının arkasına koydu. "Alman sigaraları Rus sigaralarından iyidir. Çok naziksiniz, bayım."

"Hayır, değilim," dedim. "Hiçbirimiz değiliz. Bunu unutmazsan hiç hüsrana uğramazsın."

Genel Karargâh'ın içindeki danışmaya nerede bir subay bulabileceğimi sorduğumda beni gönderdiği birinci katta konuştuğum şişko Wehrmacht teğmeni, dışarıdaki çocuklara bir haftalık yiyecek istihkakını verse fark eden olmazdı. Palaskası son deliğindeydi ve hâlâ bir fazlasını ister gibi bir hali vardı.

"Şu dışarıdakilerin böyle perişan halde olması seni rahatsız etmiyor mu?"

"Onlar Slav," dedi sanki tek söylemesi gereken buymuş gibi. "Buraya geldiğimizde de Smolensk iyi durumda değildi zaten. Üstelik inan bana, yerel Slavlar Bolşevik idaresinde olduklarından daha refah içinde yaşıyorlar."

"Çar'la ailesi de öyle, ama bunun iyi bir şey olduğunu düşündüklerini zannetmiyorum."

Teğmenin kaşları çatıldı. "Yardım edebileceğim bir konu var mı, komutanım? Yoksa buraya vicdan azabınızı hafifletmeye mi geldiniz?"

Başımı salladım. "Haklısın, kusura bakma. Aynen o dediğini yapıyordum. Affet. Aslında ben bir laboratuvar arıyorum."

"Smolensk'te mi?"

Başımı salladım. "Bazı testler için stereo mikroskobu olan bir yere ihtiyacım var."

Teğmen telefonu kaldırıp mandalı çevirdi. "Bana mağazayı bağla," dedi operatöre. Gözleri-

me bakarak açıklamaya koyuldu: "Buradaki subayların çoğu baraka yerine büyük mağazada kalıyor."

"Yeni bir dona ihtiyacın olduğunda aramak zorunda kalmazsın."

Teğmen güldü. "Conrad? Ben Herbert. SD'den gelen bir subay Smolensk'te laboratuvar olup olmadığını soruyor. Bir bilgin var mı?"

Biraz dinleyip teşekkür ettikten sonra ahizeyi yerine koydu.

"Smolensk Devlet Tıp Akademisi'ne gidebilirmişsiniz?" dedi. "Almanların elinde olduğundan aradığınız şeyi bulmanız mümkün."

Pencereye gittik ve güneyi işaret etti.

"Rote-Kreuzer Strasse'nin yarım kilometre kadar ilerisinde sağ kolda. Görmemeniz mümkün değil. Büyük kanarya sarısı bir bina. Berlin'deki Charlottenburg Sarayına benziyor."

"İlginç," deyip kapıya yürüdüm. "Demek ki Smolensk'teki İvanlar dendiği kadar da geri değilmiş."

Smolensk Devlet Tıp Akademisi arabayla çok yakındı ve aynen söylendiği gibi bir yerdi; bina çok büyüktü, Smolensk'teki pek çok bina gibi burada da yaşanan çatışmaların izlerini görmek mümkündü. Beş katlı binanın pek çok penceresi tahtalarla kapatılmıştı, sarı stükko cephesi de delik deşikti. Girişteki üçlü kemer kum torbalarıyla muhafaza edilmişti ve çatıda bir Nazi bayrağıyla uçaksavara benzeyen bir şey vardı. Oraya vardığımda bir ambulans binanın önüne yanaştı ve araçtan tepeden tırnağa sargılı birkaç adam indirildi.

Alman sağlık personeliyle Sovyet hemşireler yeni gelenlerle ilgilenmeyi bitirince bir emir erine geliş nedenimi açıkladım. Adam sabırla dinledikten sonra beni Smolensk Muharebesi'nde yaralanmış ve hâlâ anavatana sevk edilmeyi bekleyen Alman askerleriyle dolu üst kata çıkardı. Beşinci kata geldiğimizde, birkaç laboratuvarın bulunduğu koridorda beni, birkaç beden büyük beyaz bir önlük, eldiven ve beni gördüğünde çıkardığı Sovyet tank mürettebatı başlığı giyen ufak tefek bir adama kibarca takdim etti. Başını eğmesi gereksiz olsa da karşısında SD subayı olunca bu davranışı anlaşılabilirdi.

"Doktor Batov," dedi emir eri. "Akademideki laboratuvarların sorumlusu odur. Almanca bilir ve size yardımcı olabileceğinden eminim."

Emir eri gidince Batov saf saf tankçı başlığına baktı. "Bu komik şapka kafayı sıcak tutuyor," dedi. "Hastane çok soğuk."

"Fark ettim, bayım."

"Kalorifer kazanları kömürlü," dedi. "Hastaneyi ısıtmak için yeterli kömür yok. Daha doğrusu hiçbir şey için yeterli kömür yok."

Ona ikram ettiğim sigarayı alıp kulağının arkasına koydu. Ben de bir tane yakıp etrafıma baktım. Rus tıp öğrencilerine ders vermekte kullanılan laboratuvarda gereken her şey vardı; gaz vanalı birkaç tezgâh, ocaklar, çekerocaklar, teraziler, şişeler ve birkaç stereo mikroskop.

"Sizin için ne yapabilirim?" diye sordu.

"Bir süre stereo mikroskoplarınızdan birini kullanmak istiyorum," dedim.

Elbette diyerek bana birini işaret etti. "Bilim adamı mısınız, yüzbaşı?"

"Hayır, Berlinli bir polisim. Savaştan önce balistik için stereo mikroskop kullanırdık. Kurbanın üzerinden çıkan merminin hangi silaha ait olduğuna bakardık."

Batov mikroskobun yanında durup ona bitişik ışığı yaktı. "İncelemek istediğiniz bir kurşun mu var, yüzbaşı?"

"Hayır. Daktiloda yazılmış bir yazıya bakmak istiyorum. Kâğıtlar ıslandığından harfler seçilmiyor." Durup ona ne kadarını söylemem gerektiğini düşündüm. "Aslında durum bundan biraz daha karmaşık. Bu kâğıda çürüyen bir cesetten ceset sıvısı bulaşmış. Kâğıtlar kemiğine kadar erimiş bir bacağın bulunduğu postalın içindeydi."

Batov başını salladı. "Bakabilir miyim?"

Kâğıtları ona gösterdim.

"Mikroskopla bile kolay olmaz," dedi düşünceli bir ifadeyle. "Aslında en doğrusu kızıl ötesi ışın kullanmak olurdu ama bu akademide o türden ileri teknolojiye sahip değiliz. Belki de en iyisi Berlin'e göndermeniz olacaktır."

"Öncelikle Smolensk'teki imkânları sonuna kadar kullanmak istiyorum."

"Öyleyse bu kâğıtları önce kloroform ya da ksilenle yıkamanız lazım," dedi. "Dilerseniz ben yapabilirim."

"Evet, yaparsanız çok memnun olurum. Teşekkürler."

"Acaba bunun sonunda ne elde etmeyi umduğunuzu sorabilir miyim?"

"Hiçbir şey olmasa bile en azından hangi dilde yazıldığını öğrenmek istiyorum."

"Önce bir kâğıtla başlayıp nasıl sonuç verecek bir bakalım."

Batov bazı kimyasalları aramaya gidip ardından sayfaları yıkamaya başladı; o çalışırken ben de oturup sigara içerek kendimi Berlin'deki Hotel Adlon'da Renata'yla yemek yerken hayal ettim. Adlon da onunla hiç yemek yememiştik ama hayal etmek parayla değildi ki?

Batov yıkamayı bitirdiği sayfaları dikkatle kuruttuktan sonra kâğıdı bir cam parçasıyla düzeltip mikroskobun altına koydu.

Bir lambayı yakınlaştırıp mikroskobun merceğinden bakıp odak ayarı yaptım. Silik harfler gördüm. Kiril alfabesi değildi ama kelimeler Almanca da değildi.

"Rusçada asker ne demek?" diye sordum Batov'a.

"*Soldat*."

"Tahmin etmiştim. *Zolnierz*. Bu, askerin Lehçesi. Bir tane daha *Wywiadu*. Ne demek bilmiyorum."

"İstihbarat demek," dedi Batov.

"Öyle mi?"

"Evet. Karım Karpatya'nın alt bölgesinden Ukrayna-Polonyalıdır. Savaştan önce burada tıp okuyordu."

"Şimdi?"

"Öldü."

"Bunu duyduğuma üzüldüm, doktor."

"Bu belgedeki yazı Lehçe." Biraz durduktan sonra ekledi. "İçim rahatladı."

Başımı mercekten kaldırıp baktım. "O niye?"

"Lehçeyse size yardım edebilirim demek," dedi Batov. "Rusça olsa düşmana yardım ederek ülkeme ihanet etmek istemezdim."

Gülümsedim. "Haklısın."

Mikroskobu işaret etti. "Bakabilir miyim?"

"Tabii."

Batov mercekten bir süre baktıktan sonra başını salladı. "Evet Lehçe. Dilerseniz bir iş bölümü yapalım. Ben kelimeleri Almancaya çevirerek okuyayım siz de yazın. Böylece yazılanların tümünü öğrenmiş oluruz."

Batov doğrulup bana baktı. Esmer, gür bıyığı ve hassas gözleriyle ağırbaşlı bir adamdı.

"Yani kelime kelime mi?" Surat yaptım.

"Uzun süreceğini biliyorum ama başka seçeneğimiz yok. Sadece birkaç saat içinde bu belgede yazanı öğrenmiş olursunuz ve eğer kabul ederseniz ben de ailem için biraz para kazanmış olurum. Ya da belki Bazarnaya Meydanı'nda takas edebileceğim bir şey verirsiniz."

Omuz silkti. "Dilerseniz mikroskobu alıp siz de yapabilirsiniz." Belli belirsiz gülümsedi. "Doğrusunu söylemek gerekirse bu laboratuvarda Alman subaylarının benden bir şeyler istemesine hiç alışık değilim."

Başımı salladım. "Tamam, anlaştık." Cüzdanımı çıkarıp Daire'nin masraflar için verdiği paralardan birkaçını ona verdim. Sonra kalanları da uzattım. "Hepsini al. Şansım yaver giderse yarın eve dönerim."

"O zaman hemen başlayalım," dedi Batov.

Dinyeper Şatosu'na döndüğümde saat geç olmuştu. Askerlerin çoğu yemekteydi. Yemek salonundaki subay masasına geçtiğimde menüde tavuk olduğunu gördüm. Yemek yerken bugün Smolensk'te gördüğüm üç perişan çocuğu düşünmemeye çalışsam da kolay olmadı.

"Endişelenmeye başlamıştık," dedi Albay Ahrens. "Bu civarda ihtiyatlı olmak gerek."

"Katedrali nasıl buldunuz?" dedi Teğmen Rex.

"Etkileyici," dedim.

"Besteci Glinka da Smolenskli," diye ekledi Rex. "Glinka'yı severim. Rus klasik müziğinin babasıdır."

"Babanın kim olduğunu bilmek güzel bir şey," dedim. "Günümüzde herkes bu şansa sahip değil."

Yemekten sonra albayla birlikte sigara içip baş başa konuşabilmek için ofisine gittik – ofis, şatonun sinema salonuna bitişik olduğundan aslında pek de sessiz sayılmazdı. Duvardan gelen seslerden Süss Oppenheimer'in Stuttgart Şehir Meclisi önünde canının bağışlanması için yalvardığını duyabiliyordum. Bu rahatsız edici konuşmaya, benzer derecede rahatsız edici bir müzik eşlik ediyordu.

Albay üzeri evrak yığılı masasına oturdu. "Konuşurken şu işleri de aradan çıkarmamın mahzuru var mı? Vazife cetvellerini yarına yetiştirmem gerek. Telefona kim bakacak türünden şeyler. Saat dokuz olmadan ilan tahtasına asmam gerek ki yarın herkes ne yapacağını bilebilsin. Hitler buradayken haberleşmede bir sorun çıkarsa Von Kluge benim canıma okur."

"Rastenburg'dan mı gelecek?"

"Hayır, Ukrayna, Vinnitsa'daki ileri karargâhtan. Maiyeti oraya Kurt Adam Karargâhı adını vermiş ama nedenini sorma. Sanırım yarın akşam Rastenburg'a gidecek."

"Führer'imiz teftişe çıkmış."

"Yarın öğleden sonra uçakla Berlin'e gidebilirsin," dedi Ahrens. "Keşke seninle gelebilseydim. Cepheden gelen haberler iyi değil. Führer gelip ilkbaharda yeniden taarruz etmesini istediğinde Von Kluge'nin yerinde olmak istemezdim. Hiç taarruza geçecek halde değiliz."

"Söyle, albay, bu civarda toprak ne zaman çözülmeye başlar?"

"Mart sonu ya da nisan başı. Neden?"

Omuz silkip özür diler gibi baktım.

"Geri mi döneceksin?"

"Ben değil," dedim. "Başkası."

"Ne oldu?"

"Tam bir ceset çıkarmadan emin olamayız ama bu ormanda Polonyalı askerlerin gömülü olduğundan şüpheliyim."

"Buna inanmam."

"Maalesef öyle. Toprak çözülür çözülmez amirim Hâkim Goldsche muhtemelen kıdemli bir hâkimle bir adli tabibi soruşturmayı devralması için buraya gönderecek."

"Ama Susaninleri duydun," dedi Ahrens. "Gnezdovo'da, trende bulunanlar haricinde buraya hiç Polonyalı gelmemiş."

Susaninlerin ya da Peşkov'un açıkça yalan söylediğini belirtmenin yeri olmadığını düşündüm. Ahrens'e yeterince sorun çıkarmıştım. Söylemek yerine ona düğmeyi verdim.

"Bunu buldum," dedim. "Bir de subay postalı içerisinde bir insan ayağından geri kalanları."

"Alt tarafı bir düğme ve postaldan ne mana çıkardın anlayamadım."

"Bir uzmana danışana kadar kesin konuşamam ama düğmenin üzerindeki bana Polonya kartalı gibi geldi."

"Saçmalık," dedi Ahrens öfkeyle. "Bana sorarsan bu düğme Rus Beyaz Ordusu'na mensup bir askere de ait olabilir. 1922 yılına kadar General Denikin komutasındaki beyazlar bu bölgede Kızıllarla savaşmayı sürdürdü. Bence hatalısın. Zaten böyle bir şeyin üstü nasıl örtülür, anlayabilmiş değilim. Burası sana bir toplu mezarın ortasına inşa edilmiş bir yer gibi geliyor mu?"

"Albay, Alex'teyken sadece öğle yemeğinde hislerimize kulak verirdik. Önemli olan delildir. Bu düğme, ayak kemiği ya da tren istasyonundaki iki yüz Polonyalı subay gibi deliller. Bence onları trenden indirdiler. Sonrasında NKVD onları bu ormana getirip vurdu. Ölüm mangaları hususunda biraz tecrübe sahibiyimdir."

Albaya bulduğum Lehçe belgeden ve Dr. Batov'un mikroskopla bakarak ortaya çıkardığı yazıdan bahsetmek istemedim. Ne kadar az kişi bilirse o kadar iyiydi. Diğer yandan Katyn Ormanında bulduğum kemiklerin bir Polonya askerine ait olduğundan hemen hemen emindim; Berlin'e dönüp Hâkim Goldsche'ye rapor vermemin ardından Daire Smolensk'te büyük bir savaş suçu soruşturması başlatabilmek için gereken mazerete sahip olacaktı.

"İyi de burada iki yüz Polonyalı gömülü olsa bile o zavallılar için artık çok geç değil mi? Hiçbir şey yokmuş gibi yapsan nasıl olur? Böylece bizler de her zamanki işlerimize geri dönüp bu savaştan sağ salim çıkmak için uğraşmaya devam edebiliriz."

"Bak, albay, ben bir polisim. Burada olup biten bana kalmış bir şey değil. Daire'ye raporumu verdikten sonra karar yetkisi amirlere ve Başkomutanlık'ın hukuk bölümüne ait. Ama bu düğmenin bir Polonyalıya–"

Cümlemi bitirmedim. Böyle bir keşfin neye mal olacağından emin olamasam da albayın Dinyeper Şatosu'ndaki minik ve nezih dünyasının altüst olmasının artık kaçınılmaz olduğunu biliyordum.

O da bunun farkında olmalıydı ki yüksek sesle birkaç kez küfretti.

8

Cumartesi, Mart 1943

Gece tekrar kar yağdı ve odam o kadar soğuktu ki yatağımda palto giymek zorunda kaldım. Camın iç kısmı donunca, yatağımın demir başında, sanki ben uyurken bir buz perisi parmak uçlarında yürümüş gibi, buz sarkıtları oluştu. Beni uyanık tutan sadece soğuk değildi; ister istemez o üç yalınayak çocuk aklıma geliyor ve keşke onlara üç sigaradan daha fazlasını verseydim diye düşünüyordum.

Kahvaltıdan sonra kimseye görünmemeye çalıştım. Çok geçmeden Savaş Suçları Dairesinden bir hâkimle yer değiştirecek varlığımı Albay Ahrens'e hatırlatmak istemiyordum. 537'deki pek çok askerden farklı olarak sabahın köründe Vitebsk anayolunun kenarında dikilip Feldmareşal Von Kluge'nin karargâhında erken bir öğle yemeği yemek için havaalanından ayrıldığı araçla oradan geçecek Führer'e el sallamak gibi bir

hevesim de yoktu. O yüzden Berlin'e doğru yola çıkmadan önceki vaktimde muhabere subayının daktilosunu ödünç alıp Hâkim Goldsche'ye vereceğim raporumu hazırladım.

Sıkıcı bir iş olduğundan belli aralıkla camdan baktım ki fırça bıyıklı tercüman Peşkov'un, Oleg Susanin'le hararetli bir şekilde tartıştığını da ancak bu şekilde görebildim. Tartışmanın sonunda Susanin adamı itip yere düşürdü. Bu tartışmanın tek ilginç tarafı Adolf Hitler'e benzeyen birinin böyle itilip kakıldığına şahit olabilmekti. Nadir bir manzaraydı.

Öğle yemeğini müteakip Teğmen Hodt beni, tahmin edileceği gibi güvenliğin çok sıkı olduğu, havaalanına götürdü: İki özel teçhiz edilmiş Focke-Wulf Condor nakliye uçağı bir Waffen SS ağır piyade müfrezesi tarafından korunuyor ve bir Messerschmitt avcı uçağı filosu da Rastenburg'a gidecek Hitler'e refakat etmek için hazır bekliyordu.

Hodt'un beni bıraktığı havaalanının ana binasında Hitler'in maiyetinden önde gelen bir grup Führer'in konvoyu gelmeden son sigaralarını içiyordu – anlaşılan Führer uçakta sigara içilmesine izin vermiyordu.

Beklerken genç ve gözlüklü bir Wehrmacht teğmeni salona gelip toplanan gruba kimin Albay Brandt olduğunu sordu. Gömleğine altın rengi ordu rozeti takılı bir subay öne çıkıp kendini tanıtınca teğmen esas duruşa geçip adının Teğmen Von Schlabrendorff olduğunu ve General Von Tresckow'dan Albay Stieff için bir paket getirdiğini söyledi. Teğmenin mahkeme üyesi Von

Dohnanyi'nin –ki Von Schlabrendorff'la birbirlerine çok benziyorlardı– geçen çarşamba Berlin'den uçakta beraberinde getirdiği iki Cointreau'yu içeren aynı paketi teslim ettiğini görmemle bu konuşmaya olan ilgim bir anda arttı. Bu yüzden bir kez daha neden Von Dohnanyi'nin Rastenburg'a indiğinde bu paketi teslim etmediğini düşündüm. Eğer muntazam bir güvenlik subayı olsam –bana şüpheli gelen– bu davranıştan birilerine bahsederdim ama Gestapo ya da Führer'in üniformalı RSD muhafızlarının işine burnumu sokmadan da yeterince derdim vardı. Üstelik hımbıl bir uçuş çavuşunun salona girip Berlin'e yapılacak uçuşun ertesi gün öğlene kadar ertelendiğini söylemesiyle bu meseleye duyduğum alaka da birden uçup gitti.

"Ne?" dedi yüzünde bariz bir yara izi olan bir binbaşı hayretle. "Neden?"

"Teknik sorunlar, komutanım."

"Bu teknik sorunu havada öğrenmektense yerde öğrenmemiz daha hayırlı oldu," dedim binbaşıya, ardından bir telefon bulmaya gittim.

9

Pazar, 14 Mart 1943

Bir gece daha Dinyeper Şatosu'nda kaldım ve bu sefer uykumu bölen soğuk ya da gördüğüm paçavralar içindeki üç çocuğun hayali –ve kesinlikle, Katyn Ormanında yaşanmış olabileceklere dair hissettiğim herhangi bir duygu– değil de odama gelen Teğmen Hodt oldu.

"Yüzbaşı Günther," dedi.

"Evet. Ne oldu, teğmen?"

"Albay Ahrens verdiği rahatsızlık için özür dileyerek sizi derhal yanına çağırıyor. Arabası şatonun önünde bekliyor."

"Dışarıda mı? Neden? Ne oldu ki?"

"Durumu albayın izah etmesi daha münasip olur," dedi Hodt.

"Tamam, anladım. Saat kaç?"

"İki, komutanım."

"Siktir."

Giyinip dışarı çıktım. Dışarıda bir Kübelwagen cip motoru çalışır halde bekliyordu. Arkaya, Albay Ahrens'le tanımadığım diğer bir subayın yanına bindim. İkinci subayın boynundaki metal gerdanlık onun üniformalı sahra polisi olduğunu gösteriyordu ki işlevi, dedektif olduğum zamanlarda cebimde taşıdığım Kripo rozetinden farklı değildi. Gideceğimiz yerin kütüphane olmadığını anlamam zor olmadı. Ben oturur oturmaz bir erbaşın kullandığı araç hareketlendi ve hızla yol almaya başladık.

"Yüzbaşı Günther, bu sahra polisinden Teğmen Voss."

"Eğer böyle erken bir saat olmasa tanıştığımıza memnun olurdum, teğmen."

"Yüzbaşı Günther, Berlin'deki Savaş Suçları Dairesi adına çalışıyor," dedi Ahrens. "Savaştan önceyse Alex'te Kripo dedektifiydi."

"Neler oluyor albay?" diye sordum Ahrens'e.

"İki askerim öldürüldü, yüzbaşı."

"Duyduğuma üzüldüm, albay. Partizanların marifeti mi?"

"Biz de senin bunu tespit etmeni umut ediyoruz."

"Umut etmekten zarar gelmez herhalde," dedim beş karış suratla.

Smolensk'e giden yol boyunca doğuya doğru devam ettik. Yoldaki tabelada: İLERİDE PARTİZAN TEHLİKESİ. TEK ARAÇLAR DURUN! SİLAHLARI HAZIR EDİN, yazıyordu.

"Sanırım siz çoktan kararınızı vermişsiniz," dedim.

"Uzman olan sizsiniz," dedi Voss. "Belki olay mahalline bir göz attıktan sonra gördüklerinizi bizlerle paylaşırsınız."

"Neden olmasın?" dedim. "On saat içinde Berlin uçağına binmem gerektiğini unutmadığınız müddetçe bir mahzur yok."

"Bir bak yeter," dedi Ahrens. "Lütfen. Ardından, dilersen tabii, Berlin'e geri dönebilirsin."

Şu "Dilersen tabii" kısmı hiç hoşuma gitmese de bir şey demedim. Son zamanlarda susmanın benim için çok daha hayırlı olduğunu görmüştüm. Üstelik üzgün görünen albaya askerlerini kimin öldürdüğünün zerre kadar umurumda olmadığını söylemek Smolensk'ten eve yapacağım yolculuğu kolaylaştırmayacaktı. Soğuk su dolu bir küvette durmayı ne kadar istiyorsam, o şehirde kalmayı da o kadar istiyordum.

Tren istasyonunun birkaç sokak ötesinde yol ikiye ayrıldı ve biz güney yolundan Schlachthofstrasse üzerinden devam edip Dinyeperstrasse'den sağa döndükten sonra araç durdu. Dışarı çıkıp sahra polisiyle dolu bir Opel Blitz kamyonun yanından geçerek Dinyeper Nehri kıyısındaki karlı bir bayırdan diğer bir cipin farlarıyla nehrin yarı donmuş kıyısında yatan iki cesedi aydınlatacak şekilde park ettiği yere indik. Cesedin yanında duran teğmenin askerlerinden ikisi soğuk ve rutubet yüzünden sürekli ayaklarını birbirine vuruyordu. Ay ışığı altındaki nehir Styx kadar kara ve sessizdi.

Voss bana bir el lambası verdi ve müdahil olmayı hiç istemesem de teğmenin suç mahalline

bakarken elimden geldiğince profesyonel gibi görünmeye gayret ettim.

"Teğmen, bak bakalım başlıklarını bulabilecek misin?"

"Nelerini?"

"Şapkalarını diyorum. Onları bul."

Voss askerlerinden birine emir verdi. Asker hemen nehrin kıyısına koştu.

"Hazır başladın, bak bakalım cinayet silahını da bulabilecek misin?" diye bağırdım adamın arkasından. "Bıçak ya da süngü gibi bir şey."

"Emredersiniz, komutanım."

"Konuyla ilgili tüm bildiğiniz nedir?" diye ortaya sordum ama cevap pek umurumda değildi.

"Çavuş Ribe'yle Onbaşı Greiss," dedi albay. "En iyi iki askerim. Bu öğleden sonra dört civarı, Führer gittikten sonra ikisi santrale ve şifrelemeye bakıyordu."

"Vazifeleri neydi?"

"Telefonları bağlarlar. Telsizle ilgilenirler. Enigma cihazından gelen mesajları çözerler."

"Görevleri bitince şatodan çıktılar, ama nasıl? Ciple mi?"

"Hayır, yaya," dedi Ahrens. "Burası yürüyerek yarım saatlik mesafe."

"Ama bu kadar mesafeyi gelmeleri için bir neden gerekmez mi? Burasının özelliği ne? Sakın bana tren istasyonunun yakınındaki kiliseyi söyleme, o zaman önemli bir şey kaçırdım diye endişelenmeye başlarım."

"Peter ve Paul mü? Hayır."

"Dinyeperstrasse'de ordunun kullandığı bir havuz var," dedi Voss. "Anlaşılan oraya yüzmeye

gidip saunaya girmişler. Ardından ikisi de diğer kapıya gitmiş?"

"Hangi diğer kapıya?"

"Genelev," dedi Voss. "Hotel Glinka. Ya da önceden oteldi."

"Aa evet, Glinka, hatırladım. Rus klasik müziğinin babası değil miydi?" Yüksek sesle esnedim. "Onun müziğini duymak için sabırsızlanıyorum. Bitmek bilmeyen Rus soğuğundan sonra hoş bir değişiklik olacak. Tanrım sanki birisi kulaklarımı ısırıyor."

"Genelevdeki fahişeler ikisinin de on bire kadar orada olup sonra gittiğini iddia ediyorlar," dedi Voss. "Tartışma yok. Kavga yok. Şüphe uyandıracak hiçbir şey yok."

"Fahişe mi var? Neden kimse bana söylemedi. Tuttum bütün geceyi kitap okuyarak ziyan ettim."

"Alman subaylarına göre bir yer değil," dedi Voss. "Sadece erler için olan bir *cyria*."

"*Cyria* da ne?"

"Genelevin çakması."

"Anlaşıldı," dedim. "Demek istediğin hiçbiri fahişe değil de vatanlarına hizmet etmek zorunda bırakılan, civarda oturan kızlar. Şimdi geceyi kitap okumakla geçirdiğime memnun oldum. Onları kim buldu?"

"Affedersiniz, anlayamadım?"

"Cesetleri diyorum kim buldu? Bir fahişe mi? Başka bir Fritz mi? Bir gemici mi? Kim?"

"Temiz hava almak için Glinka'dan çıkan bir SS çavuş," dedi Voss. "Dediğine göre çok içmiş ve kendini kötü hissetmeye başlamış. İkisinin üzeri-

ne eğilmiş birini görünce hırsızlığa denk geldiğini düşünmüş. Bağırınca adam batı köprüsüne doğru koşmuş." Teğmen parmağıyla nehir kıyısını işaret etti. "Şu tarafta."

"O köprü yıkık değil mi? Demek ki adamın amacı nehri geçmek değilmiş. Mükemmel bir yüzücüyse o başka."

"Doğru. Çavuş adamı bir süre takip etse de karanlıkta kaybetmiş. Az sonra çalışan bir motorla uzaklaşan bir araç sesi duymuş. Sesinin motosiklete benzediğini söylese de görmeden nasıl ayırt edebildiğini bilmiyorum."

"Peki, bu motosikletin ne yöne gittiğini söyledi mi?"

"Batıya," dedi Voss. "Geri de dönmemiş."

Tekrar esnememek için bir sigara yaktım. "Her ne kadar sarhoş olsa da gördüğü adamı tarif edebildi mi?"

"Çok karanlık olduğunu söyledi."

Aya baktım. Gökyüzünde kimi zaman ayın önüne kara bir perde çeken birkaç bulut olsa da yarınki uçuşuma engel olacak herhangi bir şey görünmüyordu.

"Olabilir."

Sonra da iki cesede baktım. Boğazı kesilmiş insanların görüntüsünde özellikle rahatsız edici bir yan olurdu; bunun nedeni işin içindeki bolca kana ek olarak, hayvan kurban edilmesini hatırlatıyor olmasıydı. Ama bu adamların doğranmasının çok daha dehşet verici bir yanı vardı çünkü boğazları öyle bir kuvvetle kesilmişti ki omurilikleri açıkça görünür hale gelmişti. Dikkatli baksam muhtemelen akşam yemeğinde ne yediklerini bile göre-

bilirdim. Onun yerine ellerini kaldırıp kendilerini savunurken aldıkları bir yara var mı diye baktım ama bir şey yoktu.

"Hatırladığım kadarıyla partizanların esir aldıkları Alman askerlerinin kafalarını kesmek gibi bir âdeti vardı," dedim.

"Evet, ama sadece kafalarını değil," dedi Voss.

"Demek ki bizim katilimiz de aynısını yapacaktı ama çavuş buna mani oldu," dedim.

"Evet, komutanım."

"Diğer taraftan tabancaları hâlâ kılıflarında ve kılıfları da düğmeli. Bu da o adamdan korkmadıklarını gösterir." Adamlardan birinin ceplerini yoklamaya başladım. "Bu da partizan olmadığına dair diğer bir delil sayılabilir. Ayrıca partizan olsa mutlaka bu silahları alırdı. Silah paradan kıymetlidir. Silahlar duruyor ama cüzdanlar gitmiş."

"Burada, komutanım," diyerek bir cüzdan çıkardı Voss. "Kusura bakmayın. Onlara teşhis koyarken ikisinin de cüzdanını almıştım."

"Birine bakabilir miyim?"

Voss cüzdanı bana verdi. Cüzdanda ne var ne yok diye bakıp birkaç banknot buldum.

"Anlaşılan bu fahişeler fazla para almıyor. Adamda bir sürü para var ki genelevden çıkan biri için biraz acayip bir durum. Eğer neden hırsızlık değilse o zaman ne?" El lambasını indiğimiz bayırla geneleve doğru çevirdim. "Belki de sadece cinayettir. Sanki boğazları burada yerde yatarken kesilmiş gibi görünüyor."

"Bu kanaate nasıl vardın?" diye sordu Albay Ahrens.

"Eğer boğazları ayaktayken kesilmiş olsaydı gömleklerinin önü aşağıya kadar kan olurdu ki öyle değil. Kanın çoğu karın üzerinde. Ayrıca cerrah işi gibi çok titiz kesilmiş. Ne yaptığını bilen birinin marifetine benziyor."

Sahra polisi ölülerden birinin şapkası elinde, geldi. "Bu şapkayı sokakta buldum, komutanım. Siz bakın diye diğerini olduğu yerde bıraktım."

Şapkayı alıp içine baktığımda içinde kan ve saç olduğunu gördüm.

"Haydi, yerini göster," dedim askere, ardından Ahrens'le Voss'a döndüm: "Siz burada bekleyin, beyler."

Askerin peşi sıra nehrin kıyısından yukarı doğru çıkıp elindeki el lambasını yerdeki şapkaya doğrultmuş bekleyen bir polisin durduğu sokağa geldik. Şapkayı alıp içine baktım; bunda da kan vardı. Sonra da Ahrens'le Voss'un el lambalarıyla çevreye baktıkları cesetlerin yanına geri döndüm.

"Muhtemelen katil sokakta başlarına vurmuş," dedim. "Sonra da onları sessiz sakin olan buraya çekip öldürmüş."

"Sence partizanların işi mi?"

"Nereden bileyim? Ama aksini ispat edemezsek Gestapo sırf işi ne kadar ciddiye aldığını herkese göstermek için ahaliden bazılarını idam edecektir."

"Haklısın, bunu düşünmemiştim," dedi Voss.

"Gestapo'da olmamanın nedeni de bence bu teğmen. Dur bakalım. Bu da ne?"

Karda metali andıran bir şey parladı ama bıçak ya da süngü değildi.

"Bu nedir, bilen var mı?"

Diplerindeki oval bir kaidede birbirlerine bağlanmış iki yayı andıran, düz ve dalgalı iki metal parçasına bakıyorduk; metal parçalarını elime aldığımda oyun kâğıtları gibi hareket ettiklerini gördüm. Albay Ahrens nesneyi elimden alıp tetkik etti.

"Bana kalırsa bu bir Alman süngü kını," dedi.

"Emin misiniz?"

"Evet," dedi Ahrens. "Bunun amacı süngüyü yerinde tutmaktır. Onun fırlayıp çıkmasını önler." Ahrens sahra polisine döndü. "Sende süngü var mı?"

"Evet, komutanım."

"Kınıyla birlikte ver."

Polis söyleneni yaptı ve albay İsviçre çakısının da yardımıyla polisin kınının vidasını söküp içinden diğerine benzeyen bir yay çıkardı.

"Süngünün kınında nasıl durduğunu hiç düşünmemiştim," dedi Voss. "Çok ilginç."

Bayırdan Hotel Glinka'ya doğru çıktık. "Albay, Smolensk'te başka genelev var mı?"

"İşin doğrusu bilmiyorum," dedi sert bir tonla.

"Evet var, Yüzbaşı Günther," dedi Voss. "Şehrin güneydoğusunda Hotel Moskva ve Genel Karargâh yakınında Hotel Başmelek var. Ama şatoyla 537'ye en yakın olan Glinka'dır."

"Genelevlerden iyi anlıyorsun, teğmen," dedim.

"Bir sahra polisi olarak mecburum."

"Yani sizin dediğiniz gibi eğer yayalarsa, albay, o zaman gidecekleri yer Glinka olacaktı."

"Aslında bundan da pek emin değilim," dedi albay.

"Tabii, haliyle" dedim. İç çekip saatime bakarak keşke havaalanında olsam diye düşündüm. "Belki sorularımı kendime saklasam daha iyi olacak, albay, ama bu vakada yardımımı istediğinize dair bir hisse kapıldım."

Glinka, saray maiyetinden birinin dantel mendilinden daha fazla feminen mimari niteliklere haiz süslü, beyaz bir binaydı; çatıda, üzerinde rüzgârgülü bulunan mazgallı bir kule vardı; ön cephesinde ise Filistin tapınaklarını akla getiren kalın biberlik tarzı sütunları bulunan kemerli bir giriş yer alıyordu ve yerel bereket tanrısının onuruna bu sütunlar arasına zincirlenmiş kaslı bir İvan görmeyi bekledim. Oysaki sadece paslı bir süvari kılıcı tutup üzeri ucuz madalyalarla kaplı kırmızı Kazak ceketi giyen sakallı bir adam vardı. Paris'te olsa tıpkı bir sarayın içini Fransız aynaları, yaldızlı mobilyalar ve ipek perdelerle daha cazip ve hatta zarif hale getirdikleri gibi bu girişten de farklı bir şey yapılabilirdi –Fransızlar restoran işletmesini iyi bildikleri gibi genelev çalıştırmasını da iyi bilirlerdi– ama Smolensk'le Paris'in ilgisi yoktu ve Glinka iyi bir genelev olmaktan binlerce kilometre uzaktı. Burası bir sosis tezgahından farksızdı – kirli camlı bir kapı, ucuz parfüm ve sizi acaba sızdırıyor muyum diye kendinizden şüpheye düşüren meni kokusundan geçilmeyen bir virane. Oraya giden erkeklere üzülsem de çoğu Polonyalı, –ve bazıları on beş yaşında– evlerinden Almanya'daki "tarım alanlarında" çalıştırılmak için alınan kızlara daha çok üzüldüm.

Bu talihsizlerin birkaçıyla birkaç dakika süren bir sohbet, Ribe'yle Greiss'in Glinka'nın müdavi-

mi olduğunu, oradayken gayet kibar davrandıklarını –en azından böyle bir ortamda olacak kadar kibar– ve şatodaki içtimaa rahatça yetişebilecek şekilde akşam on birden önce oradan ayrıldıklarını öğrenmeme yetti. Üstelik bu adamların başlarına gelenlerle Glinka'da olanlar arasında hemen hemen hiçbir ilişki bulunmadığını da düşünmeye başladım.

Glinka'daki Polonyalı fahişeleri sorgulamam bitince dışarı çıkıp soğuk ve temiz havayı memnuniyetle ciğerlerime çektim. Albay Ahrens'le Teğmen Voss da peşimden gelip bir şey dememi beklediler. Ama gözlerimi kapayıp girişteki sütunlardan birine doğru eğilince daha fazla sabredemeyen albay düşüncelerimi böldü.

"Haydi, Yüzbaşı Günther," dedi. "Lütfen, söyle. Nasıl bir intiba edindin?"

Bir sigara yakıp başımı iki yana salladım. "Bir insan olmanın bir Alman olmak kadar kötü hissettirdiği zamanlar vardır," dedim.

"Yüzbaşı gerçekten insanın sabrını sınayan bir adamsın. Lütfen şahsi hislerini bir kenara bırakıp bir polis olarak işine odaklan. Askerlerimden ve onların başına gelenlerden bahsettiğimi gayet iyi biliyorsun."

Öfkeyle sigaramı yere attıktan sonra sigaramı ziyan ettiğim için daha da öfkelendim.

"Oh ne âlâ, albay. Sahra polisine yardım etmek için beni uyandırdıktan sonra şimdi de beni dilediğiniz gibi kullanmaya kalkıyor ve hoşunuza gitmeyen bir şey duyunca da sinirleniyorsunuz. Bana sorarsanız sizin sevgili askerleriniz eğer buraya geldilerse başlarına geleni de hak etmiş-

lerdir. O viranenin kapısından geçmek bile yüreğimin burkulmasına yetti. Ama bu belki de bana has bir şeydir. O açıdan haklısınız. Kimi zaman Alman askeri olduğumu unutuyorum."

"Bak sadece askerlere ne olduğunu soruyorum – nihayetinde zaten öldüler."

"Bana çok ters davranıyorsunuz ki, bir Berlinlinin tahammül edemeyeceği bir şey varsa budur. Albay olabilirsiniz ama sakın beni böyle zorlamaya kalkmayın, komutanım."

"Yüzbaşı Günther böyle celallenmene hiç gerek yok."

"Belki de insanların bu tür şeylerin hâlâ önemli olduğunu düşünmesinden bıkmışımdır. *Askerlerin öldürüldü*. Rusya'daki genel durum bu kadar feci olmasa belki buna gülerdim. Cinayetten sanki hâlâ bir önemi varmış gibi bahsediyorsunuz. Unuttuysanız hatırlatayım, albay, bir ayağımız cehennemde, dünyanın en berbat yerinde duruyor ve hâlâ düzen, hukuk ve uğruna savaşacak bir şeyler varmış gibi yapıyoruz. Ama hiçbiri yok. Hepsi ortadan kalktı. Geriye sadece çılgınlık, karmaşa ve katliam kaldı ki belki daha kötüsü de yolda. Daha birkaç gün önce bana Vitebsk gettosundaki on altı bin Yahudinin kendini nehrin dibinde bulduğunu ya da gübre olduğunu siz söylediniz. On altı bin insan. Bir de tutmuş benden bir sosis tezgâhının dışında boğazları kesilmiş iki Fritz'i ciddiye almamı bekliyorsunuz."

"Büyük baskı altında olduğunu biliyorum," dedi albay.

"Hepimiz öyleyiz," dedim. "Bu, sürekli görmezden gelmeye çalışmanın neden olduğu bir baskı.

Size söylemem doğru mu, bilmem ama ben artık bıkmaya başladım."

Albay Ahrens usulca homurdandı. "Hâlâ son derece makul olan sorunun cevabını bekliyorum, yüzbaşı."

"Tamam, size ne düşündüğümü söyleyeyim. Siz de bana yanlış düşündüğümü söylersiniz ve akabinde teğmen beni havaalanına bırakır. Albay, askerlerinizi bir Alman askeri öldürdü. Silahları hâlâ kılıfında çünkü tehlikede olduklarını düşünmediler ve bu ay ışığında katilin onları gafil avlayabilmesinin pek mümkün olduğunu zannetmiyorum. Katili tanıyor bile olabilirler. İnsanların çoğunlukla tanıdıkları tarafından öldürülmeleri rahatsız edici olsa da adli bir hakikattir."

"Dediğini kabullenmem mümkün değil," dedi Ahrens.

"Dilerseniz neden böyle düşündüğüme dair bir neden daha söyleyeyim," dedim. "Bence ilk saldırı sokakta oldu. Katil kafalarına sert bir cisimle vurup cismi de muhtemelen nehre attı. Kafadaki yaralara bakılırsa epey kuvvetli biri olmalı. Bana sorarsanız, Ribe'yle Greiss bırakılsa kafalarına aldıkları bu darbeler yüzünden de ölürlerdi. Sonra onları nehrin kenarına sürükledi. Kuvvetli olduğunu varsaymamın diğer bir nedeni de bu. Süngü kesiklerine bakılırsa işinin ehli biri. Bu yaralardan daha küçük ağızları olan koşum atları gördüm. Baygınken boğazlarını kestiğine göre ölmelerinden emin olmak istemiş. Bence bu da çok önemli. Ayrıca adamların boğazlarında kesiğin bir ucu diğerinden daha yüksek. Sol yandakinin daha yüksek olması adamın solak olduğunu gösterir.

"Adamın işinin yarım kalıp kalmadığını bilmiyorum. Kaçmadan önce asıl maksadı muhtemelen cesetleri nehre atmaktı. Ben öyle yapardım. Kafası olsun ya da olmasın suda uzun süre kalan bir cesetten patoloğun bir şeyler öğrenmesi çok daha fazla zaman alır – bu tecrübeli olanlar için bile geçerlidir ki Smolensk'te böyle biri olduğunu pek zannetmiyorum.

"Adam biri tarafından görülünce nehri takip ederek motosikletine doğru kaçmış – bu noktada çavuşun dediği aklıma yattı. Hava soğutmalı bir BMW'nin motoru gibi ses çıkaran hiçbir şey yoktur. Glinka'da bile. Tabii ki motosikleti partizanların çalmış olması da mümkün. Ama şehirde bu kadar çok kontrol noktası varken motosiklet tepesinde ortalıkta gezebileceklerini hiç zannetmiyorum. Motosikletini batıda park ederse ismi sahra polisinin kontrol listesinde de gözükmeyecektir. Ayrıca cinayet silahının da Alman yapısı olduğunu unutmayalım. Şahide göre motosiklet batı yönünde Vitebsk'e doğru gitti. Batı köprüsü yıkık olduğundan karşıya geçmediğinden de eminiz. Bu da katilinizin Smolensk'in batısında bir yerde olduğunu gösterir. Teğmen süngüyü yol üzerinde bir yerde bulacağınızı tahmin ediyorum. Kınında yay olmadığından düşmüş bile olabilir."

"Ama batıya gittiyse," dedi albay, "o zaman bu adam şatodaki 537, Krasny Bor'daki karargâh ya da Gnezdovo'daki Gestapo'dan biri."

"Kesinlikle," dedim. "Sizin yerinizde olsam, albay, araç kayıtlarını incelerdim. Katili bu yolla yakalamanız mümkün. Alman motosikleti, Al-

man bıçağı ve fail Vitebsk yolu üzerinde bir yerde kalıyor."

"Failin görev yeri hakkında ciddi değilsin, değil mi?" dedi albay.

"Bu delilleri takip etme işinin hiç de hoş olmadığını biliyorum, albay, ama cinayet söz konusu olduğunda durum budur. Peşlerinden gitmesi hiçbir zaman kolay olmaz. Onları neden öldürdüğüne gelince bunu cevaplaması daha zor. Ama hırsızlık ve gözde fahişe nedeniyle çıkan kavga ihtimallerini elediğimize göre geriye tek neden olarak nefret kalıyor. Yani bu kasıtlı bir cinayetti. Evet, beyler, katil ikisini de öldürmeyi planlamış. Peki, neden bugün? Neden dün, önceki gün ya da geçen hafta değil? Tesadüf mü yoksa başka bir nedeni mi var? Bence nedeni ancak bu ikisine daha yakından bakarak anlayabilirsiniz. Gerçekte kim olduklarını öğrenirseniz öldürülme nedenlerini de anlar ve bu sayede de katillerini bulmaya bir adım daha yaklaşmış olursunuz."

Bir sigara daha yakıp gülümsedim. İçimdekileri döktüğümden biraz daha rahatlamış hissediyordum.

"Smolensk'te biraz daha kalırsan onları bulabilirsin," dedi albay.

"Hayır, lütfen bu işi bana yıkmayın." Saatime baktım. "Sekiz saat sonra Berlin'e doğru yola çıkacak ve bir daha da geri dönmeyeceğim. Hem de hiç. Boğazıma süngü dayasalar bile dönmem. O nedenle eğer mahzuru yoksa şatoya geri dönmek istiyorum. Yola çıkmadan önce hâlâ uyumak için bir şansım var."

Altı saat sonra teğmen Rex şatonun önünde beni Smolensk Havaalanı'na bırakmak için bekliyordu. Hava açık, gökyüzü Prusya İmparatorluk bayrağı üzerindeki haç kadar maviydi ve –eğer böyle bir şey mümkünse– uçak yolculuğu için harika bir gündü. Smolensk'te dört gün geçirdikten sonra buz gibi soğuk uçakta on iki saat geçirmeyi dört gözle bekler hale gelmiştim. Dinyeper Şatosu'ndaki alay aşçısı bana büyük bir termos kahveyle sandviç hazırladı, hatta kulaklarımı soğuktan korumak için depodan şapkamın üzerine giyebileceğim bir kapüşon almayı bile başardım. Keyfim yerine gelmişti. Kitabım, yeni bir gazetem ve kendime ayırabileceğim koca bir günüm vardı.

"Albay selamlarını gönderip sizi yolcu edemediği için özür dilediğini söylememi istedi," dedi Rex. "Kendisinin grup karargâhında çok acil bir görüşmesi vardı."

Omuz silktim. "Dün gece yaşananları dikkate alırsak anlatacağı çok şey olduğundan eminim," dedim.

"Çok doğru, komutanım."

Rex'in minnettar olduğum sessizliğini iki silah arkadaşını kaybetmiş olmasına yordum. Konuyu açmadım. Bu artık başkasının meselesiydi. Tek derdim beni Smolensk'te tutacak başka bir şey vuku bulmadan kendimi Berlin uçağına atabilmekti. Albay Ahrens'in Feldmareşal Von Kluge'yle konuşarak, soruşturmayı tamamlamam için uçuşumu erteletmeye onu ikna etmesi en büyük korkumdu. Ve Von Kluge bunu yapabilecek yetkiye haizdi; SD olsam da hâlâ Savaş Suç-

ları Dairesine bağlıydım ki bu da ordunun emrine tabi olduğum manasına gelirdi.

Tren istasyonunu geçtikten az sonra kuzeye, Lazarettstrasse'ye döndüğümüzde Grosse Lermontowstrasse'nin köşesindeki bir alanda küçük bir kalabalığın toplandığını gördük. Birden zehir yutmuş gibi midemin yandığını hissettim.

"Arabayı durdur," dedim Rex'e.

"Durmasak daha iyi olur, komutanım," dedi Rex. "Refakatçimiz yok ve sadece iki kişi olduğumuzdan kalabalığın hışmına uğrayabiliriz."

"Şu arabayı hemen durdur, teğmen."

Cipten indim, tabanca kılıfımın düğmesini açtım ve üzerine doğru yürüdüğüm kalabalık geçmem için sessizce bana yol verdi. Dehşetin karanlığa ihtiyacı yoktur ve kimi zaman gerçek kötülük gölgelerden uzak durur. Çadır direklerinden yapılma geçici darağaçlarında altı kişi asılıydı ve beşi genç erkeklerdi, kıyafetlerinden tümünün Rus olduğu belliydi. Adamların köylü şapkaları hâlâ başlarındaydı. Ortadakinin –eşarp giyen ve sadece tek ayağında ayakkabı olan kadının– boynunda asılı tabelada Almanca ve Rusça olarak şunlar yazılıydı: BİZ PARTİZANIZ VE DÜN GECE İKİ ALMAN ASKERİ ÖLDÜRDÜK. Yeni ölmüşlerdi – rüzgârda dönen cesetlerden birinin altındaki idrar birikintisi henüz donmamıştı. Şahit olduğum en hazin manzaralardan biriydi ve kendimden utandım – Rusya'ya ilk kez gelip Minsk'te Yahudilere yapılanları görünce de benzer bir mahcubiyet yaşamıştım.

"Bunu neden yaptılar? Geçen gece o askerleri öldürenlerin partizanlar olmadığını açıkça söy-

ledim. Bunu hem albaya hem de Teğmen Voss'a şüpheye yer bırakmayacak şekilde izah ettim. İkisinin de, Ribe'yle Greiss'in bir Alman askeri tarafından öldürüldüğünü anladıklarından eminim. Tüm deliler buna işaret ediyordu."

"Evet, komutanım, olanları duydum."

"İstisnasız tüm deliller."

Teğmen Rex kalabalığa sırtını dönmek istemiyormuş gibi geri geri bana doğru yürüdü ama bunu yapmasının nedeni darağaçlarında asılı altı kişiye bakmak istememesi de olabilirdi.

"Emin olun ki bu infazın albay ya da sahra polisiyle bir alakası yok," dedi Rex.

"Öyle mi?"

"Öyle, komutanım."

"Neyse hiç değilse albayın neden benimle havaalanına gelmek istemediğini anladım. Zeki adam. Böylece bu manzaraya şahit olmak zorunda kalmadı."

"O da bundan çok rahatsız, komutanım, ama elden ne gelir? Bu yerel Gestapo'nun marifeti. Smolensk'te idamlar ordunun değil, onların mesuliyeti. Sizin şu an söylediğinize rağmen – Ribe'yle Greiss'in bir Alman askeri tarafından öldürülmesi– onlar yine de Almanların öldürülmesinin cezasız kalmayacağını herkese göstermek istemişlerdir. En azından albayın düşüncesi bu."

"Cezalandırılanlar masum olsa bile," dedim.

"Aa, bunlar masum değildi," dedi Rex. "En azından tam olarak. Zaten farklı nedenlerden Kiewerstrasse Hapishanesinde tutuluyorlardı. Karaborsacılık ya da hırsızlık olabilir. Smolensk'te bu suçlardan yatan çok." Rex çekmiş olduğunu

tabancasını gövdesine bitişik tutuyordu. "Artık, eğer bir mahzuru yoksa, bu kalabalık üzerimize çullanmadan buradan gidelim."

"Aslında bunun olacağını tahmin etmeliydim," dedim. "Dün gece Gestapo merkezine gidip bizzat anlatmam gerekirdi. Resmi bir rapor sunmalıydım. Şapkamdaki kurukafayla çapraz kemikleri görünce sesleri çıkmazdı."

"Komutanım hemen gidelim."

"Evet evet, tamam." İç çektim. "Beni havaalanına götür. Bu cehennem çukurundan ne kadar çabuk gidersem o kadar iyi."

Rahatladığı her halinden belli olan Rex peşim sıra arabaya yürüdü ve birden konuşmaya başlayıp daha önce defalarca duyduğum ve anlaşılan duymaya da devam edeceğim mazeretleri sıralamaya başladı.

"Kimse bu tür şeyleri yani birilerinin idam edilmesini görmek istemez," dedi Flugplatzstrasse üzerinden kuzeye giderken. "Bense hiç istemem. Ben sadece muhabere teğmeniyim. Savaştan önce Berlin'de, Siemens'te çalışıyordum. Evlere telefon takardım. Neyse ki bu tür şeylerin yani polis eylemlerinin bir parçası olmadım. Bu tarihe kadar kimseye ateş etmeden gelebildim ve talihin de yardımıyla umarım bu böyle devam edecek. İşin doğrusu bir Schubert doğaçlamasında oynamayı ne kadar istiyorsam insanları vurmayı da o kadar istiyorum, yani hiç. Bana sorarsanız, komutanım, İvanlar kendilerini ve ailelerini doyurmaya çalışan sıradan insanlar. Ama gel de bunu Gestapo'ya anlat. Onların gözünde her şey ideolojik – onlara göre tüm İvanlar Bolşevik ve ko-

miser, yani mutabakat söz konusu değil. Sonuçta her şey dönüp dolaşıp diğerlerine ibret olsun diye birilerini cezalandırmaya geliyor. Eğer onlarla SS olmasa –Vitebsk gettosunda yaşananların olmasına hiç lüzum yoktu– aslında Smolensk hiç de fena bir yer değil."

"Hatta güzel bir katedrali bile var. Evet, daha önce söylemiştin. Ama sanırım artık katedral denen şeyin neye yaradığını bilmiyorum, teğmen."

Hemşerilerinin çoğu tarif edilmez zulümler sergilerken insanın vatanı hakkında iyi şeyler düşünmesi kolay olmuyordu. Smolensk'i geride bırakırken beş erkekle bir kadının idamına şahit olduğu için zaten darbe almış olan kalbim ve beynim şimdi de pilotun "türbülans" dediği sıcak hava boşluklarıyla sarsılmaya başladı. Bu sarsıntılar öyle şiddetliydi ki uçaktaki diğer iki yolcu –geçen çarşamba Smolensk Havaalanı'nda Von Dohnanyi'yi karşılamaya gelen asilzadelerden biri olan Abwehr Albayı Von Gersdorff ile bir SS binbaşı– hemen istavroz çıkarıp yüksek sesle dua etmeye başladı; Almanca edilen duadan ne hayır gelir, bilemedim. Bir süre iki subayın dua etmesinden sadistçe bir zevk aldım; bu adaletsiz dünyada kırıntı kadar da olsa adalet olduğunun nişanesiydi ve öyle kötü hissediyordum ki uçak düşse belki de fazla umurumda olmazdı.

Bir saat kadar durmadan sallanan bir uçakta olduğumdan kafamda bir şey yerinden gevşemişti. Donmuş postalın içindeki askeri istihbarat raporunu yazmış olan Polonyalı Yüzbaşı Max Schottlander'la metni benim adıma tercüme

eden Dr. Batov'u düşündüm. Aniden, sanki uçağın titremesi beynimin kapalı kalmış bir bölümünü çalışır hale getirmiş gibi, bu metnin içeriğini ifşa etmenin neyi ne kadar değiştireceğini merak ettim – ayrıca bu bilginin kimlere verilmesi gerektiği de ayrı bir sorundu. Bir anda zaten sıkışık olan beynime sayısız fikir hücum etti; ama bu fikirlerin gelmesiyle gitmesi bir oldu çünkü hiçbirinin ikna edici olmadığını fark etmiştim. Bu fikirlerin serpilebilmesi için, tıpkı Albay Ahrens'in arıları gibi, benim beynimden çok daha müsait bir zemine ihtiyaçları vardı.

Ama tek bir şeyden kesinlikle emindim. O postalın içinde keşfettiğim şey başıma çok iş açacaktı.

10

Perşembe, 18 Mart 1943

Çiçek evinin bahçesi kardelenlerle dolmuştu; bahar kapıdaydı ve ben Berlin'deydim; Von Manstein'in komutasındaki birlikler Rusya'daki Harkov şehrini geri almış ve dün August Nöthling adındaki kötü şöhretli Berlin kasabının mahkemesine pek çok devlet ve parti görevlisi çağrılmıştı. İhtikârdan dolayı suçlanıyordu. Daha açıkça ifade etmek gerekirse yiyecek karneleri olmamasına rağmen Frick, Rust, Darré, Hierl, Brauchitsch ve Raeder gibi devlet büyüklerine bol miktarda et tedarik etmişti. İçişleri Bakanı Frick yüz kilodan fazla beyaz et almıştı – bu Yiyecek Bakanlığının günlük et istihkakını elli grama indirmeyi düşündüğü bir dönemde olmuştu.

Tüm bunların keyfimi yerine getirmesi gerekirdi – genel olarak Nazileri zorda bırakan skandallara bayılırdım. Oysaki Hâkim Goldsche Katyn Ormanına dair raporumla ilgili görüşmek için

beni ikinci kez çağırdı, hâlâ gizli ve gayriresmi olan soruşturmayı devralması için Hâkim Conrad çoktan Smolensk'e gönderilmiş olsa da içimde bu işle alakamın henüz bitmediğine dair kötü bir his vardı. Böyle hissetmemin nedeni basitti: İşimin başına döneli üç gün olmasına ve acilen ilgilenilmesi gereken bir vaka bulunmasına rağmen henüz herhangi bir göreve gönderilmemiştim.

Grischino, Rusya'daki Stalino'nun kuzeyindeki bir bölgeydi. Şubattaki bir karşı taarruzun ardından bölgeyi geri alan Yedinci Zırhlı Tümen geri çekilen Kızıl Ordu'nun bir Alman sahra hastanesindeki herkesle –yaralı askerler, hemşireler ve sivil çalışanlar– aralarında seksen dokuz İtalyanın da bulunduğu altı yüz kadar kişiyi öldürdüğünü ortaya çıkardı. Kızıllar hemşirelere tecavüz ettikten sonra önce göğüslerini sonra da boğazlarını kesmişti. Ekaterinovka'ya giden hâkimler –Knobloch, Block, Wulle ve Goebel–şahitlerden ifade almakla meşgul olduklarından Daire adam sıkıntısı çekmeye başladı; Grischino Katliamı'ndan sağ çıkmayı başarabilen birkaç yaralı halihazırda Berlin'deki Charité Hastanesinde olmasına rağmen Daire'den hiç kimse onlarla görüşmeye gitmemişti, Goldsche'nin Smolensk'ten dönmemden hemen sonra neden bu görevi bana vermediğini anlamıyordum. Propaganda Hizmet Taburu'nun tedarik ettiği fotoğrafları görmüştüm. Bir evde üst üste yığılan cesetlerin yüksekliği bir buçuk metreyi bulmuştu. Diğer bir resimde bir yolun kenarında sıra halinde dizilmiş olan ve kafatasları, sanki üzerlerinden –muhtemelen henüz sağken– bir kamyon ya da tank geçmiş gibi,

dümdüz haldeki Alman askerleri yer alıyordu. Daire'ye geldiğimden beri Almanlara karşı işlenmiş en büyük savaş suçu Grischino'ydu ama hâkimin bu konuyu benle konuşmaya pek niyeti var gibi görünmüyordu.

"Smolensk'te araştırdığın şu cinayetlerden sence işimize yarar bir şey çıkar mı?" diye sordu piposunu yakarken.

Ofisindeki radyoda Brahms çalıyordu bu da özel bir görüşme olduğunun alametiydi.

"Sanırım Gestapo'nun astığı altı sivili değil de öldürülen muhabere alayından iki askeri kastediyorsunuz."

"Keşke masum sivilleri öldürerek aşırı tepki vermeselerdi," dedi Goldsche. "Bu, Daire'deki tüm gayretlerimizi boşa çıkarıyor. İstediğin kadar kılıfına uydurmaya çalışsan da bunun suç olduğu gerçeğini değiştiremezsin."

"Bunu onlara siz mi söyleyeceksiniz yoksa ben mi söyleyeyim?"

"Bence senin söylemen daha doğru olmaz mı? Nihayetinde bir zamanlar Heydrich adına çalışan sensin. Müller'in seni dinleyeceğine şüphem yok."

"İlk fırsatta hallederim, hâkim bey."

Goldsche gülümseyip piposundan bir nefes çekti. Ofisinin bacası bombardımanda hasar almış olmalıydı –ki Berlin'de yaygın bir sorundu– çünkü kömür dumanıyla piposundan çıkanı ayırt etmek epey güçleşmişti.

"İkisini öldürenin bir Alman olduğundan eminim," dedim. Gözlerim dolmaya başlasa da bunun nedeni aşırı duygusal Brahms da olabilirdi.

"Bence bir fahişe yüzünden çıkan bir tartışmaydı. O yüzden bu davayı yerel polise bırakabiliriz."

"Bu Teğmen Ludwig Voss denen herif nasıl biri?"

"İyi birine benziyordu. Neyse zaten Hâkim Conrad'a ona güvenebileceğini söyledim. Albay Ahrens'ten o kadar emin değilim. Kendi askerlerini korumaya meyilli olması işimizi zorlaştırabilir. Askerlerini ve arılarını."

"Arılar mı?"

"537'nin yerleştiği Katyn Ormanının ortasındaki şatoda kovanları var. Bal üretiyor."

"Sana da verdi mi?"

"Bal mı? Hayır. Zaten edindiğim intibaa göre benden hazzettiğini hiç zannetmiyorum."

"Bu soruşturma bitmeden önce zaten onun kulaklarında yeterince arı vızıldayacak," dedi Goldsche. "Sence de öyle değil mi?"

"August Nöthling'in size biraz bal sattığından eminim."

"Adam kasap."

"Olabilir ama bu onu içişleri bakanıyla feldmareşale yirmi kilo çikolata bulmaktan alıkoymamış."

"Frick gibi birinden bunu beklerdim ama Feldmareşal Von Brauchitsch'e hiç yakıştıramadım."

"Führer tarafından zorla emekli edilen eski bir askerin elinden yemek yemekten başka ne gelir."

Hâkim tebessüm etti.

"Ya şimdi?" diye sordum. "Yani ben ne yapacağım? Neden beni Charité'deki, Grischino'dan gelen yaralı askerlerle görüşmeye göndermiyorsunuz?"

"Aslında işin içinde olmak adına onlarla bizzat görüşmeyi düşünüyorum. Neyse, maksadım tek taşla iki kuş vurmak. Feci hazımsızlık çektiğimden belki hemşire ya da doktorlardan birini bana bir kutu karaciğer tuzu vermeye ikna edebilirim. Hiçbir eczanede bulamadım."

"Siz bilirsiniz. Sizinle karaciğerinizin arasına girecek değilim. Bakın Rusya'ya geri dönmeye hiç hevesli değilim lakin bana Stalino'da halledilmesi gereken bir sürü iş varmış gibi geliyor. Orası Harkov'a yakındı, değil mi?"

"Bu yakınla neyi kastettiğine bağlı. Orası Harkov'un üç yüz kilometre güneyinde. Bu kadar uzak bir yere seni gönderemem, Bernie. Bana burada lazımsın. Bilhassa bu hafta sonu."

"Nedenini söylemenizde mahzur var mı?"

"Propaganda Bakanlığı beni Prens Carl Sarayına çağrılmamızın an meselesi olduğu hususunda ikaz etti. Çünkü Katyn Ormanında keşfettiğin şeye dair bakana bizzat malumat vermemiz icap edebilir."

Homurdandım.

"Hiç sızlanma, Bernie. Raporunda onun hata bulabileceği hiçbir şey olmadığından emin ol. SS *Hrotsvitha von Gandersheim* hastane gemisinin batırılması davasındaki şahidi kaybetmemizin üzerinden fazla zaman geçmemişken onu tekrar hüsrana uğratmak istemiyorum."

"Ben propagandanın hüsranın üstesinden gelme sanatı olduğunu düşünürdüm."

"Ayrıca bu pazar, Kahramanları Anma Günü. Hitler, Sovyetlerden ele geçirilen savaş araçlarının sergilendiği bir sergiyi gezip konuşma yapa-

cak. Tophane'ye benimle birlikte üniformalı birinin gelip Daire'yi temsil etmesi gerekiyor. Her zamanki gibi tüm üst düzey komutanlar orada olacaklar."

"Hâkim Bey lütfen başka birini bulun. Benim Nazi olmadığımı biliyorsunuz."

"Bu Daire'deki herkes aynı şeyi söylüyor ve götürebileceğim başka kimse yok. Görünen o ki bu hafta sonu seninle baş başayız."

"Büyük nekromanın Bolşevik zehriyle ilgili atıp tuttuğu harika bir nutuk daha. Ama artık anlamaya başlıyorum. Daire'nin hâkimleri o yüzden şehri terk etti, değil mi? Sırf bu işten sıvışmak için."

"Haklısın. Bu hafta sonu hiçbiri Berlin'e yaklaşmak bile istemiyor." Biraz piposunu tüttürdükten sonra ekledi, "Belki de böylesi mukaddes bir vakitte milletimize önderlik eden Führer'i hak ettiği gibi hürmet ve şevkle desteklemekten aciz kalacaklarını düşündüler." Omuz silkti. "Tabii korkuyor olmaları da mümkün."

Bir sigara yakıp –bükemediğin bileği öpeceksin– konuşmaya başlamadan evvel derin bir nefes çektim.

"Durun bir dakika! Yoksa Tophane'de üst düzey subayların başına bir hal mi gelecek?"

"Evet, bir şeyler olması kuvvetle muhtemel," dedi hâkim. "Ama subaylara karşı değil. En azından şimdilik. Sonrasında Gestapo'yla SS'in aşırı tepki vermesi mümkün. Tıpkı bugün bahsettiğimiz türde bir tepki. O nedenle senin yerinde olsam tabancasız gitmezdim. Aslında tabancanı da yanına almandan çok memnun olurum. Ben hayatımda hiç ateş etmedim."

Hâkim konuşurken Albay Ahrens'in samimi muhabbetlerimiz sırasındaki bir ifadesi aklıma geldi –Smolensk'teki ihanet söylentileri hakkındaki sözleri– ve birden pek çok şey anlam ifade etmeye başladı: Von Dohnanyi'nin Berlin'den Rastenburg'daki Albay Stieff'e teslim etmek için götürdüğü ve beklenmedik bir şekilde Teğmen Von Schlabrendorff'un Albay Brandt'tan, Rastenburg'da Hitler'in uçağına koymasını istediği paket bomba olmalıydı ama nedense patlamamıştı.

Santralde görevli iki askerin öldürülmesinin nedeni de Hitler'e düzenlenecek bir suikasta kulak misafiri olmaları olamaz mıydı? Demek ki ilk plan muvaffak olmayınca ikincisini uygulamaya koymuşlardı. Mantıklıydı; Hitler gittikçe herkesten kopuyor ve onu öldürme fırsatları hızla azalıyordu. Ayrıca eğer santraldeki iki asker bu yüzden öldürüldüyse bu da kabul edilebilir bir şey değildi; Hitler'in muhakkak ölümü hak ediyordu ve onu öldürebilmek için gizliliğin esas alınması şarttı ama bunun için iki masum insanı öldürmek gerekmiyordu. Yoksa safça mı düşünüyordum?

"Tabii ya?" dedim. "Sis kalktı. Elf kralını görmeye başladım, baba. Yakındaymış."

Göndermemi anlamayan hâkimin kaşları çatıldı. "Goethe mi?"

Başımı salladım. "Von Dohnanyi de bu işin içinde, öyle değil mi?" diye sordum.

"Tanrım. Bu kadar aşikar mı?"

"Herkese değil," dedim. "Benim dedektif olduğumu unuttunuz mu? Benim vazifem yanan fitilin kokusunu almaktır. Ama ben fark ettiysem

başka fark edenler de olabilir." Omuz silktim. "Belki de Hitler'in uçağındaki bomba bu yüzden patlamadı. Birisi fark etmiş olabilir."

"Tanrım," diye mırıldandı hâkim. "Bunu nereden biliyorsun?"

"Arkadaşınız Abwehr'de istihbarat subayı olsa da pek kurnaz biri değil," dedim. "Cesur ama kafası çalışmıyor. Onunla Smolensk'e giden aynı uçaktaydık. Eğer Rastenburg'daki birine giden bir paket taşıyorsanız o paketi orada bırakmamanız haliyle dikkat çeker."

"Senin gördüğün o paket sadece yedek plandı."

"Peki, asıl plan neydi? Hitler'in arabasının frenlerini mi patlattınız? Subay yemekhanesinden vejetaryen yemekleri mi kaldırdınız? Onu karda yere mi ittiniz? Asilzadelerin kötü yanı adabı muaşeret ve centilmenlikle ilgili her şeyi bilip cinayetle ilgili hiçbir şey bilmemeleri. Bu tür bir şey yapacaksanız size bir profesyonel gerek. O iki muhabereciyi öldüren gibi biri. O adam işinin ehliydi."

"O tarihte planın ne olduğunu ben de bilmiyordum."

"Peki, şimdi ne biliyorsunuz? Yani bu sefer nasıl yapmayı deneyecekler?"

"Sanırım bir bomba daha."

Gülümsedim. "Hâkim Bey berbat bir satıcısınız. Beni bir partiye davet ettikten sonra bana orada bir bomba bulunduğunu söylüyorsunuz. Zaten olmayan hevesimi de bitirdiniz."

"Vazifesi Hitler'e ele geçirilen Sovyet silahları sergisini gezdirmek olan Smolensk'teki Alman

Ordu Grubu karargâhından yiğit bir subay bombayı cebinde taşımayı kabul etti. Sanırım planı bomba patlarken Führer'e olabildiğince yakın olmak."

Acaba söz konusu subay Smolensk'ten dönerken uçakta gördüğüm Abwehr albayı mıydı diye düşündüm. Hâkime sorabilirdim ama Von Dohnanyi'yle ilgili söylediklerimden sonra sinirlerini iyice bozmak istemediğimden sustum. Sırf ben tahmin ettim diye Goldsche'nin bu subayı arayıp suikastı iptal etmesini söylemesini istemiyordum.

"Öyleyse en hayırlısının olmasını ümit edelim," dedim. "Nazi Almanyası'nda genelde başka seçeneğimiz olmuyor zaten."

II

Pazar, 21 Mart 1943

Zeughaus ya da Tophane, askeri müze olarak kullanılan Unter den Linden üzerindeki pembemsi taşlardan yapılmış barok bir binaydı. Binanın cephesinin ortasında klasik bir açık alınlık, çatının etrafında ise, sanki bir otobüs dolusu Yunan kahramanının kendilerini almasını bekleyen, on iki ila on dört taştan zırhın dizili olduğu bir tırabzan vardı. Ama ben bu zırhların Nazi Almanyası'nın Rusya'ya karşı yürüttüğü ve hiç de iyi gitmeyen savaşta ölen askerlere ait olduğunu düşünürdüm. Bu, bilhassa Stalingrad'dan beri Berlin'de ilk kez düzenlenen Kahramanları Anma Günü'nde kendini daha fazla hissettiriyordu; iç avlunun kuzeyindeki büyük merdivenin önünde resmigeçit düzenleyecek olan yüzlerce subayın kiminin aklından Führer'in on dakikalık nutkunu dinlerken benim aklımdakine benzer düşünceler geçecekti: Asıl kahramanlar Rus karının altında

yatıyordu ve dünya üzerindeki bütün anma günleri toplansa bile Hitler'in Moskova'dan çekilişinin Napolyon'unkinden farklı olmayıp onu da benzer şekilde bitireceği gerçeğini değiştirmeyecekti.

Ama o pazar günü pek çoğumuz Hitler'in işinin olması gerekenden daha çabuk bitmesi için dua ediyorduk. Merkez Ordu Grubu'nun Kızıllardan ele geçirdiği 100 mm'lik sahra toplarının altında esas duruşa geçerken birisinin sevgili liderimize o toplarla parça tesirli bir mermi atmasını diledim; 17 kilo ağırlığındaki 100 mm'lik K353 sahra topu mermisinde yaklaşık altı yüz şarapnel bulunur ve yirmi ila kırk metrelik bir alandaki hedeflerin yüzde ellisini imha ederdi. Bence sorun yoktu. Muhtemelen ben de ölürdüm ama Führer'i de beraberimde götürdüğüm müddetçe buna itirazım olmazdı.

Kişiyi herhangi bir konuda iyimser yapmayı başarabilen Bruckner'den ağırbaşlı bir parça dinledik; ardından şapkasız, gri deri palto giyen Führer kürsüye çıktı ve cehennemi kara bir göle upuzun gölgesi düşen habis bir balıkçı gibi cephedeki durum "istikrara kavuştuğundan" seyahat yasağının kaldırıldığını ilan ederek bizleri avlamaya çalıştı. Ardından Yahudiler, Bolşevikler, savaş manyağı Churchill ve Reich'in düşmanlarının genç erkeklerimizi kaçırıp kısırlaştırarak soyumuzu kurutmaya çalıştıklarına dair her zamanki şeylerden dem vurmaya başladı.

Savaşın ve yıkımın hâkim olduğu bu mekânda Hitler'in soğuk ve katı sesi daha şer ve normalden daha bastırılmış gibi geliyor, ne ölen askerler için

üzülmemize ne de herhangi bir konuda içimizde bir şey yapma isteği doğmasına izin veriyordu. Bir dağın dibindeki mezarda Mephistopheles'in hepimizi cehennemle tehdit eden ürkütücü şarkılarını dinlemek gibiydi. Aslında tehdide hacet yoktu; cehennem ileride bizleri bekliyordu ve hepimiz bunun farkındaydık. Havada kokusunu alabiliyorduk tıpkı bir bira fabrikasından yükselen şerbetçiotu kokusu gibi.

Hâkim Goldsche'nin bana söylediklerine rağmen Hitler'e bir şey olacağını zannetmiyordum; ama elbette bu Albay Von Gersdorff'un –söz konusu suikastçı tıpkı tahmin ettiğim gibi uçakta benimle birlikte geri dönen Abwehr subayıydı– beni haksız çıkarmasını umut etmekten alıkoymadı.

Führer konuşmasını bitirince ben de dahil olmak üzere herkes çılgınca alkışladı; saatime bakıp kendime alkışlamamın nedeninin Hitler'in konuşmasının diğerlerine kıyasla daha kısa sürmesi olduğunu söyledim; ama bunun da yalan olduğunu biliyordum; Gestapo'yla kaynayan bir yerde Führer'in konuşmasını alkışlamak sadece nefsi müdafaa sayılırdı. Çakı gibi bir Hitler selamıyla alkışları kabul eden Führer bir albay tarafından karşılandığı çıkışa doğru yürürken biz de güvenli olmasını umut ettiğim bir mesafeden takip ettik.

Hâkime göre Von Gersdorff'un sergi turunun yarım saat sürmesi gerekiyordu; ama beş dakikadan kısa sürdü. Napolyon sancaklarının da sergilendiği sergi salonuna girdiğimde Führer'in topukları üzerinde dönerek bir yan kapıdan

Tophane'den çıktığını ve şaşkın suikastçının olduğu yerde kalakaldığını gördüm. Hitler'i takip edip kendisini Mercedes'inin üzerine atma imkânı bulunmayan Von Gersdorff'un Hitler'i öldürme teşebbüsü daha başlamadan sona ermiş oluyordu.

"Böyle olmaması gerekiyordu," diye mırıldandı hâkim. "Bir terslik var. Birisi Hitler'i uyarmış olmalı."

Sergi salonunda etrafıma baktım. Hâlâ orada bulunan Hitler'in SS muhafızları gayet rahat görünüyordu. Diğerlerinin –muhtemelen komplonun parçası olan üst düzey subaylar– görüntüsü ise biraz farklıydı.

"Öyle olduğunu zannetmem," dedim. "SS'lerde en ufak bir telaş alameti yok."

"Evet, haklısın." Hâkim başını iki yana salladı. "Tanrım, ne şanslı herif. Adi herifin içgüdüleri onu her şeyden koruyor."

Ne yapması gerektiğine bir türlü karar veremeyen Von Gersdorff, ağzı Engelberg Tüneli gibi açık, olduğu yer durmaya devam etti. Çevresindeki birkaç subayın, albayın her an patlayabilecek bir bomba taşıdığından haberleri olmadığı belliydi.

"Senin arkadaşının kendini koruma yönünde bir içgüdüsü olduğundan pek emin değilim."

"Ne?"

"Bomba hâlâ Albay von Gersdorff'un üzerinde, değil mi?"

"Ah, Tanrım, evet. Şimdi ne yapacak?"

Bir dakika kadar daha izledikten sonra von Gersdorff'un herhangi bir şey yapabilecek halde

olmadığını anladım. Neden paramparça olmayıp hâlâ orada durduğunu anlamamış gibi bir ifadeyle yerinde kalmaya devam etti. Sonunda onu oradan çıkarmam gerektiğini fark ettim: 1943 yılında Almanya'da böyle vicdanlı ve yiğit bir adam bulmak kolay değildi. Her aynaya baktığımda bunu bir kez daha hatırlıyordum.

"Siz burada bekleyin," dedim hâkime.

Diğer subayları ite kaka hızla albaya doğru yürüdüm; tam önünde durup kibarca başımı eğdim. Kırklı yaşlarında, esmer ve keldi, cesaretinden şüphe edenler için de boynunda birinci sınıf Demir Haç nişanı taşıyordu – paltosunun altında saklı olandan bahsetmiyorum bile. Onunla birlikte havaya uçma ihtimalim yüksekti; yüreğim ağzıma gelmişti ve dizlerim öyle titriyordu ki ancak çizmelerim sayesinde ayakta durabiliyordum; bugün Kahramanları Anma Günü olsa da kendimi hiç de kahraman gibi hissetmiyordum.

"Benimle gelmeniz lazım, albay," dedim usulca. "Sakıncası yoksa derhal, komutanım."

Beni, daha da önemlisi şapkamdaki küçük gümüş rengi kurukafayla kolumdaki büyücülük brövesini görünce Von Gersdorff, sanki tutuklanacağını zannetmiş gibi acı acı gülümsedi – gerçekten de maksadım buydu ya da en azından onun böyle düşünmesini istiyordum. Elleri titriyordu ve kışın ayazda kalmış bir Prusyalı kadar beyazdı ama hâlâ yerinden kımıldamıyordu.

"Daha fazla beklememeniz herkesin hayrına olur, komutanım," dedim.

"Evet," dedi bezgin bir ifadeyle. "Evet, elbette."

"Lütfen, bu taraftan."

Topuklarımın üzerinde dönüp çıkış kapısına doğru yürüdüm. Etrafıma bakmadım çünkü gerek yoktu. Von Gersdorff'un çizmelerinin hemen arkamda ahşap zeminde çıkardığı sesi duyabiliyordum. Ama henüz dışarı ulaşamadan Gestapo'dan tanıdığım bir SD yüzbaşı olan Wetzel kolumdan tuttu.

"Her şey yolunda mı?" diye sordu. "Führer neden birden çıkıp gitti?"

"Nedenini bilmiyorum," deyip kolumu elinden çektim. "Ama dediği bir şey yüzünden albay fena etkilenmişe benziyor. O yüzden müsaadenle."

Etrafıma baktım. Artık Von Gersdorff'un gözlerinden ne kadar korktuğunu anlayabiliyordum; ama benden mi yoksa –daha yüksek ihtimalle– cebindeki bombadan mı korkuyordu?

"Bu taraftan, komutanım," diyerek onu tuvalete doğru götürmeye başladım ama tereddüt ettiğini görünce dirseğinden tutup onu alelacele içeri itmek zorunda kaldım. Tuvaletleri kontrol ederek kimse var mı diye baktım. Şansımıza içerisi boştu.

"Siz bombayı etkisiz hale getirirken ben de kapıyı tutarım," dedim.

"Beni tutuklamayacak mısın?"

"Hayır," deyip hemen kapının arkasına geçtim. "Şimdi ikimiz de Kahramanları Anma Günü'nün gerçek mana ve ehemmiyetini anlamadan önce şu bombayı tesirsiz hale getirin."

Von Gersdorff başını sallayıp lavabolara doğru yürüdü. "Aslında iki bomba var," deyip paltosunun ceplerinden tüfek şarjörü ebatlarında iki düz nesne çıkardı. "İkisi de İngiliz yapısı. Sabotaj için

kullanılan mayınlar. Tommy'lerin bu tür işler için yaptıklarının bizimkilerden daha kaliteli olması gerekirdi. Ama fünyeleri Alman. On dakika tavikli cıva çubukları."

"Hiç değilse bir şeyi doğru yapmışız," dedim. "Gurur duydum."

"Bundan pek emin değilim," dedi. "Neden patlamadıklarını anlamadım."

Birisi tuvaletin kapısını itince kapıyı birazcık açtım. Gelen Wetzel'di ve uzun kanca burnuyla fareninkini andıran bıyıklarını açılan bu aradan uzattı.

"Başka bir tane bul," dedim. "Ne yazık ki albay fena hasta."

"İstersen temizlemeye birini göndereyim."

"Hayır," dedim. "Buna gerek yok. Yardım etmek istemen hoş ama albay biraz dağılmış durumda ve bize biraz zaman tanırsan memnun olurum."

Wetzel anlattıklarıma pek inanmamış gibi omzumun üzerinden baktı.

"Emin misin?"

"Eminim."

Başını sallayıp gitmesini müteakip endişeyle geri dönüp baktığımda Von Gersdorff'un mayınlardan birinin fünyesini dikkatle çıkardığını gördüm.

"Şu şeylerin fünyesini hemen çıkarmazsan asıl kusacak benim," dedim. "O baş belası Gestapo yüzbaşının geri gelmesi uzun sürmez. Vazgeçecek bir tip değildir."

"Führer'in neden apar topar gittiğini hâlâ anlamış değilim," dedi Von Gersdorff. "Ona Napolyon'un şapkasını gösterecektim.

Waterloo'dan sonra arabasında bırakınca Prusya askerleri bulmuş."

"Napolyon yenildi. Belki de bunu hatırlamak istemedi. Bilhassa Rusya'da her şey yolunda giderken."

"Evet, belki. Bu arada neden yardım ettiğini de anlamış değilim."

"Cesur bir adamın sırf cebindeki bombayı unuttu diye ölmesine razı olamadım diyelim. Nasıl gidiyor?"

"Gergin misin?"

"Bunu nasıl anladın? Patlamaya hazır bombaların dibinde durmaya bayılırım. Ama bir dahaki sefere paltomun altına zırhlı levha koyup kulaklık takacağım."

"Aslında zannettiğin gibi cesur değilim," dedi. "Ama geçen sene karım ölünce–"

Von Gersdorff ikinci fünyeyi de çıkarıp iki cıva çubuğunu tuvalete attı.

"Artık tehlikeli değiller mi?" diye sordum.

"Hayır," deyip iki bombayı tekrar cebine koydu. "Ayrıca teşekkürler. Bana ne oldu bilmiyorum. Araba farına tutulmuş tavşan gibi kalakaldım."

"Evet, durum tıpkı öyle görünüyordu," dedim.

Birden esas duruşa geçip topuk selamı verdikten sonra başını öne eğdi.

"Rudolf Christoph Freiherr von Gersdorff hizmetinizdedir, yüzbaşı," dedi. "Kiminle müşerref oluyorum?"

"Hayır." Gülümseyip başımı iki yana salladım. "Söylemeye hiç niyetim yok."

"Anlamıyorum. Sadece ismini öğrenmek istedim, yüzbaşı. Ardından kulübe gidip sana bir içki

ısmarlamak isterim. Hemen yakında. Sinirlerimize iyi gelir."

"Çok naziksiniz, albay, ama adımı bilmemeniz daha hayırlı olur. Kim bilir Gestapo günün birinde bu küçük felaketi tezgâhlarken kimlerden yardım aldığınızı sorabilir."

Von Gersdorff sanki Bolşevik olduğunu ima etmişim gibi birden doğruldu. "Sence meslektaşlarımın ya da Alman vatanseverlerinin ismini ifşa eder miyim?"

"İnanın bana Gestapo söz konusu olduğunda herkesin bir sınırı vardır."

"Bu bir subay ve centilmene yakışmaz."

"Tabii ki öyle. Zaten o yüzden Gestapo subay ya da centilmen kullanmıyor. Sadece insanların dirençlerini o cıva çubuklar gibi rahatça kırabilecek sadistleri kullanıyorlar."

"Pekâlâ," dedi. "Nasıl istiyorsan öyle olsun."

Von Gersdorff sıradan bir yüzbaşı tarafından hakarete uğramış bir adam gibi –yani tam bir asilzade gibi– tuvaletin kapısına doğru yürüdü.

"Durun, albay," dedim. "Kapının dışında buraya kusmaya geldiğinize inanan yaygaracı bir Gestapo subayı var. En azından öyle düşündüğünü umuyorum. Maalesef bu şartlar altında ancak bunu uydurabildim." Lavabolardan birini doldurmak için musluğu açtım. "Dediğim gibi şüpheci herifin tekidir ve çoktan bir şeylerden şüphelenmeye başladığından hikâyemizi biraz daha inandırıcı kılmamız yararımıza olur. Buraya gelin."

"Ne yapacaksın?"

"Hayatınızı kurtarmayı umuyorum." Bir avuç su alıp gömleğinin önüne attım. "Aynı zamanda kendiminkini de. Kımıldamayın."

"Dur. Bu benim merasim kıyafetim."

"Cesaretinizden şüphem yok, albay. Ama bu ikinci hatanız olduğundan siz ya da birlikte olduğunuz kişilerin ne yaptıklarını bildiğinden emin değilim. Siz ve dostlarınız suikastçı olacak melekelere sahip değilsiniz. Bence bunu daha fazla uzatmayalım, tamam mı? İsim yok, teşekkür yok, açıklama yok, sadece elveda var."

Von Gersdorff'un önüne biraz daha su atıp kapının açıldığını duyunca hemen havluyu kapıp gömleğinin önünü silmeye başladım. Döndüğümde Wetzel'in içeride durduğunu gördüm. Yüzünde pis bir sırıtma vardı.

"Her şey yolunda mı?" dedi.

"Zaten olduğunu söylemedim mi?" dedim keyifsizce. "Yüce Tanrım."

"Dedin ama..."

"Henüz sifonu çekmedim," diye mırıldandı Von Gersdorff. "Cıva çubukları hâlâ orada."

"Sus ve konuşma kısmını bana bırak," dedim.

Von Gersdorff başını salladı.

"Derdin ne senin, Wetzel?" dedim. "Kafan almıyor mu? Sana ben hallederim dedim."

"İçimden bir ses bana burada bir şeylerin ters gittiğini söylüyor," dedi Wetzel.

"Tesisatçı olduğunu bilmiyordum. Ama durma devam et. Madem geldin tıkalı tuvaleti açmak da sana düşer." Havluyu kenara atıp albayı tepeden tırnağa çabucak süzdükten sonra başımı salladım.

"Tamamdır, komutanım. Biraz nemli kaldı ama o kadardan bir şey olmaz."

"Kusura bakma," dedi Von Gersdorff.

"Sorun değil. Herkesin başına gelebilir."

Wetzel hakaretten aldıracak bir tip değildi; alıp bana fırlattığı elbise fırçasını havada yakaladım.

"Hazır başladın neden üzerini de fırçalamıyorsun?" dedi Wetzel. "Bu şartlar altında vale ya da tuvaletçi olarak yeni bir kariyere adım atabilirsin."

"Teşekkürler." Albayın omuzlarını birkaç saniye fırçaladıktan sonra fırçayı bıraktım. Wetzel'in kıçına sokmak kadar keyifli bir hareket olmasa da daha güvenli olduğu barizdi.

Wetzel havayı kokladı. "Burada hasta biri varmış gibi kokmuyor," dedi. "Neden acaba?"

Güldüm.

"Gülünç bir şey mi söyledim, Yüzbaşı Günther?"

"Gestapo'nun aklınca yapmaya çalıştığı şeylere gülüyorum." Bitişiğimizdeki altı tuvalet kabinini işaret ettim. "Hazır elin değmişken neden albayın sifonu çekip çekmediğini de kontrol etmiyorsun, Wetzel?"

Lavaboların arkasındaki rafta bir limon suyu şişesi vardı. Birini alıp açtıktan sonra albayın ellerine döktüm. O da onu yanaklarına sürdü.

"Artık iyiyim, Yüzbaşı Günther," dedi. "Yardımın için teşekkürler. Çok naziksin. Bunu unutmayacağım. Bayılmama ramak kalmıştı."

Wetzel ilk kabinin kapısının arkasına baktı.

Tekrar güldüm. "Bir şey bulabildin mi, Wetzel? Belki kanatlı bir Yahudi vardır."

"Gestapo'da bir deyiş vardır, yüzbaşı," dedi Wetzel. "Şüphelenmektense araştırmak yeğdir."

İkinci kabine girdi.

"Sonuncuda," diye mırıldandı Von Gersdorff.

Başımı salladım.

"Öyle bir söyledin ki, Wetzel, ben de seni iyi biri zannetmeye başladım."

"Kişi devlete düşman olmadığı müddetçe Gestapo kötü değildir," dedi Wetzel.

İkinci kabinden çıkıp üçüncüye girdi.

"O dediğin düşmanlardan burada yok," dedim. "Bilmem unuttun mu ama albayın vazifesi Führer'e sergiyi gezdirmekti. Bunu yapması için herkese güvenebileceklerini zannetmem."

"Siz ikiniz birbirinizi nereden tanıyorsunuz, yüzbaşı?"

"Bu seni ilgilendirmese de Smolensk'teki Merkez Ordu Grubu karargâhından yeni döndüm," dedim. "Albayın görev yeri de orası. Uçakta birlikte geldik. Öyle değil mi, albay?"

"Evet," dedi Von Gersdorff. "Bugün burada sergilenecek şeylerin tümü Merkez Ordu Grubu tarafından ele geçirildi. Büyük bir onurla diyebilirim ki Führer'e sergiyi gezdirme görevi bana bahşedildi. Ama oradayken herhalde mikrop kaptım. Umarım Führer bir şey sezmemiştir."

"Umarım öyledir," dedim.

Wetzel dördüncü kabine girdi. Onun klozete baktığını gördüm. Aynısını altıncı ve son kabinde de yaparsa cıva çubuklarını görecek ve bu da bizim sonumuz olacaktı. Alex'teyken Führer'e düzenlediği suikast girişimi başarısızlıkla sonuçlanan Georg Elser'e –Kasım 1939'daki Münih bombacısı– Heinrich Himmler'in bizzat işkence ettiğini duymuştum; rivayete göre Himmler

adamı az kalsın tekmeleyerek öldürüyormuş. Ardından o adamın başına gelenleri tahmin etmek zor değildi, yine aynı rivayetlere göre Sachsenhausen'de açlıktan ölmeye terk edilmişti. Suikastçılar söz konusuysa Naziler intikamcı ve kindar olurdu.

"Yoksa o yüzden mi birden çekip gitti?" diye sordum. "Belki hasta olduğunu gördü ve ona da bulaşmasını istemedi?"

"Belki." Von Gersdorff gözlerini kapayıp başını salladıktan sonra devam etti. "Evet, sanırım öyle oldu."

"Onu suçlayamam," dedim. "Smolensk'te tifo salgını vardı. Tüm Yahudilerin öldüğü yer Vitebsk'di, değil mi?"

"Geçen hafta Smolensk'teki karargâhımızı ziyaret ettiğinde Führer'e öyle söyledim," dedi Von Gersdorff.

"Tifo mu?" Wetzel'in kaşları çatıldı.

"Tifo olduğumu zannetmem," dedi Gersdorff. "En azından öyle umuyorum." Karnını tuttu. "Ama midem yine bulanıyor. Affedersiniz beyler ama yine kusacak gibiyim."

Benden uzaklaşan albayın yaklaştığı Gestapo yüzbaşısı belirgin bir şekilde irkilip geriledi ve Von Gersdorff elini onun omzuna koyduktan sonra birden kendisini son kabine attı; derhal arkasından kapıyı kapatıp kilitledi. Kısa bir sessizliğin ardından öğürmeye başladığını duyduk. Albayın hakkını vermem gerek çünkü iyi oynamıştı. Hasta olduğuna neredeyse ben bile ikna oldum.

Yüzlerimizi buruşturarak Wetzel'le birbirimize baktık.

"Şahsi bir şey değil. Senden hoşlanmıyor olsam da burada yaptığımın bununla bir ilgisi yok, Yüzbaşı Günther."

"Makineli tabancayı da atmayı unutma, albay," diye yüksek sesle bağırdım. "Hazır başlamışken cebindeki iki bombayı da at."

"Ben sadece işimi yapıyorum, yüzbaşı," dedi Wetzel. "Hepsi bu. Her şeyin düzen içinde olmasını temine gayret ediyorum."

"Ona ne şüphe," dedim keyifle. "Ama farkında değilsen söyleyeyim, çoktan iş işten geçti. Führer'in senin bu gayretlerini takdir edeceğinden emin olsam da kendisi çoktan gitti – Başbakanlık binasına, güzel bir öğle yemeğine geri döndü."

Von Gersdorff tekrar öğürdü.

Lavaboya gidip çabucak ellerimi yıkamaya başladım.

"Unutmuşum tifo havadan mı bulaşırdı yoksa yediğin yiyeceklerden mi?"

Yüzbaşı Wetzel bir an tereddüt etti. Sonra o da ellerini yıkamaya başladı. Ona bir havlu verdim. Ellerini kurulamaya başlayan Wetzel birden o havluyla albayın gömleğindeki kusmuğu sildiğimi hatırlayınca derhal havluyu yere atıp çıkıp gitti.

Rahat bir nefes alıp duvara yaslandıktan sonra bir sigara yaktım.

"Gitti," dedim. "Çıkabilirsin." Sigaradan bir nefes çekip başımı iki yana salladım. "Rol yeteneğinizden etkilenmedim diyemem. Çıkardığınız sesler çok inandırıcıydı. Sizden iyi aktör olur, albay."

Kabinin kapısı yavaşça açılıp içinden yüzü bembeyaz olmuş Von Gersdorff çıktı.

"Maalesef rol yapmıyordum," dedi. "Bombaydı, Gestapo'ydu derken sinirlerim iflas etti."

"Gayet doğal bir durum," dedim. "Kendini havaya uçurmaya çalışmak sıradan bir şey değil. Böyle şeyler yürek ister."

"Ama başarısız oldum," dedi. "On dakika daha dursa Hitler ölmüş olacaktı."

Ona verdiğim sigarayı kendiminkiyle yaktım.

"Ailen var mı?"

"Kızım var."

"O zaman kendine fazla yüklenme. Onu düşün. Hitler hâlâ hayatta olabilir ama bu sayede sen de hayattasın ve şu an için tek önemi olan da bu."

"Teşekkürler." Von Gersdorff'un gözleri doldu; sonra başını sallayıp gözyaşlarını elinin tersiyle sildi. "Acaba neden birden çıkıp gitti?"

"Bana mı soruyorsun? O herif insan bile sayılmaz. Ya o yüzden ya da ellerinize döktüğüm limon suyundan önce halihazırda sürdüğünüz kolonyanın kokusundan. Feciydi."

Von Gersdorff gülümsedi.

"İşin doğrusu ikimizin de bir içkiye ihtiyacı var," dedim. "O bahsettiğin kulüp hangisiydi?"

"Sanırım benim gibi ahmakları gözünün önünden ayırmak istemiyorsun."

"O, salak yüzbaşı konuşup da adımı söylemeden önceydi?" dedim. "Üstelik ahmağın halinden en iyi ahmak anlar."

"Gerçekten de bizler ahmak mıyız?"

"Katiyetle. Ama en azından bizler ne olduğumuzu biliyoruz. Günümüz Almanyası'nda bu bile büyük bir erdem sayılır."

Geçmişte Herrenclub diye bilinen Jager Strasse'deki Alman Kulübü'ne gittik. Burası adının içinde von olmayan ve pantolonu kırmızı çizgisiz, yakası demir haçsız herkesin kendisini tedirgin hissedeceği türden, kırmızı kum taşından neo-barok bir kuluçkahaneydi. Oraya daha önce de bir kez gitmiştim ama bunun nedeni orayı Neron'un altın sarayı zannetmemdi ki zaten oradakiler de beni postacı zannetmişti. Tabii ki kadınların girmesi yasaktı. Üyeler için kolumdaki cadılık amblemini görmek yeterince kötüydü; eğer bir de kadın görseler herhalde birisi kıpkırmızı bir tabure kapıp gelirdi.

Von Gersdorff bir şişe Prince Bismarck söyledi; aslında orada olmaması gerekirdi ama vardı çünkü burası Alman Kulübü'ydü ve mensupları arasındaki yetmiş yedi prensle otuz sekiz Alman kontu muntazam bir schnaps bulamazsa bu ülke nereye gidiyor böyle diye düşünmeye başlardı. Ülkede yiyeceğin karneyle verilmesi nedeniyle konulan sınırları nasıl aşacağını bilen tek kişi August Nöthling değildi. İçkimizi keyifle ve vatansever kadeh kaldırışlarla içtik. Oysaki birisi konuştuklarımızı dinlese bunların ihanetle eşdeğer olduğunu söyleyebilirdi ama neyse ki bulunduğumuz bovling salonu boştu.

Biraz sarhoş olup bovling oynadıktan sonra Von Gersdorff'a Hitler'i öldürme planlarının hangi kısmını tasvip etmediğimi söyledim.

"Smolensk'ten geldiğimden beri aklıma takılan bir şey var," dedim.

"Aa, neymiş o?"

"Hitler'i havaya uçurmaya kalkman umurumda değil," dedim. "Ama duymamaları gereken bir

şeyi duydukları için iki santralcinin boğazının kesilmesi umurumda."

Von Gersdorff bovling topunu bırakıp başını iki yana salladı. "Neden bahsettiğine dair bir fikrim yok," dedi. "Bu dediğin ne zaman oldu?"

"13 Mart Pazar günü erken saatlerde," dedim. "Führer'in Smolensk'i ziyaret ettiği gün. 537'ye mensup iki asker Hotel Glinka adlı genelevin yakınlarında Dinyeper Nehri kıyısında ölü bulundu. Vakayı gayriresmi olarak ben soruşturdum."

"Bu konuda gerçekten hiçbir bilgim yok," diye ısrar etti. "Ayrıca seni temin ederim, Yüzbaşı Günther, Ordu Grubu Karargâhındaki hiç kimse böyle bir suçu işlemez ve işlenmesini de emretmez."

"Bundan emin misin?"

"Elbette eminim. Biz burada subay ve centilmenlerden bahsediyoruz." Bir sigara yakıp başını iki yana salladı. "Bana partizan işi gibi geldi. Onları Popovların öldürmediğinden nasıl bu kadar eminsin?"

Ona nedenlerimi söyledim. "Boğazları Alman süngüsüyle kesilmiş. Katil bir BMW motosiklete binip batıya, Ordu Grubu Karargâhına doğru kaçmış. Ayrıca maktullerin katili tanıdığından şüpheleniyorum."

"Tanrım, çok fena. Ama dediğin gibi genelev yakınında olduysa belki de sadece fahişeler yüzünden yapılan bir münakaşadır."

Omuz silktim. "Yerel Gestapo bu suça misilleme olarak bazı masumları astı. Böylece kendi akıllarınca düzeni yeniden tesis ettiler. Neyse sadece fikrini öğrenmek istemiştim." Başımı iki

yana salladım. "Belki gerçekten de bir fahişe yüzünden yapılan bir münakaşaydı."

Buna inanmıyordum tabii ki. Gerçi artık Berlin'e geri döndüğümden, bu cinayetle ilgili neye inanıp inanmadığımın da bir önemi yoktu. İki askeri öldüreni bulma vazifesi artık Smolensk'teki Teğmen Voss'a aitti ve kendime –ve Von Gersdorff'a– orayı en az bir yüzyıl daha görmek istemediğimi söyledim.

12

Pazartesi, 22 Mart 1943

Sorun sağ bacağındaydı. Bakan, Leopold Sarayındaki ofisine hızla ve aksayarak girdi, halı o kadar kalın ve kapıyla masası arasındaki mesafe o kadar büyük olmasaydı özel parlak ayakkabısıyla daha da parlak olan metal çerçeveyi fark etmeyecektik. Hemen hemen. Tabii ki gözümüzün gittiği ilk şey bu oldu: Goebbels'in çatal tırnağıyla ilgili o kadar çok fıkra anlatılırdı ki namı kendisini bile geçmişti –neredeyse Berlin'deki turistik bir yer haline gelmişti– ve hâkimle ben sırf gördüğümüzü söyleyebilmek için gözümüzü onun bacağından ayırmadık. Tıpkı Köllnischer Park'taki çukurda bulunan ayı Lotte'yi ya da Cennet ve Cehennem Kulübü'ndeki Anita Berber'i gördüğünü söylemeyi istemek gibi.

Goebbels aksayarak içeri girerken hâkimle birlikte ayağa kalkıp gerektiği gibi selam verdik ve o da tıpkı Führer gibi minik elini omzunun kenarı-

na kaldırarak selamı aldı –tıpkı bir sivrisineği kovar ya da Halk Aydınlanması ve Propaganda Bakanlığında sürüyle bulunan bir yalakayı başından savar gibi. Sanırım burası tam da öyle bir yerdi: 1933'te bakanlık binaya yerleşmeden evvel saray Hohenzollernlere aitti – yine bolca yalaka üretmiş bir Prusya kraliyet ailesi.

Gülücükler saçan Goebbels beklettiği için bizden özür diledi. Onun ağzından nefret dolu olanlar haricinde başka kelimelerin de çıkabildiğini duymak hoş bir değişiklikti.

"Beyler, beyler, lütfen beni affedin," dedi ufak tefek yapısını maskeleyen derin ses tonuyla. "Telefonda Başkomutanlık'a Harkov'daki vaziyeti şikâyet ediyordum. Feldmareşal Von Bock tüm Alman ikmal malzemelerinin düşmana terk edilmektense imha edildiklerini bildirmişti lakin Feldmareşal Von Manstein şehri geri aldığında bizim ikmal malzemelerimizin çoğunun imha edilmemiş olduklarını gördü. Buna inanabiliyor musunuz? Bekleneceği üzere Bock suçu Paulus'un üzerine attı ve Paulus da Bolşeviklerin eline esir düştüğünden dediğini çürütmemiz imkânsız. Bu kişilerden bazılarının dostunuz olduğunu biliyorum, hâkim bey, ama bu kabul edilir gibi değil. Kendi saflarınızda yalancılar olmadan bile kazanılması zor bir savaşın içindeyiz zaten. Wehrmacht'ta mutlaka bir tasfiye gerekli. Silah altında dokuz milyon asker bulunduğu halde generallerin on üç milyon askere yetecek kadar erzak talep ettiğini biliyor muydunuz? Führer'in sonunda çok sert tedbirler almaktan başka çaresi kalmayacak."

Goebbels masasına oturduğunda sandalyesinde öne eğilene kadar neredeyse görünmez oldu. İçimde gidip ona bir yastık getirme isteği belirdi, ama yüzü sürekli gülüyor olsa da şaka kaldıracak türde biri sayılabileceğinden şüpheliydim. Boyu kısaydı ve uzun boylular gibi kendisiyle alay eden bir kısa boyluya hiç denk gelmemiştim; bu da Kant ya da Hegel'in sözlerinde bulabileceğiniz herhangi bir şey kadar gerçekti. Ayrıca kendisi felsefe doktoruydu ki Almanya'da hiç kimse, diğer insanlara ne kadar ciddi olduğunu göstermek istemesi haricinde, kendisine doktor demezdi.

"Nasılsınız, hâkim bey?"

"İyiyim, efendim, teşekkürler."

"Aileniz nasıl?"

"Hepimiz iyiyiz, efendim, sorduğunuz için teşekkürler."

Doktor ellerini kavuşturup sanki bıçakla sebze doğruyormuş gibi not defterinin üzerinde heyecanla salladı. Nikâh yüzüğü takmıyor olsa da evli olduğunu biliyorduk; her fırsatta yatmayı çok sevdiği, Babelsberg'deki UFA stüdyolarında bulunan yeni yetme aktrislerin onun her Alman dergisinin kapağında yer alan ve Magda Quandt'la evlendiğini gösteren resimleri görmeyeceklerini umuyordu belki de.

"Hastane gemisinin batırılmasıyla alakalı soruşturmanızdan bir şey çıkmaması çok yazık oldu," dedi Goebbels bana. "İngilizler medeniyet taslamada ustadırlar. Bunu ortaya çıkarabilsek diyecek sözleri kalmayacaktı. Ama şimdi ki hadise bence daha da önemli. Raporunuzu çok büyük bir ilgiyle okudum, Yüzbaşı Günther. Büyük bir ilgiyle."

"Teşekkürler, Herr Doktor."

"Daha önce tanıştık mı? İsminiz tanıdık geliyor? Yani Savaş Suçları Dairesinde çalışmaya başlamanızdan önce diyorum."

"Hayır, efendim, yoksa mutlaka hatırlardım."

"Kripo'da Günther adında bir dedektif vardı. Çok iyi bir dedektifti. Boğucu Gormann'ı o tutuklamıştı."

"Evet, efendim, o Günther benim."

"İşte, tahmin etmiştim."

Dr. Goebbels'le tanıştığım için zaten gergindim. On yıl kadar önce onun yüzünden bir davadan el çektirilmek istenmiş, ama kabul etmemiştim. Acaba o hadiseyi hatırlar mı diye düşünmeden edemiyordum. Bu minik sohbetimiz de huzursuzluğumu bir nebze dahi dindirmeye yaramadı. Hâkim de gergindi – sürekli yakasını çekiştirip doktorun sorularına cevap vermeden önce boynunu sağa sola çeviriyordu. Sanki yutmak zorunda kalacağı şey için boğazının biraz daha geniş olmasına ihtiyaç duyuyor gibiydi.

"Yani bunun ihtimal dahilinde olduğunu mu düşünüyorsunuz?" diye sordu Goebbels ona. "Orada büyük bir toplu mezar olabilir mi?"

"Dünyanın o kısmında pek çok gizli toplu mezar var," dedi temkinli bir şekilde. "Asıl önemli olan doğruyu yani NKVD'nin savaş suçu işlediğini ispatlayan yeri bulduğumuzdan emin olmak."

Völkischer Beobachter gazetesinin üzerindeki dosyayı işaret etti.

"Tümü Günther'in raporunda, efendim."

"Buna rağmen bir kez de yüzbaşının ağzından duymak istiyorum," dedi Goebbels usulca. "Tec-

rübelerime göre bir rapordan ziyade onu yazan kişiden çok daha fazla bilgi alırsınız. Führer de 'benim kitabım insanlardır,' der. Ben de onunla hemfikirim."

Bakanın gözlerini bana dikmesinden biraz tedirgin oldum.

"Evet," dedim, "bence ihtimal dahilinde. Hem de kuvvetle muhtemel. Yöre halkı Katyn Ormanında bir mezar olduğu konusunda tek kelime etmiyor ki bana göre bu, haklı olduğumuzun göstergelerinden biri. Yalan söylediklerinden eminim."

"Neden yalan söylesinler?" Goebbels sanki yalan söylemek çok sıra dışı ve akıl almaz bir şeymiş gibi kaşlarını çatarak baktı.

"NKVD, Smolensk'ten çekilmiş olsa da halk hâlâ onlardan korkuyor. Sanırım bizden korktuklarından daha fazla korkuyorlar gerçi bunda da haklılar. NKVD –ve onlardan önce de OGPU ve Cheka– hiç durmadan Rusları öldürdü." Omuz silktim. "Bizse bu işi sadece on sekiz aydır yapıyoruz."

Bu Goebbels'e çok gülünç geldi.

"Stalin'in hakkını vermek gerek," dedi, "Rus halkına nasıl davranılması gerektiğini biliyor. Toplu katliam ilkel bir lisan olsa da onların anlayabileceği tek lisandır."

"Buna ek olarak," dedim, "söyledikleri bulduklarımla çelişiyordu."

"Kemikler ve düğme elbette." Goebbels düşünceli bir ifadeyle alt dudağını ısırdı.

"Fazla bir şey olmadığını kabul ediyorum ama bir Polonya subayının paltosuna ait olduğunu onaylattım."

"O paltoyu Polonya subayından alan bir Kızıl Ordu askeri Smolensk Muharebesi sırasında öldürülmüş olamaz mı?" diye sordu Goebbels.

"Çok güzel bir soru ve tabii ki bu da ihtimal dahilinde. Fakat Abwehr'in bölgedeki tren istasyonunda çok sayıda Polonya subayı görüldüğüne dair istihbarat raporlarına ters düşüyor. Bu da 1940 yılının bir döneminde Smolensk civarında Polonyalılar bulunduğunu onaylıyor."

"Çoğu ya da tümü NKVD tarafından öldürülmüş olabilir," dedi Goebbels.

"Fakat toprak ısınıp doğru düzgün bir kazı yapılmadan kesinlikle emin olmamız mümkün değil."

"Toprak ne zaman ısınacak?"

"En az iki hafta sonra," dedim.

Goebbels'in yüzü sabırsızlıkla buruştu. "Bunu hızlandırmanın bir yolu yok mu? Mesela orada büyük bir ateş yakmak gibi? Yapabileceğimiz bir şeyler olmalı."

"Önemli delilleri imha etme riskini göze alamayız," dedi Goldsche.

"Maalesef şu noktada Rus kışının merhametine kalmış haldeyiz," dedim.

Goebbels çenesini ellerinin arasına alıp kaşlarını çattı. "Evet, anlıyorum."

Geniş yakalı üç katlı gri takım ve beyaz gömlek giymiş, çizgili kravat takmıştı. Düğümü olmayan kravatında bulunan parti rozeti şeklindeki iğne – bir hemşirenin yakası gibi– ona kadınsı bir hava katıyordu.

"Beyler söylediklerinize hak veriyorum. Lakin, malumun ilanı riskini de göze alarak, bu soruş-

turmanın ihtiva ettiği muazzam propaganda potansiyelini size hatırlatmak isterim. Stalingrad felaketi ve Tunus'ta yaşanması muhtemel diğer bir felaketin ardından bu tür şeylere çok ihtiyacımız var. Dünya üzerindeki Yahudiler Bolşevizm'in masum ve dünya barışına nasyonal sosyalizmden çok daha küçük bir tehdit olduğunu göstermek için ellerinden geleni yapıyorlar. Rus canavarlarının işledikleri adi suçlar hiç vuku bulmamış gibi davranıyorlar. Hatta Londra'yla Washington'daki Yahudi çevreleri Sovyetler Birliği'nin kaderinde Avrupa'ya önderlik yapmak olduğunu dahi dillendirmeye başladılar. Bunu karşılıksız bırakamayız. Buna mani olmak bizim vazifemiz. Bu canavarlarla Avrupa'nın arasında duran tek şey Almanya'dır ve Roosevelt'le Churchill'in de bu gerçeği idrak etme zamanı gelmiştir."

Spor Sarayında nutuk çekmediğini hatırlamış olmalıydı ki birden sustu.

Hâkim Goldsche söze başlamadan evvel birkaç saniye geçti. "Evet, efendim, çok haklısınız."

"Toprak ısınır ısınmaz kazı işlemlerinin başlamasını istiyorum," dedi Goebbels. "Bu meselede gecikmeye tahammül edemeyiz."

"Haklısınız, efendim," dedi hâkim.

"Ama bunun için hâlâ vaktimiz var," diye devam etti Goebbels, "iki hafta demiştiniz, değil mi Yüzbaşı Günther?"

Başımı salladım.

"Bir soru sorabilir miyim, sayın bakan?" dedi hâkim. "Konuşurken 'biz' dediniz. Bir bütün olarak Almanya'yı mı yoksa bu bakanlığı mı kastettiniz?"

"Neden sordunuz, Hâkim Goldsche?"

"Çünkü Savaş Suçları Dairesi protokol gereği soruşturma raporları hazırlar ve Dışişleri bu raporları beyaz kitap olarak yayımlar. Dışişleri Bakanı Von Ribbentrop protokole aykırı hareket edilmesini hoş karşılamaz."

"Von Ribbentrop." Goebbels nefretle homurdandı. "Fark etmediyseniz söyleyeyim, Hâkim Goldsche, ülkemizin mevcut dış siyaseti tüm düşmanlarına karşı topyekûn bir savaş yürütmektir. Bunun haricinde bir dış siyasetimiz yok. Ribbentrop'u sadece İtalyan ve Japonlarla görüşmesi için kullanıyoruz, hepsi bu." Goebbels kendi dediğine güldü. "Siz Dışişleri'ni bana bırakın, beyler. Eğer onları mutlu edecekse istedikleri gibi o gülünç, beyaz kitaplarını yayımlasınlar. Bu soruşturma artık propaganda meselesidir. Dolayısıyla emir alacağınız asıl merci de benim. Anlaşıldı mı?"

"Evet, Herr Bakan," dedi hâkim, beyaz kitaptan bahsettiğine bile pişmanmış gibi görünüyordu.

"Daha da önemlisi bu gecikmeyi lehimize de çevirebiliriz. Bir an için bunun talihsiz Polonyalıların yattığı bir toplu mezar olduğunu düşünelim. Şartlar müsait hale geldikten sonra bu konuda sergileyeceğiniz çalışmanın aşamalarını duymak istiyorum."

Hâkim şaşırdı. "Her zamanki şekilde, Herr Doktor. Dikkatle ve sabırla hareket etmeliyiz. Her zamanki gibi delillerin bize yol göstermesine izin vermeliyiz. Adli tıp çalışması hiçbir zaman aceleye getirilemez, efendim. Ayrıntılara fazlasıyla ehemmiyet vermeyi gerektirir."

Goebbels cevaptan memnun olmuşa benzemiyordu. "Hayır, kusura bakmayın ama bence öyle değil. Burada Krallar Vadisi'ndeki bir mezardan değil, asrın suçundan bahsediyoruz."

Masanın üzerindeki sigaralığını alıp bizlere de birer tane almamızı işaret etti. Goldsche tartışmayı sürdürebilmek için reddetse de ben bir tane aldım: Beyaz emayeden yapılmış kutunun kapağında altın rengi bir kartal vardı, sigaralar da savaş başladığından beri görmediğim –daha da önemlisi içmediğim– Trummer'di. Bir tane de fazladan alıp kulağımdan arkasına koymamak için kendimi zor tuttum.

"Eğer bu soruşturma delil merkezli olacaksa o zaman temkinli hareket etmeliyiz, efendim," dedi hâkim. "Acele etmenin bir soruşturmaya fayda sağladığını hiç görmedim. Yorum hatalarını artırır. Acele edersek düşmanın propagandasının eleştirilerine karşı savunmasız hale geliriz: Her şeyi bizim uydurduğumuzu iddia edebilirler."

Ama Goebbels dinlemiyordu. "Bu tüm protokollerin üstünde bir durum," dedi esnememek için kendini zor tutarak. "Bunu açıkça belirttiğimi zannediyorum. Führer'in de bu vakaya olan ilgisi büyük. Londra'daki istihbarat kaynaklarımız Sovyetler Birliği'yle sürgündeki Polonya hükümetinin arasının zaten açık olduğunu söylüyor. Bu gelişmenin ilişkileri tümüyle keseceğinden eminim. O yüzden, sayın hâkim, dediğiniz gibi delillerin bizi yönlendirmesine izin veremeyiz. Böyle bir fırsata fevkalade zayıf bir tepki vermek olur. O nedenle, beni bağışlayın, ama yaklaşımınız her

ne kadar dediğiniz gibi usule uygun olsa da yaratıcılıktan yoksun."

İlk kez elimde olmadan bakanla hemfikirdim ama bunu kendime sakladım; nihayetinde benim amirim Goldsche'ydi ve ters düşerek onu Dr. Goebbels'in huzurunda mahcup etmek gibi bir niyetim yoktu. Fakat Goebbels böyle bir şeyi sezmiş olacak ki görüşmemiz sona erip hâkimle birlikte kapıdan çıkarken benden beklememi istedi.

"Sizinle görüşmek istediğim bir şey var, yüzbaşı," dedi. "Müsaadenle, Johannes, ama özel bir mesele."

"Elbette, Herr Bakan," dedi biraz şaşıran Goldsche sonra bakanın yaverlerinden biri tarafından binadan çıkarıldı.

Goebbels kapıyı kapatıp beni kibarca, şerbetçiotu toplama makinesi yüksekliğindeki bir pencerenin altında, ofisinin nezih bir köşesinde yer alan –sarı bir kanepeyle birkaç kollu sandalyenin bulunduğu– misafir bölümüne aldı. Dışarıda Wilhelmplatz'la yeraltı metro istasyonu görünüyordu ve şu anda en nefret ettiğim adamla göz göze diz dize oturmaktansa orada ya da herhangi bir yerde olmayı diledim. Fakat beni asıl rahatsız eden Goebbels'in birey olarak kibar, zeki ve hatta cazip biri olmasıydı; Spor Sarayından yaptığı konuşmalarda "topyekûn savaş" diye atıp tutanla karşımdakinin aynı kişi olduğuna inanmak kolay değildi.

"Gerçekten benimle konuşmak istediğiniz özel bir mesele mi var yoksa sadece hâkimden mi kurtulmak istediniz?" diye sordum.

Ama Aydınlanma ve Propaganda Bakanı herhangi biri gibi aceleye getirilebilecek türde bir adam değildi.

"1933'te bakanlığım bu güzel binaya ilk kez taşındığında SA'daki bazı ustaların gece gelip tüm stükko ve lambrileri indirmesini istedim. O serseriler bir şeyleri kırıp dökmekten başka ne halta yarardı ki? İnan bana burası etli jölenin içinde kalmış gibiydi ve acilen tadilata ihtiyacı vardı. Cihan Harbi'nden sonra binaya Dışişleri'nden bazı Prusyalı eski tüfekler yerleşmişti ve ertesi gün evraklarını almak için geldiklerinde –burada ne kadar toz olduğunu hayal edebiliyor musun?– kıymetli binalarının başına gelenleri görünce ne yapacaklarını bilemediler. Balıkçının ağındaki balık gibi ağızları açık etrafta dolanıp burada olup bitenler yüzünden yüksek sesle bana itiraz ettiler. Hatta bir tanesi bana: 'Herr Bakan bunun için hapse bile atılabilirsiniz,' dedi. İnanabiliyor musun? Bu Prusyalılardan bazıları tam müzelik."

"Savaş Suçları Dairesindeki hâkimler de onlardan pek farklı sayılmazlar, yüzbaşı. Yaklaşımları, çalışma usulleri ve aksanları Nuh'tan kalma diyebilirim. Giyinme tarzları bile öyle. Sanki 1943'te değil de 1903'deyiz. Kolalı yakayla bir insan nasıl rahat edebilir? Sırf hukukçu oldu diye birinden böyle giyinmesini talep etmek suçtur. Hâkim Goldsche'yi ne zaman görsem aklıma eski İngiltere Başbakanı ahmak Neville Chamberlain'le onun gülünç şemsiyesi geliyor."

"Şemsiye ancak yağmur yağmıyorsa gülünçtür, Herr Bakan. Fakat hâkim kesinlikle göründüğü gibi ahmak değildir. Eğer söyledikleri gülünç

ve hantal geliyorsa kanun böyle olduğu içindir. Diğer taraftan demek istediğinizi anladım."

"Elbette anladınız. Zamanında çok iyi bir dedektiftiniz. Bu da sizin tozlu hukuk kitaplarını değil de hayatın gerçeklerini bildiğinizi gösterir. Hâkim Goldsche'yle bir saat daha konuşsam sonunda yine bana 'standart uygulamayla usule uygun işlem' diyecekti." Goebbels omuz silkti. "Onu bu yüzden gönderdim. Farklı bir bakış tarzı istiyorum. Onun Prusya stükko ve lambrileriyle müşkülpesent usullerini istemiyorum. Anladınız mı?"

"Evet, anladım."

"Gittiğine göre artık rahatça konuşabilirsiniz. Söyledikleriyle mutabık olmadığınız halde ona sadakatinizden dolayı sustuğunuzu sezdim. Takdire şayan bir hareket. Ama hâkimden farklı olarak siz bizzat orada bulundunuz. Smolensk'i biliyorsunuz. Alex'te de polistiniz ki bu hafife alınır bir şey değil. Siyasi görüşleriniz ne olursa olsun, uyguladığınız usullerin Avrupa'daki en çağdaş usuller olduğu şüphesiz. Alex'in böyle bir itibarı yok muydu?"

"Evet, bir süreliğine öyleydi."

"Bakın, Yüzbaşı Günther, burada söyleyeceğiniz her şey aramızda sır olarak kalacak. Ama bu soruşturmanın en iyi nasıl yürütülebileceği hususunda onun değil de sizin görüşünüzü duymak istiyorum."

"Yani toprak ısındığında Katyn Ormanında daha başka cesetler de bulursak ne yapılacağı hususunda mı?"

Goebbels başını salladı. "Kesinlikle."

"Bulacağımız kesin değil. Ayrıca bir şey daha var. SS de o civarda epey meşgulmüş. Orada yiyecek için toprağı kazan İvanlar patatesten başka şeyler bulmaktan da endişeliydi. Dürüst olmak gerekirse toplu mezar içermeyen bir toprak parçası bulmak, içereni bulmaktan daha zor."

"Evet, biliyorum ve hemfikirim – çok dikkatli olmalıyız. Ama bulduğunuz bir düğme var."

"Evet, bir düğme buldum."

Polonyalı yüzbaşının –postalının içinde bulduğum– istihbarat raporundan bahsetmedim; o rapor nedeniyle Katyn Ormanında Polonyalı subayların gömülü olduğundan emindim ama bunu bakana söylememek için haklı nedenlerim vardı – en başta kendi emniyetimi düşünüyordum.

"Acele etmenize hacet yok," dedi Goebbels. "Bu sabah vaktimiz bol. Kahve içmeye ne dersiniz? Birer kahve içelim." Sehpanın üzerindeki ahizeyi kaldırdı. "Bize kahve getir," dedikten sonra ahizeyi yerine koyup kanepeye yerleşti.

Ayağa kalkıp kendime bir Trummer daha aldım – derdim içmekten ziyade bir cevap bulana kadar zaman kazanabilmekti.

"Günther daha önce de basının dikkatli bakışları altında büyük soruşturmaları yürüttüğünü biliyorum," dedi.

"Her zaman iyi sonuç vermedi, efendim."

"Doğru. 1932'de Alex'teki polis müzesinde düzenlenen bir basın konferansında genç bir kızın cinayetinden bahsederken nasıl batırdığını hatırlıyorum. Yanlış hatırlamıyorsam *Der Angriff* muhabiri Fritz Allgeier'le bir münakaşanız olmuştu."

Der Angriff, Weimar Cumhuriyeti'nin son yıllarında Joseph Goebbels tarafından kurulan gazeteydi. O hadiseyi şu an hatırlamak için haklı sebeplerim vardı. Soruşturma sırasında –katil tutuklanamadığından sonuçsuz kalmıştı– Gestapo'dan Rudolf Diels adında bir adam benden bu soruşturmayı bırakmamı istemişti. Anita Schwarz sakattı ve Diels benzer şekilde sakat Goebbels'in mahcup olmaması için davanın halkın gündeminden düşmesini istiyordu. Reddettim ama bunun Kripo'daki, zaten o tarihe kadar az çok bitmiş kariyerime pek faydası olmadı. Çok geçmeden Kripo'dan ayrıldım ve beş yıl sonra Heydrich beni geri dönmek zorunda bırakana kadar emniyet teşkilatından uzak kaldım.

"Hafızanız mükemmel, efendim." Göğsümün sıkıştığını hissettim ama bunun içtiğim sigarayla ilgisi yoktu. "Gazetenizin basın konferansı hakkında ne dediğini hatırlamıyorum ama *Beobachter* beni liberal solcu yalaka diye tasvir etmişti. Bu soruşturma için ne düşündüğümü öğrenmek istediğinizden emin misiniz?"

"Onu da hatırladım." Goebbels sırıttı. "Öyle olduğuna şüphe yok ama bunun tümüyle senin hatan sayılabileceği de söylenemez. Neyse tüm bunlar geride kaldı."

"Böyle düşünmenize sevindim."

"Halihazırda hayatta kalmak için savaşıyoruz."

"Bunda çok haklısınız."

"O yüzden lütfen ne yapmamız gerektiğine dair aklında ne varsa söyle."

"Pekâlâ." Derin bir nefes alıp ona düşündüklerimi anlatmaya başladım. "Bakın, efendim, bir soruşturmayı polis kafasıyla, hâkim kafasıyla ya da Prusyalı hâkim kafasıyla yürütebilirsiniz. Anladığım kadarıyla siz en hızlı olanı istiyorsunuz. Bir şeyin başına hukukçuları getirdiğiniz anda işler yavaşlar. Bu, bir saati pekmezle yağlamaya benzer. Fakat bunun yapılması için bir polis gerektiğini söylememden ötürü sakın bu işi istediğimi zannetmeyin. Dürüst olmak gerekirse orayı bir daha görmeyi kesinlikle istemem. Ayrıca ilave bir etken daha söz konusu."

"Neymiş o?"

"Olaylara bakış tarzım, ayrıca burada saflık derecesinde dürüst olduğum için beni affedin, ama bence bu soruşturmanın önümüzdeki üç ay içerisinde sonuçlandırılması şart – Sovyetler orayı ele geçirmeden önce."

"Nihai zaferimize inanmıyor musun, yüzbaşı?"

"Rus cephesinde herkes işin eninde sonunda Stalin matematiğine dayandığını bilir. Harkov'u geri almamız Kızıllara yetmiş bin bize ise beş bin askere mal oldu. Ama İvanlar kaybettikleri yetmiş bin askeri kolayca telafi ederken biz kaybettiğimiz beş bin askeri telafi edemeyiz. Stalingrad'ın ardından bu yaz Rusların karşı taarruza geçme ihtimalleri çok yüksek – Harkov ve Smolensk'i hedef alacaklar." Omuz silktim. "O yüzden bu soruşturmanın çok çabuk halledilmesi gerekli. Yaz sona ermeden ya da daha önce bir sonuca kavuşmalı."

Goebbels başını salladı. "Bir an için seninle hemfikir olduğumu varsayalım," dedi. "Olduğu-

mu da söylemiyorum. Führer'in hemfikir olmadığı da su götürmez. O, Sovyetler Birliği denen devin misli görülmemiş bir şekilde yıkılacağı ve ardından Anglo-Amerikan işgali dışında hiçbir şeyden korkmamıza gerek kalmayacağına inanıyor."

Başımı salladım. "Führer'in durumu benden daha iyi tahlil edebildiğine şüphem yok, Herr Bakan."

"Neyse devam et. Başka ne tavsiye edersin?"

Kahve geldi. Bunu fırsat bilip zarif sigaralıktan bir sigara daha alıp başka bir fikir sunsam mı diye düşündüm. Kaliteli kahvenin üzerimde böyle bir etkisi olurdu.

"Görünen o ki herhangi bir şeye başlamadan önce önümüzde iki haftamız var – sanırım aklımdakini gerçekleştirmek de iki hafta sürer yani kolay bir şey değil."

"Devam et."

"Kulağa çılgınca gelebilir," dedim.

Goebbels omuz silkti. "Çekinme, lütfen."

Yüzümü ekşiterek kahveden içerken bir kez daha diyeceklerimi düşündüm.

"Biliyor musun, ben annemle çok sohbet ederim," dedi Goebbels. "Özellikle de akşam işten döndüğümde. Hep halkı benden daha iyi tanıdığını düşünmüşümdür. Her şeye bilimsel gözlemin fildişi kulelerinden bakan sözde uzmanlardan çok daha iyi tanır. Ondan öğrendiğim en önemli şey şudur: En başarılı olan insanlar sorunlarını en basite indirgeyip görüşlerinin arkasında durmayı başarabilenlerdir – aydınların itirazlarına rağmen. Söyleyeceğin şey kulağa delilik gibi gelse bile söylemekten çekinme. O yüzden lütfen, yüz-

başı, neyin delilik olup olmadığına karar vermeyi bana bırak."

Omuz silktim. Almanya'nın yurtdışındaki itibarını düşünmek benim için biraz gülünç kaçıyordu. Sabıkamızdan bir suçu eksiltmek neyi değiştirecekti? Ama bir şeyleri değiştireceğine inanmak zorundaydım.

"Kahve güzelmiş," dedim. "Sigaralar da öyle. Bilirsiniz çoğu doktor sigaranın sağlığa zararlı olduğunu söylüyor. Genelde doktorlara pek kulak asmam. Cihan Harbi'nde cephede geçirdiğim zamandan sonra kader ve üzerinde ismim yazılı mermi gibi şeylere inanmaya başladım. Ama şu an için bolca doktora ihtiyacımız var. Evet, cesetlerle ilgilenebilecek çok sayıda kişi toplamalıyız. Diğer bir deyişle Avrupa'nın dört bir yanındaki adli patologları getirmeliyiz. Böylece savaş sırasında böyle bir şey mümkün müdür bilmesem de, bunun bağımsız bir soruşturma olduğunu göstermiş oluruz. Uluslararası bir heyet olabilir."

"Smolensk'te toplanmasını mı kastediyorsun?"

"Evet. Cesetleri tüm dünyanın gözleri önünde kazıp çıkarırsak hiç kimse bundan dolayı Almanları suçlayamaz."

"Biliyor musun bu çok cüretkâr bir fikir."

"Ayrıca hükümet ya da Nasyonal Sosyalist Parti'den özellikle de SS ve SD'den birilerinin soruşturmayla hiçbir ilgisi olmadığını da göstermek zorundayız."

"Çok ilginç. Nasıl olacak?"

"Tüm soruşturmanın Uluslararası Kızılhaç tarafından yürütülmesini sağlayabiliriz. Hatta ka-

bul ederlerse bunu Polonya Kızılhaçı'nın yapmasını bile isteyebiliriz. Hatta Smolensk'teki heyeti gazetecilerin takip etmesine de izin verebiliriz. Bu gazeteciler İsveç ya da İsviçre gibi tarafsız ülkelerden gelebilir. Hatta, eğer elimizde varsa, kıdemli Müttefik savaş esirleri de iştirak edebilir – İngiliz ya da Amerikalı generaller olabilir mesela. Onları şahit olarak kullanırız. Onların kamptan çıkmasına ve bölgeye serbestçe gitmesine izin veririz." Omuz silktim. "Polisken cinayet soruşturmalarında basını durumdan haberdar ederdik. Çünkü etmediğimiz zaman bir şey sakladığımızdan şüphelenirlerdi ki genelde de haklı çıkarlardı."

Goebbels başını sallıyordu. "Fikri sevdim," dedi. "Çok sevdim. Gerçek bir haber gibi resimler çekip makaleler yazarız. Ayrıca tarafsız ülke gazetecilerine diledikleri yere gidip diledikleriyle konuşmaları için izin veririz. Her şey serbest olur. Evet, bu harikulade."

"Gestapo'nun bundan nefret edeceğinden eminim ama bu da iyi olur. Basın ve uzmanlar bunu görerek şu sonucu çıkarır: Smolensk'te sır yok. En azından Alman sırrı yok."

"Sen Gestapo'yu bana bırak," dedi Goebbels. "O itlerle ben ilgilenirim."

"Yalnız buna bir mani var," dedim. "Hem de büyük bir mani."

"Neymiş o?"

"Kızılların nelere muktedir olduğunu göstermek, Stalingrad'da yakınları esir düşmüş Alman vatandaşları için çok üzücü olacaktır. Çünkü askerlerimizin Polonyalılarla aynı akıbeti paylaşıp paylaşmadıklarını bilmiyoruz."

"Çok haklısın," dedi. "Ve bu çok ürkütücü bir düşünce. Ama ölmüşlerse ölmüşlerdir ve bu konuda elimizden hiçbir şey gelmez. Diğer taraftan eğer yaşıyorlarsa bu suçu gün ışığına kavuşturmamız onların hâlâ yaşamaya devam etmesini de sağlayabilir. Nihayetinde Ruslar bundan mesul olduklarını kesinlikle reddedecek ki ellerindeki Alman savaş esirlerinin sağ olduğunu gösteremezlerse dünyayı bu iddialarına ikna etmeleri çok zor olur."

Başımı salladım. Goebbels çok ikna edici biriydi ama benimle işi henüz bitmemişti. Daha doğrusu yeni başlıyordu.

"Biliyor musun, hukukçular konusunda dediklerinde çok haklısın. Onlardan hiç hazzetmem. Doktoram olduğundan çoğu kişi beni de hukukçu zanneder. Ama benim doktoram Hedelberg Üniversitesinden Willhelm von Schütz adındaki oyun yazarı üzerinedir. Kazanova'nın anılarını Almancaya ilk tercüme eden odur."

Bir an için Goebbels'in kadın düşkünlüğünün kaynağı acaba bu mu diye düşündüm.

"Hatta bir roman bile yazdım. Ben açık fikirli, Rönesans adamı tarzı biriyimdir. Sonrasında gazetecilik yaptım ve o süreçte polislere büyük saygı duydum."

Buna cevap vermedim; Weimar Cumhuriyeti döneminde Kripo'daki eski amirim Bernhard Weiss, Yahudi olduğu için Nazi gazetelerinin hedefi olmuş hatta bir keresinde iftira gerekçesiyle Goebbels'i mahkemeyi verip kazanmıştı. Ama Naziler iktidara gelince Weiss canını kurtarmak için önce Çekoslovakya sonra da İngiltere'ye kaçmak zorunda kalmıştı.

"Ayrıca en sevdiğim iki filmde Berlin polisiyle alakalıdır. M ve *Dr. Mabuse'nin Vasiyeti*. Aykırı ve halka pek faydalı oldukları söylenemez ama kaliteli yapımlar."

Mabuse'nin Naziler tarafından yasaklandığını hatırlar gibi olsam da tam emin değildim. Propaganda Bakanı sizin fikirlerinizle ilgilenince insanın dikkati dağılıyordu.

"Neyse, seninle kesinlikle hemfikrim," dedi. "Bu soruşturmanın asıl ihtiyacı olan bir polis. Görünüşte olmasa da perde arkasından her şeyi idare edecek birisi. Hatta bu bakanlık tarafından görevlendirilen ve bölgenin emniyetini sağlamaktan –nihayetinde dünyanın bu gerçeği öğrenmesine mani olmak isteyen Sovyet sabotajcılar olabilir– Merkez Ordu Grubu'ndaki lanet flamingoların işbirliği yapmasını temine kadar her şeyi halletmekle yükümlü birisi olabilir. Onlar da en az Gestapo kadar bundan rahatsız olacak. Von Kluge'yle Von Tresckow. Hayatım boyunca bu heriflerin kibriyle uğraşmak zorunda kaldım."

Sanki aklımdan geçenleri okuyordu.

Goebbels sigaralıktan bir sigara alıp çabucak yakarak kendi düşüncelerine ısınmaya başladı. Tasvir ettiği işe uygun olup olmadığımı kestirmeye çalıştığı gibi korkunç bir fikre kapıldım.

"Ayrıca o kişinin boşa vakit kaybedilmemesini de sağlaması gerekecek. Belki de şu Stalin matematiği konusunda haklısın. Bir düşün, yüzbaşı. Tüm o yabancıların ve gazetecilerin hiçbir müdahale olmadan işlerini yerine getirebilmelerinin ne muazzam bir diplomatik ve lojistik kâbus haline geleceğini düşün. Her şeyin yolunda gitme-

sini temin etmek adına perde arkasında birisinin olması şart. Evet, senden bunu düşünmeni istiyorum. Oradaydın, o yüzden nasıl bir şey olduğunu biliyorsun. Kısacası bu soruşturmanın, bölgeyi ve durumu idare edecek birine ihtiyacı var. Evet, açıkça görüyorum ki bu soruşturmanın *sana* ihtiyacı var, Yüzbaşı Günther."

İtiraz etmeye kalktım ama Goebbels elinin tersiyle tüm itirazları ağzıma tıkadı.

"Evet, oraya dönmek istemediğini söylediğini biliyorum ve bunun için de seni suçlayamam. Doğrusu Berlin'den uzak olmaktan daha kötüsünü düşünemiyorum. Hele ki gittiğin yer Smolensk gibi bir çöplükse. Ama senden rica ediyorum, yüzbaşı. Ülkenin sana ihtiyacı var. Almanya bu vahşetten adını temize çıkarabilmek için senin yardımını istiyor. Eğer sen de benim gibi bu suçun onu işleyen Bolşevik barbarların üzerine yıkılmasını istiyorsan, bu vazifeyi kabul edersin."

"Ne diyeceğimi bilmiyorum, efendim. Elbette gurur duydum, ama ben pek diplomasiden anlamam."

"Merak etme bunu çoktan fark ettim." Özür diler gibi omuz silkti. "Bunu benim için yaparsan iyiliği unutmayan biri olduğumu da görürsün. Çok geçmeden karşısında değil de yanında olunması gereken bir adam olduğumu anlarsın, yüzbaşı. Ayrıca bildiğin gibi hafızam çok iyidir." Tıpkı propaganda filmlerinde gördüğüm gibi parmağını bana doğru sallamaya başladı. "Belki bugün ya da yarın olmaz ama ben dostlarımı asla unutmam."

Bu madalyonun tabii ki bir de diğer yüzü vardı ama Goebbels bir yandan beni ikna etmeye

çalışırken bir yandan da bunları bana hatırlatmayacak kadar kurnaz bir adamdı. İkna edilmeye pek niyetim olmasa da tekrar telefonu kaldırıp kahve istemek yerine Gestapo'dan beni Wilhelmplatz'dan alıp Prinz Albrechtstrasse'ye götürmesini isteyebilecek kudretteki bir adamla ters düşmek gibi bir seçeneğimin olmadığının da farkındaydım. O yüzden dinledim ve bir süre sonra başımı sallamaya başladım. Sonunda bana işi kabul edip etmeyeceğimi sorduğunda da evet dedim.

Gülümseyip keyifle başını salladı. "Güzel, güzel. Teşekkürler. Bak, oraya gitmesem de seyahatin sıkıntılı olduğunu biliyorum. O yüzden benim şahsi uçağımla gidebilirsin. Yarın senin için müsait mi? İhtiyacın olan her şeyi alabilirsin."

"Evet, Herr Bakan."

"Von Kluge'yle bizzat konuşup seni en iyi şekilde ağırlamasını ve seninle tam işbirliği yapmasını sağlayacağım. Elbette, benim vekilim olduğunu gösteren bazı yetki belgeleri de hazırlayacağım."

Smolensk'te Goebbels'i temsil etmek düşüncesi hoşuma gitmedi; Katyn Ormanı soruşturmasıyla uluslararası bir heyete nezaret etme sorumluluğunu almak başka bir şeydi; ama askerlerin bana baktıkları zaman yumru ayaklı, takımında sert çizgiler olan ve ağzı iyi laf yapan bir adam görmelerini istemiyordum.

"Bu tür şeylerin sır olarak kalmamak gibi bir âdeti vardır," dedim ihtiyatla. "Özellikle de cephede. O yüzden bana verdiğiniz belgelerde açıkça Propaganda Bakanlığını değil de Savaş Suçları

Dairesini temsil ettiğimin yazılması yerinde olur. Gazeteciler ya da uluslararası heyetten birilerinin tüm bu hikâyeyi bizim uydurduğumuz izlenimine kapılması hoş olmaz. Bu her şeyi berbat eder."

"Evet evet, çok haklısın. Aynı nedenle farklı bir üniformayla gitmen de yerinde olur. Ordu üniforması olabilir. SS ve SD'yi bölgeden olabildiğince uzak tutmalıyız."

"Kesinlikle, efendim."

Ayağa kalkıp beni ofisin kapısına geçirdi.

"Oradayken bana teleprimörle düzenli olarak rapor gönder. Hâkim Goldsche'yi de dert etme. Onu telefonla arayıp vaziyeti izah edeceğim. Bunun senin değil, benim fikrim olduğunu söyleyeceğim ve inanacağından da eminim." Sırıttı. "İkna yeteneğim iyidir."

Kapıyı açıp muhteşem merdivenlerden benimle birlikte öyle hızlı indi ki aksak olduğunu fark edemedim. Zaten amacı da buydu.

"Kripo'dan sonra bir süre özel dedektiflik yaptın, değil mi?"

"Evet, yaptım."

"Döndüğünde tekrar konuşalım. Bu yaz başka bir konuda bana yardımcı olabilirsin. Üstelik bunun ne kadar lehine olacağını sen de göreceksin."

"Peki, efendim. Teşekkürler."

Güneş parlıyordu ve bakanlıktan Wilhelmplatz'a çıktığımda gölgemin benden daha fazla ağırlığı ve haysiyeti varmış gibi geldi sanki arkasına ışık geçmesine mani olan vücut, habis bir trol tarafından lanetlenerek korkak ve önemsiz olmaya mahkûm edilmişti ve durup o benmişim gibi kara gölgemin üzerine tükürdüm.

Bu, kendimi daha iyi hissetmemi sağlamadı; ödleklik edip nefret ettiğim bir adam ve hükümetle işbirliği yaptığım için kendi kulağımı bükmem aslında kendime duyduğum nefretin tezahüründen başka bir şey değildi. Kendi kendime Almanya'nın itibarını geri kazanabilmesi için Goebbels'e yardım ettiğimi söylesem de bunun ancak kısmen doğru olduğunu biliyordum. Kabul etmiştim çünkü şeytani doktordan korkuyordum. Korku. Nazilerle ilgili temel sorunum buydu. Aslında tüm Almanların Nazilerle ilgili sorunu buydu. En azından hâlâ sağ olan Almanların.

İKİNCİ KISIM

1

Cuma, 26 Mart 1943

Smolensk'te toprağın ısınmasına daha çok varmış gibi görünüyordu. Çakıl yollar ve şehrin güneyindeki tipik bir cadde olan Gefängnisstrasse'nin kıvrımlı tramvay yollarının üzeri hâlâ karla örtülüydü – daha doğrusu İspanya Yarımada Savaşları döneminde tipik sayılırdı; Smolensk'te kimi zaman Goya'yla taslak defterini görmeyi umduğum bile olurdu. Friedhofstrasse'nin köşesinde, tahrip olmuş bir tankın kulesindeki kararmış İvan cesedinin iskelete dönmüş elinin tuttuğu, Karargâh Meydanı'nı gösteren Almanca tabela ölümle alay eder gibiydi. Bir at, tepesine kadar kütük yüklenmiş bir kızağı çekerken paçavralar giyip kemer yerine beline bir ip bağlamış olan tek kollu sürücüsü keskin kokulu piposunu tüttürerek yanı başında yürüyordu. Birkaç eşarp takmış bir ihtiyar kadın hapishane kapısının yanına bir tezgâh kurmuş, kedi ve

köpek yavrusu satıyordu ama evcil hayvan olarak değil; ayağında eski araba lastiklerinden yapılmış su geçirmez bir ayakkabı vardı. Yanında, iki ucunda süt kovalarıyla boyunduruk taşıyan sakallı bir adam bulunuyor ve elinde de kalaydan bardak tutuyordu; ondan bir bardak süt alıp uzun zamandır tatmadığım kadar güzel bir süt içtim –soğuk ve lezzetliydi. Adam Tolstoy'a benziyordu – Smolensk'teki köpekler bile Tolstoy'a benziyordu.

Hapishane kapısının yanında bulunan ilan tahtasındaki posterde "Yahudiler sizin baş düşmanınızdır!" yazılıydı. "Stalin ve Yahudiler aynı suç şebekesinin üyeleridirler."

Sanki söyleneni anladığınızdan emin olmak istermiş gibi arka planında Davut Yıldızı olan bir Yahudinin yüzünü çizmişlerdi; Yahudi pis pis bakıp göz kırparak sanki bu ırka güvenilemeyeceğini herkese hatırlatmak istiyordu. Posterde ayrıca farklı suçlardan hüküm giyen otuz ila kırk Yahudinin de isimleri vardı. Akıbetleri belirtilmese de bunu bilmek için Kâhin Hanussen olmaya gerek yoktu: Smolensk'te eğer Rus'san her türlü suç için seni bekleyen tek bir ceza vardı.

Hapishane Çar zamanından kalma beş eski binanın birleştirilmesiyle meydana gelmişti. Tümü merkezi bir avluyu çevreliyordu ve ikisi harabeden farksızdı. Avlunun yüksek tuğla duvarındaki büyük top mermisi deliği dikenli telle kapatılmıştı ve bölge gözetleme kulesindeki makineli tüfekli ve ışıldaklı nöbetçilerce korunuyordu. Avluyu geçip ana hapishane binasına giderken bir kadının ağladığını duydum. Sanki tüm bunlar

yeterince içimi karartmamış gibi hapishanenin avlusuna kurulmuş, pencere pervazından yapılma basit darağacını gördüm; kişinin boynunun kırılmasını garantileyecek kadar yüksek olmadığından burada asılan kişi havasızlıktan boğularak ölecekti, ki bu düşünce de insanın içini karartmaya yeterdi.

Hapishane duvarındaki deliğe rağmen güvenlik sıkıydı: Ana kapıdan girdikten sonra zeminden tavana kadar yükselen bir turnike ve ardında da arkanızdan kapatıldığında kendinizi Doktor Faustus gibi hissettiğiniz iki çelik kapı vardı. Uzun boylu ve cılız gardiyan dairesel demir merdivenden beni hapishanenin derinliklerine indirip umut, çaresizlik, yanık ve idrar karışımı, sefalet kokan bej parkeli koridordan götürürken tüylerim diken diken oldu.

Tecavüz ve cinayetle suçlanan iki Alman erbaşın ifadelerini almak için gelmiştim buraya. İkisi de Üçüncü Motorize Piyade Tümeni'ne bağlıydı. Bir masa, iki sandalye ve çıplak bir ampul bulunan bir odada askerlerle teker teker görüştüm. Zemin yere dökülmüş şeker gibi ayağımın altında kıtırdayan kum taneleriyle kaplıydı.

İlk getirilen askerin çenesi Kırım büyüklüğündeydi ve gözlerinin altındaki torbalar epeydir uyumadığını gösteriyordu; durumlarının ciddiyetini dikkate alırsak bunda şaşıracak bir şey yoktu. Vücudunda sigara söndürülmüş gibi boynunda ve göğsünde kırmızı lekeler vardı.

"Onbaşı Hermichen?"

"Sen de kimsin?" diye sordu. "Ve neden hâlâ buradayım?"

"İsmim Yüzbaşı Günther ve Wehrmacht Savaş Suçları Dairesinden geliyorum. Dolayısıyla neden geldiğimi anlamışsındır."

"Polis gibi bir şey misin?"

"Önceden polistim. Alex'te dedektiftim."

"Ben savaş suçu işlemedim," diye itiraz etti.

"Fakat rahip aksini söylüyor ki bu yüzden buradasın."

"Rahip." Onbaşının ses tonu çok sertti.

"Öldürdüğün rahip."

"Rasputin demek daha doğru. O sözde rahibi hiç gördün mü? Kara şeytan."

Sigara ikram ettim ve sigarayı almasının ardından ona Feldmareşal Von Kluge'nin benden hapishaneye gelip divanı harbe gerek olup olmadığını tespit etmemi istediğini söyledim.

Albay homurdanarak teşekkür ettikten sonra sigaranın yanan ucunu sanki mevcut durumuyla kıyaslıyormuş gibi inceledi.

"Bu arada boynundaki ve göğsündeki izler sigara yanığına benziyor," dedim. "Nasıl oldular?"

"Sigara yanığı değiller," dedi. "Isırık izi. Tahtakuruları ısırdı. Her yer tahtakurusu kaynıyor." Sigarasından derin bir nefes aldıktan sonra kaşınmaya başladı.

"Neden bana neler olup bittiğini kendi gözünden anlatmıyorsun?"

Başını iki yana salladı. "Kesinlikle savaş suçu işlemedim."

"Tamam, o zaman diğer adamdan yani Çavuş Kuhr'dan bahsedelim. Sağlam adammış. Birinci sınıf Demir Haç, eski savaşçı – bu da 1930'daki

Reichstag seçiminden önce Parti üyesi olduğunu gösterir, değil mi?"

"Willhelm Kuhr hakkında diyecek hiçbir şeyim yok," dedi Hermichen.

"Çok yazık çünkü hikâyeyi kendi bakış açından anlatabilmek için tek şansın buydu. Senden sonra onunla konuşup her şeyi onun ağzından dinleyeceğim. Yani seni suçlarsa işin biter. Bana göre ikiniz de suçlu görünüyorsunuz ama askeri mahkeme adaleti merhametle dengelemeyi sever ve bunu da tümüyle keyfi bir şekilde yapar. O yüzden bence sadece birinizi mahkûm edecekler. Asıl mesele bunun kim olacağı. Sen mi yoksa Çavuş Kuhr mu?"

"Tüm bunların nedenini gerçekten anlamıyorum. O iki İvan'ı öldürmüş olsam bile –ki öldürdüğümü söylemiyorum– ne fark eder ki?"

"Onlar İvan değildi," dedi. "Sadece iki tane çamaşırcı kızdı."

"Benim yaptığımı varsaydığınız şeyin bin beterini SS yaptı – Sloboda, Polotsk, Bychitsa, Biskatovo. Tüm bu yerlere gittim. Sadece bu dört köyde üç yüz Yahudiyi kurşuna dizdiler. Ama hiç kimse bu yaptıklarından dolayı onları suçlamadı."

"Tecavüz ve cinayet," diyerek ona yönelik suçlamaları tekrar hatırlattım. Omuz silktim. "Bak haksızsın demiyorum. Söylediğin nedenlerden dolayı cephede senin gibi ahmakları savaş suçu işlemekle itham etmek bana da saçma geliyor. Fakat feldmareşal bu tür konularda farklı düşünüyor. O bizler gibi değil. Eski kafalı bir adam. Bir asilzade. Eğer Wehrmacht'ta askersen belli ilkelere riayet

etmen ve yoldan çıkanlara dersini vermen gerektiğine inanan biri. Özellikle ikiniz Krasny Bor'da, onun karargâhını koruyan müfrezeye bağlı olduğunuz için. Bu da sizin şanssızlığınız, onbaşı. Onu bir hata olduğuna ikna edemezsem sizlerin diğerlerine ibret olmasını sağlamaya kararlı."

"Nasıl bir ibret?"

"Yarın mahkemeye çıkıp suçlu bulunursanız pazar günü hemen burada, öndeki avluda asılacaksınız. Buraya gelirken darağacının kurulmakta olduğunu gördüm. İşte bu türden bir ibret."

"Yapamazlar," dedi.

"Korkarım yapabilirler ve yapacaklar da. Daha önce de şahit oldum. Komutanlar bu tür şeylere müsamaha göstermez." Omuz silktim. "Eğer izin verirsen sana yardım edebilirim."

"İyi ama Hitler'in emri ne olacak?" diye sordu onbaşı.

"Ne olmuş ona?"

"Führer'in yayınladığı barbar talimatına göre burada aynı kurallara uymak zorunda değilmişiz. Çünkü Slavlar adi barbarlardan başka bir şey değilmiş." Omuz silkti. "Zaten bunu anlamak o kadar da zor değil. Onlara bir baksana. Burada bir insanın hayatı Almanya'dakinden daha önemsiz. Bunu kafası çalışan herkes görebilir."

"İvanlar o kadar da kötü değil. Sadece hayatta kalmaya çalışıyorlar."

"Hayır, onlara insan denemez. Barbar demek daha doğru."

"Bu arada ona barbar talimatı denmez aptal herif," dedim. "Barbarossa Talimatı. Kutsal Roma Cermen İmparatoru'nun adı verilmiştir. Üçün-

cü Haçlı Seferi'ne o komuta etmişti ki Sovyetler Birliği'ne yönelik harekâta adının verilmesinin nedeni de sanırım bu. Akıllarınca tarihe gönderme yapmışlar. Zaten senin de tarihten falan anlamadığın belli. Seni asıl ilgilendiren, bu talimatın Kluge gibi cephe komutanlarını ilgilendirmiyor olması. Pek çok eski kafalı general gibi feldmareşal de Hitler'in talimatını duymazdan gelip bildiği gibi devam ediyor. Üstelik Merkez Ordu Grubu karargâhını korumakla yükümlü askerleri kapsamadığından da eminim. SS ve SD'nin yaptıkları onları bağlar. Ama sakın şunu aklından çıkarma: Sen ve ihtiyar savaşçı dostun Berlin'e kur yaparak feldmareşali ezmeye kalkarsanız sonunuz hiç de hayırlı olmaz. Bu olacak iş değil. O yüzden konuşmaya başlasan iyi olur."

Onbaşı Hermichen başını öne eğip iç çekti. "O kadar kötü ha?"

"Nihayet anlayabildin. Sana tavsiyem kendini kurtarabilmek için derhal ifade vermen. Senin asılıp asılmaman benim pek umurumda değil. Benim asıl merak ettiğim senin ya da çavuşun o iki kadını nasıl öldürdüğü."

"Benim bunla hiçbir ilgim yok. Çavuş Kuhr yaptı. İkisini de o öldürdü. Tecavüz – evet, ben de yaptım. O anneye, ben de kıza tecavüz ettik. Ama ben ardından serbest bırakacaktım. Çavuş öldürmekte ısrar etti. Onu vazgeçirmeye çalışsam da en iyisinin öldürmek olduğunu söyledi."

"Bunu Kremlin'in batısındaki sakin bir yerde yaptınız, değil mi?"

Onbaşı başını salladı. "Narwastrasse. Oranın kuzeyinde küçük bir mezarlık var. Her şey ora-

da oldu. Kleine Kasernestrasse'deki kışlamızdan oraya kadar onları takip ettik. Kışla yakınındaki bir şapelde çamaşır yıkıyorlardı. Başmelek Mikail Kilisesi – İvanlar Svirskaya diyor. Neyse kiliseden çıkmalarını bekleyip Regimenstrasse boyunca onları takip ettik. Mezarlığa girdiklerinde çavuş, kendileri de istediği için kasıtlı olarak bizi oraya yönlendirdiklerini söyledi. Ama durumun bununla ilgisi yoktu."

"Onları nasıl takip ettiniz?"

"Sepetli bir motosikletle. Çavuş sürüyordu."

"Yani sen sepetin içinde benzin bidonunu taşıyordun, öyle mi?"

"Evet."

"Neden?"

"Ne demek neden?"

"Şahit –motosikletin plakasını alan ve vurup öldürdüğünüz Svirskaya Kilisesi rahibi Rus Ortodoks– cesetleri benzinle yaktığınızı söyledi. Sen de bu iki kadına tecavüze giderken yanında benzin götürmüşsün. Bu arada neden rahibin bedenini de yakmadınız?"

"Yakacaktık ama benzin bitti. Adam çok ağır olduğundan diğerlerinin üzerine de taşıyamadık."

"Rahibi hanginiz vurdu?"

"Çavuş. Gözünü bile kırpmadı. Onu görür görmez Luger'in tetiğini çekti. Bu, kızlarla işimiz bitmeden yarım saat önceydi. O arada ondan hiç ses çıkmayınca öldüğünü varsaydık. Ama sadece yaralıymış ve kendinden geçmiş. Düşünce başının arkasını çarpmış. Yani nereden bilelim ki?"

"Söyle onbaşı hâlâ hayatta olduğunu bilsen o rahibi tekrar vurur muydun?"

"Ben mi, komutanım. Evet, o kadar korkmuştum ki tekrar vururdum."

"Şimdi de o iki kadını ne zaman öldürdüğünüzü söyle."

"Ben öldürmedim. Daha önce de söyledim. Çavuş öldürdü."

"Tamam. Boğazlarını kesti, değil mi?"

"Evet, komutanım, süngüsüyle."

"Sence neden böyle bir şey yaptı? Rahibi vurduğu gibi onları da vurabilirdi."

Onbaşı biraz düşündükten sonra sigarasını yere atıp postalıyla ezdi.

"Çavuş Kuhr iyi ve cesur bir askerdir. Ondan daha cesurunu görmedim. Ama kalpsizdir ve bıçak kullanmayı sever. Onun birisi üzerinde bıçak kullanışını ilk görüşüm değil. Minsk yakınlarında esir aldığımız bir İvan'ı da bıçakla öldürmüştü ama o seferinde süngü mü kullanmıştı, hatırlamıyorum. İvan'ın boğazını kestikten sonra kafasını tümüyle kopardı. Hiç öyle bir şeye şahit olmamıştım."

"Bunu gördüğünde öyle bir şeyi daha önce de yapmış olduğu gibi bir izlenime kapıldın mı?"

"Evet, komutanım. Ne yaptığını gayet iyi biliyordu. Ama bu iki kızda durum daha da kötüydü. Beni asıl rahatsız eden görüntüden ziyade ses oldu. Onların kesik boğazlarından nefes alması tarif edilir gibi değil. Korkunç. Onları o şekilde nasıl öldürebildi, aklım almıyor. Yani ikisinin de boğazını kesti. Öyle fena oldum ki kustum. Çavuş üzerlerine benzin dökerken kesilmiş domuz gibi hâlâ kesik boğazlarından nefes alıyorlardı."

"Onları canlı canlı mı yaktı yoksa sen mi yaptın?" durdum. "Suç mahallinde sahra polisi senin çakmağını buldu. Üzerinde ismin var – Erich."

"Sinirlerim iflas etmişti. Kendimi toparlayabilmek için bir sigara yakmak istedim. Çavuş sigarayı elimden kapıp cesetlerin üzerine attı. Ama o kadar çok benzin dökmüştü ki parladığında az daha kirpiklerim yanıyordu. Geri geri alevlerden kaçtım ki çakmağı da o sırada uzun otların arasına düşürmüş olmalıyım. Arayacaktım ama çavuş çoktan motosiklete binmişti bile. Beni bırakıp gideceğinden korktum."

Bir sigara yakıp derin bir nefes çektim. Sigara sayesinde dinlediğim bu menfur hikâyeden daha az etkileniyordum. Kripo'da çalışırken nice hayvana denk gelip sayısız rezil hikâye dinlenmiştim –Alex'e boş yere Gri Sefalet denmiyordu– ama bu suçun farklı bir yanı vardı. Bana hayal bile edebileceğimden daha kötü gelmişti. Belki de iki Rus kadının –Akulina ve Klavdiya Eltsina– Akulina'nın kocasını kaybettiği Smolensk Muharebesi'ni atlatıp Alman fatihlerin çamaşırlarını yıkayarak geçinmeye çalışırken tecavüze uğrayıp hayvanca öldürülmesiydi zoruma giden. Elbette doğrudan bilmiyor olsam da bu tür sayısız hadisenin buralarda cereyan ettiğinden emindim: Belki de bu sadece kavrama yeteneği, Eltsina ailesi gibi insanların her an başına gelebilecekleri görebilme lanetiydi – yani Smolensk'teki kar kaplı bir mezarlıkta Hermichen ve Kuhr gibi iki adi herif tarafından tecavüze uğrayıp öldürülme. Birden dışarı çıkıp kusmak ve ciğerlerime temiz hava çekmek istedim; ama

kendimi orada Onbaşı Hermichen'le oturmaya zorladım. Derdim ona yardım etmek değildi. Sadece soracak başka sorularım vardı – Berlin'den döndüğümden beri kafamı kurcalayan iki cinayetle ilgili sorular.

"Hikâyene inandım. Doğru olduğunu gösterecek kadar iğrenç. Tabii ki Çavuş Kuhr da aynılarını seninle ilgili söyleyecektir: Yani her şeyin senin fikrin olduğunu. Ama üç şerit ve birinci sınıf kahraman rozeti olanlar genelde kimsenin lafını dinlemezler."

"Doğruyu söylüyorum."

"Söyle bakalım, onbaşı, iki hafta kadar önce – 13 Mart'ta –537. Muhabere Alayı'ndan iki askerin öldürüldüğünü duydun mu?"

"Duydum."

"Cesetleri nehir kıyısında bulundu. Boğazları bir uçtan diğerine bir Alman süngüsüyle kesilmişti. Şahit muhtemel şüphelinin bir BMW motosikletle Vitebsk yolu üzerinden batıya doğru kaçtığını söyledi ki o yönde Krasny Bor var."

Onbaşı Hermichen başını sallıyordu.

"Neden sorduğumu anlamışsındır," dedim. "O cinayetle Eltsina cinayeti arasında büyük benzerlik var."

Onbaşının kaşları çatıldı. "Kimle?"

"Tecavüz edip öldürdüğünüz iki kadınla. Buraya neden geldiğimi unuttun galiba? Sakın bana isimlerini bilmediğini söyleme."

Başını iki yana salladıktan sonra yüzümdeki ifadeyi görünce, "Bilmemem durumu daha mı kötü yapar?" diye sordu. Onbaşının ses tonundaki alaycılık bariz ve belki de anlaşılabilirdi: Hak-

lıydı; daha kötü yapması gerekmiyordu ve yapmamıştı da.

"Hotel Glinka'daki geneleve hiç gittin mi?"

"Smolensk'teki askerlerin tümü Hotel Glinka'ya gitmiştir," dedi.

"Peki, 13 Mart Cumartesi tarihinde orada mıydın?"

"Hayır."

"Çok emin görünüyorsun."

"O tarih Hitler'in ziyaret haftasıydı," dedi Hermichen. "Nasıl unutabilirim? Tüm izinler iptal edildi."

"Peki, o gittikten sonra?"

Başını iki yana salladı. "Nöbetçi subaydan özel izin almak gerekirdi. 537'deki iki kişinin özelliği nedir, bilmiyorum. O hafta sonu çoğu kişi kışladaki gazinodaydı." Omuz silkti. "Dediğimin doğruluğunu kontrol etmek çok kolay. Geç saate kadar kâğıt oynadım."

"Ya Çavuş Kuhr?"

Hermichen omuz silkti. "O da."

"Çavuş olduğu için izin almadan çıkmış olamaz mı?"

"Belki. Bak, çıkmış olsa bile çavuş bir fahişe ya da herhangi bir şey yüzünden kendi askerlerini öldürecek türde biri değildir. Yahudilerden nefret eder –Yahudilerden zaten herkes nefret ediyor– İvanlardan da öyle, ama hepsi bu. Bir Alman için yapmayacağı şey yoktur. Başka bir Fritz'in boğazını kesmeyeceğinden eminim. Kuhr şerefsiz olabilir ama Alman şerefsizidir."Hermichen sırıtıp başını iki yana salladı. "Evet, çözülmemiş iki cinayeti bu cinayetlere bağlayarak çözme dü-

şüncesinin ne kadar cazip olduğunu anlayabiliyorum. Tıpkı uç uca ekli Almanca yeni bir kelime üretmek gibi. Ama nafile. Sözüme güven, Yüzbaşı Günther, boşa kürek çekiyorsun."

"Olabilir," dedim.

"İşin aslı bundan eminim."

"Neden?"

"Bakın, komutanım, gördüğünüz gibi zor bir durumdayım. Yardım etmeye çalışmanızdan memnunum ve kim bilir belki ben de karşılığında size yardım edebilirim. Mesela katili yakalamanız için ihtiyaç duyacağınız bilgiler verebilirim size – o iki askeri öldürmüş olanları."

"Ne tür bilgiler?"

"Hayır, olmaz. Burada kaldığım müddetçe tek laf etmem. Söylersem pazarlık edecek hiçbir şeyim kalmaz." Omuz silkti. "Duyduğum kadarıyla onları öldürenler partizan değilmiş."

"Tam olarak ne duydun?"

"Sahra polisi bu tür hadiselerin üstünü örtmeyi sever. Yerel Gestapo, İvanlara sırf onların yaptığını düşündüğümüz izlenimi verebilmek için birkaç kişiyi astı. İvanlara bizden birilerini öldürmenin karşılıksız kalmayacağını gösterdiler. Ama bu partizanların işi değildi."

"Yani seni buradan çıkarırsam karşılığında bana çok önemli bir bilgi vereceksin, öyle mi?"

"Aynen."

Gülümsedim. "Ya gerçek umurumda değilse? Ya sadece formaliteleri yerine getiriyorsam? Nihayetinde siz ikinizi yeni cinayetlere ek olarak eskileri için de asmamız karargâhtaki hiç kimsenin umurumda olmaz. Hatta böylesi çok daha te-

miz olur. Genelde bu tür şeyleri pek tasvip etmem ama bu durumda bir istisna yapabilirim, onbaşı. Mazeretin var ya da yok. O cinayetleri de kolayca seninle çavuşun üzerine yıkabilirim."

"Öyle mi? Benim mazeretim taş gibi sağlam, komutanım. O gece saat ikiye kadar skat oynadığımı gören bir sürü kişi var. O oyunda iyiyimdir. Üst üste üç kez kazandım. Toplamda altmış mark. Para kaptıranlar o geceyi kolay kolay unutmazlar. O yüzden benim başka yerde olduğumu ispat ederken size iyi şanslar."

"Şansa ihtiyacı olan ben değilim. Galiba adil bir yargılamanın ardından asılacağın darağacının, üzerinde ismin yazılı bir ilmikle seni avluda beklediğini söylemedim."

"Buraya geldiğinizden beri aklımda başka bir şey yok zaten."

"Ya seni buradan çıkarıp sonra pişman olursam? Genelde pişmanlıktan hiç hazzetmem. En iyisi senin davanı feldmareşale havale etmek. Sözüme güven."

"Söz mü? Söylemedim mi? Bu yetmez."

Gitmek için kalktım.

"Unut gitsin, Hermichen. Bugün sağlık sigortası satmıyorum. Sen çok risklisin. Seni sigortalamanın kârlı bir tarafı yok."

"Kârı ortada değil mi? Davayı çözersen kariyerinde ilerlersin. Daha çok para alırsın ve karın daha güzel bir palto satın alır. Genelde hep böyle olmaz mı?"

"Ben hırslı bir tip değilim. Kariyerimse çoktan sona erdi. Karım da öldü. İşin aslı o iki muhabereciyi gerçekte kimin öldürdüğü de pek umurumda

değil. Stalingrad'dan sonra fazladan iki ölü Alman ne ifade eder ki?"

"Bence umurunda. Bunu gözlerinde ve o bilmiş polis suratında görebiliyorum. Bilmemek senin gibileri hastalık gibi içten içe kemirir. Bu, gazetelerdeki bulmacalar gibidir. Suçu çözüp suçlu tutuklamak – senin gibi polisler bu hayata ancak öyle katlanabilir. Sanki kimin yaptığını ortaya çıkararak herkesten daha iyi olduğunuzu göstermeyi ister gibisiniz."

Çağırdığım gardiyan gelip kapıyı açtı.

"Aramızdaki bu mesele henüz bitmedi aynasız," dedi Hermichen. "Bunu ikimiz de biliyoruz." Olduğu yerde durup pis pis sırıttı. "Git bakalım. Nasılsa geri geleceksin."

"Evet, ama seni darağacında görmek için."

"Bunu son söz olarak kabul etmiyorum. O güne kadar teklifim geçerli. Buradan çıktığım gün her şeyi anlatırım."

Başımı iki yana sallayarak çıkıp Onbaşı Hermichen kötü bir şakaymış gibi gülerek unutmaya çalıştım. Onu düşünmek bile başımı döndürüyordu. Haklıydı ve bu beni deli ediyordu. O ikisini bir Almanın öldürmesi hiç içime sinmemişti ve yapanın yanına kâr kalmıştı. Rusya gibi herkesin cinayet işleyip yanına kâr kaldığı bir yerde bu anlaşılabilir bir durumdu. Eğer bir İvan yapsa bu kadar kafaya takmazdım. Nihayetinde savaştaydık. Alman öldürmek onların vazifesiydi. Ama bir Almanın diğer bir Almanı öldürmesi tümüyle farklıydı. Kardeşliğe yakışmazdı.

Hapishane avlusundaki darağacını iki erbaşı yan yana asabilmek için kalaslarla takviye edi-

yorlardı. Sadece İvanlar halka açık yerde asılırdı; bu ikisi burada asılacaktı. Tabii ki asker ya da sivil herkesin bundan haberi olacaktı. Böylece Smolensk'te ister Rus ister Alman olsun, herkesin kendine mukayyet olması sağlanacaktı. Wehrmacht bu tür konularda pek düşünceliydi.

Asıl mesele, Onbaşı Hermichen'den onun lehine bir şey söylemeyip asılmasına izin verecek kadar nefret edip etmediğimdi.

Krasny Bor, Smolensk'in sekiz kilometre batısındaki bir kaplıcaydı. Bolca ağaç, göller ve maden suyu kaynakları sayesinde havası tertemiz olsa da burada uzun süre kalmanın insana iyi geleceğini pek sanmıyordum. Kışın her yer buz tutuyordu; yazın sivrisinekler göz açtırmıyordu; maden suyunun tadı balıkçının banyo suyu gibiydi; Krasny Bor'un pahalı otelleri ve her türden lüks imkânları bulunan Baden-Baden gibi Alman kaplıcalarıyla kıyaslanması imkânsızdı. Richard Wagner –ve Dostoyevski gibi bazı Ruslar– yıllarca hep Baden-Baden'e gitmişlerdi. Dostoyevski'nin neden Krasny Bor'a uğramadığı açıktı; tesis tahta kulübeler kümesinden ibaretti. Gerçi Smolensk standartlarında bu bile lüks sayılırdı ve Feldmareşal Von Kluge işte bu yüzden –bir de sapa bir yer olduğundan koruması daha kolay olacağından– Merkez Ordu Grubu karargâhı olarak burayı seçmişti.

Feldmareşal Prusyalı bir asilzade olarak mizah yeteneğinden mahrum sayılmazdı; Krasny Bor'un olmasa da olur nimetleriyle dalga geçmeyi severdi. Von Kluge'nin şakaları genelde Rusları hedef alıp kimi zaman aşırıya kaçsa da Kluge'nin *Putzer*'i Alok

Dyakov bunlara kahkahayla gülmeyi ihmal etmezdi. Von Kluge'nin mizah yeteneği, merhametsiz olduğu gerçeğini değiştirmiyordu; nezih kütükten kulübesinde, ofisindeki hasır sandalyelerden birine oturmamın hemen ardından, aynı zamanda askeri hâkim olmakla da övündüğünü gördüm.

"Bunun için teşekkür ederim, Yüzbaşı Günther," dedi daktiloya çektiğim raporumun üzerinden bakarak. "Buraya geldiğiniz için değil, Katyn Ormanını kazacak Rus esirleri toplayana kadar boş durmayıp bir şeyler yaptığınız için teşekkür ediyorum."

Pencereden bakıp perdeyi hafifçe çektikten sonra asık bir yüzle başını iki yana salladı.

"Sanırım o iş için de biraz daha beklememiz gerekecek. Dyakov toprağın ısınması için en az bir hafta daha gerektiğini söyledi. Değil mi Alok?"

Sade ahşap bir masada oturan Rus başını salladı. "En az bir hafta daha," dedi. "Belki daha fazla."

"Odan nasıl?"

"Çok rahat, komutanım, teşekkürler."

Von Kluge ayağa kalkıp tuğla duvara yaslandı, yarım ay gözlükleriyle raporumu okumaya devam etti. Ofisinin çoğu ahşap olsa da duvarda içeriyi ısıtan bir dizi kare menfez vardı çünkü duvarın arkasında subay yemekhanesini de ısıtan büyük bir fırın bulunuyordu.

"Demek suçlu olduklarını düşünüyorsun," dedi sonunda.

Feldmareşal çenesi içe çekik, seyrek saçlı ve uzun boylu bir adamdı; zekâsı gibi hareketleri de keskindi; askerleri ona Kurnaz Hans derdi.

"Deliller böyle söylüyor," dedim. "Fakat Çavuş Kuhr elebaşı gibi görünüyor. Karşı konulması zor bir adama benziyor. Anladığım kadarıyla Onbaşı Hermichen o ne derse yapmış."

"Bu yüzden mi onun affedilmesini talep ediyorsun?"

"Evet, komutanım."

"Ama Kuhr için istemiyorsun."

"Çavuş Kuhr için iyi bir şey düşünebileceğimi zannetmiyorum."

"Kuhr açık ara farkla daha iyi bir asker," dedi Kluge. "Ayrıca buyurgan bir adam olması hususunda da haklısın."

"Onu tanıyor musunuz?"

"Çavuş Kuhr'a birinci sınıf Demir Haç nişanını ben verdim. Bir asker olarak ona saygım büyüktür." Von Kluge raporumu, doğru düzgün bir mobilyası bulunmayan ofiste biraz sırtan, şık Biedermeier masasının kenarına koyup bir sigara yaktı. "Onbaşı Hermichen'i ise tanımıyorum. Ama üstünün dediğine itaat ederek başkasına nasıl tecavüz ettiğini anlamadım. Üstü ne kadar buyurgan olursa olsun. Nihayetinde zavallı kurbanın direnmesini ve onbaşının tecavüz etmek için yeterince uyarılması gerektiğini dikkate alırsak –ki bunu inkâr etmiyor– o zaman burada savunacak ne olduğunu anlamakta zorlanıyorum." Feldmareşal başını iki yana salladı. "Tecavüz denen şeyi hiç anlayamadım. Benim gözümde direnişle cinsel uyarılma arasında bir bağlantı olamaz. Asıl uyarıcı olan karşı tarafın da istemesidir."

"Öyleyse kurbanların boğazlarını kesenin çavuş olduğunu söyleyerek onbaşının affedilmesini

talep edebilirim. Bunu inkâr etmedi. Hermichen ise buna karşı çıktığını söyledi."

"Ama onbaşı aynı zamanda tecavüzden önce benzin tenekesini taşıdığını da kabul etti. Bu, pek onun hayrına olmayacak. Sorarım yüzbaşı, benzinle ne işleri olabilir ki? Belki tedbir olarak düşündüler. Aslında böyle şeyler duymadım değil – askerler çok aptaldır ve zührevi hastalık kapmamak ya da kadının hamile kalmaması için kendilerine yapacakları şeylerin sınırı yoktur. Hayır, bence o da Çavuş Kuhr'un cinayete niyetli olduğunu biliyordu. Cesetlerden kurtulmak isteyeceğini düşünmüş olmalı. Bu da tecavüzü kendi isteğiyle yaptığını gösterir ki zaten zoraki olacağını zannetmem."

Von Kluge Rus soytarısına döndü. "Bir kadına hiç tecavüz ettin mi, Alok?"

Dyakov piposunu yakmayı bırakıp sırıttı. "Bir keresinde olabilir," dedi. "Bir kızı yanlış anlayıp fazla ileri gitmiş olabilirim. Buna tecavüz denebilir mi, bilemem ama bu yüzden pişmanlık duyduğumu da inkâr edemem."

"Bunu evet olarak kabul ediyorum," dedi Kluge. "Tecavüz ya da rıza, Dyakov gibi İvanların gözünde hiç farkı yok, ama benim askerlerim böyle davranamaz. Tecavüzle disiplin bir arada olmaz."

"Ama ben böyle bir şeyi diğer erkeklerle birlikte hiç yapmadım," dedi Dyakov. "Sizin tabirinizle bir teşebbüsün parçası olarak. Sonrasında bir kızı öldürmeye gelince, bunun bahanesi olamaz." Dyakov başını iki yana salladı. "Bunu yapanlar insan değildir ve en ağır cezayı hak ederler."

Von Kluge bana döndü. "Duydun mu? Benim evcil domuzum bile böylesi bir hareketi mazur

göremiyor. Dyakov bile asılmaları gerektiğini düşünüyor."

Dyakov ayağa kalktı. "Affedin ama ben öyle söylemedim, efendim. En azından tam olarak değil. Ben olsam çavuşu affederdim ki onu affettiğinizde onbaşıyı da affetmeniz gerekir."

"İyi de neden?" diye sordu Von Kluge.

"O çavuşu sizin gibi ben de tanıyorum, efendim. İyi savaşçıdır. Yiğittir. En iyisidir. Çok Bolşevik öldürmüştür ve onu affederseniz çok daha fazlasını öldürecektir. Almanya böyle kabiliyetli bir savaşçıyı gözden çıkarmaya hazır mı? Birinci sınıf Demir Haç nişanına sahip tecrübeli bir çavuş. Hiç zannetmem." Omuz silkti. "Bana göre bir askerin bir gün düşman öldürüp ertesi gün centilmen gibi davranmasını beklemek mantıksızdır. Çok saçma."

"Her şeye rağmen benim beklediğim bu," dedi Von Kluge. "Ama belki de sen haklısın, Alok. Göreceğiz."

"Çavuş Kuhr'u bilmem," dedim, "ama Onbaşı Hermichen'i ipten kurtarmak için söyleyebileceğim bir şey daha var."

Kluge bir kaşını kaldırıp bana bakarken telefon çaldı. Ahizeyi kaldırıp biraz dinledikten sonra "evet" deyip ahizeyi yerine koydu.

"Peki, neymiş bu şey?" diye sordu.

"Durum şu, komutanım. Kendisinin çok önemli bir bilgiye sahip olduğunu düşünüyorum."

Hâlâ hatta olan operatörün cılız sesini duyunca bir an duraksadım. Von Kluge'de duyup öfkeyle ahizeyi kaldırdı. "İki haftadır size bu telefonda bir sorun var diyorum," dedi operatö-

re. "Bugün ya tamir edin ya da derhal nedenini söyleyin." Ahizeyi sertçe kapattı. "Etrafım salak dolu." Sanki diğer bir salağa bakıyormuş gibi bana baktı.

"Ne diyordun?"

"Bilmem hatırlar mısınız, komutanım, iki hafta önce Smolensk'te iki cinayet işlendi. İzindeki iki askerin boğazları kesildi."

"O partizanların marifeti değil miydi?" dedi Von Kluge. "Öyle hatırlıyorum. Gestapo'da bundan dolayı, Hitler'in ziyaretinin ertesi günü, ibret olsun diye beş kişiyi asmıştı."

"Altı kişiydi," dedim. "Ayrıca cinayeti işleyenler onlar değildi."

"O kadarını ben de anladım, yüzbaşı," dedi Von Kluge. "Aptal değilim. Bu infazların maksadı partizanlara bir mesaj vermekti – Voltaire'in *Candide* adlı eserine yakışır zarafette bir mesaj."

"Eseri bilmesem de mesajı anladım."

"Ben de seni kültürlü bir adam zannetmiştim, Günther. Yazık."

"Ayrıca muhtemel bir ipucu gördüğüm zaman da anlarım, komutanım. O ikisini bence bir Alman öldürdü ve Onbaşı Hermichen katilin yakalanması için gereken bilgiyi verebilir. Tabii hayatının bağışlanması şartıyla."

"Daha hafif bir ceza karşılığında istediğini söylemesi için Onbaşı Hermichen'le anlaşmamızı mı teklif ediyorsun?"

"Evet, komutanım, teklifim aynen bu."

"Ya Çavuş Kuhr? O da soruşturmayla ilgili bir bilgiye sahip mi?"

"Hayır, komutanım."

"Eğer olsaydı onun da mı affedilmesini teklif edecektin?"

"Sanırım öyle. Polis soruşturmalarında faydalı bilgi elde edebilmek kolay değildir. Genelde muhbirlerden faydalanırız ama savaş sırasında öylelerini bulmak kolay olmuyor. Yıllar içerisinde kimde anlatacak bir şey olup olmadığını anlar hale geldim. Bence Onbaşı Hermichen'de bir şeyler var. Cezalandırılmayı hak etmediğini söylemiyorum – yaptıkları hayvanlıktan başka bir şey değil. Yine de bir adamı affederek benzer şekilde hayvani bir suç işlemiş diğerini yakalayabiliriz diyorum. Dünyanın bu bölgesinde bunca ölüm ve katliamın arasında cinayet işleyip sıyrılmak çok kolay. Bu canımı sıkıyor. Hem de çok. Eğer biraz vakit ayırıp gerektiği gibi hareket edersek bence bir taşla iki kuş vurabiliriz."

"Bu tür şeyler Berlin Alexanderplatz'da hoş karşılanabilir," dedi Von Kluge. "Fakat Wehrmacht Başkomutanlığı katil ve tecavüzcülerle müzakere etmez. Kıymetli bir bilgiye –ki bir Alman askeri olarak bu bilgiyi üstleriyle paylaşması zaten onun vazifesidir– sahip olduğu için onbaşıyı affetmemizi ama benzer derecede kıymetli bir bilgiye sahip olmadığından ötürü çavuşun cezalandırılmasını istiyorsun. Bunu söylemenin ardından Onbaşı Hermichen'den daha da nefret ettim, Günther. Bana hiç itimat edilemeyecek türde biri gibi geldi. Elbette buradaki askeri mahkemenin bu türde bir adamla işbirliği yapmasını bekleyemezsin."

"O vakayı çözmeyi çok istiyorum, komutanım," dedim.

"Mesleğine olan bağlılığını takdir ettim, yüzbaşı. Ama bu sahra polisi ya da Gestapo'nun vazifesi değil mi? Onlar ne güne duruyorlar?"

"Sahra polisinden Teğmen Voss iyi biri, komutanım. Ama hâlâ bir şüpheli bulunabilmiş değil."

"O ikisinin de onbaşıyla çavuş tarafından öldürülmüş olması mümkün değil mi? Bunu hiç düşündün mü?"

Sabırla tüm verileri ve neden Kuhr'la Hermichen'in o suçlardan masum olduğunu düşündüğümü açıkladım –söz konusu gece iki adamın da bolca şahidi vardı– ama feldmareşal pek dinleme taraftarı değildi.

"Siz dedektiflerin sorunu işte bu," dedi. "Şahit gibi şeylere çok kafayı takıyorsunuz. Benim gibi uzun süre askeri mahkeme başkanlığı yapsaydın sıradan askerlerin numaralarını ve neler becerebileceklerini çok iyi bilirdin. Tümü yalancıdır, Günther, hepsi. Alman ordusunda şahidin hiçbir kıymeti yoktur. Üniformalı sıradan bir Fritz, arkadaşı için hiç düşünmeden yalan söyler. Burada gece ikiye kadar skat mı oynamış? Hayır, hiç zannetmem. Süngü ve motosikletle ilgili anlattıklarına bakılırsa bence en muhtemel iki zanlı elimizde zaten."

Baktığım Dyakov tek kelime etmeden başını hafifçe iki yana sallıyordu ve o anda Von Kluge'yle tartışmanın faydasız olduğunu anladım. Yine de denemekten vazgeçmedim.

"Ama komutanım..."

"Aması yok, Günther. Sabah ikisini de yargılayıp öğleden sonra da asacağız."

Başımı sallayıp gitmek için kalktım.

"Aa, Günther sakıncası yoksa seni de mahkemede görevlendirmek istiyorum."

"Ben hukukçu değilim ki, komutanım. Ne yapacağımı bilmiyorum."

"Biliyorum."

"Hâkim Conrad yapamaz mı?"

Johannes Conrad, Goldsche'nin Smolensk'e gönderdiği Savaş Suçları Dairesi hâkimiydi. Geldikleri günden beri o ve Gerhard Buhtz –Berlinli adli tıp profesörü– katliama dair daha fazla delil bulabilmek için bekliyordu.

"Hâkim Conrad benimle ve General Von Tresckow'la birlikte görev yapacak. Senden onları çapraz sorguya tutmanı falan istemiyorum. İşin o kısmını bana bırak. Sadece gerçekleri ve delilleri mahkemeye sun –formalite icabı– ve kalanını bize bırak. Polis müfettişiyken de bunu yapmış olmalısın."

"Onları kimin savunacağını sorabilir miyim?"

"Bu savunma yapılacak bir dava değil," dedi Von Kluge. "Bu bir tahkik heyeti. Suçlu ya da masum olup olmadıkları savunmaya göre değil delillere göre belirlenecek. Yine de belki de haklısın – birilerinin onların adına konuşması gerekebilir. Daha adil görünmesi için onları savunması adına bir subay tayin ederim. Von Tresckow'un yaveri Teğmen Von Schlabrendorff bu işe müsait biri. Hukuk eğitimi almıştı diye hatırlıyorum. Von Schlabrendorff ilginç bir adamdır – annesi Hesse Elektörü Birinci Wilhelm'in torununun torununun torunudur, ki bu da onun mevcut İngiltere kralıyla akraba olduğunu gösterir."

"O adamları yargılamak yerine savunmalarını çok daha iyi yapabilirim, komutanım. Bunu yapmak bana daha çok uyar. Böylece Onbaşı Hermichen'in affedilmesi için bir fırsat daha elde etmiş olurum."

"Hayır hayır," dedi. "Sana yapman gereken işi söyledim. Ve dediğimi yap. Bu bir emirdir."

2

Cumartesi, 27 Mart 1943

Çavuş Kuhr'la Onbaşı Hermichen'in mahkemesi ertesi sabah Smolensk'teki, hapishanenin bir kilometre kadar kuzeyindeki, Genel Karargâh'ta yapıldı. Hava kalay rengindeydi ve kar topladığı açıktı. Çoğu kişi bunun iyi bir şey olduğunu söylüyordu çünkü havaların ısınmaya başladığına dalaletti.

Hâkim Conrad mahkeme başkanı, Feldmareşal Von Kluge'yle General Von Tresckow da yardımcı rolünü üstlenmişlerdi; Teğmen Von Schlabrendorff zanlıları müdafaa edecekti; ben de onlara karşı olan delilleri sunacaktım. Ama mahkemeden önce Hermichen'le konuşup ondan muhaberecilerin ölümüyle ilgili bildiklerini bana söylemesini istedim.

"Bunun karşılığında mahkemeye başka bir suçlunun tutuklanabilmesi için sahra polisine önemli bilgiler verdiğini söyleyeceğim," dedim. "Belki bu cezanın hafiflemesini sağlayabilir."

"Size söyledim, komutanım. Serbest kaldığımda her şeyi anlatırım."

"Bu imkânsız."

"O zaman şansını denerim."

Duruşma bir saatten kısa sürdü. Mahkûm edilmelerini sağlamanın elimde olduğunu bilsem de bir davayı çözmeme yarayacak birini ipe göndermeye pek hevesli değildim. Çavuş Kuhr hakkındaki düşüncem ise daha tutarsızdı. Ama başka bir etken daha vardı. Nazilerden önce idam cezasının erdemine inanırdım. Berlin'deki tüm polisler de öyleydi. Hatta Alex'teyken birkaç idama katılmıştım ve bir katilin giyotine götürülürken çırpınıp çığlık atmasını görmekten memnun olmasam da adaletin yerini bulduğunu ve kurbanların intikamının alındığını hissederdim. Barbarossa Harekâtı'yla Sovyetler Birliği'nin işgalinden beri her Almanın hiçbir mahkeme salonunda görülmemiş boyutlarda büyük bir suçun ortağı olduğunu düşündüğümden polis taburlarındaki herhangi bir SS'in her gün sıradan bir şeymiş gibi yaptığı bir şeyi ifa ettiği için bu iki askeri cezalandırmak bana riyakârlık gibi geliyordu.

Von Schlabrendorff zanlıları gerçekten iyi müdafaa etti ve üç hâkim de hüküm vermek için ayrılmadan önce onun sözlerine gerçekten de ehemmiyet vermiş gibi göründüler. Ama çok geçmeden üçlü mahkeme salonuna geri dönüp zanlıların idama mahkûm edildiğini ve bunun da derhal infaz edileceğini ilan etti.

Adamlar götürülürken Hermichen bana dönüp seslendi:

"Görünen o ki haklıymışsınız, komutanım."

"Buna üzüldüm. Gerçekten de."

"İdamı izlemeye gelecek misiniz?"

"Hayır," dedim.

"Belki de duymak istediğiniz şeyi ilmeği boynuma geçirmelerinden hemen önce söylerim," dedi Hermichen. "Belki."

"Hiç uğraşma," dedim. "Gelmem."

Ama tabii ki gidecektim.

Hapishane avlusu soğuktu. Kar taneleri sanki binlerce Alp paraşütçüsü Sovyetler Birliği'nin işgaline iştirak ediyormuş gibi gökyüzünden salına salına inmeye başladı. Darağacının üst direğinin üzerini örtmeye başlayan kar, onun katı geometrik yapısını masum bir şeymiş gibi göstermeye başladı, tıpkı kırsaldaki bir kilisede bulunan yılbaşı beşiğinin yün parçaları ya da Kara Orman pastasının üstündeki krema gibi. Karla kaplı direkten asılan iki ilmek süs amaçlı olabilirdi; havadaki sahipsiz iki boşluğun altında asılı bekleyen ölüme çıkan birkaç basamaklı merdiven, sanki bir çocuğun ellerini yıkayabilmesi için lavaboya çıkabilmesi adına, daha düşünceli birileri tarafından yapılmış gibi duruyordu.

Az sonra yaşanacak şeye rağmen çocukları düşünmemek elde değildi. Hapishanenin çevresinde Rus okulları vardı –biri Feldstrasse'de, biri Kiewerstrasse'de, biri de Krasnyistrasse'de– ve arabamı hapishanenin önüne park ederken kahkahaları, göç eden kuşlar gibi soğuk havayı dolduran, kartopu oynayan çocuklar gördüm. Bu sesler akıbetlerini bekleyen iki adamın zihninde

acı verici hatıraları tetiklemiş olmalıydı; benim bile içimi karartmıştı çünkü bana bir zamanlar nasıl biri olduğumu ve bir daha asla öyle biri olamayacağımı hatırlattı.

İdamı görmek için toplananlar –ben, Albay Ahrens, Hâkim Conrad, Teğmen Von Schlabrendorff, Teğmen Voss, sahra polisinden birkaç astsubay ve birkaç gardiyan– iki adam darağacına götürülürken saygıyla sigaralarımızı söndürdük; gelenlerin sadece gardiyanlar olduğunu görünce rahatladık. Kalasları itip çekerek darağacının sağlam olup olmadığını sınadılar ve sağlamlığından emin olduktan sonra içlerinden biri hapishane kapısına dönerek başparmağını kaldırdı. Kısa bir aradan sonra iki mahkûm elleri önlerinde bağlı, kapıdan çıkıp yavaşça darağacına doğru yürümeye başladılar. Bir yandan da sanki bir kaçma ya da affedilme fırsatı görmeyi umarmış gibi çaresizce etraflarına bakıyorlardı. Postalları ve pantolonları üzerlerinde olsa da gömlekleri yoktu, beyaz ve yakasız atletleri bakılamayacak kadar parlak görünüyordu.

Onbaşı Hermichen beni görünce gülümseyip merhaba babından bir şeyler söyleyince ondan duymak istediğim şeyi anlatmaya hazır olduğunu umarak darağacına yaklaştım, gardiyanlar adamları tahta basamaklardan çıkarıyorlardı. İstemeyerek de olsa gardiyanlara itaat ettiler ve basamaklar uğursuzca gıcırdadı.

Çavuş Kuhr sanki kendisine layık olup olmadığını anlamak istermiş gibi ilmeğe baktı ve artık onlara daha yakın olduğum için ilmeğin yılbaşı süslerini asmakta kullanılan türden adi bir ip ol-

duğunu görünce ona hak vermeden edemedim – iri bir insanı taşıyacakmışa pek benzemiyordu.

"Bunun için güzel gün seçmişler," deyip şöyle devam etti: "Tüm bunlar İvan orospular yüzünden. Akıl alır gibi değil." Başını eğmesinin ardından cellat ilmeği boynuna geçirip düğümü sol kulağının altında sıkılaştırdı. "Acele edin, üşüdüm."

"Gideceğin yer çok daha sıcak olacak," dedi cellat ve çavuş güldü.

"Bu berbat yerden gittiğime üzülmüyorum," dedi.

"Demek yine de geldin," dedi Hermichen bana.

"Evet."

"Geleceğini biliyordum." Sırıttı. "O askerleri kimin öldürdüğünü söyleme ihtimalimi riske atamazdın, değil mi? Motosikletli ve keskin süngülü Alman dostumuzun kim olduğunu. Aslında biz o gece onu gördük." Hermichen ellerini açıp tekrar sıkıca kenetledi. "Onu çok düşündüm. Yakalanırsa onu da asacaklar."

"Muhtemelen," dedim.

"Evet, ama ben malum nedenden ötürü kimsenin asılmasına razı değilim."

"Fazla zaman kalmadı," dedim.

"Siz hâlâ ne konuşuyorsunuz?" diye çıkıştı Çavuş Kuhr.

Hissettiğim ezici utanca rağmen cellat ilmeği Hermichen'in boynundan geçirirken olduğum yerde kaldım; sanki sırf orada durmakla bile iki Rus kadının tecavüz edilip öldürülmesi gibi adice bir suça ortalık ediyormuş gibiydim. Bu korkunç yerde fazladan iki ölümün bir önemi yoktu; yine de kendi kendime bu ölümler ne zaman nihayete

erecek diye sordum. Bir sonu varmış gibi görünmüyordu.

"Lütfen, onbaşı," dedim. "İki ölü silah arkadaşının hatırına lütfen söyle."

"Onlar göründükleri gibi değildi. Daha doğrusu herkes öyle söylüyor."

Sanki ilmek benim boynuma dolanmış gibi yutkunup derin bir nefes alarak çenemi omzuma doğru ittim. Omurgamdaki kemik ve kıkırdakların ağız dolusu Brezilya fındığı gibi çatırdadığını hissettim. Yaşamak ve nefes almak güzeldi – bunun bazen insana hatırlatılması gerekiyordu.

"İşlenen o suçun cezasız kalmasını istemediğinden eminim – ya da daha kötüsü o suçun zanlısı olarak ölmeyi neden isteyesin?"

"Artık ne önemi var ki?" dedi Çavuş Kuhr. "En azından bizim için, değil mi Erich?" Güldü.

Hermichen ellerini kaldırıp saçındaki ve yüzündeki kar tanelerini özenle sildi. "Haklı," dedi.

Cellat merdivenden indi, üst kirişlere bağlı ipleri kontrol etti ve önündeki dehşet verici manzarayı düşündü. Bana ve ardından iki mahkûma baktı, akabinde ayağını onların canlarının bağlı olduğu basamağın üzerine koydu. "Ne duymak istiyorsa söyleyin," dedi sert bir ifadeyle cellat. "Acele edin. Bütün gün bekleyemem."

"Fikrimi değiştirdim," dedi Hermichen. "Söyleyecek bir şeyim yok." Ardından gözlerini kapatıp dua etmeye başladı.

"İşte böyle," dedi Çavuş Kuhr. "Hepsini boş ver. Siktir et."

Cellat asıl yetkili olan Hâkim Conrad'a baktı. Kemik çerçeveli gözlük takan, sert mizaçlı bir

adamdı ama bugünlük yeterince şey gördüğünden gözlüklerini çıkarıp paltosunun cebine koydu. Ardından da başıyla işaret etti. Onun adına olacakları bulanık görmesini umut ettim. İyi bir adamdı ve böyle bir ceza verdiği için onu zerre kadar suçlamıyordum; vazifesini yerine getirerek deliller ışığında hüküm vermişti.

Cellat da gencecik bir çocuktu ama işini merhametsiz bir verimlilikle ifa edip sanki lastikleri tekmelemeye hazırlanıyormuş gibi hiçbir duygu emaresi göstermedi. Postalını tahta basamakların üzerine koyup hiç umursamadan itti.

İki mahkûm birkaç santim düştükten sonra palto askısı gibi sallanmaya başladı, bacakları pedal çeviriyormuşçasına deli gibi dönüyordu; aynı zamanda topa kafa atan futbolcularda olduğu gibi boyunları da uzamışa benzedi. İki adam da yüksek sesle inledi ve sanki mesanelerinin kontrolünü kaybetmişler gibi tüm gövdelerini buhar sardı. Tiksinti ve Onbaşı Hermichen'in beni üçkâğıda getirip ölümüne şahit olmamı sağlamasına duyduğum öfkeyle başımı çevirdim.

İdama katılmak hafta sonunu geçirmek için mükemmel bir yoldu.

Bazarnaya Meydanı'ndaki, ne ararsanız bulabileceğiniz Zadneprovski Pazarı'na gittim; kışın bile meydan komünizmin kısıtlamalarının kalkmasını fırsat bilip her türden şeyi satmaya çalışan Ruslarla doluydu: bir ikon, eski bir vazo, ev yapımı süpürge, pancar ve soğan turşusu kavanozları, turp, müflonlu kıyafetler, kalem, kar küreği, oyma satranç takımı ve pipo, Stalin portresi, Hitler port-

resi, patlamamış propaganda el bombası, sigara kâğıtları, emniyet kibriti, ödünç ver-kirala (Amerika ve İngiltere'nin gönderdiği yardım malzemeleri) yemek pişirmek için yakıt paketleri, yiyecek tayınları, gaz maskeleri, ilk yardım çantaları, *Crocodile* mizah dergisi sayıları, ateş yakmakta işe yarayan *Pravda*'nın eski sayıları, Mahorka paketleri –Kızıl Ordu sigarası (o kadar serttir ki ilk kez sigara içer gibi olursun)– ve çeşitli Kızıl Ordu hatıra eşyaları – Alman askerlerinin gözdesi olan bu eşyaların en yaygınları RKKA miğferler, madalyalar, tütün kutuları, tereyağı kutuları, kaşıklar, tıraş bıçakları, sıvı cila, TT tabanca kılıfı, bilek pusulaları, siper kürekleri, harita kutuları, süvari kılıçları ve –içlerinde en çok rağbet gören– SVT süngülerdi.

Aradığım bir şey yoktu. Kişi hatırayı bir yeri unutmamak için alırdı ve Smolensk'le henüz işim bitmemiş olmasına rağmen burayı hatırlamak isteyeceğimi hiç zannetmiyordum; tek isteğim gider gitmez burayı hafızamdan tümüyle silmekti. Bazarnaya Meydanı'na başka bir nedenle gelmiştim: Unutmamı sağlayacak bir şeyler bulmak için.

İki büyük ev yapımı bira –*brewski*– aldım ve bir şişe de *samogon* –Almanların içmemeleri konusunda ikaz edildikleri ucuz ama sert ev yapımı içki– alacaktım ki tanıdık bir sima gördüm. Bu Smolensk Devlet Tıp Akademisi'nden Dr. Batov'du.

"Bu zıkkımdan uzak dur," dedi, *samogon*'u elimden alıp. "Yoksa ertesi sabah kendini aynada göremezsin."

"Amacımda bu zaten," dedim. "Kendime bakabileceğimden emin değilim. *Samogon*'la

brewski'nin karıştırılıp içildiğini duydum. Adına *yorsh* diyorlar galiba?"

"Zeki bir adama göre çok salakça fikirlerin var. Eğer bu iki buçuk litrelik *yorsh*'u içersen temelli kör olabilirsin. Aslında bir düşman askerinin kendini öldürmesi ya da kör etmesinden mutlu olmam gerekir ama senin durumunda memnuniyetle bir istisna yapabilirim. Ne oldu? Geri dönmeyeceğini zannediyordum. Yoksa kirli sırlarını açığa çıkardığın için ceza olarak buraya mı gönderdiler?"

Laboratuvarında stereo mikroskobun yardımıyla tercüme ettiğimiz Polonya istihbarat raporundan bahsediyordu.

"Aslında onu kendime saklamaya karar verdim," dedim. "En azından şimdilik. O olmadan da işler yeterince karışık zaten. Smolensk'e gelme nedenim başka ama tabii ki hiç gelmemeyi isterdim. O yüzden içip hatırlamak istemediğimden de fazlasını unutmayı umuyorum. O türden bir gün geçirdim ne yazık ki."

Ona olup bitenleri tek tek anlattım.

Batov başını iki yana salladı. "Senin generallerinin ibret verme usulleri biraz garip," dedi. "Diğer Alman askerleri gibi davranan bir Alman askerini asmak. İçlerinden birini Rusları öldürdüğü için astılar diye onlardan daha az nefret edeceğimizi mi zannediyorlar – nihayetinde amaçları bu öyle değil mi? Dertleri bizi ortadan kaldırıp bizim topraklarımızda yaşamak değil mi? Bunun adı şizofrenidir."

"Şizofreni riyakârlığın tıbbi karşılığı," dedim. "Wehrmacht'ta bu büyük bir erdemdir. Almanya

da şeref ve adalet göz boyamadan başka bir şey değil. Ama benimle aynı mesleği icra eden herkesin her gün uğraşmak zorunda kaldığı bir göz boyama. Bazen asıl deli olanın liderlerimiz değil de birlikte çalıştığım hâkimler olduğunu düşünürüm."

"Ben doktor olduğumdan tıbbi isimleri tercih ederim. Ama senin hükümetin şizofrense benimki de tehlikeli şekilde paranoyak. Tahmin bile edemezsin."

"Öyle ama kıyaslamak eğlenceli olur."

Batov gülümsedi. "Benimle gel," dedi. "Sana daha iyi bir şeyler alabileceğin yeri göstereyim. Çok kaliteli olmasa da hiç değilse seni hastanelik etmez. SSMA'da şu an yatak sıkıntısı var zaten."

Meydanın diğer bir köşesine gittik – Kaufstrasse'deki daha sakin bir köşe. Orada yüzü bir kutu demir tozuna benzeyen ve Batov'la daha önceden de alışveriş yaptığı belli olan bir adamdan bir *çekuşka* –yarım litre Estonya votkası– aldım. Şişenin asimetrik yapısı sizin içmeden sarhoş olduğunuzu düşünmenize neden oluyordu ve içindeki şey de en az *samogon* kadar şüphe uyandırıcıydı ama Batov beni kaliteli olduğu yönünde temin edince iki tane alıp ondan da bana eşlik etmesini istedim.

"Tek içmek hoş olmaz," dedim. "Özellikle de kendine kızgınken."

"Brückenstrasse'deki fırına gidiyordum." Omuz silkti. "Ama zaten ekmek olduğunu sanmıyorum. Olsa bile tadı topraktan farksız. O yüzden teklifini kabul ediyorum. Nehrin güneyindeki Gudonow Strasse'de oturuyorum. Dilersen orada içebiliriz."

"Neden sokakların Rusçasını değil de Almancasını kullanıyorsun?"

"Çünkü nerede kullanacağım belli olmaz. Ayrıca bu zekice bir tuzak da olabilir. İvan'ım ya, seni bazı partizanların kulak, burun ve hayalarını kesmek için bekledikleri bir yere çekiyor da olabilirim."

"Bana iyilik yapmış olursun. Kulak, burun ve hayalarım başımı derde sokmaktan başka işe yaramadı." Başımı salladım. "Gidelim, doktor. İvan, Popov, Slav ya da yarı insan olmayıp sadece insan olan bir Rus'la vakit geçirmek güzel olacak."

"Aman tanrım, sen bir idealistsin," dedi Batov. "Hem de tehlikelisinden. Bence Rusya'ya bu idealizmini sınamak için gönderdiler ki bu da gayet makul bir şey. Üstlerinin ne kadar zeki olduklarını gösterir. Böyle bir şeyi sınamak için Rusya'dan iyi yer bulunmaz. Burası acımasız deneylerin ülkesi – idealistlerin ölmeye gönderildiği yer dostum. Bir şeylere inanan birilerini öldürmek bizim milli sporumuzdur."

Şişeleri Batov'un boş alışveriş çantasına koyup gidip arabamı bulduktan sonra şehrin güney ve kuzey kısımlarını birbirine bağlayan ve yıkılacak gibi duran geçici tahta köprüyü aştık: Alman mühendislerin acelesi vardı anlaşılan. Görünen o ki Rus kadınların da çalışkanlıkta onlardan geri kalır yanı yoktu ve Dinyeper'in kıyısında nehir seyre müsait olduğu zaman şehre mal taşımak için sal inşa etmekle meşguldüler.

"Burada bütün işi kadınlar mı yapar?" diye sordum.

"Birisinin yapması gerek. Günün birinde Almanya'da aynı hale gelecek, bu sözümü unutma. Erkekler yıkmak için elinden geleni yaptıktan sonra medeniyeti yeniden inşa etmek hep kadınlara düşer."

Batov hasarsız bir binada şaşırtıcı derecede geniş ve kiliselerle kamu binalarının çoğu gibi yeşile boyalı bir dairede oturuyordu.

"Tüm binaların yeşile boyanmasının bir nedeni var mı?" diye sordum. "Kamuflaj falan mı?"

"Sanırım başka renk yoktu," dedi Batov. "Burası Rusya. Genelde her şeyin nedeni çok basittir. Muhtemelen beş yıllık bir boya üretim planı yapılmış ama kimse birden fazla renge ihtiyaç duyulacağını düşünmemiştir. Muhtemelen geçen seneki renk maviydi. Bu arada tarihi açıdan konuşursak çoğu binaya en uygun renk mavidir."

Dairenin içinde, sokağa bakan duvar boyunca uzanan koridora bağlı pek çok oda vardı; bu uzun duvara yerleştirilmiş rafların tümü kitapla doluydu. Daire mobilya cilasıyla kızartma ve tütün kokuyordu.

"Kitap koleksiyonun iyiymiş," dedim.

Batov omuz silkti. "İki işe yarıyorlar. Beni meşgul edip –okumayı çok severim– koridoru da soğuktan koruyorlar. Belki de Rusların yazdıkları kitapların bu kadar kalın olmasının nedeni bu." Köşede taşlaşmış bir ağaç gibi duran uzun ve kahverengi seramik bir sobanın ısıttığı küçük ve nezih misafir odasına gittik. Batov ızgaranın üzerindeki pirinç kapıdan içeri biraz odun atıp tekrar kapattı. Karısının öldüğünü biliyordum ama görünürde resmi yoktu. Bu beni şaşırttı çün-

kü duvarlar çerçeveli resimler, Batov'un ve kızı olduğunu tahmin ettiğim birinin resimleriyle doluydu."

"Karın savaşta mı öldü?" diye sordum.

"Hayır, savaştan önce öldü," deyip küçük bardaklar, kara ekmek ve biraz turşu getirdi.

"Resmi var mı?"

"Bir yerlerde olması gerek," deyip eliyle dairenin kalanının işaret etti. "Yatak odasındaki bir kutuda galiba. Herhalde eski bir çift eldiven gibi onu neden bir köşeye attığımı merak ettin."

"Denebilir."

Oturup iki kadehi doldurdu.

"Ona içelim," dedim. "Adı neydi?"

"Jelena. Peki, ona içelim ve senin karına."

Kadehleri kafaya diktikten sonra masaya vurduk. "Fena değil," dedim. "Hiç fena değil. Demek *çekuşka* bu."

"*Çekuşka* aslında içindekinin değil, şişenin adı," dedi. "Votka ucuzdur ama bugünlerde her şey kıt."

Başımı salladım. "Karın konusunu açıp canını sıkmak istemedim," dedim. "Beni ilgilendirmez."

"Fotoğraflarını gizlememin nedeni onu sevmemem değil," dedi Batov. "Sovyet karşıtı tahrik ve tahribat suçlamasıyla 1937'de NKVD tarafından tutuklandı. Ülkenin zor zamanlarından biriydi. Pek çok kişi tutuklandı ya da ortadan kayboldu. Fotoğraflarını çıkarmıyorum çünkü aynı şeyin benim başıma gelmesinden de korkuyorum. Artık onları asmam için bir engel kalmadı elbette. Nihayetinde Almanlar Smolensk'teyken NKVD'nin gelecek hali yok. Ama nedendir bilmem bir türlü

cesaret edemedim. Bugünlerde Smolensk'te nadir bulunan şeylerden biri de cesaret."

"Jelena'ya ne oldu?" dedim. "Yani tutuklandıktan sonra?"

"Vuruldu. Sovyet tarihinin o döneminde tutuklanmakla kafanın arkasına bir kurşun sıkılması eşanlamlı sayılırdı. Daha doğrusu bana öyle söylendi. Büyük nezaket gösterip postayla bir mektup gönderdiler – çoğu kişinin olup bitenden hiç haberi olmaz. O açıdan şanslı sayılırdım. Karım Ukrayna-Polonyalıydı. Sanırım sen hastaneye geldiğinde de Karpataltı bölgesinden olduğunu söylemiştim. Polonyalı olduğundan sözde beşinci kolon grubunun üyesiydi ve bu da onu yetkililerin gözünde şüpheli hale getirdi. Elbette suçlama yersizdi. Jelena harika bir doktordu ve kendini hastalarına adamıştı. Ama bu, yetkililerin onu, gizlice Rus hastalarını zehirlemekle suçlamasından alıkoymadı. Beni de dahil etmesi için ona işkence ettiklerinden eminim. Ama hâlâ burada olduğuma göre demek ki onlara duymak istediklerini söylemedi. Şimdi Rusya'dan gidip onunla birlikte Polonya'ya yerleşmediğim için kendimi suçluyorum. Gitsek belki hayatta olurdu. Bu, milyonlarca kişi için de geçerli. Özellikle Yahudiler ve Polonyalılar için. 1920 savaşından beri Alman idaresinde Yahudi olmakla Bolşevik idaresinde Polonyalı olmanın bir farkı yok. Bu tarihi bir yara ama her zamanki gibi, bu yaralar çok derin. Ruslar kaybetti. Varşova dışında General Pilsudski komutasındaki Polonyalılar, Mareşal Tuhaçevski komutasındaki Rusları mağlup etti – buna Vistül'deki mucize denmişti. Bu yenilgi yüzünden

Stalin Tuhaçevski'yi, o da Stalin'i suçladı. İkisi birbirini hiç sevmediğinden Tuhaçevski'nin o kadar süre hayatta kalabilmesi çok şaşırtıcı. Ama 1937'de tutuklanıp karısı ve iki kardeşiyle kurşuna dizildi. Sanırım üç kız kardeşiyle bir kızı da toplama kampına gönderildi. O yüzden kızımla ben hâlâ burada olduğumuzdan kendimizi talihli addedebiliriz. Sana bu sokağın adının Gudonow Caddesi olduğunu söylemiştim. Savaştan önceki adı Tuhaçevski Caddesiydi. Sadece bu adın verildiği sokakta yaşamak bile şüphe kaynağı olabiliyor. Abarttığımı zannediyorsun ama abartmıyorum. Bundan çok daha basit şeyler yüzünden tutuklanan insanlar biliyorum."

"Ben de Hitler'i kötü zannederdim."

Batov gülümsedi. "Hitler cehennemdeki zebanilerden biriyken Stalin şeytanın ta kendisidir."

Bir kadeh daha içip biraz ekmekle turşu yedik – Batov bu turşulara *zakuski* diyordu. Çok geçmeden biten ilk şişeyi masanın bacağının kenarına koydu.

"Rusya'da masadaki boş şişe kötüye alamettir," dedi. "Tuhaçevski Caddesinde otururken böyle bir riski göze alamam. Dairemde *faşisti* olması yeterince kötü zaten. Temizlikçi kadın binada bir Hans görürse üç kez istavroz çıkarıp binanın lanetlendiğini varsayar. Siz *germanet*'ler hakkında hastanedeki çoğu kişi de böyle düşünüyor. Garip ama çoğu Rus'un gözünde Almanlarla Polonyalıların bir farkı yok. Sanırım kimi Polonya topraklarının Almanlara sonra Polonyalılara ve yine Almanlara ait olması yüzünden."

"Evet," dedim. "Doğu Prusya."

"Bir Rus için bu biraz fazla karışık. En güzeli hepinizden nefret etmek. Az ve öz."

"Aslında Smolensk'e gelmemin nedeni Polonyalılar," dedim. Batov'a, Katyn Ormanını ve kazıya başlamak için toprağın ısınmasını beklediğimizi anlattım.

Batov sık, Stalin'inkine benzeyen bıyığını elinin içiyle sıvazladı; bir şey demese de koyu ve gölgeli gözleri, sanırım, çoğu kendine hitap eden sorularla dolu gibiydi. Yüzü cılız, burnu kibirli ve bıyıkları Smolensk'teki tüm binalarda bulunan kötü kokulardan burun deliklerini korumak için tasarlanmış gibiydi, muhtemelen sadece koku da değil: Devlet despotluğunun ürünü tüm söz ve fikirler de en az lağım kadar kötü kokardı. Bir an sanki utanıyormuş gibi başını eğdi.

"Tüm bunlara rağmen ülkemi sevdiğimi bilmelisiniz, Herr Günther," dedi. "Hem de çok. Rusya'yı çok seviyorum. Müziği, edebiyatı, sanatı, balesi – evet, baleyi çok severim. Kızım da çok sever. En büyük dileği Anna Pavlova gibi büyük bir balerin olup Paris'te, Ölen *Kuğu Kuşu*'nda dans etmek. Ama hakikati daha çok severim. Evet, Rusya'da olsa bile. Ve zulümden de nefret ederim."

Bana bir şey söylemek üzere olduğunu sezdiğimden iki sigara yakıp birini konuşmadan ona verdim, ikinci şişeyi de açarak kadehleri doldurdum.

"Mesleğe başlarken hemşerilerime yardım edeceğime yemin ettim," dedi. "Ama bu son zamanlarda gittikçe güçleşiyor. Smolensk'teki vaziyet rezalet, ki bunu sen de biliyorsun. Gözlerin

görüyor ve aptal biri değilsin. Ama siz buraya Almanca sokak isimleriniz ve Ari üstünlüğünüzle gelmeden önce de durum daha iyi değildi. Wagner büyük bir bestecidir ama Çaykovski ya da Musorgksi'den daha mı iyidir? Zannetmem. Rusya'da hiçbir medeni ülkenin diğerine karşı yapmaması gereken şeyler yapıldı. Sadece siz değil, Ruslar tarafından da. Bunlardan biri de şu Polonyalıların başına gelen."

"Burada olduğunu bilmesem kendi kendime konuştuğumu zannederdim, Dr. Batov."

"Belki de o yüzden bunları sana rahatça anlatabildim," dedi. "İlk tanıştığımızda giydiğin üniformaya rağmen iyi biri olmaya çabaladığını fark ettim. Tuhaftır, geçen sefer gelenin farklı biri olduğuna yemin edebilirim."

"Durum değişti," dedim. "Ama uzun hikâye. Başka vakte kalsın."

"İyi bir adamsın demiyorum, Yüzbaşı Günther – hâlâ yüzbaşısın, değil mi?"

Başımı salladım.

"Hayır, iyi bir adam değilsin. Günümüzde hiçbirimiz bunu iddia edemeyiz. Sanırım hayatta kalabilmek için hepimiz taviz veriyoruz. Karım tutuklandığında yetkililer bana, ona verilen cezanın adil olduğunu ve bunu kabul ettiğimi gösteren bir kâğıt imzalattı. İmzalamak istemesem de imzaladım. Kendime Jelena'nın da bunu isteyeceğini söyledim ama asıl nedeni imzalamazsam beni de tutuklayacak olmalarıydı. İkimizin de ölmesinin bir manası var mıydı? Zannetmem. Yine de..."

Gülümseyip bembeyaz dişlerini sergiledikten sonra tekrar düşünceli, kafası meşgul haline dön-

dü ama bu sefer asıl amacı gözünde biriken gözyaşlarına engel olabilmekti; gözlerini kırptıktan sonra ona doldurduğum içkiyi kafaya dikti.

Nezaket gereği başımı çevirip sandalyesinin üzerine yığdığı kitaplara baktım. Tümü okunmuşa benzese de acaba birinin bile içinde, benim gibi onun da bildiği asıl gerçeğe yer verilmiş midir diye merak ettim: Yani başınıza gelebilecek en kötü şey ölümdür – bunun ardından hiçbir şeyin, özellikle diğerlerinin sizin hakkınızda söyleyecekleri şeylerin hiçbir hükmü kalmaz; nefes aldığınız müddetçe bulaştığınız her türde pislikten sıyrılmak için bir şansınız vardır; en azından olur da dua edersem, dua edeceğim tek şey bu olurdu.

Batov elinin tersiyle bıyığını sildi. "Uzun süredir böyle votka içmemiştim," dedi. "Açıkçası param yoktu. Almanlar gelmeden önce bile halimiz içler acısıydı. Düzelecekmişe de benzemiyor. En azından benim açımdan."

"Zaten bu yüzden içmiyor muyuz? Bu tür şeyleri unutmak için. Hayat berbat ve alternatifi daha beter. En azından bana öyle görünüyor. Karanlığın içindeyim ama perdenin ötesi daha da karanlık ve bu da beni korkutuyor."

"Şimdi bir Rus gibi konuştun. Votka yüzünden olmalı, Yüzbaşı Günther. Dediğin çok doğru ve tüm Rusların içmesinin nedeni de bu. Yaşıyormuş gibi yapıyoruz çünkü ölüm bizim başa çıkamayacağımızdan daha gerçek. Bu da bana bir hikâyeyi hatırlattı – daha doğrusu *yorsh* içmekle ilgili bir taneyi. O şey öldürücü. Kendileri öldürücü olanlar için bile. Belki de unutmaları gereken çok şey olduğundan en çok onlar içiyorlar.

Mayıs 1940'da iki üst düzey NKVD subayı mavi şapkalı bir erbaşın kullandığı bir Zis'le hastaneye getirildi. Önemli kişilerdi, sahip oldukları güçten ötürü –ölümün ve yaşamın gücü– tedaviyle benim ilgilenmemi istediler. İstediler dedim ama aslında mavi şapkalı erbaş kafama bir tabanca dayayıp bana eğer onlar ölürse hastaneye gelip beni de öldüreceğini söyledi. Şaka yapmıyorum, gerçekten de tabancayı kafama dayadı. Hatta iki subayın kamyondan indirilmesine yardım etmeye de zorladı, ki hayatım boyunca bunu unutmayacağım. Kamyonun arka kapısını açtığımda iki adamın da ağır yaralı olduğunu zannettim çünkü kamyonun zemini kanla kaplıydı. Ama kan onlara ait değildi. iki NKVD de yaralı değil, körkütük sarhoştu. Erbaş da ayık sayılmazdı. Tümü birkaç gündür *yorsh* içiyordu ve iki subay alkolden zehirlenmişti. Ayrıca kamyonun zemininde birkaç deri önlük ve adamları dışarı taşırken yere düşerek açılan bir çanta gördüm: İçi otomatik tabancayla doluydu."

"Adamların isimlerini hatırlıyor musun?"

"Evet. Biri Binbaşı Vasiliy Mihayloviç Blohin ve diğeri de Teğmen Rudakov'du – Arkadi Rudakov. Erbaşınkini hatırlamıyorum. Ama ne olduklarını anlar anlamaz kim olduklarının hiçbir önemi kalmadı. Böyleleri görüp görebileceğin en korkunç kişiler yani devlet destekli psikopatlardır. Rusya'daki herkes bu tipleri bilir: Çoğu insandan farklı olarak bu NKVD'ler kim ya da ne hakkında nasıl konuştuğunu umursamaz. Devamlı yaptıklarından mıdır nedir, onlar için bir önemi kalmamış gibi sürekli olarak seni vurmakla tehdit

ederler. Bu adamlar silahı, benim stetoskobu kullandığım gibi kullanır. Sabah uyandığında daha kaşınmadan ellerini silaha uzatırlar. Biz karıncaya basarken nasıl umursamıyorsak onlar da birini vururken umursamaz.

"Bir pireyi birkaç bin kat büyütürsen bu adamların neye benzediğine dair bir fikir elde edebilirsin. Çirkin, kanla şişmiş, ince bacaklı, kıllı ve şişko gövdeli. Birini ezdiğinde vücudundan o kadar çok kan çıkar ki kırmızıdan başka bir şey göremezsin. Ya üniformalarına ne demeli: Mavi şapka, çifte TT koltuk altı silah kılıfları ve *gymnasterka* ceketleri üzerindeki Şeref Madalyaları – 1937 ve 1938'deki hizmetleri karşılığında bu madalyalar Stalin tarafından verilmişti. Diğer bir deyişle bu adamlardan biri pekâlâ benim karımı vuran kişi olabilir.

"Bir an için kaderin bu adamları benim ellerime teslim ettiğini düşünüp nihayet adaletin tecelli etmesi ihtimali karşısında Hipokrat yeminimin tüm önemini yitirdiğini hissettim. Gerçekten de ikisini de öldürmeyi düşündüm. Benim gibi bir doktor için hiç de zor olmaz – kalbe potasyum enjekte edersen hiç kimse şüphelenmez. Hatta bir ara teğmen kendine gelip üzerinde durduğu sedyeden doğrulmaya çalışıp düştü ve kafasının arkası yere çarpınca kafatası çatladı. Kendime ikisini de öldürerek dünyaya bir iyilik yapacağımı söyledim. Bir çift kudurmuş köpeği uyutmaktan farkı yoktu. Onun yerine sıvı takviyesi, dekstroz solüsyonları, tiamin ve oksijen isteyip ikisini de iyileştirmeye koyuldum." Durup kaşlarını çattı. "Neden böyle yaptım? İyi biri olduğum için mi?

Yoksa Hamlet'in dediği gibi ahlak korkaklığın bir türevi midir? Bunun cevabını bilmiyorum. Onları tedavi ettim. Ardından onları da diğer herkes gibi tedaviye devam ettim. Şimdi düşününce bana çok garip geliyor.

"Zamanla neler yaptıklarını daha iyi öğrendim. Binbaşı sayıklarken bana görevlerini ve neden sarhoş olduklarını anlattı. Gnezdovo İstasyonu yakınlarında ifa ettikleri özel bir görevi kutluyorlardı. Sanırım bir Almana 'özel görevin' ne olduğunu açıklamama hacet yok. Edebi kelamı siz Almanlar da iyi bilirsiniz, değil mi? Binlerce kişiyi öldürmek istediğinde sanki temizlik işiymiş gibi davranırsın. Üstelik anlattıkları bu civardaki bir dedikoduyla örtüşüyor: Vitebsk yolu birkaç gün kapatılmış ve demiryolunda vagonlar dolusu adam görülmüştü. O tarihte bunların Polonyalı olduğundan haberim yoktu ve ancak daha sonra vagonlar dolusu Polonyalının sistemli şekilde tasfiye edildiğini öğrendim."

"Sana bunu da söyledi mi?" diye sordum.

"Evet, binbaşı her şeyi anlattı. Diğeri –kafatası çatlayan–toparlanamadı ama binbaşı aralıklarla anlatmaya devam etti. Şansıma bana anlattığı hiçbir şeyi hatırlamadı ve elbette ben de ona hiçbir şey söylemedim. Tuhaftır, bundan şimdiye kadar kimseye bahsetmemiştim. Nihayetinde dünyanın bu bölgesinde SS'in öldürdüğü Yahudilerle dolu bir sürü toplu mezar var. Sanırım senin hükümetin bu hadiseyi Sovyet aleyhtarı bir propaganda olarak kullanmak istiyor."

"Aynen düşündüğün gibi, Dr. Batov. Kendi marifetleri toplu mezarları görmezden gelip yüzlerce

Polonyalı subayın cesedini çıkararak dehşet saçmak istiyorlar."

"O zaman Dr. Goebbels bizi küçük düşürmek için umduğundan bile büyük bir fırsat ele geçirmiş olabilir. Yüzlerce az kalır. Katyn Ormanında gömülü en az dört bin Polonyalı subay var. Eğer Binbaşı Blohin'in sayıklarken bana söylediklerinin yarısı doğruysa Katyn sadece buzdağının tepesi. Harkov, Mednoe ve Kalinin gibi uzak bölgelerde kaç Polonyalının gömülü olduğunu Tanrı bilir."

"Bu nefretin nedeni ne?" diye sordum. "Sadece 1920'deki yenilgi mi?"

Batov omuz silkti. "Sadece o değil galiba. Sanırım Stalin Polonyalıların Finliler gibi davranıp Almanlara katılmasından korktu. Dediğim gibi Rusların gözünde Almanlarla Polonyalıların bir farkı yoktur. NKVD'nin altmış bin Estonyalı, Letonyalı ve Litvanyalıyı öldürmesinin nedeni de budur. Sanırım onları öldürerek sonunda onların bizi öldürmesine engel olmaya çalıştılar."

"Stalin matematiği," dedim. "Matematiği hiç sevmedim zaten. Rusya'ya gelene kadar ne denli sevmediğimi de unutmuşum." Başımı iki yana salladım. "Bir Alman olduğum halde insanların neler yapabildiğini aklım almıyor."

"Almanya'da anlaması zor olsa da Rusya'da öyle değil. Sanırım biz Ruslar devletimizin sizinkinden bin beter olduğunu düşünmeye meyilliyiz. Ama bunda da haksız sayılmayız. 1917'dan sonra Bolşeviklerle Çeka vardı. Ondan önce de Çar'la Çeka vardı. II. Nicholas'ın nasıl bir zorba olduğu genelde unutulur. En az bir milyon Rus

onun kurbanı oldu. Gördüğün üzere biz kendi devletimiz tarafından öldürülmeye alışkınız. Siz Hitler ve Gestapo'yla alt tarafı 1933'ten beri uğraşıyorsunuz. Ayrıca Polonyalıların başına gelenleri ispat etmek çok kolay değil mi? Tek yapmanız gereken Katyn Ormanını kazmak."

Omuz silktim. "Ama bunu yapsak bile pek çok kişi o insanları Almanların öldürdüğünü iddia edebilir. Bence Goebbels boşa vakit harcıyor ama bunu ona söylemeyi aklımdan bile geçirmem. Amerikalılar ve İngilizler, Joe Amca'ya o kadar çok bel bağladılar ki artık ondan yüz çeviremezler. Tüm dünyanın önünde zaten bildikleri şeyin ispat edilmesi çok küçük düşürücü olacaktır – yani Bolşeviklerin de en az Naziler kadar kötü olduğu. Utanç verici ama bir şeyi değiştireceğini zannetmiyorum."

Batov bir süre konuşmadı. Sanki duyamadığım bir şeyi dinliyormuş gibi gözleri bir yana kaydı – bir komşu ya da belki de dairede birisi vardı. Ama derin bir nefes alıp ellerini kavuşturunca –öyle sıkı kavradı ki boğumları beyazladı– bana önemli bir şey söylemek için kendini hazırladığını anladım.

"O Polonyalıları öldürenlerin NKVD olduğunu kesin olarak ispatlamama ne dersin? Binbaşı Blohin ve askerlerinin Smolensk ve Katyn Ormanında yaptıklarına dair elimde bir delil olduğunu söylersem, buna ne dersin, Alman dostum?"

"Sanırım o zaman durum değişebilir." Durup bir sigara yaktıktan sonra paketi masanın üzerinden Batov'a ittim. "Ama kimin için?"

"Yani demek istediğim benim ve kızım için değişir mi?"

"Parayı kastediyorsan sana para verebilirim. Hatta vereceğim yetmezse daha fazlasını bulabilirim."

"Hayır, paranız işe yaramaz. Bizimki de öyle. Smolensk'te parayla satın alacak bir şey yok. En çok ihtiyacım olan şeyi yani benim ve kızım için bir geleceği satın alamayacağım kesin. Burada bize hayat yok. Kızıl Ordu Smolensk'i geri aldığında –ki gücenme ama alacakları kesin– bu şehirde terör estirecekler. NKVD Almanlarla işbirliği yapanları bulmak için yeni bir cadı avı başlatacak. Benim gibi daha önce sorgulanmış, karısı casus ve yıkıcı olan birisi doğrudan şüphelidir zaten. O olmasa bile Alman askerleriyle dolu bir hastanedeyim – ki bu da düşmana yardım ve yataklıktır, bu kadar basit. Bence ilk vurulacaklardan biri olurum. Muhtemelen kızım da öyle. Bu savaşı atlatma şansım yerdeki karıncadan az."

"Kızın kaç yaşında?"

"On beş. Hayatta kalmamızın tek yolu Almanları bizi alıp Almanya'ya götürmeye ikna etmek – ne diyordunuz buna?"

"Zeplin gönüllüsü."

Batov başını salladı.

"İspat edebilir misin?"

Tekrar başını salladı. "Delilim var. Neredeyse şüpheli görünecek kadar sağlam bir delil. Kimse hiçbir şekilde çürütemez. *Enyoperovezhempe geraenka*."

Pencereden dışarı baktı. "Kar durmuş," dedi. "Yürüyerek gidebiliriz. Hastane uzak değil. Ben her gün yürüyerek gidiyorum. Ama siz Almanlar yürümeyi pek sevmiyorsunuz. Başka birinin ül-

kesini olabildiğince süratli ve çok araçla işgal ediyorsunuz. Almanya'da arabalar ve otoyollar var. Evet, onları görmeyi çok isterim. İnsanlar bir yerden diğerine hızlı gitmek istiyorsa Almanya'dan daha iyi bir yer bulamazlar sanırım. Rusya'da kimse bir yere giderken acele etmez. Ne manası olacak ki? Gideceği yerin de bulunduğu yer kadar berbat olduğunu herkes bilir." Sırıttı. "Arabanı süremeyecek kadar sarhoş musun?"

"Güzel bir kızla ilgilenemeyecek kadar sarhoşum ama şimdiye kadar araba süremeyecek kadar sarhoş olmadım. Hele Rusya'da hiç. Birine ya da bir şeye çarparsam pek umurumda olmaz. Ben Almanım değil mi? O yüzden boş ver. Yüzüme temiz hava vurdu mu hemen ayılırım."

"Yine tam bir Rus gibi konuştun. Rusya'da temiz hava çok. İhtiyacımız olandan bile fazla."

"Bu yüzden geldik zaten," dedim. "En azından Hitler'e göre. Nefes alacak bir yere ihtiyacımız vardı. O iki Alman askerini de bu sabah o yüzden astık. Bunların tümü hâkim ırkın yaşam alanını genişletme planının parçaları." Güldüm. "Kafayı bulmuşum. O yüzden dediklerim böyle gülünç geliyor."

Daireden ayrılıp arabamla hastaneye gittik. Yeni yağan kar, yoldaki delik ve tümseklere rağmen sürerken bir zorluk yaşamadım; sanki Berlin'den uçakla zıplayarak geliyor gibiydim.

"Sana Teğmen Rudakov'dan, sarhoşken nasıl yere düşüp kafatasını çatlattığından bahsetmiştim, hatırlıyor musun?" diye sordu Batov.

"Evet." Yolun ortasındaki atla yük arabasına çarpmamak için direksiyonu kırdım. "Rudokov'un nasıl hissettiğini anlamaya başlıyorum."

"Teğmenin kafatasında çatlak var. Kafatasını tedavi etsem de beynini edemedim. Beyin üzerindeki baskı hemorajiye neden olup hassas dokulara zarar vermiş – genelde konuşmayla ilgili olanlara. Zaten tükettiği aşırı alkolün sistemine verdiği zarardan kurtulması da çok zordu. Çoğunlukla bir sebzeden farkı yok. Ama arada bir aklı başına geldiğinden epey zeki bir sebze olduğunu söyleyebilirim."

"Tanrım, Batov, yoksa adam hâlâ sağ ve şu an hastanede mi?"

"Elbette orada. Burası onun memleketi. Ona Smolensk Devlet Tıp Akademisi'nden daha iyi nerede bakarlar?"

Tekerlekli sandalyedeki adam beş bin kişinin öldürülmesine yardım etmiş birine benzemiyordu ama bizzat öğrendiğim üzere çok azı benzerdi. SS polis taburlarında yüzleri Handel koro çocuklarına benzeyip sesleri ağaçlardaki kuşları bile büyüleyecek kadar güzel olanlar vardı. Bazen cinayetin gerçekleşmesi için canilerin yüzünün gülmesi gerekir.

Arkadi Rudakov'un kulakları normal, alnı dik ve piyano kadardı, gözleri ve burnu asimetrikti ve üzerinde hiçbir dövme olmayan kollarının uzunluğu herkesinki gibiydi; hatta vahşi ya da ilkel bir manzara arz edecek şekilde salya da akıtmıyordu ve Batov'un kanla şişmiş iri pire tasvirinin ardından karşımda yakışıklı, otuzlu yaşlarında, gür siyah saçlı, güler yüzlü, feminen ağızlı, küçük elli ve sıcak kahverengi gözlü bir adam görünce neredeyse hüsrana uğradım. Terzi ya da fırıncıya

benziyordu – insanları öldürmek yerine onlarla arası iyi olan birine.

Rudakov'un sesi de benzer şekilde farklıydı. Birkaç saniyede bir hep aynı şeyi söylüyordu: "*U me-nya vsyo v po-ryadke, spasiha. U me-nya vsyo v po-ryadke, spasiha.*" Sesi sanki göğsü erkek sesi çıkarmasına yetecek kadar havayla dolamıyor ya da birisi onu boğmaya çalışıyor gibiydi ve çizgi filmlerdeki sesleri andırıyordu.

"Sürekli ne diyor böyle?" diye sordum Batov'a.

"Her şey yolunda, teşekkürler diyor," dedi Batov. "Ama yolunda olmadığı kesin. Bir daha düzelemeyecek ama o düzeleceğini zannediyor. NKVD'den subaylar gelip onu ziyaret ettiğinde bu cümleyle onlara cevap verdi ama çok geçmeden söyleyebileceği bundan fazla bir şey olmadığı anlaşıldı." Batov omuz silkti. "Tam Sovyet tarzı bir cevap. Rusya'da birisine bir şey sorduğunda hep bu cevabı alırsın çünkü kimin kulak misafiri olacağı bilinmez. Tabii ki farklı bir cevap vatanseverliğe aykırı algılanabilir. Ama taş kafa NKVD'ler bile bu adamda bir terslik olduğunu anladılar. Onu burada ve sağ bırakmalarının nedeni de bence bu çünkü onlara yönelik bir tehdit olmayacağına karar verdiler. Eğer konuşkan biri olduğunu görseler onu götürüp vururlardı."

"*U me-nya vsyo v po-ryadke spasiba.*"

Surat yaptım. "Neden endişelenmediklerini anlıyorum. Kusura bakmayın, Dr. Batov, ama bu adamın nasıl şahitlik yapacağını anlamadım. Propaganda Bakanı'nı ikna edebileceğini hiç zannetmem."

"Dediğim gibi kimi zaman aklı başına geliyor," dedi Batov. "Sanki zihninde bir pencere açılıp temiz hava ve ışık içeri doluyor. O vakte denk getirince onunla konuşmak mümkün. Zaten Katyn Ormanındaki katliamdan bana öyle bir dönemde bahsetti: İlginçtir, asıl rakamları hatırlıyor. Mesela öldürülen Polonyalılar arasında bir amiral, iki general, yirmi dört albay, yetmiş dokuz yarbay, iki yüz elli sekiz binbaşı, altı yüz elli dört yüzbaşı, on yedi deniz yüzbaşısı, üç bin beş yüz çavuş ve yedi ordu rahibi olduğunu söyledi – toplam sayı dört bin yüz seksen üç ediyor. Beş bin mi demiştim? Hayır, dört binin biraz üzerinde. Ama aklının başına geldiği bu dönemler uzun sürmüyor, söyledikleri yüzünden ikimizin ve hastanedeki diğer pek çok kişinin emniyeti için onu kilitli bir odada tutuyorum. Bu sırrı bilen bir veya iki hemşire var, ki onlara da güvenirim."

Hastanenin en üst katındaki müstakil bir odadaydık. Bir yatak, kollu bir sandalye ve radyo vardı – duyularını yitirmiş bir adamın ihtiyaç duyacağı her şey. Duvarda Stalin'in resmi olması Smolensk Muharebesi'nden beri bu odaya giren ilk Alman olduğumu anlamama yetti. Kendisine saygısı olan bir Alman o resmi parça parça ederdi, ki sanırım o yüzden görmezden geldim.

"*U me-nya vsyo v po-ryadke spasiba.*"

Batov hastasına şefkatle bakıp üzerine doğru eğilerek elinin tersiyle yanağını okşadı.

"*Kak skazhesh*," dedi Rudakov'a usulca. "*Kak skazhesh, Ti khoroshi drug.*"

"Artık onu öldürmek istemiyorsun belli ki," dedim.

"Ben mi?" Batov omuz silkti. "Artık ne faydası var ki? Şuna bak. Çocuk öldürmekten farksız olur."

"Doktor eğer Berlin'de okumuş olsaydın bunun kötü bir fikir olmadığını öğrenirdin." Bir sigara yaktım. "Tanıdığım bazı çocuklar felaketti." Hastanın gözü hipnozcunun saatiymiş gibi kibritin alevine takıldı. Denemek için kibriti sağa sola hareket ettirdikten sonra sırf numara yapıp yapmadığını anlamak için alnına attım. Eğer numara yapıyorsa göbek adı Stanislavski olmalıydı.

"*Blagodaryu*," diye mırıldandı hasta.

"*Nyezachto*." Sigarayı ağzıma koyup tüttürmeye başladım. "Aklının ne zaman başına geleceğini kestirebiliyor musun?"

"Maalesef hayır. Belki terapatik kimyasal şokla geçici olarak kendine getirebilirim – eğer bulabilirsem metilamfetamin ya da tiyopental işe yarayabilir. Ama bunun zihninde ne tür kalıcı etkileri olacağını kestiremeyiz."

"Bundan bakanlığa hiç bahsetmeyelim," dedim. "NKVD teğmeninin sağlığıyla ilgilenecekleri pek zannetmiyorum."

"Bence de."

"Aklı başına geldiğinde onu sorgularken filme alabiliriz," dedim düşünceli düşünceli. "Ama kayda değer bir şey olacağına ihtimal vermem." Başımı iki yana salladım. "Ayrıca emrinde çalıştığım hâkimler ne dediğinden haberi olan türde şahitleri sever. Bu adamın öyle olduğundan şüpheliyim."

Batov benim şüpheciliğimden rahatsız olmuşa benziyordu.

"Adamı kullanamayız demiyorum," diye ekledim. "Ama rakiplerimiz onun geri zekâlı ve kendisine söylenen her şeyi tekrar eden biri olduğunu söyleyebilir."

"Ben delilim var dedim," dedi Batov. "Delilin o olduğunu söylemedim ki. Rudakov sadece pastanın üzerindeki vişne. Asıl delil başka bir şey."

"Dinliyorum."

"*Ya-veh paryatkeh, spasiha.*"

"Rudakov buraya getirildiğinde yanında torbalar vardı," dedi Batov. "Torbalarda bir kayıt defteriyle bir FED –bir fotoğraf makinesi– bulunuyordu ve makinedeki film doluydu. Tahmin edeceğin gibi defterde de yaklaşık dört bin isim vardı." Bir süre durup yeni bilgiyi sindirmemi bekledi.

"Anladım."

"Rudakov'un buraya yatırılmasından bir süre sonra filmleri tab ettirdim. NKVD sanki bir av seyahati ya da safarideymiş gibi resim de çekmişti. Yaptıkları şeyden gurur duyuyor gibi Polonyalıları vururken resimlerini çektirmişler. Bilekleri tellerle bağlı askerler bir hendeğin kıyısında diz çökmüş dururken Rudakov ve arkadaşları onları kafasının arkasından vuruyor." Batov üzüntüyle baktı. "Birisinin böyle bir şeyle övünüyor olması akıl alır gibi değil, ama yapmışlar."

"SS de bu tür şeyler yapıyor," dedim. "Sadece NKVD'ye has bir durum değil."

"Hem defter hem de resimler elimde. Katyn Ormanında cereyan edenlere dair bundan daha iyi deliller bulamazsın. Alman hâkimlerin yüksek standartlarına göre bile."

"Anlaşılan mavi şapkalar bayram eğlencesi yapmışlar. Resimleri ve defteri görebilir miyim?"

Batov isteksiz göründü. "Şimdi sadece bir resim gösterebilirim," dedi. "Onu burada Arkadi'nin yanında tutup arada bir göstererek hafızasını canlandırmaya çalışıyorum."

Dr. Batov, Stalin'in resmini kaldırıp 201x297 mm ebatlarında siyah beyaz bir fotoğrafı duvardan aldı.

"Tahmin edeceğin nedenlerden dolayı saklıyordum," deyip resmi bana verdi.

Fotoğrafta üç NKVD subayı fotoğraf çektirmeye hazırlanıyordu. Çapraz palaskalı geleneksel *gymnasterka* ceketleri, binici pantolonları ve çizme giyiyorlardı; adamın biri hasır bir sandalyeye bir diğeri de sandalyenin koluna oturmuştu. Rudakov da yanlarında oturuyordu; tümü sağ ellerinde tutukları Nagant altıpatlarları yukarı kaldırmıştı ve sol elleriyle de aynı garip işareti –sanırım boynuz işareti– yapıyorlardı. Arkalarındaki bina şu anda 537. Muhabere Alayı'nın bulunduğu Dinyeper Şatosu'ydu.

"Ortadaki adam Blohin," dedi Batov. "Sana bahsettiğim kör kütük sarhoş binbaşı. Sandalyenin koluna oturan mavi şapkalı erbaş da onları hastaneye getiren kişi."

"Elleriyle yaptıkları işaretin manası ne?" diye sordum.

"Herhalde mason işareti," dedi Batov. "Emin değilim. NKVD'nin çoğunun mason olduğunu duymuştum – günümüzde bile Rusya'daki çoğu kişi öyledir ama emin değilim."

"Makaradaki diğer resimlerde böyle mi? Yani diğerlerinde ne var?"

"Blohin'le Rudakov tarafından vurulan Polonya subayları. Ceset yığınları. Üçü içerken. Yine vurulanlar. Kalanlar yani diğer resimlerle defter emniyetli bir yerde. Kızımla birlikte Berlin'e seyahat belgelerimizi alır almaz her şeyi sana teslim edeceğim. Söz veriyorum. Şunu bil, Yüzbaşı Günther, güvenmediğim sen değilsin, Almanlar."

"Bunu söylemen büyük incelik."

"Sanırım tüm bunları üstlerinle konuşman gerekecek," dedi Batov. Yatağın kenarına oturup iç çekerek alnını sildi. "Sarhoş olmuşum."

"Hiç belli olmuyor." Sırıttım. "*Brewski* almaya çalışırken pazar yerinde bana denk geldiğinde söylediklerinde çok haklıydın. Zeki bir adama göre çok aptalca şeyler yapıyorum. Tahminimce bu duygusal ortamı önceden planladın, Dr. Batov. Belki partizanlar hayalarımı kesmedi ama çok uzun romanlarınızdan birindeki sarhoş bir Kazak'mışım gibi göğsüme dövme yapabilmek için beni evine götürdün. Ama seni suçlamıyorum. Suçlamak vicdanı benden daha temiz olan kişilere hastır. Ama rolünü fazla abartılı oynama, doktor. Seyirciler bundan hoşlanmaz. Stanislavski'nin rol kitabında ilk ders olabildiğince samimi görünmeye çalışmaktır."

Batov bana bakıp sırıttı. "Haklısın, elbette. Votka ya da *brewski* satmıyor olabilirim ama pazara giden herkes gibi benim de satacak bir şeylerim var. Polonya istihbarat raporuyla hastaneye ilk kez geldiğinde bunu nereden almış olabileceğini anladım. Teğmenden sana o za-

man bahsetmek istesem de cesaret edemedim. Ardından sen gidince şansımı kaçırdığımı düşündüm. Ama bu öğleden sonra pazarda seni görünce her şey değişti. Tekrar Smolensk'e dönmenin inanılamayacak kadar büyük bir talih olduğunu anladım."

"Böyle düşünmekte çok haklısın."

"Pekâlâ, anlaştık mı?"

"Galiba. Ama biraz zaman alır. Sabırlı olman lazım."

"Ben Rus'um. Biz sabırlı doğarız."

"Öyle, öyle. Masada boş şişe bırakmaman gerektiği yazılı kitaptan mı geliyor bu da? O saçmalığa sen de benden fazla inanmıyorsun. Ama sana inanacağın, yürekten değil de omzumdaki tabanca kılıfından gelen bir şey söyleyeyim. Almanlara güvenmediğini söylediğinde ne yaptığını bildiğini ima ettin ama ben öyle olduğundan emin değilim. Sen bana Katyn Ormanında olanlara dair delilin bulunduğunu ben de hikâyene inanmaya hazır olduğumu söyledim. Ama dükkânın sahibi ben değilim. Sen benimle değil, şeytanla anlaşma yapıyorsun. Bunu unutma tamam mı? Bir kez bununla açığa çıkarsan artık seni koruyamam. Benim aksime Naziler hayal kırıklığına razı olacak türde adamlar değillerdir. Eğer bir an için bile onları oyaladığını düşünürlerse elleri hemen tabancalarına gider. Gestapo'nun senin kafana bir kurşun sıkması sizin gizli polisten daha zor olmaz. O noktada ben kendimi kurtarmaya bakarım. Genel olarak konuşursak en iyi yapabildiğim şey bu. Senin ve kızının bale dersi için fazladan yalvarmaya ne vaktim ne de isteğim var."

"Ben ne yaptığımı biliyorum," diye ısrar etti. "O riskleri ben de düşündüm. Hem de çok. Ama zaten kaybedecek bir şeyim yok."

"İnsanlar böyle söylediğinde ya onlara inanmam ya da her şeyi iyice düşünmediklerine hükmederim. Ama senin ne yaptığını gerçekten bildiğini varsayıyorum. Haklısın, hayatın haricinde kaybedecek bir şeyin yok. Peki, bunun şu an piyasadaki değeri ne? Benim örneğimde fazla para etmez, seninkinde ise sıfır. İkisinin arasındaysa bolca hatalı iyimserlik var ve çoğu da bana ait."

3

Pazartesi, 29 Mart 1943

"Cumartesi günkü infaz nasıldı?" diye sordu Feldmareşal Von Kluge. "Çavuşlar güzel öldü mü?"

"Sadece biri çavuştu, komutanım. Diğeri onbaşıydı."

"Evet, evet ama sorumu hâlâ cevaplamadın."

"İpin ucunda nefes alabilmek için çırpınan birinin pek güzel öleceğini zannetmiyorum, komutanım."

"Benimle dalga mı geçiyorsun? Demek istediğim bir Alman askerine yaraşır şekilde ölümü cesaretle karşıladılar mı? Nihayetinde bir mahkûmun her daim Alman ordusunu küçük düşürecek bir şeyler yapma ya da söyleme ihtimali vardır. Korkaklık benim gözümde suç işlemekten bile kötüdür. Son nefeslerini nasıl verdiler?"

"Yiğitçe öldüler, komutanım. Fakat ben onlar gibi cesaretimi koruyabildiğimi söylemem."

"Saçmalama, yüzbaşı. Senin cesaretinden bir an bile şüphe etmem. Senin gibi Demir Haç nişanı taşıyan herkes cesaretin manasını bilir. Bir Alman askeri kendisinden beklendiği şekilde ölümü nasıl karşılayacağını da bilmelidir."

Krasny Bor'da, feldmareşalin ofisindeydik. Von Kluge büyük bir sigarayla açılışı yapmıştı ve görüştüğümüz konunun niteliğine rağmen pantolonunda kırmızı çizgi ve boynunda Şövalye Haçı bulunan birisinin olabileceği kadar rahat görünüyordu. Rus soytarısı Dyakov ortalarda yoktu ama tuğla duvar üzerindeki ısıtma menfezlerinin yanında duran koca köpeğin onu arattığı söylenemezdi. Köpek hayalarını yalıyordu ki böyle bir yeteneği olduğundan ona imrendim. Muhtemelen Smolensk'teki en mutlu canlılardan biri oydu.

"Peki, son söz olarak bir şey söylediler mi?"

"Hayır. Ayrıca iki erbaşın ölümüyle ilgili de bir şey söylemediler," dedim. "Yazık oldu."

"Bu meseleyi sahra polisine bırak, Günther. Sana tavsiyem budur. Çok geçmeden gerçek suçluyu bulacaklarından eminim. Neden böyle kesin konuştuğumu bilmek ister misin? Çünkü kırk iki yıllık askeri tecrübem var. Bu zaman zarfında bu tür hadiselerin kendisini tekrarlamak gibi bir temayülü olduğunu öğrendim. İki kişinin boğazını kesen birinin, başkalarının boğazını da keseceği muhakkaktır."

"Benim engel olmaya çalıştığım da bu zaten. Bu bakımdan biraz hassas sayılırım."

"Evet, öyle olmalısın. Sembiyotik ve destekleyici olduğundan bahsetmiyorum bile. Askeri hukuk işbirlikçi değildir, yüzbaşı. Astlarımızla

anlaşma yapmayız. Mevcudiyetimiz, tartışmasız itaat ve güce bağlıdır, yenildiğimiz zaman bile kazanmış gibi görünmek için her zaman merhametsiz olmalıyız. Komuta yetkisi ancak yine kendisiyle meşrulaştırılabilir. Askeri otoritemiz senin teklif ettiğin gibi nahoş şekilde zedelenece-ğine yararlılık sunağında iki askeri daha kurban etmeyi tercih ederim. Sen buna anlaşma dedin. Berbat bir fikir. Bu savaşı ancak askerlerimiz kazanmanın tek bir yolu olduğunu idrak edip vazifelerinin icap ettiği şekilde amansızca, menfaat ve merhamet beklemeden savaşırlarsa kazanabiliriz."

Güzel bir konuşmaydı ve biraz farklı olsa da Hitler'in birkaç hafta önce feldmareşalle bu ofiste görüştüğünde buna benzer bir şeyler söylediğinden emindim. Amansızca, menfaat ve merhamet beklemeden savaşmak edebiyatı Hitler'in ağzından çıkmış gibi duruyordu.

"Aa, bu arada, yüzbaşı," dedi Von Kluge konuyu değiştirerek. "Bu sabah köpeği dolaştırmaya çıkardığımda havadaki değişimin kokusunu aldı. Biliyorum çünkü onu çıkarır çıkarmaz sanki tavşan peşindeymiş gibi yeri eşelemeye başladı. Geçen yılın sonbaharından beri böyle bir şey yapmıyordu. Başka bir değişiklik fark ettiğimi söyleyemem sonuçta köpek değilim. Bu tür şeyler bir köpeğin dikkatinden kaçmaz."

Durup sigarasından bir nefes çekti.

"Demek istediğim Smolensk toprağı ısınıyor, Günther. İlkbahar kapıda. Eğer köpek kazabiliyorsa sen de kazabilirsin."

"Hemen başlıyorum."

"Lütfen. Tüm bu meseleden ne kadar rahatsız olduğumu anlatamam. Özellikle de Propaganda Bakanı beni sinir ediyor. Bu soruşturmanın bir an önce başlayıp bitmesini yürekten temenni ediyorum – böylece gözlerimizi bu karanlık bölgenin talihsiz geçmişinden çevirip geleceğe ve kendisini toparlamaya başlayan Kızıl Ordu'yla nasıl savaşacağımıza bakabiliriz. Doğruyu söylemem gerekirse yüzbaşı bu savaşı kazanmak için elimdeki tüm imkânları seferber etmem gerekecek. O yüzden düşman öldürmek haricindeki bir iş için askerlerimi, hele ki subaylarımı meşgul etmeyi göze alamam. O yüzden kazılar başladığında Savaş Suçları Dairesinin sadece Rus savaş esirlerini kullanmasını istiyorum. Bence en münasibi bu. Bolşeviklerin bıraktığı ölülerin mezarlarını Alman askerlerine kazdırmak, onları küçük düşürmekten başka bir şey değil. Von Schlabrendorff sana yardım edecek. Dyakov da öyle. Kendisi Hiwi Rus işçilerinin yönetimi hususunda tecrübelidir. Geçen ilkbaharda Dinyeper üzerindeki köprüyü Rus savaş esirlerine inşa ettirdik ve Dyakov kimin iyi işçi olduğunu anlıyor. Umarım bazıları hâlâ yaşıyordur. Belki gördüğün zaman bunu Hâkim Conrad'a da söylersin."

"Emredersiniz, komutanım."

"Dünyanın bunu zerre kadar dert edeceğini zannetmem. Eğer bakan sırf Ruslar birkaç Polonyalı öldürdü diye müttefiklerin birbirine düşeceğini zannediyorsa hayal dünyasında yaşıyordur."

"Muhtemelen birkaç taneden fazla, komutanım. Kaynaklarım en az dört bin olduğunu söylüyor."

"Peki, 1939'da Polonyalıların öldürdüğü etnik Almanlara ne demeli? Benim de memleketim olan Posen'de Polonyalılar –özellikle Polonya askerleri– barbar gibi davrandılar. Alman aileler tümden katledildi. Kadınlara tecavüz edildi, erkekler işkence edilip öldürüldü. Sırf Posen'de Polonyalılar en az iki bin Almanı öldürdü. İki bin. Benim akrabalarımdan bazıları kaçarak canını zor kurtardı. Evim yağmalandı. Eğer bana inanmıyorsan senin Daire'nin Dışişleri Bakanlığına vermek için hazırladığı beyaz kitabı oku. Doğu Prusya'daki hiç kimse Polonyalıları umursamaz. Ben de öyle. Katyn Ormanını kazıp bütün Polonya ordusunu çıkarsan bile dönüp bakmam."

"Sizin Posenli olduğunuzu bilmiyordum."

"Artık biliyorsun." Von Kluge sigarasından bir nefes çekip elini salladı. "Benimle görüşmek istediğin başka bir mesele var mı?"

"Evet, komutanım var."

Von Kluge'ye Dr. Batov ve onun bize Sovyetlerin Katyn Ormanında binlerce Polonyalıyı öldürdüğüne dair inkâr edilemez deliller sunma teklifinden bahsettim.

"Tüm ölenlerin adının yazılı olduğu bir defter ve suçun işlenişi sırasında çekilmiş fotoğraflar elindeymiş. Tek sorun, NKVD, Smolensk'i geri aldığında onu ve kızını öldüreceğinden korkuyor."

"O konuda haksız sayılmaz. Kızıllar tekrar saldırırsa bu şehir kan gölüne dönecek. Senin Katyn Ormanı katliamın yanında piknik gibi kalacak. Aklı başında Rusların da bunun olacağını gördüğünden eminim."

"Aynen. Dr. Batov Berlin'de kendini çok daha emniyette hissedecektir, komutanım."

"Berlin'de mi?" Von Kluge güldü. "Ona ne şüphe. Berlin'e dönmeyi ben de çok isterim. Tiergarten'de biraz dolaştıktan sonra Adlon'da şampanya içmek ve Horcher'de akşam yemeğinin ardından operaya gitmek. Berlin yılın bu zamanı çok güzel olur. Adlon da öyle. Evet, şimdi Berlin'de olmak ne güzel olurdu."

"Kendisi, Hâkim Conrad'ın soruşturmasına yardımcı olmadan evvel, bu açıdan bir teminat vermemizi istiyor. Elindeki şeyler bizim yani Almanya'nın çok işine yarayabilir."

"Yani bu sevgili doktor delilleri sana ve Daire'ye mi teslim edecek?"

"Evet, öyle komutanım."

Von Kluge nefes verip ortalığı dumana boğduktan sonra sanki benden ve anlattıklarımdan bunalmış gibi başını iki yana salladı.

"Ben asıl seni merak ediyorum, Günther. Polis olmadan önce neydin? Araba falan mı satıyordun? Bana sürekli kabul etmem gerektiğini söylediğin anlaşmalar sunup duruyorsun. Önce, şu iki asker şimdi de bu Rus doktor. Bu şehirdeki herhangi biri –basitçe söylemek gerekirse vatanseverlik görevi olduğunu düşündüğünden dolayı doğruyu ortaya çıkarmak için– bir hiç uğruna bir şeyler yapmaya hazırdır, bilmiyor musun?

"Doktor Alman değil, komutanım. Bir Rus. Bu sebeple ne vatanseverlik ne görevden bahsedilebilir. O sadece kızını ve kendisini korumaya çalışan bir adam, hepsi bu. Şu anda Smolensk Devlet Tıp Akademisi'nde yaralı Alman askerlerini teda-

vi ediyor. Vatansever olsaydı diğerleri gibi kaçıp hasta ve yaralılarımızın bakımını bize bırakırdı. Yakalanırsa, sadece bu yaptıklarıyla bile ölüm cezası alacağı kesin. Bu hizmetinden ötürü ona yardım etmemiz gerekmez mi?"

"Bizimle işbirliği yaptığı için her İvan'a Alman vatandaşlığı vermeye kalkarsak bunun önünü alamayız. Ayrıca Alman ırkının saflığı nerede kaldı? Ben bu zırvaya inanmasam da Führer inanıyor."

"Komutanım bize işbirliğinden çok daha fazlasını öneriyor. Bize tüm dünyaya nasıl bir düşmanla savaştığımızı gösterme fırsatı sunuyor. Bu, bir tür mükâfatı gerektirmez mi? Üstelik General Vlasov'un Rus Kurtuluş Ordusu'na katılanlara zaten bu imkânı sunmadık mı? Sovyet mevzilerinin üzerine attığımız Smolensk Genelgesi'nde eğer bizim tarafımıza geçerlerse hepsine Alman üniforması giydirip daha iyi bir hayat sunacağımızı söylemedik mi?"

"Açık konuşacağım, Yüzbaşı Günther, Führer bu zeplin gönüllülerinden hiç de hoşnut değil. O lanet Slavların hiçbirine itimadı yok. Mesela General Vlasov'u ele alalım – Führer'in umurunda bile değil. Onun Rus Kurtuluş Ordusu fikri kâğıt üzerinde kalmaya mahkûm. Sovyet mevzilerine diledikleri kadar broşür atsınlar, bu Smolensk Genelgesi'nin ölü doğduğu gerçeğini değiştirmez. Hitler, Urallardaki büyük Almanya'yı denetim altında tutabilmek için Stalin gibi kudretli ve merhametsiz birine ihtiyacı olduğunu düşünüyor. İstediği son şey Vlasov denen bu adamın onu devirmeye çalışması." Von Kluge başını iki yana

salladı. "Bu İvanlara güven olmaz, Günther. Tavsiyemi dinle ve bu doktora karşı temkinli ol."

"Ya siz, komutanım?"

"O da ne demek?"

"Adamınız Alok Dyakov Rus değil mi? Ona güveniyor musunuz?"

"Elbette ona güveniyorum. Neden güvenmeyeyim ki? Onun hayatını kurtardım. O adam bana tümüyle sadık. Bunu defalarca ispatladı."

"Peki, tüm bunlar sona erdiğinde ona ne yapmayı planlıyorsunuz? Burada mı bırakacaksınız yoksa beraberinizde mi götüreceksiniz?"

"Bunlar seni hiç ilgilendirmez, Günther. Üstüne vazife olmayan şeylere burnunu sokma."

"Çok haklısınız. Özür dilerim. Elbette beni ilgilendirmez. Ama komutanım, lütfen bir an için şunu düşünün. Bana anlattıklarına dayanarak söylüyorum ki Dr. Batov'un Bolşeviklerden, bilhassa NKVD'den nefret etmek için haklı sebepleri var. Karısını öldürmüşler. Sonuç olarak sizin adamınız Dyakov ya da Peşkov gibi Almanya'ya sadakatle hizmet edeceğinden eminim."

"Peşkov da kim?"

"Ordu grubunun tercümanı. Fakat Dr. Batov da en az o ya da Alok Dyakov kadar Almanya'ya hizmet etmeye istekli."

"Bana öyle gelmedi. Anlattıklarına bakılırsa adamın derdi Almanya'ya hizmet etmek değil de canını kurtarmakmış gibi görünüyor. Ama merak etme, yüzbaşı, bu meseleyi düşünüp avdan döndükten sonra sana cevabımı vereceğim."

"Teşekkürler, komutanım." Gitmek için kalktığımda köpek hayalarını yalamayı bırakıp kafasını

kaldırarak, sanki başka bir heyecan verici faaliyet önermemi beklermiş gibi bana baktı. Smolensk gibi bir yerde başka bir seçenek olduğunu zannetmiyordum. "Kurt mu avlıyorsunuz?" diye sordum. "Yoksa başka bir şey mi?"

Bir an için aklımdan ona acaba Polonyalı mı avlıyorsunuz diye sormak geçti ama zaten sinir ettiğim feldmareşale karşı böyle bir densizlik yapmam akıl kârı değildi.

"Evet, kurt. Muhteşem yaratıklar. Dyakov'un onların nasıl düşündüğünü anlamak gibi bir kabiliyeti var. Sen de ava çıkar mısın, Yüzbaşı Günther?"

"Hayır."

"Boşa yaşamışsın. Herkes mutlaka avlanmalı. Özellikle de dünyanın bu bölgesinde. Çocukken Doğu Prusya'da da kurt avlardık. Bildiğin üzere Kayser de öyle yapardı. Kurt avlamak zor iştir. Yaban domuzu avlamaktan daha zordur. Kurnaz ve sinsidirler. Buraya ilk geldiğimizde bir sürü yaban domuzu avladık ama artık kalmadı sanırım."

Feldmareşalin kulübesinin dışına çıkar çıkmaz yakalarımı yukarı kaldırdım. Hava dünkü kadar kuru değildi ve rutubet Von Kluge'nin dediğini tasdik ediyordu; sadece rutubet de değil – ormandan ağaç gövdesini delen bir ağaçkakanın makineli tüfeği andıran sesi duyuluyordu; anlaşılan bahar nihayet gelmişti.

Veranda basamaklarının önünde bir araba bekliyordu ve arkada, omzunda asılı iki av tüfeğiyle duran Dyakov pipo içmekteydi. Beni görünce başını sallayıp sırıtarak iri, beyaz dişlerini gösterdi. Adamda gerçekten de kurdu andıran bir hava

vardı ama bunun nedeni sadece mavi gözleriyle kurt davranışlarını anlama kabiliyeti değildi; aklımda birkaç kurnazca fikir vardı ve Dr. Batov'un geleceğini sadece Günther von Kluge'nin ellerine teslim etmeye niyetli değildim. Rus'un dileğini yerine getirmesi için sadece feldmareşale bel bağlamak çok riskliydi; en kısa sürede Berlin'deki Propaganda Bakanlığına teleprimörle mesaj göndermem gerektiğini anladım – çünkü Slavlara karşı önyargısı yüzünden feldmareşal, Batov'un isteğini kabul etmeyecek ve ben de bunun sonucunda Von Kluge'yi es geçerek doğrudan Dr. Goebbels'i ikna etmek zorunda kalacaktım.

Tatra'yla şatoya doğru yola çıktım. Kapıyı geçince sola döndüm; fazla gitmemiştim ki aynı yöne yürüyen Peşkov'u gördüm. Yanından geçip gitmeyi düşünsem de Hitler'e bu denli benzeyen birini görmezden gelmek kolay değildi – belki de bunun nedeni bıyıkla uzun ve öne taralı saçların arkasında yatan fikirdi; ayrıca onun da şatoya gittiği belliydi.

"Bırakayım mı?" dedim, boş yolda yanında durup.

"Çok naziksiniz, efendim." Paltosunu tutan beline bağladığı ipi gevşetip yolcu koltuğuna geçti. "Genelde kimse durup bir Rus'u almaz. Hem de yol böyle ıssızken."

"Belki de Rus'a benzemediğin içindir." Vites atıp yoluma devam ettim.

"Bıyığımla saçımı mı kastettiniz?"

"Aynen öyle."

"Bıyığım yıllardır böyle," dedi. "Almanlar Rusya'yı işgal etmeden uzun zaman önce de böy-

leydi. Rusya'da çok sıra dışı bir şey değil. 1936'ya kadar gizli polis amiri olan Genrih Yagoda'nın da bıyığı böyleydi."

"Ona ne oldu?"

"1936'da NKVD amirliğinden alınıp 1937'de tutuklandı, son büyük ve göstermelik mahkemede zanlı oldu – sözde Yirmi Bir Mahkemesi. Elbette suçlu bulunup 1938'de Alman casusu olduğu gerekçesiyle kurşuna dizildi."

"Belki de bıyığı yüzündendir."

"Belki de, efendim." Peşkov omuz silkti. "Evet, bu mümkün."

"Şaka yapmıştım," dedim.

"Evet, efendim, biliyorum."

"Eminim halefinin akıbeti de aynı olacaktır."

"Zaten oldu, efendim. Nikolay Yejov da Alman casusuydu. 1940'da ortadan kayboldu. O da vurulmuş olmalı. NKVD'nin şimdiki amiri Lavrenti Beria. Polonyalı subayların öldürülmesi de onun fikriydi. Elbette Stalin'in onayıyla."

"Bu konuda çok şey biliyorsun galiba, Peşkov?"

"Bu ölümler hakkında bildiklerimi Hâkim Conrad'a verdiğim ifadede anlattım, efendim. Dilerseniz tüm bildiklerimi size de anlatabilirim. Her ne kadar mesleğim elektrik mühendisliği olsa da siyaset ve güncel olaylarla da yakından ilgilenmişimdir."

"Rusya'da çok hayırlı bir ilgi alanı değil."

"Hayır, efendim. Her ülke Almanya gibi bir yönetim sistemine sahip olacak kadar talihli değil."

Şatoya yaklaşırken bu dediğine cevap vermedim. Peşkov kendisini bıraktığım için bana tekrar

tekrar teşekkür ettikten sonra yaver kulübesine gidip beni bir elektrik mühendisi nasıl olur da Rusya'nın en gizli teşkilatı hakkında bu kadar çok şey bilir diye düşünür halde bıraktı.

Tatra'dan aldığım uzun saplı bir kürekle insan kemiklerinin bulunduğu tahta haçın yakınlarındaki bir yeri eşelemeye başladım; metalin sivri ucu toprağa işlemeye başladı ve karda açtığım deliği Rus toprağının kara rengi kapladı. Tohum ekmeye hevesli bir çiftçi gibi küreği atıp toprağı ellerimle kazmaya başladım.

"Sen olduğunu tahmin etmiştim," dedi arkamdan bir ses.

Doğrulup döndüm. Gelen Albay Von Gersdorff'tu.

"Smolensk'e döndüğünü duyunca şaşırdım," dedi Von Gersdorff. "Berlin'deyken bana bir daha buraya hiç dönmek istemediğini söylediğini hatırlıyorum."

"İstemedim zaten. Ama Goebbels tatile ihtiyacım olduğunu düşününce beni tekrar buraya gönderdi."

"Evet, ben de öyle duydum. Rügen Adasına tatile gitmekten çok daha iyi."

"Ya siz?" diye sordum. "Sizi bu şatoya getiren ne? Sizinle konuştuğum için biraz gergin olmamın nedeni acaba cebinizde başka bir bomba daha var mı diye merak etmemdendir."

Von Gersdorff sırıttı. "Aa, ben buraya çok sık gelirim. Abwehr, Smolensk'te olup bitenlerin her gün Tirpitzufer'e gönderilmesini pek sever. Ama artık Krasny Bor'da durmak hoşuma gitmiyor.

Kimin dinlediği hiç belli olmaz. Mekân İvan'dan geçilmiyor."

"Evet, biliyorum. Daha az önce Peşkov'la konuştum. Öncesinde de Dyakov'la."

"Bana göre ikisi de birbirinden kaypak. Krasny Bor'da tesis ettiğimiz güvenli bölge dahilinde bize çalışan Rusların sayısının çokluğuna dair endişelerimi her fırsatta dile getirsem de Von Kluge dikkate almışa benzemiyor. Adam bolca hizmetçisi olmasına alışmış ve Alman olan hizmetçilerin hepsi artık asker olduğundan geriye bu iş için sadece Ruslar kalıyor. Buraya ilk geldiğimizde uşağını Polonya'dan buraya getirdi ama zavallı çok geçmeden partizan bir keskin nişancı tarafından öldürüldü. O da onun yerine *Putzer*'i Dyakov'u aldı. Ama ilginçtir, Von Kluge'nin şüphelendikleri Ruslar değil de diğer Almanlar. Özellikle de Gestapo. Söylemek hiç hoşuma gitmiyor ama bu durum Krasny Bor'daki emniyet tedbirlerini sıkılaştırmayı daha da güçleştiriyor. Gestapo'nun da faydaları var."

"Gestapo'dan bu Rusların özgeçmişlerini araştırmasını istesek de neredeyse imkânsız olduğunu gördük. Çoğu zaman kimin güvenilir olup olmadığı hususunda belediye başkanının sözüne güvenmekten başka elimizden bir şey gelmedi. O yüzden şifreleme ve şifre çözmeyi burada, şatoda yapmayı tercih ediyorum. Albay Ahrens iyi adamdır. Bana mesajlarımı rahatça gönderebilmem için bir oda ayarlıyor. Tam şatodan çıkmıştım ki seni kürekle giderken gördüm."

"Toprak yumuşuyor."

"Öyleyse kazmaya başlayabiliriz. Yarın olabilir."

"Bugün yapacağım bir şeyi yarına bırakmam," dedim.

Paltomla ceketimi çıkarıp ona verdim. "Zahmet olmazsa."

"Ne zahmeti." Von Gersdorff onları katlayarak koluna asıp bir sigara yaktı. "Başkasının çalışmasını izlemeye bayılırım."

Gömleğimin kollarını sıvayıp küreği yerden alarak kazmaya başladım.

"Von Kluge neden Almanlardan şüpheleniyor?" diye sordum.

"Korkuyor sanırım."

"Neyden?"

"Von Dohnanyi adında bir divanı harp yetkilisi hatırlıyor musun?"

"Evet, Berlin'de tanışmıştım. Abwehr'dendi değil mi?"

Von Gersdorff başını salladı. "Abwehr'in merkez bölümünün amiri Tümgeneral Oster'in yaveridir. Birkaç hafta evvel –Führer'in, Von Kluge'yi karargâhında ziyaretinden hemen önce– Von Dohnanyi buraya gelip Von Kluge ve General Von Tresckow'la görüştü."

"Onunla aynı uçaktaydım," deyip küreği toprağa sapladım.

"Bundan haberim yoktu. Von Dohnanyi şimdi Berlin'de, ama Smolensk'e gelmesinin nedeni ben ve diğer bazı generaller gibi Hitler'in ölmesini istediğini söylemekti."

"Dur tahmin edeyim: Von Schlabrendorff'la Von Boeselager."

"Evet, nasıl bildin?"

Başımı iki yana sallayıp kazmaya devam ettim. "Attım tuttu diyelim. Siz anlatmaya devam edin."

"Feldmareşalden ayın on üçünde buraya geldiklerinde Hitler'le Himmler'e düzenleyeceğimiz suikaste katılmasını istedik. Plana göre hepimiz tabancalarımızı çekip onları Krasny Bor'daki subay yemekhanesinde öldürecektik. Bunu burada yapmak Rastenburg'da yapmaktan çok daha kolay. Kurt İni'nde Hitler az çok dokunulmaz sayılır. Orada Hitler'in yanına girmeden önce subaylardan tabancaları alınır. Tabii sürekli orada durmasının nedeni de bu. Hitler aptal değildir. Çok fazla düşmanı olduğunu iyi biliyor. Neyse Von Kluge komploya katılmayı kabul etti ama Himmler Hitler'le birlikte gelmeyince fikrini değiştirdi."

"Feldmareşal haksız sayılmaz," dedim. "Çünkü Hitler'i öldürecek kişinin Himmler'le çetenin geri kalanını da ortadan kaldırması şart. Yılanın başını kestiğinde vücudu hareket etmeye ve başı da bir süre daha tehlikeli olmaya devam eder."

"Evet, haklısın."

"Hakkınızı teslim etmem gerek. Üç kez Hitler'i öldürmeye teşebbüs ettiniz ve üçü de boşa çıktı. Oysaki üst düzey subayların nasıl insan öldüreceklerini bildiğini zannederdim. Sizin işiniz bu değil mi? Cihan Harbi sırasında milyonları öldürürken hiçbiriniz zorlanmadınız. Ama Hitler'i öldürmeye gelince iş değişiyor. Yakında onu öldürmek için gümüş kurşun deneyeceğinizi söylerseniz şaşırmam."

Von Gersdorff sanki mahcup olmuş gibi durdu.

"Sanırım Von Kluge şimdi de birinin açık edeceğinden korkuyor değil mi?" dedim.

"Evet. Berlin'de Hans von Dohnanyi'nin tutuklanacağına dair söylentiler dolaşıyor. Eğer öyleyse Gestapo umduğundan çok daha fazlasını öğrenebilir."

"Ne tür bir söylenti?"

"Nasıl yani?"

"Genelde Gestapo tutuklayacağı kişileri açıklamamaya özen gösterir – en azından harekete geçecekleri sabahın erken vakitlerine kadar. Böylece hiç kimsenin ellerinden kaçmamasını garantilemiş olurlar. Eğer bir söylenti varsa onun kaçmasını ya da asıl takip etmek istedikleri tavşanı deliğinden çıkarmasını sağlamak için söylentiyi onlar yaymıştır. Bunlar maksatlı söylentiler ve bu tür şeyleri arada bir yaptıklarını biliyorum. Ya da sırf korkutmak ve işini bozmak için düşmanları tarafından başlatılan bir söylenti de olabilir. Bir gladyatörün diğerlerini eğlendirmek için öldürülmesine İngilizler 'Roma bayramı' der. Böyle bir söylenti bir kişiye büyük zarar verebilir. Berlin dedikodularına direnmek çelik gibi sinir gerektirir."

"İşin doğrusu, Yüzbaşı Günther, bu söylentiyi başlatan sensin."

"Ben mi?" Kazmaya ara verdim. "Sen neden bahsediyorsun, albay? Ben söylenti falan başlatmadım."

"Üç hafta önce Hâkim Goldsche'nin ofisinde Von Dohnanyi ile tanıştığında Gestapo'nun –sen hastanede yatarken– Meyer adındaki bir Yahudi –ki onun arkadaşı gibi bir şey– hakkında bilgi almak için seni ziyaret ettiğini söylemişsin."

Kaşlarımı çatıp bir mart gecesi canımı zor kurtardığım RAF hava akınını hatırladım.

"Doğru. Franz Meyer bir savaş suçu soruşturmasına şahitlik yapacaktı. Ama RAF evinin üzerine bir bomba bırakıp kafasının yarısını uçurunca işler değişti. Gestapo, Meyer'in İsviçrelilerin bir grup Yahudinin sığınmasına izin vermesini sağlamak maksadıyla bir tür para kaçırma işine bulaştığından şüpheleniyor. Ama ben–"

"Gestapo, Rahip Dietrich Bonhoeffer diye birinden bahsetti mi?"

"Evet."

"Almanya'dan gelen Yahudileri kabul etmeleri için İsviçrelilere rüşvet verebilmek adına para kaçıranlar Rahip Bonhoeffer'le Hans von Dohnanyi'ydi."

"Anladım."

"Von Dohnanyi'nin Hâkim Goldsche'yi Savaş Suçları Dairesinde ziyaret etmesinin nedeni de ağırlığını koyarak Von Kluge'yi benzer görüşteki subayların–"

"Bununla Prusyalı asilzadeleri kastediyor tabii ki."

Von Gersdorff bir an sustu. "Evet, sanırım haklısın. Sence bu yüzden mi beceremiyoruz? Asilzade olduğumuz için mi?"

Omuz silktim. "Aklımdan geçmedi değil."

Ellerime tükürüp yeniden kazmaya başladım. Zordu ama tarihin karanlık bir sayfasını gözler önüne sereceğini umduğum yarı donmuş toprak parçaları zamanla pes etmeye başladı. Von Gersdorff bu parçalardan birine çizmesinin ucuyla vurup onun çamurlu bir futbol topu gibi bayırdan

aşağı yuvarlanmasını izledi. İkimizde bu yuvarlananın çamura bulanmış bir kafatası olabileceğini biliyorduk.

"Eğer bu komployu küçük bir asilzade zümresiyle sınırlamanın züppelik olduğunu düşünüyorsan, yanılıyorsun," dedi. "Sadece güvenlik meselesi, hepsi bu."

"Evet, bunun avantajlarını görebiliyorum. Ayrıca isminin önünde von eki olan birine daha kolay güvenebiliyorsunuz, değil mi?"

"Onun gibi bir şey."

"Peki, bu züppelik olmuyor mu?"

"Belki biraz," dedi Von Gersdorff. "Bak bugünlerde güvenecek birini bulmak çok zor. O yüzden güvendiklerinden şaşmayacaksın."

"Züppelikten bahsetmişken," dedim, "bütün sabahı feldmareşali Rus bir doktorun Berlin'e yerleşmesine izin verecek evrakları imzalaması için ikna etmeye çalışmakla geçirdim. Adam Smolensk Devlet Tıp Akademisi'nde çalışıyor ve burada gömülü olanlara dair belgelere sahip olduğunu iddia ediyor. Kayıt defteri ve fotoğraflar –hatta bu katliamı işleyen NKVD üyesi İvanlardan birini özel bir odada tutuyor. Fakat adam kafasına aldığı darbeler yüzünden hoşafa dönmüş durumda– ama doktor dualarımızın karşılığı gibi. İstediğimizi bize verirse tüm dileklerimiz gerçekleşecekmiş gibi görünüyor. Ama Smolensk'te kaldığı müddetçe yardım etmeyecek. Oturma izni için bundan daha iyi bir aday düşünemiyorum ama Kurnaz Hans nedense bir türlü kabule yanaşmıyor. Aklım almıyor. Rus hizmetçisi bulunan birinin bu konuda biraz daha açık fikirli olmasını

beklerdim. Oysaki feldmareşal Dyakov'u istisna, kalan Slavları da çiftlik hayvanlarından farksız görüyor."

"Asıl Polonyalılardan nefret eder."

"Evet, söyledi ama Polonyalılar Rus değil. Zaten burada sergilenen katliam da bunu göstermiyor mu?"

"Von Kluge'un gözünde Polonyalı, İvan, Popov hepsi aynı."

"Bu da Rus düşünce tarzının tam zıttı – yani Polonyalılar hakkında. Onlara göre de Polonyalılarla Almanlar aynı."

"Biliyorum ama bu işler hep öyle olur. Moralini bozmak istemem, ama Kluge'nin Dyakov haricinde herhangi birine Almanya'ya seyahat izni vereceğini hiç zannetmem."

"Bu Dyakov denen adam kim?"

Von Gersdorff omuz silkti. "Feldmareşalin bir tane av köpeği vardı. Herhalde bir tane daha olsa ne çıkar diye düşündü."

"Köpeklerden pek hazzetmem. Hiç köpeğim olmadı. Yine de anladığım kadarıyla köpekleri tanımak zor değil. Onları yavruyken alıp arada bir önlerine kemik atman yeterli. Ama bir insan söz konusu olduğunda –Rus olsa bile– durumun daha karışık olması gerekir."

"Dyakov hakkında bir şey öğrenmek istiyorsan sahra polisinden Teğmen Voss'a soracaksın. Gerçekten onun kim olduğunu öğrenmek istiyor musun?"

"Tek nedeni, feldmareşalin lanet ormanı kazmak için Hiwi işgücü tertip etmek istiyorsam Von Schlabrendorff ve Dyakov'la konuşmam gerekti-

ğini söylemesi. Kiminle iş yaptığımı bilmek isterim."

"Von Schlabrendorff iyi adamdır. Biliyor muydun o aslında–"

"Evet, biliyorum. Annesi Hesse Elektörü Birinci Wilhelm'in torununun torununun torunu ki bu da onu mevcut İngiliz kralıyla akraba yapar. Böyle bir şecere binlerce cesedi mezardan çıkarırken çok işe yarayacak."

"Aslında sana kuzenim olduğunu söyleyecektim." Von Gersdorff neşeyle sırıttı. "Ama Dyakov'a orayı kazacak İvanlar bulması hususunda güvenebilirsin."

Kazmaya ara verip öne doğru eğilerek insan kafatası ve palto arkasına benzeyen şeye yakından baktım sonra tekrar eşelemeye başladım.

"O tahmin ettiğim şey mi?" diye sordu Von Gersdorff. Dönüp nöbetçilerden birini çağırdı.

Nöbetçi koşarak gelip esas duruşa geçerek selam verdi.

"Suyla fırça getir," diye emretti Von Gersdorff.

"Nasıl bir fırça, komutanım?"

"Küçük olsun," dedi. "Bulabilirsen faraş da getir."

"Emredersiniz, komutanım." Asker koşarak şatoya doğru gitti.

Bu zaman zarfında ben de küreğimin ucuyla kazarak cesedin yarısını ortaya çıkarıp sonunda bir telle birbirine bağlanmış iki elini gördüm. Üzerinden tank geçen birini hiç görmemiştim ama tahminimce böyle görünüyor olmalıydı. Cihan Harbi sırasında Hollanda'da çamura gömülmüş cesetler görsem de onlar nedense farklıydı. Belki

de burada çok daha fazlasının gömülü olduğunu bilmemden kaynaklanıyordu; ya da iskelete dönmüş bileklerine bağlı tel yüzünden ne düşüneceğimi şaşırmıştım. Ölümün iyisi olmasa da bazılarının diğerlerinden daha iyi olduğu aşikârdı. Hatta kimi ölümler –mesela idam mangası tarafından kurşuna dizilmek– kurbana az da olsa kıymet verildiğini gösterirdi; Katyn Ormanında yüzükoyun yatan adamların böyle bir kıymetle uzaktan yakından alakası yoktu. Bundan daha iğrenç bir manzara tasavvur edemiyordum.

Von Gersdorff başını öne eğerek istavroz çıkardı.

Asker bir fırça ve bir matara suyla geri geldi. Onları bana vermesinin ardından kafatasını fırçayla temizleyip yıkadım. Temizlenen kafatasının arkasında ortaya çıkan deliği parmağımla yokladım. Von Gersdorff gelip yanıma çöktü ve elini mermi deliğinin kenarına koydu.

"Standart NKVD *vyshka*," dedi. "Stalin'den dokuz gramlık bir hediye."

"Rusça biliyor musun?"

"İstihbarat subayıyım. Bilmem gerekiyor." Doğrulup başını salladı. "Fransızca, İngilizce ve biraz da Lehçe bilirim."

"Lehçeyi nasıl öğrendin?" diye sordum.

"Silezya'da doğdum. Lubin'de. Eğer 1742 tarihinde Büyük Frederick, Lubin'i tekrar Prusya'ya katmasaydı, ben de bu mezarda yatan Polonya subaylarından biri olabilirdim."

"İlginç bir düşünce."

"Anlaşılan herkesin aradığı şeyi buldun, Günther."

"Ben değil?" dedim.

"O da ne demek?"

"Galiba açıkça anlatamadım," dedim. "Ben aslında burada değilim. Öyle emir aldım. SD ve Propaganda Bakanlığı bu bölgeye yüz kilometre bile yaklaşmayacak. O yüzden SD değil de ordu üniforması giyiyorum."

"Evet, ben de bunu merak etmiştim."

"O nedenle ben hiçbir şey bulmuş olamam. Raporda cesedi sizin bulduğunuzu yazsak daha doğru olur tamam mı?"

"Tamam, bence mahzuru yok."

"Kim bilir?" dedim. "Belki de bu vesileyle Tophane'de kendini havaya uçuramadığın için hüsrana uğrattığın kişilerin tekrar gözüne girersin."

"Böyle söyleyince her sabah aynada kendime nasıl baktığıma bile şaşıyorum."

"O kısmını bilemem çünkü ben aynaya bakmayalı epey zaman oldu."

Basma perdeli penceresi, meşe çiftlik sandalyeleri, açık şöminesi ve Berlin'in tarihi mekânlarının çerçeveli suluboya resimleriyle muhabere ofisi ihtiyar bir adamın kulübesi kadar sıcaktı. Kitaplarla dolu bir raf ve çelik bir miğferin altındaki büyük masanın üzerinde şifresiz metinlerin yazılmasında kullanılacak çizgili sarı kâğıtlar bekliyordu. Masanın üzerinde temiz beyaz bir masa örtüsü, içinde kurumuş çiçekler olan bir vazo, Rus çayıyla dolu bir semaver ve cilalı akik taşından bir küllük vardı. Yirmi dört hatlı santral, beş wattlık Hagenuk alıcı-verici, büyük bir Magnetop-

hon kayıt cihazı, bir Siemens teleprimör cihazı ve bir Enigma şifre makinası vardı. Şifre makinesine bağlı Schreibmax yazıcı eklentisi alfabedeki tüm harfleri dar bir kâğıt şerit üzerine basıyordu yani Enigma'yı kullanan muhabere subayı şifresi çözülen metni görmek zorunda değildi.

Muhabere odasının sorumlusu kırmızıya çalan saçları ve kehribar çerçeveli gözlüğü olan temiz yüzlü bir adamdı; narin elleriyle devasa Torn verici anahtarını –Albay Ahrens'e göre– piyano çalar gibi kullanıyordu. İsmi Martin Quidde'ydi, kendisine ondan da genç görünen ve sanki sürekli evden gelecek bir mesajı beklermiş gibi gergince ayağını sallayan, Lubeck'teki muhabere anaokulundan yeni gelmiş bir telsizci yardım ediyordu. İkisi de sanki katrana bulanmışım gibi bana hayretle baktı.

"Rahat olun gençler," dedim. "Artık SD üniforması giymiyorum."

Quidde, sanki bu tür şeyleri hiç takmıyormuş gibi omuz silkti. Haklıydı da çünkü Nazi Almanyası'nda üniforma sadece kişinin vazifelerini, üst ve astlarının kim olduğunu gösterirdi ve herkes –çocuklardan ihtiyar kadınlara kadar– ağızdan çıkacak yanlış bir kelimenin sonunun toplama kampı olduğunu bilirdi.

"Ben ne Gestapo'yum ne de Abwehr. Burada amatör olarak arkeolojiyle uğraşana Berlinli bir adamım."

"Gerçekten de ön bahçemizde dört bin Polonyalı mı gömülü, komutanım?" Quidde, Goebbels'e gönderdiğim mesajda yazan rakama istinaden soruyordu.

"Bakana gönderdiğim mesajda öyle diyordu, değil mi?"

"Onları orada mı öldürmüşler?"

"Öyle görünüyor," dedim. "Onları ikili üçlü gruplar halinde açık bir mezarın kenarına getirip başlarının arkasından vurmuşlar."

Santrali kullanan Lutz isimli genç telsizci aldığı bir çağrıya cevap verdikten sonra satranç oynarmış gibi fişleri santral panelinin üzerinde gezdirmeye başladı.

"General Von Tresckow," dedi kulaklığa. "General Goerdeler sizinle görüşmek istiyor, komutanım."

"Eh, insana kimlere karşı savaştığını düşündürüyor," dedi Quidde.

"Kesinlikle öyle," dedim. "İvanlara zulüm, cinayet ve düzenbazlık konusunda hiçbir şey öğretemeyeceğimiz kesin."

"Zaten burada bir terslik olduğunu hep hissetmiştim," dedi Quidde.

"Bazen ben de Berlin'de aynı hisse kapılırım," dedim kasten müphem konuşarak. Duyacağından ne mana çıkaracağı Quidde'ye kalmıştı. "Özellikle eski Reichstag yakınındaki arkadaşlarımı ziyaret ederken. Hayaletlere inanmam ama neden pek çok kişinin inandığını anlıyorum."

Lutz santralde arayanları birbirine bağlamaya devam etti.

İyi bir adam olduğuma inandırmak için Quidde'ye sigara ikram ettim. Beyaz bir tavşan beklemese de birkaç bedava sigaraya siyah şapkamın boş olabileceğine inanırmış gibi yapmaya hazırlandı; benim gibi insanlar sanırım bu yüzden sigara içiyordu. Karşılığında bana küçük bir cam bardakta gerçek küp şekerle birlikte Rus çayı

ikram etti ve bakandan mesajımı aldığına dair bir onay gelmesini beklerken bana iki muhabereci Çavuş Ribe'yle Onbaşı Greiss'in cinayet soruşturmalarında bir ilerleme olup olmadığını sordu.

Başımı iki yana salladım. "Onların silah arkadaşların olduğunu biliyorum, onbaşı," dedim. "Ama yanlış kişiye soruyorsun. Soruşturmayı yürüten subay ben değilim, sahra polisinden Teğmen Voss. Ona ya da albaya sorabilirsin."

"Saygısızlık etmek istemem, komutanım, ama Teğmen Voss dedektif değil, öyle değil mi?" dedi Quidde. "O sadece bölge sorumlusu. Albayınsa tek derdi arıları. Şatodaki herkes sizin SD olmadan önce Alex'teki en iyi polis olduğunuzu biliyor."

"Benden en iyi eşek bile olmaz, onbaşı." Sırıttım. "Teşekkürler ama 33'te tüm iyi polisleri sepetlediler."

"Ayrıca herkes Hotel Glinka'ya gidip suç mahallini incelemenizi Voss'la albayın istediğini de biliyor. Rivayete göre onları öldürenlerin İvan olmadığını ve bir Fritz'in işi olduğunu siz çözmüşsünüz. Geçen cumartesi astıkları tecavüzcü şerefsizden cinayet hakkında bildiklerini öğrenmek için uğraşmanızdan dolayı da hâlâ bu cinayetlerin peşinde olduğunuzu herkes biliyor."

"Albay Ahrens," dedi Lutz. "Teğmen Hodt sizinle görüşmek istiyor, komutanım."

Omuz silkip tatlı çayımdan bir yudum aldıktan sonra bir sigara yaktım – Berlin'den gelirken Goebbels'in özel uçağından bir şişe konyakla birlikte çaldığım Trummer'lardan biri; konyağı çoktan içmiştim ama sigaralar beni epey idare etti. Bisküvi kokulu dumanı ciğerlerimin derinliklerine

çekip zihnimin berraklaşması için beklerken onbaşının son derece makul izahatlarına nasıl cevap versem diye düşündüm. Haklıydı: Von Kluge açık bir şekilde iki askerin öldürülmesi davasını bırakmamı emretmişse de hâlâ katili bulmak istiyordum. Bana gerçek bir suçun peşini bıraktırmak kolay değildi; diğerleri de –birkaçı Feldmareşal Von Kluge'den çok daha kudretliydi– beni daha önce bazı şeylerden uzak tutmaya çalışmış ama işe yaramamıştı. Almanların diğerlerinin söylediklerini duymazdan gelme kabiliyeti yüksektir; bizi Alman yapan da bu özelliğimizdir. Sanırım bu önceden de böyleydi. Roma, Martin Luther'e vazgeç dediğinde o vazgeçti mi? Beethoven sağır oldu ve doktorlarının tavsiyelerinin aksine beste yapmaya devam etti; bir senfoniyi duymak için kulağa ne gerek var ki? Eğer bir soruşturmanın yolunu tıkayan bir feldmareşal varsa tek yapman gereken onu ezip doğrudan Propaganda Bakanı'na müracaat etmektir. Bunu öğrenince Von Kluge beni çok sevecekti. Elbette benim Ribe ve Greiss cinayetine dair sürmekte olan alakam da solda sıfır kalacaktı çünkü Goebbels, Kurnaz Hans'ın söylediklerini hiçe sayıp ona Dr. Batov'un Berlin'e gelmesine izin vermesini söylediği zaman –bakanın *kabul edeceğinden* emindim– Von Kluge'nin hissedeceği hoşnutsuzluk çok daha fazla olacaktı. Joseph Goebbels'le ilgili söylenecek belki de tek düzgün şey buydu çünkü iyi bir şey gördüğü zaman anlıyordu.

"Bazıları açık uçlardan rahatsız olmaz," dedim. "Ama ben her zaman her şeyi bir sonuca bağlamayı hatta bazen düğüm atmayı severim. Son savaşta cephedeydim, Onbaşı Quidde. O zaman insanların yok yere can vermesi canımı sıkardı.

Şimdi de sıkıyor. Elimden geleni yaptım ama nafile. Adam konuşmadı. Onun hep bir şeyler bildiğini düşündüm. Hermichen'in sırf benimle oynamak için böyle bir şey söylediğini kabul edemem. Belki zaman kazanmak istedi. Katiller böyle şeyler yaparlar. Onların dedikleri her şeye inansak hapishaneler bomboş kalır, giyotinler de pas tutardı."

Quidde cevap verme zahmetinden kurtuldu; Torn'un *Metropolis* filmindeki robot gibi uykusundan uyanmasıyla elini kulaklığın üzerine bastırdı.

"Sanırım bu sizin Berlin'den beklediğiniz onay, komutanım," deyip bir kalem alarak yazmaya başladı.

Yazmayı bitirince mesajı bana verip sabırla okumamı bekledi.

"MESAJINIZ ALINDI. HALK AYDINLANMASI VE PROPAGANDA BAKANLIĞI. YENİ EMİRLERİ BEKLEYİN."

Altında bir mesaj daha vardı:

DEDİKLERİNE DİKKAT ET. LUTZ GESTAPO'DUR. ONU LUBECK'TEKİ MUHABERE OKULUNDAYKEN ARALARINA ALDILAR. YANINDA HİÇBİR ŞEY DEME. RIBE VE GREISS HAKKINDA ÖLÜMLERİNE IŞIK TUTABİLECEK BİR BİLGİM VAR AMA BUNUN ÖLDÜRÜLMEME NEDEN OLACAĞINDAN KORKUYORUM. ÇARŞAMBA ÖĞLEDEN SONRA DÖRTTE GLINKA BAHÇESİ'NDE BULUŞALIM. YALNIZ GEL. KABUL EDERSEN BAŞINI SALLA.

Başımı salladım. "Tamamdır," deyip mesajı katlayarak cebime koydum.

4

Çarşamba, 31 Mart 1943

Goldsche, Hâkim Conrad'ı Katyn Ormanı soruşturmasının yegâne sorumlusu olarak tayin etti. Conrad, Wittenberg yakınlarındaki Lomitzli kıdemli bir hâkimdi ve biraz aksi olsa da onu severdim. Ellili yaşlarında olan Conrad, Cihan Harbi'nde övgüye değer bir hizmet vermişti; Hildesheim'de savcı olarak görev yaptıktan sonra 1931'de Ordu Adalet Servisi'ne girip o tarihten sonra hukukçu olarak orduda kalmıştı. Savaş Suçları Dairesindeki hâkimlerin çoğu gibi Conrad da Nazi değildi ve ikimiz de Von Kluge'nin soruşturmanın adli tıp bölümünün sorumlusu olması için dayatıp kabul ettirdiği Merkez Ordu Grubu'nun sorgu yargıcı Dr. Gerhard Buhtz'la birlikte çalışmaktan hoşlanmamıştık.

Breslau Üniversitesinde eski adli tıp ve ceza hukuku profesörü olan Buhtz, balistik konusunda uzmandı, fazlasıyla işinin ehli olsa da böylesine

siyasi açıdan nazik bir meselede kesinlikle benim ya da Conrad'ın ilk seçimi olmazdı çünkü Ağustos 1941'de Merkez Ordu Grubu sorgu yargıcı olarak atanana kadar Gerhard Buhtz SS'de albaydı ve Nazi partisinin ilk üyelerindendi. Buhtz ayrıca Jena'daki SD amiriydi ve Conrad, Von Kluge'nin davayı en başından başarısızlığa uğratma teşebbüsünün bir parçası olarak Buhtz'u davaya dahil ettiğini iddia ediyordu.

Buhtz, Ludwig Voss ve Alok Dyakov'la buluşacağımız Katyn Ormanındaki bir açıklığa giderken Conrad bana, "Buhtz fanatik Nazi'dir," dedi. "Uluslararası heyet buradayken bu şerefsizin geçmişinin herhangi bir parçası ortaya çıkarsa her şey berbat olur."

"Hangi geçmiş?" diye sordum.

"Buhtz, Jena'dayken Buchenwald KZ'den kaçarken vurulan mahkûmlar üzerinde yapılan otopsilerden sorumluydu. Bunun ne manaya geldiğini ve Buhtz'un hazırladığı ölüm belgelerinin ne kadar gerçekçi olduğunu tahmin edersin. Halihazırda, Berlin'deki RSHA'da başhekim olan, Buchenwald kamp doktoru Werner Kircher'in de dahil olduğu bir skandal söz konusuydu."

"Adli patoloji birimi başkan yardımcısı değil mi o adam?"

"Aynen."

"İsmi tanıdık gelmişti zaten. Peki, neymiş bu skandal?"

"Görünen o ki Buhtz, Kirscher'i mahkûmlar tarafından öldürülen genç bir SS onbaşının kafasını kesmeye ikna etmiş."

"Gerçekten de kesmiş mi kafasını?"

"Evet. Laboratuvarda inceleyebilmek için. Sonra koleksiyonu olduğu ortaya çıkmış. O mahkûmlara neler yaptıklarını Tanrı bilir. Neyse, Himmler bir SS'e yapılan bu saygısızlığı öğrenince deliye dönmüş. Buhtz, SS'ten atılmış, ki önce Breslau sonra da Merkez Ordu Grubu'na gelme nedeni buymuş. Adam tam bir barbar. Eğer heyetten ya da muhabirlerden biri Buhtz'un Buchenwald'da olduğunu öğrenirse hepimizin itibarı iki paralık olur. Yani patologlarımızın sapık oldukları ortaya çıktıktan sonra Katyn Ormanında gerçek peşinde koşmanın ne anlamı var?"

"Bence Von Kluge de buna benzer bir şey yaparak tekerimize çomak sokmak istiyor."

Hotel Glinka yakınlarında öldürülen ve kafaları, ne yaptığını bilen biri –bir Alman– tarafından neredeyse koparılmak üzere olan iki askeri hatırladım. Buhtz, BMW motosikletle gelince bunu bir kez daha düşündüm.

Onu karşılamaya gittim ve motordan inip kask ve gözlüğünü çıkarmasını izledim. Ardından kendimi takdim ettim; hatta gözlüklerini ve Wehrmacht subay şapkasını ararken deri paltosunu tuttum.

"Tebrikler. Bu berbat yollarda motosiklete binmek yürek ister," dedim.

"Pek sayılmaz," dedi Buhtz. "Ne yaptığını biliyorsan sorun yok. Üstelik bağımsız olmayı severim. Garajdan araba gelmesini beklerken ne kadar vakit kaybediliyor tahmin edemezsin."

"Haklısınız."

"Ayrıca yılın bu zamanı hava öyle temiz ki motor tepesindeki gibi hiçbir arabanın içinde kendini canlı hissedemezsin."

"Benim arabamda da bolca temiz hava var," dedim. "Ama bunun nedeni camları olmaması." Motosiklete daha yakından baktım: 'Tip Rus' olarak da bilinen R75 modeldi ve pek çok araziye müsaitti. "Peki, bütün eşyalarınızı taşıyabilir misiniz bununla?"

"Elbette," dedi, deri çantayı açarak bir anatomi seti çıkarıp BMW'nin selesi üzerine serdi. "Sihirbaz çantamı yanıma almadan dışarı çıkmam. Tesisatçının aletsiz gezmesi gibi bir şey olur."

Bir bıçak gözüme takıldı. Ön kolum kadar uzun ve bariz şekilde keskindi. Süngü olmasa da bir adamın boynunu omurgaya kadar kesecek bir şeye benziyordu. "Bu nasıl bir bıçak böyle?" dedim.

"O uzuv kesme bıçağı," dedi. "Sahada patoloji, turizmden farksızdır. Gelir, manzaraya bakar, birkaç fotoğraf çeker ve gidersin. Fakat benim kimi zaman küçük bir hatıra almak gibi bir âdedim vardır." Tuhaf bir ifadeyle güldü. "Bu cerrah aletlerinden bazıları babamındı."

Alet çantasını tekrar topladı, paltosunu ona geri verdim ve birlikte diğerlerinin bizi beklediği tahta haça doğru çıkmaya başladık. Kar neredeyse tümüyle erimişti ve toprak daha yumuşaktı. Bir sinek öldürünce kışın artık geride kaldığını anladım ama Rusların yeni bir taarruza geçmesi an meselesi olduğundan Smolensk'teki hiçbir Alman ilkbahar ya da yaz yaklaştığı için sevinemiyordu.

"Bu ormanda dört bine yakın ceset gömülü olduğunu düşünüyormuşsun," dedi bayırda bizi bekleyenlere doğru çıkarken.

"En az."

"Hepsini mi çıkaracağız?"

"Ruslar yeni bir taarruza kalkmadan evvel çıkarabildiğimizi çıkarmalıyız," dedim. "Taarruzun ne zaman başlayacağını ve sonucunun ne olacağını kimse bilemez."

"Öyleyse bu iş benim için biçilmiş kaftan demektir," dedi. "Tabii ki yardımcılara ihtiyacım olacak. Berlin'den doktorlar Lang, Miller, Schmidt ve kimyager Dr. Walter Specht. Ayrıca çağırmak istediğim, Breslau'daki eski bir öğrencim de var: Dr. Kramsta."

"Bence Berlin'deki Reich Sağlık Başkanı Dr. Conti çoktan meseleyi ele almıştır," dedim.

"Umarım öyledir. Ama Leonard Conti'ye güven olmaz. Aslında RSHA hekimi olarak beceriksizin önde gideni sayıldığını söyleyebilirim. Felakettir. Yüzbaşı Günther sana tavsiyem işlerin yürümesini istiyorsan bakanlığın sürekli onun tepesinde olmasını sağla."

"Haklısınız, profesör. Dediğiniz gibi yapacağım. Şimdi de diğerleriyle bir araya gelip başlayalım."

Onunla birlikte Hâkim Conrad, Albay Ahrens, Teğmen Voss, Peşkov ve Alok Dyakov'un beklediği yere çıktık.

Buhtz kırklı yaşlarında, kuvvetli görünümlü ve çarpık bacaklı biriydi – ama bunun nedeni büyük bir motosikletten henüz inmesi de olabilirdi. "Heil Hitler" selamına bariz bir isteksizlikle cevap veren diğerlerini önceden tanıyordu; keyifsizce başını salladıktan sonra çömelip yeni çıkarılan cesedi incelemeye başladı.

Voss bir sigara yakarken Buhtz beş karış suratla ona baktı. "Teğmen lütfen o sigarayı söndür." Sonra da Hâkim Conrad'a döndü: "Buna bir son verilmeli," dedi. "Derhal."

"Aa, elbette," dedi Conrad

"Duydun mu," dedi Buhtz, Voss'a. "Bundan böyle bu bölgede sigara içmek yok. Bu suç mahallinin artık tükürük ve postal izleriyle kirletilmesini istemiyorum. Albay Ahrens bu ormanda sigara içerken yakalanan kişi cezalandırılacak, anlaşıldı mı?"

"Peki, profesör," dedi Friedrich Ahrens. "Derhal herkesi haberdar ederim."

"Lütfen."

Buhtz doğrulup bayırdan aşağıdaki yola baktı. "Cesetleri inceleyebilmek için burada kulübe gibi bir şeye ihtiyacımız olacak," dedi. "Masalara da ihtiyaç var, ne kadar sağlam o kadar iyi. En az altı tane olsun ki aynı anda pek çok ceset üzerinde çalışabilelim. Aynı anda çalışılırsa elde edilen sonuç çok daha büyük olur. Ayrıca kova, sedye, önlük, kauçuk eldiven, aydınlatma ve tıbbi personelin kendini ve gereken nesneleri yıkayabilmesi için su bağlantısına ihtiyaç var. Adli fotoğrafçı da lazım. Onların da iyi bir ışık kaynağına ihtiyacı olacak. Mikroskop, petri kabı, cam deney plakası, neşter ve elli litre kadar formaldehit gerekecek."

Voss söylediği her şeyi kaydetti.

"Sahra laboratuvarı kurmak için ikinci bir kulübe daha gerekecek. Ayrıca cesetlerin teşhis edilip işaretlenmesi ve onlar üzerinde bulacağımız şahsi eşyaların nasıl korunacağıyla ilgili ayrıntılı bilgi vereceğim. Gördüğüm kadarıyla cesetler

kumla kaplı ve bu kumun ağırlığı onları sandviç haline getirmiş. Aşağıda bir çorbaya dönüşmüş olmaları muhtemel. Kazmaya başladığımızda tüm bölgenin ölü köpek kıçından fena kokacağından emin olun."

Albay Ahrens homurdandı. "Burası önceden harika bir konaklama mekânıydı. Şimdiyse cenaze evine döndü." Sanki Katyn Ormanında olanlardan ben mesulmüşüm gibi öfkeyle bana baktı.

"Bu duruma üzüldüm, albay," dedi Conrad. "Ama burası artık Avrupa'daki en önemli suç mahalli haline geldi. Öyle değil mi, Günther?"

"Evet, efendim."

"Şimdi hatırladım," dedi Buhtz. "Teğmen Voss?"

"Evet, efendim?"

"Sahra polisi takımlar kurarak tüm bölgede toplu mezar arasın. Polonyalı mezarlarının, Rus mezarlarının ve... diğerlerinin nerede olduğunu bilmek istiyorum. Buranın bin metre yakınında bir kedi bile gömülmüşse haberim olacak. Bu vazife hassasiyet, zekâ ve tabii ki dürüstlük gerektirdiğinden Ruslar değil de Almanlar tarafından ifa edilmelidir. Mezar alanlarının Rus Hiwi'lere kazdırılmasını anlıyorum. Emirleri anlayıp talimatlara riayet ettikleri müddetçe sorun yok."

"Alok Dyakov özel bir takım kurmakla meşgul," dedim.

"Evet, efendim." Dyakov şapkasını çıkarıp başını eğerek Profesör Buhtz'u selamladı. "Herr Peşkov'la birlikte Katyn Ormanında sizin ustabaşınız olarak görev yapacağız. Elimde daha önce de birlikte çalıştığım kırk kişi var. Siz istediğinizi

söyleyeceksiniz ve biz de onu en iyi şekilde yapmaya çalışacağız. Değil mi, Peşkov?"

"Kesinlikle," dedi Peşkov usulca başını sallayarak.

"Sorun çıkmayacak," diye devam etti Dyakov. "Sadece iyi işçileri seçtim. Dürüstler de. Toprakta bulduklarını aşırmaya kalkacak elemanlar istemediğinizden eminim."

"İyi söyledin," dedi Buhtz. "Voss bölgeye gece bekçileri de tahsis et. Bölgeyi yağmacılardan korusunlar. Burayı yağmalamaya kalkanın en ağır şekilde cezalandırılacağı ilan edilsin. Alman askerleri bunu yapmaya kalkarsa daha da ağır şekilde cezalandırılacak çünkü bir Almana böyle bir şey yakışmaz."

"Bu bilgiyi içeren ilanları hazırlarım, efendim," dedi Voss.

"Lütfen. Ama gece bekçilerinin tahsisi daha da önemli."

"Efendim," dedi Dyakov. "Küçük bir ricada bulunabilir miyim? Burada kazı yapacak kişilere teşvik için küçük birer mükâfat verilmesi mümkün mü? Fazladan yiyecek, votka ya da sigara olabilir. Bu çok pis ve nahoş bir iş olacak. Yazın bu ormanı basan sivrisineklerden bahsetmiyorum bile. İşçileri mutsuz etmektense memnun etmek daha iyi değil midir? Sovyetler Birliği'nde hiçbir işçinin hak ettiği verilmez. Onlar bize ödüyormuş gibi yapar biz de çalışıyormuş gibi yaparız. Ama Almanlar farklıdır. Almanya'da işçilere iyi ödeme yapılır, değil mi?"

Baktığım Conrad başını salladı. "Neden olmasın?" dedi. "Nihayetinde biz komünist değiliz. Kabul."

Buhtz başını salladı. "Ayrıca yerel cenaze levazımatçısının da yardımını istiyorum. Çıkarıp, parçalayıp tekrar gömeceğimiz cesetler için katafalklar. Kalitelisinden, mümkünse hava geçirmez. Tekrar hatırlatıyorum, orman tahammül edilmez şekilde kokacak. Sivrisinekleri hatırlatmakla da iyi yaptın, Herr Dyakov. Dünyanın bu bölgesinde böcekler yeterince başa bela ve havanın ısınmasıyla ciddi bir tehlike haline gelecekler. Cesetlerde bulacağımız böcek ve kurtlar da cabası. Bir yerlerden böcek ilacı bulmanız lazım. DDT en son sentez edilen ve en etkilisidir. Ama elinizde varsa Siklon B de kullanabilirsiniz. Polonya ve Ukrayna'da bolca Siklon B bulunması gerekiyor."

"Siklon B," diyerek yazmaya devam etti Voss.

"Genelde cesetleri bütün olarak çıkarmaya çalışırız beyler," dedi Buhtz. "Lakin bu zaman zarfında..."

Kırk sekiz saat önce kürekle çıkardığım cesede yaklaşıp onu örtmekte kullandığım çuval bezini açtı.

"Hemen bu cesetle başlamayı teklif ediyorum."

İşaretparmağıyla kafatasının arkasındaki kurşun deliğini yokladı.

"Hâkim Conrad," dedi. "Ben bu kadavranın kafatasını tetkik ederken siz de not tutar mısınız?"

"Elbette, profesör," deyip kalem kâğıt çıkarak hazır beklemeye başladı.

Buhtz parmağıyla kafatasının etrafındaki toprağı kazdıktan sonra onu yukarı kaldırdı. Kafatasının önüne ve üstüne yakından baktıktan sonra anlatmaya başladı: "Kurban A'nın oksipital kemiğine, kafatasının alt açıklığına yakın bir yere

kurşun isabet etmiş. Yakın mesafeden başın arkasına ateş edilerek yapılan infaz tarzına uygun. Alındaki çıkış noktası nedeniyle merminin artık kafatası içinde olmadığını varsayıyorum."

Cerrahi alet çantasını yerde açıp daha önce gördüğüm büyük uzuv kesme bıçağını alarak boyun kemiklerini kesmeye başladı.

"Mermi deliklerinin ebadına bakarak infaz eden kişinin kullandığı silahın çapıyla ilgili bir tahmin yürütebiliriz."

Bıçağı kullanırken hiç tereddüt etmiyordu, böyle bir kabiliyet ve hevesle canlı bir insanın kafasını da kesebilir mi diye merak ettim. Kafayı tümüyle kesince kafatasını yukarı kaldırıp dikkatle çuval bezine sararak Teğmen Voss'un ayağının dibinde yere koydu.

Bu arada baktığım Hâkim Conrad benimle göz göze gelip, profesörün Katyn Ormanındaki davranış tarzı, Buchenwald'da SS onbaşının kafasının kesilmesiyle ilgili anlattığı hikâyeyi doğrulamış gibi başını salladı.

Mermi kovanını gören Dyakov'un keskin gözleri oldu. Az önce Polonyalı subayın kafasının işgal ettiği yerde duruyordu. Çömelip toprağı biraz eşeledikten sonra parmakları arasında küçük bir nesneyle doğruldu.

"Ne buldun?" diye sordu Buhtz.

"Mermi kovanına benziyor, efendim," dedi Dyakov. "Belki de talihsiz Polonyalıyı öldürenle benzer bir mermiye aittir."

Buhtz kovanı Dyakov'un elinden alıp ışığa kaldırarak baktı. "Harika," dedi. "Aferin, Dyakov. Güzel bir başlangıç yaptık. Teşekkürler, beyler.

Bana ihtiyacınız olursa Krasny Bor'daki laboratuvarımda olacağım. Şansım yaver giderse yarın bu saatlerde bu adamı öldüren silahı öğrenmiş olurum."

Buhtz'un beklediğimden çok daha etkileyici olduğunu itiraf etmeliydim. Onun bayırdan motosikletine doğru inişini izledik. Futbol maçından dönen birinin topunu taşıması gibi kafatasını kolunun altında taşıyordu.

Conrad arkasından ters ters baktı. "Sana ne demiştim?" diye mırıldandı.

"Bilmiyorum," dedim. "Yaptığı işi bilen birine benziyor."

"Belki," dedi Conrad sinirle. "Belki biliyordur. Ama bu gece o kafatasını kaynatıp çorba yapacak. Bu dediğimi unutma."

Teğmen Voss havayı kokladı. "Şimdiden kokmaya başladı," dedi.

"Çok fena," dedi Dyakov. "Kokuyu biz alıyorsak kurtlar da alacaktır. O yüzden tek derdimiz yağmacılar olmayabilir. Kurtlar gelirse durum tehlike arz edebilir. İnanın, gece vakti bir kurt sürüsüne denk gelmek hiç hayırlı olmaz."

"Bir kurt bu kadar çürümüş bir eti yer mi?" diye sordu Teğmen Voss.

Dyakov sırıttı. "Tabii ki. Neden yemesinler. Bir kurt etinin koşer olup olmadığına bakmaz. Çoğunu kussa bile yine de işine yarayacak bir şeyler kalır. Hey, albay, belki de gece nöbetçilerini artırmanız iyi olur."

"Lütfen bana işimi öğretme, Dyakov," dedi Ahrens. "Feldmareşalle aran iyi olabilir ama bu, benimle de olduğu manasına gelmez." Albay beş

karış bir suratla bayırdan inerken Buhtz'un motosikletinin yola çıktığını duyduk.

"Ahrens'in derdi ne?" dedi Hâkim Conrad. "Ahmak herif."

"Haklı," dedi Dyakov. "Bu güzel yerin şimdiden çöplük gibi kokmaya başlamasından rahatsız hepsi bu." Kahkahayla güldü. "Siz Almanların sorunu bu. Burnunuz çok hassas. Biz Ruslar kötü kokuyu fark etmeyiz bile. Değil mi, Peşkov?" Dirseğiyle dürttüğü adam önce irkildi sonra da çekip gitti.

"Tam da bu yüzden 1917'den beri aynı, çürümüş hükümete sahibiz," diye ekledi Dyakov. "Çünkü bizde koku alma duyusu diye bir şey yok."

Dinyeper Şatosu'ndaki muhabere odasında Berlin'den bana gelen bir mesaj vardı. Martin Quidde'nin mesaisi bitmiş olduğundan sarı zarf içindeki mesajı genç muhabereci Lutz'dan aldım – Quidde'nin gizlice Gestapo'ya çalıştığına inandığı kişi. Mesajı deşifre eden o olduğundan tabii ki içinde yazanı biliyordu. Bana bir soru sormaya istekli olduğunu fark edince, Gestapo'yu kendime olabildiğince yakın tutmak istediğimden, minik sigaralığımdan ona bir Trummer ikram edip sanki onunla konuşmaktan keyif alıyormuşum gibi yaptım. Ama asıl istediğim Gestapo'dan birilerinin bana göz kulak olmasıydı ve kimi zaman bunu istediğinizde, en iyisi, vazifesi size bir bıçak saplamak olan kişiye bunu yaptırmaktı.

"Çok teşekkürler," deyip sigarasını büyük bir keyifle tüttürdü. "Epeydir içtiğim en güzel sigara."

"Rica ederim."

"Quidde orduda değil de SD'de olduğunuzu söyledi."

"Bu sana bir şey ifade etmeli."

"Öyle mi?"

"Bana güvenebileceğini, bana karşı dürüst olabileceğini ifade etmeli."

Lutz başını sallasa da ağzından laf almadan önce biraz daha uğraşmam gerekeceği belliydi.

"537'deki herkes için geçerli değil bu," dedim temkinli bir şekilde. "Herkes partiye seninle benim gibi sadık değil, Lutz. Aksi yöndeki tüm delillere rağmen bugünlerde gerçek sadakate rastlamak zor. İnsanlar 'Heil Hitler' dese de çoğuna bu hiçbir şey ifade etmiyor."

"Çok doğru."

"Sadece lafın gelişi söylüyorlar, bir *trope*. *Trope* ne demek biliyor musun Lutz?"

"Bildiğimden emin değilim, komutanım."

"Neredeyse klişe haline gelmiş kelime ya da cümle demektir. Yani o cümlenin artık çoğu kişiye bir şey ifade etmemesi ve kelimenin gerçek anlamından uzaklaşması demektir. Çoğu kişi 'Heil Hitler' deyip selam vererek sadece başının Gestapo'yla derde girmemesini sağlıyor. Ama Hitler bu insanlara fazla bir şey ifade etmiyor, Lutz, özellikle de sana ve bana ettiği gibi. Bununla SD ve Gestapo'yu kastediyorum. Sen de Gestapo'sun değil mi? Neyse cevap vermene gerek yok. Ne olduğunu biliyorum. Ama sana güvenip güvenemeyeceğimden hâlâ emin değilim, Lutz. Yani bu alaydakilere güvenemeyeceğim konularda sana güvenebilir miyim acaba? Mesela birbirimizle sırlarımızı paylaşabiliriz. Bilmem açıkça anlatabildim mi?"

"Evet, komutanım. Bana güvenebilirsiniz, komutanım."

"Güzel. Şimdi söyle bana Lutz o iki muhabereciyi iyi tanır mıydın?"

"Evet. Yeterince."

"İyi Naziler miydi?"

"Onlar–" duraksadı. "İyi askerlerdi, komutanım."

"Bunu sormadım."

Lutz tekrar tereddüt etse de bu seferki kısa sürdü. "Hayır, komutanım. İkisini de öyle adlandırabileceğimi zannetmiyorum. İşin doğrusu karaborsaya bulaştıklarından şüphelendiğimden onları Gestapo'ya ihbar etmiştim."

Omuz silktim. "Muhabere ya da levazımdakiler için çok da istisnai bir durum değil."

"Ayrıca sadakatsizlik olarak gördüğüm bazı sözlerinden dolayı da onları ihbar ettim. Bu birkaç ay önce yani şubat ayındaydı. Stalingrad'dan hemen sonra. Söyledikleri özellikle Stalingrad'dan sonra daha da rahatsız ediciydi."

"Onları Smolensk, Gnezdovo'daki Gestapo merkezine mi ihbar ettin?"

"Evet. Yüzbaşı Hammerschmidt'e."

"O ne yaptı?"

"Hiç. Hiçbir şey." Lutz'un hafif rengi attı. "Ribe'yle Greiss sorgulanmadı bile ve kendime neden boş yere zahmet ettiğimi sordum. Çünkü birisini, özellikle de silah arkadaşını ihanetle suçlamak basit bir şey değildir."

"Sence yaptıkları bu muydu? İhanet yani?"

"Aa, evet. Sürekli yönetimle dalga geçerlerdi. Onlara vazgeçmelerini söylesem de ciddiye

almadılar hatta daha da abarttılar. Birkaç hafta önce Führer buraya geldiğinde arabasıyla Kransy Bor'daki karargâha gideceği yolun üzerinde onu beklemeyi teklif ettim. Gülüp utanmadan Führer'le ilgili şakalar yaptılar. Söyledikleri beni çok kızdırdı, komutanım. Bu çok ağır bir suçtur. Biz burada bir varoluş savaşına girişmişken o iki şerefsiz milletin nefsi müdafaa iradesini zayıflatıyordu. Ölmelerine zerre kadar üzülmedim, komutanım, çünkü bu sayede zırvalarını dinlemekten kurtuldum."

"Yaptıkları şakalardan herhangi birini hatırlıyor musun?"

"Evet, komutanım, biri aklımda ama tekrar edemem."

"Yapma, Lutz. Kimse bu yüzden seni suçlamaz."

"Peki, komutanım. Şöyle bir şeydi. Bir piskopos yerel bir kiliseyi ziyaret eder ve girişte duvarda asılı üç resim görür. Ortadaki resim İsa'ya iki yanındakiler de Hitler'le Göring'e aittir. Piskopos kilisenin rahibine bunun nedenini sorunca rahip bu üç resmin ona İncil'de yazılanları hatırlattığını söyler – İsa'nın iki suçlu arasında çarmıha gerilmesi."

İçimden güldüm. Bu fıkranın farklı türlerini biliyordum ama epeydir duymamıştım. Nazilerle ilgili fıkra anlatanların çoğunun derdi stres atmaktı; bense buna siyasi direniş gözüyle bakardım.

"Evet, bunun seni neden sinirlendirdiğini anladım," dedim. "Sen doğru olanı yapmışsın. Sanırım Führer'in Smolensk ziyareti vesilesiyle Gestapo'nun ilgilenmesi gereken çok daha acil

işler vardı. Yüzbaşı Hammerschmidt'le görüşüp ona neden o adamları sorgulamadığını soracağım."

Lutz başını sallasa da açıklamamdan ikna olmuşa benzemiyordu.

"Fakat ileride bir daha Smolensk'te moralimizi ya da güvenliğimizi etkileyecek bir şey duyarsan önce bana gel."

"Emredersiniz, komutanım."

"Güzel."

"Size sormak istediğim bir şey var, komutanım."

"Sor bakalım."

"Aydınlanma Bakanlığı şu Dr. Batov'un Almanya'ya yerleşmesine izin verdi, değil mi? Ama bu nasıl olur, komutanım? O bir Slav ve Slav ırkı kirlidir. Bizim doğuya doğru ilerlememizin amacının bu aşağı ırkı toplumumuza dahil etmek değil de bu topraklardan def etmek olduğunu zannediyordum."

"Elbette haklısın ama kimi zaman vatanımızın menfaatine bazı istisnalar yapmak gerekir. Dr. Batov, Almanya için çok önemli bir propagandaya yardımcı olacak. O kadar önemli ki savaşın seyrini bile değiştirebilir. Abartmıyorum. İşin aslı şimdi iyi haberi vermek ve ifa edeceği vazifeyi bildirmek için onu görmeye gidiyorum."

Lutz yine söylediklerimden pek ikna olmamıştı; şaşırmadım; bu kalın kafalı Nazilerin sorunu buydu – aptallık, cehalet ve peşin hüküm onların asıl önemli olanı görmelerine her zaman maniydi ve bu konuda yapılabilecek hiçbir şey yoktu.

Glinka Parkı, Kremlin surlarının içerisinde, Luther Kilisesi ve belediye binasının doğusunda kalan, ağaçlarla kaplı ve küçük patikaları olan bir bahçeydi. Sirk kokusu alıp batıdaki hayvanat bahçesinde bulunan hayvanların sızlanmalarını işitebilirdiniz; kim bilir belki de bu sesler Rathausstrasse yakınlarında bir kamp ateşi etrafında âlem yapan sarhoşlarla köpeklerine aitti. Parkın merkezinde büyük bir Glinka heykeli vardı; yaklaşık elli altı numara tunç ayaklarının etrafındaki dökme demir çit, üzerinde notalar olan nota kâğıdını andıracak şekilde yapılmıştı ve onu gördüğünüzde notaları okuyamasanız bile en ünlü senfonisine ait olduğunu anlayıveriyordunuz. Ülkenin büyük bölümü Nazilerin idaresi altında bulunduğundan bir Sovyet bestecinin beste yapacak konu bulmasının zor olacağını düşünebilirsiniz; tabii kendisi gerçek toplar, çanlar ve muzaffer Rus ordusuyla yeni bir zafer uvertürü yazmaya koyulan çağdaş bir orkestra şefiyse iş değişirdi; aslında düşününce hiç de zor olmadığını anladım: 1812 ve Büyük Ordu'nun mağlup olarak Moskova'dan çekilişi artık rahatsız edici derecede aşina gelmeye başlamıştı. Berlin yolundaki donmuş cesetlerden biri olmamayı temenni ettim.

O beni görmeden ben Martin Quidde'yi gördüm; bir elinde çanta diğerinde sigara, gerçekle hiç ilgisi olmasa da sanki dünya umurunda değilmiş gibi bir edayla dolanıyordu; beni görür görmez nereye kaçacağını kestirmeye çalışan bir köpekmiş gibi etrafına baktı.

"Sence büyük bir besteci miydi?" diye sordum. "Bunu hak etmiş miydi? Yoksa boyarın biri onun

piyanosunun kapağına kilit vurduğunda bu parka koyacak daha iyi bir heykel bulamadılar mı?" Glinka'nın kaidesindeki tarihe baktım. "Bin sekiz yüz elli yedi. Daha dün gibi. O yıllarda Almanya, Bismarck'ın mavi gözlerindeki parıltıdan ibaretti. Eğer eski demir ve kan şimdi bildiklerimizi bilse aynı şeyi yapar mıydı acaba? Alman şehir devletlerini tek bir mutlu aile olarak birleştirmeyi? İnsan merak ediyor."

Quidde beni aceleyle ağaçların altına götürdü, ki aslında orada heykelin yanında olduğumuzdan daha çok şüphe çekerdik. Sanki Glinka'nın kaidesinden inip elinde baston ve nota kâğıtlarıyla peşimizden gelmesinden endişeliymiş gibi birkaç kez arkasına baktı.

"Herr Glinka'nın diyeceklerime pek itibar edeceğini zannetmiyorum," dedim. "Diğerleri gibi meraklı olacağını zannetmem. Aslında bugünlerde kimse meraklı değil ya neyse."

"Size bildiklerimi anlatınca bu rahat halinizden eser kalmayacağından eminim," dedi.

Bir sigara yakıp kibriti çimlerin üzerine attım. Çok içmeye başlamıştım ama kabahat Rusya'daydı. Stalingrad'ın akabinde sizi öldürmek için bekleyen yığınla Rus olduğunu öğrendikten sonra insan sağlığına eski özeni gösteremiyordu.

"Belki de duymak istemiyorumdur," dedim. "Belki Beethoven gibi davranabilirim. Bence hiçbir şey duymamasına rağmen gayet iyi idare etmiş. Sağır olmak Almanya'da sağlığa çok faydalıdır. Bugünlerde başkalarını dinlemenin sonu ölümcül olabiliyor. Özellikle de liderlerimizi dinleyince."

"Bilmez miyim?" dedi Quidde sert sert. Miğferini çıkarıp kafasını ovuşturdu.

"Artık duyup görmeye başladım ve sanırım şu anda, Radyo Berlin'deki Midge Gillars'ın anlattıklarından fazlasını duymuş birine bakıyorum."

"Eğer Midge bildiklerimi bilse çok farklı bir müzik çalardı. Ama bu sefer şeytanınkiler olmazdı."

"Yine de güzel müziklerdi. Ben basit müzikten yanayım. Sakın kaide üzerindeki dostumuza söyleme."

"Yalnız mı geldiniz?" diye sordu gergince.

Omuz silktim. "Birkaç dansçı kız getirmeyi düşündüm ama yalnız gel dediğin için vazgeçtim. Evet, anlat bakalım, neymiş bildiklerin?"

Quidde eski sigarasıyla yenisini yaksa da bunun da sinirlerine bir faydası olmadı; titreyen ağzı ve şişik burun deliklerinden treni hatırlatan bir duman yükseldi.

"Eğer biraz hidrojen boşaltmazsan uçacaksın, onbaşı. Sakin ol. Bu kadar gerilmene gerek yok."

Quidde evrak çantasını bana verdi.

"Bu ne?" diye sordum.

"Kayıt makarası," dedi.

"Ne işime yarayacak? Kayıt cihazım yok ki. Nasıl çalıştığını bile bilmem."

"Bu makarayı Friedrich Ribe hazırladı," dedi Quidde. "Öldürülme nedeni bu olabilir. Bu makarada ne olduğunu sadece iki kişi biliyor ve biri öldü."

"Ribe."

Quidde başını salladı.

"Peki, ölmekten nasıl kurtuldun?"

"Aynı şeyi ben de merak ettim. Ribe ve Greiss aynı saatte nöbetçi oldukları için öldürüldü.

Onları öldüren, ikisinin de bildiğini varsaymış olmalı oysaki sadece Ribe biliyordu. Ribe bu makaradakini Werner Greiss'in dinlemesine kesinlikle izin vermezdi. O tarihte biz Werner Greiss'in Gestapo'nun adamı olduğunu zannediyorduk meğerse Jupp Lutz'muş. Ben de ancak iki hafta önce Lubeck'teki bir arkadaşımdan aldığım mektup sayesinde öğrendim."

"Ama Ribe sana dinletti," dedim.

Quidde başını salladı. "Arkadaştık. Hem de yakın arkadaş. Birbirimizi hep kollardık."

Evrak çantasının içine bakınca üzerinde –AEG– Alman Elektrik Şirketi'nin baş harfleri olan bir kutu gördüm.

"Tamam. MDR Senfoni Orkestrası ya da kayıp nota değil. Ne var bu makarada?"

"Birkaç hafta önce Führer'in Smolensk'e gelmesini hatırlıyor musunuz?"

"Hafızamın en nadide yerinde saklıyorum."

"Hitler, Krasny Bor'daki ofisinde Kurnaz Hans'la görüştü. Yalnız olarak. Ne maiyetleri ne yaverleri, sadece ikisi. Fakat ofisin telefonu arızalıydı. Ahizeyi yerine her koyduğunda kapanmıyordu ve operatör konuşulan her şeyi duymaya devam ediyordu. Hemen hemen her şeyi."

"Ribe de duyduklarını kaydetmeye mi karar verdi?"

"Evet."

"Tanrım." İç çektim. "Hangi akla hizmet?"

"Hitler'in sesini hatıra olarak saklamak istemiş. Nutuk çekerken dinlemeye alışığız ama normalde nasıl konuştuğunu bilmiyoruz."

"İmzalı bir fotoğrafını istemek çok daha güvenli olurdu."

"Doğru. Kaydın yarısında Von Kluge, Hitler'le konuşmasının dinlenildiğinden şüphelenmiş olmalı çünkü hat kesilmeden önce ahizeyi birkaç kez şiddetle vurmuş."

"Peki, ne olmuş – Hitler'le Von Kluge ordunun 1943 yılı yaz harekâtı planlarının ifşa olduğundan mı endişe etmişler? Evet, bunun neden canlarını sıktığını anlayabiliyorum."

"Durum bundan çok daha kötü," dedi Quidde.

Başımı iki yana salladım. Askeri sırların ifşasından daha önemli bir şey düşünemiyordum; ama kabul etmem gerekir ki benim kafamdaki en kötü düşünce, Alman hemşerilerimin özünde taşıdığı iyiliğe hâlâ duyduğum safiyane inançla sınırlıydı. Berlin polisinde geçen yirmi yılın ardından bozulmayla ilgili her şeyi bildiğime inansam da kişi kendisi bozulmadığı müddetçe servet ve menfaat peşinde koşan diğerlerinin ne kadar bozulabileceğini kestirmesi mümkün olmuyordu. Belki de hâlâ haysiyet, dürüstlük ve vazife bilinci gibi şeylere inanıyordum. Hayat henüz bana derslerin en acısını öğretmemişti yani bozulmuş bir dünyada güvenebileceğin tek şeyin bozulma olacağı ve Hitler'le Stalin'in içinde olduğu bir dünyada şeref ve vazife bilincine çok az yer kalacağı gerçeği. Tepkimin en safiyane kısmı belki de Quidde'nin bana anlattıklarına gerçekten de şaşırmış olmamdı.

"Makarada Adolf Hitler'le Günther von Kluge'nın on beş dakikalık konuşması var. Yaz harekâtını da konuşuyorlar ama sadece arada. Hitler, Von Kluge'ye Prusya'daki ailesine ait araziyi soruyor ve çok geçmeden Hitler'in Smolensk'e

gelmesinin asıl nedeninin, her ne kadar feldmareşale geçmişe dair minnettarlığını ifade etse de, Berlin'de Von Kluge'nin onun idaresine duyduğu hoşnutsuzluğa dair dolaşan dedikodular olduğu anlaşılıyor. Von Kluge birkaç ikna edici sayılmayacak itirazın ardından Almanya'nın geleceğine ve Kızıl Ordu'nun mağlup edileceğine inancını vurgulayınca Hitler gelişinin asıl nedenini açıklıyor. İlk olarak Hitler, Ekim 1942'de Alman Hazinesi'nden Von Kluge'ye, ailesine ait mülke yatırım yapması için verilen bir milyon marktan bahsediyor. Benzeri bir miktarın 1933'te Paul von Hindenburg'a ödendiğini de ifade ediyor. Ayrıca Kluge'ye mülkün gelecekteki masraflarını karşılamaya da hazır olduğunu ve bu maksatla çek defterini de yanında getirdiğini söylüyor. Ardından Hitler'in bir çek yazdığını duyuyorsunuz ve miktar belirtilmese de Führer kendisine teslim ettiği zaman feldmareşalin söylediklerinden bunun da en az bir milyon ya da daha fazla olduğu anlaşılıyor. Her halükarda kaydın sonunda Von Kluge, Führer'i sadakatinin sarsılmaz olduğu yönünde temin ederek hoşnutsuzluğu yönündeki dedikoduların Hitler'le arasındaki ilişkiyi kıskanan Başkomutanlık'taki bazı kişilerin marifeti olduğunu iddia ediyor."

Bir an gözlerimi kapattım. Her şey açığa çıkmıştı – iki askeri neden bir Almanın öldürdüğü anlaşılmıştı; bu büyük rüşvetten haberleri olduğu için öldürülmüşlerdi. Hitler, Von Kluge ya da her ikisi adına hareket eden biri iki muhabereciyi öldürmüştü. Ayrıca Von Kluge'nin, Smolensk'te Hitler'i öldürmeye yönelik komplodan ne-

den çekildiği de belli olmuştu; bunun Heinrich Himmler'in, Smolensk'e gelmemesiyle değil de bir milyon marklık çekle bir ilgisi vardı.

Fakat bunu bana söyleyerek Martin Quidde benim hayatımı da büyük bir riske atmış oluyordu.

Gözlerimi devirip bir sigara yaktım. Rüzgâr yüzünden sigaranın dumanı gözlerime girip yaşarmalarına neden oldu. Elimin tersiyle gözlerimi silerken Onbaşı Quidde'nin ağzına iki tane çakıp aklını başına getirmeyi düşündüm. Belki bunun için çok geç kalmıştım; öyle olmamasını umdum.

"Bu çok uçuk bir hikâye," dedim.

"Ama doğru. Hepsi makarada."

"Aa, ona ne şüphe. Ayrıca bir daha rahat uyuyabileceğimden de şüpheliyim. *Nosferatu* korku filmini dahi sevmiştim ama senin anlattığın beni bile korkutmaya yetti. Bu bilgiyle ne yapmamı bekliyorsun, onbaşı? Ben polisim, Lohengrin değil. Üstelik intihara niyetim olsa Müngsten Köprüsü'nden atlamadan evvel güzel bir tatil yapardım."

"Belki bir soruşturma başlatmak için kullanırsınız diye düşündüm," dedi Quidde. "Bu adamlar öldürüldü. Gerçek suçlar araştırılmayacaksa Savaş Suçları Dairesiyle sahra polisi ne işe yarıyor?"

Evrak çantasını ona geri verdim.

"Sana çizerek mi anlatayım? Almanya'nın idaresi Nazilerin elinde. Önlerine çıkanları da öldürüyorlar. Daire sadece gösteriş olsun diye var, onbaşı. Sahra polisinin vazifesi de sarhoş olan ya da arada bir Rus kızlarına tecavüz edip öldürmeye kalkan er ve erbaşla uğraşmak, bu değil. Senin şu an bana söylediğin şey, bu davayı temelli bırak-

mam için duyduğum en iyi neden. Artık dava falan yok. Bitti. Hatta bu soğuk ve berbat İvan şehrinde bir daha soru bile sormayabilirim."

"O zaman başkasına giderim."

"Başkası yok."

"Dinleyin. İki arkadaşım öldürüldü. Çiftlik hayvanı gibi boğazları kesildi. Yaptıkları şeyin hiçbir mazereti olamaz. Friedrich Ribe bir hata yaptı ve cezalandırılması belki de divanı harbe verilmesi gerekirdi. Ama öldürülmesi gerekmiyordu. Belki de bunu başka yere götürmeliyim."

"Başka bir yer yok, aptal."

"Berlin'deki Başkomutanlık'a. Belki de Reichsführer Himmler'e. Bir düşünün. Bu Hitler'i bitirebilecek bir delil. İnsanlar başlarındaki adamın nasıl biri olduğunu öğrenirse onu desteklemekten vazgeçerler. Evet, bence aradığım kişi Himmler."

"Himmler mi?" Güldüm. "Kafan basmıyor mu kuş beyinli? Bu işe kimse bulaşmak istemez. Bunu seninle birlikte ortadan kaldırırlar. Hem kendini toplama kampında bulursun hem de diğer pek çok kişinin başını belaya sokarsın. Belki de iyi insanların. Himmler'in Kluge'yi sorguladığını varsay. Ne olacak? Belki de Von Kluge kendini kurtarabilmek için suçu başkasının üzerine atacak, bunu hiç düşündün mü?"

Gersdorff'un asilzadelerden oluşan minik komplocu grubu geldi aklıma.

"Belki de yeraltı hareketi bunu yayınlamak ister," dedi Quidde. "Münih'te bu tür insanların Nazilere karşı broşür bastıklarını duydum. Öğrencilermiş. Belki de bu makarada yazanları bir broşürde basarlar."

"On dakika önce korkudan titreyen bir adama göre akıl almaz bir şekilde emniyetini kendi elinle tehlikeye atıyorsun. Bahsettiklerin çoktan öldürüldü. Şubatta tutuklanıp idam edildiler."

"Korkudan titrediğimi kim söyledi? Ayrıca kendi emniyetimi düşündüğümü nereden çıkardınız. Bakın, komutanım, ben Almanya'nın geleceğine inanıyorum ve eğer birisi bu makarayla bir şeyler yapmazsa Almanya'nın bir geleceği olmayacak."

"Ben de senin gibi Almanya'nın bir geleceği olsun istiyorum, onbaşı, ama o geleceği elde etmenin yolunun bu olmadığından emin ol."

"Bunu göreceğiz," dedi Quidde. Miğferini takıp evrak çantasını koltuk altına sıkıştırarak gitmeye kalktı.

Kolundan tuttum. "Hayır, bu kadarı yetmez," dedim. "Kimseye söylemeyeceğine ve makarayı imha edeceğine dair söz vermeni istiyorum."

"Dalga mı geçiyorsunuz?"

"Hayır, çok ciddiyim, onbaşı. Bu iş gerektiğinden fazla uzadı. Geri zekâlı gibi davranıyorsun. İyi dinle, o makarayı dinlemek isteyecek biri daha olabilir. Abwehr'den bir albay ama bunun da kısa vadede bir fark yaratacağına inanmıyorum."

Quidde sinirle kolunu çekip elimden kurtararak yürümeye devam edince terk edilmiş âşık gibi peşinden gittim. "Demek siz de engel olmak istiyorsunuz?" dedi.

Bir an Von Gersdorff ve Von Boeselager, Hâkim Goldsche ve Von Dohnanyi, General Von Trescow ve Teğmen Von Schlabrendorff'u düşündüm; etkisiz ve hatta beceriksiz olabilirlerdi ama Hitler ve çetesine muhalefet eden onlardan baş-

kası yoktu. Bu asilzadeler hür olduğu müddetçe Führer'i öldürmeyi başarmaları muhtemeldi. Diğer taraftan eğer Himmler'e Feldmareşal Von Kluge'yi sorgulama fırsatı tanınırsa sırf kendisini kurtarabilmek için Von Gersdorff'la diğerlerini ele verebilirdi.

Peki, Von Gersdorff tutuklanırsa sıra kime gelecekti? Belki de bana.

"Ciddiyim," dedim. "Sessiz kalacağına dair söz vermeni istiyorum. Aksi takdirde – aksi takdirde seni ben öldürürüm. Bu meselede söz konusu olan çok fazla kişi var. Hitler'i öldürmeyi denemiş ve fırsatını bulabilirse muhtemelen tekrar deneyecek iyi insanların hayatlarını tehlikeye atmana izin veremem."

"Kimmiş bunlar? Sana inanmıyorum, Günther?"

"Bunu başarma şansı bizden daha fazla olan yüksek mevkideki insanlar. Rastenburg'daki Kurt İni'ne ve Vinnitsa'daki Wehrwolf Karargâhına girip çıkabilen kişiler. Başkomutanlık'ta görevli kişiler."

"Siktir git," deyip sırtını bana döndü. "Onları da siktir et. Bir halt becerecek olsalar şimdiye kadar becerirlerdi."

Bezginlikle başımı iki yana salladım. Önemli bir karar aşamasındaydım ve düşünmeye vaktim yoktu. Çoğu suçta durum böyle olurdu. Suçu işlemek istemeseniz de başka seçeneğiniz kalmazdı. Genç salağın teki sana siktirip gitmeni söyleyerek Adolf Hitler'e yönelik tek komployu ifşa etmekle tehdit edince onu durdurmak için Walther otomatik tabancanı çekip o kalın kafasına daya-

yarak tetiği çekersin. Genç salak yeni bir petrol kuyusuymuş gibi kan fışkıran miğferiyle nemli yere yığılır ve sen daha şimdiden bu kaçınılmaz ama üzücü cinayete nasıl intihar süsü vereceğini düşünmeye başlarsın – hiç değilse böylece bir Alman öldü diye Gestapo'nun altı masum Rus'u daha asmasına engel olabilirsin.

Küçük parkta çevreme baktım. Sarhoşlar fark edemeyecek ya da umursamayacak haldeydiler – hangisi olduğunu kestirmek zordu. Taş kaidesinin üzerindeki Glinka her şeyi görmüştü; tuhaftır ama ilk kez o zaman heykeltıraşın besteciyi sanki bir şey dinliyormuş gibi yaptığını fark ettim; zekiceydi: Glinka silah sesini duymuş gibi duruyordu. Hemen tabancamın emniyetini kapatıp kılıfına koydum; ardından Quidde'nin aynı marka Walther'ini aldım. Namlu kapağını geri çekerek ağza bir mermi sürüp yere ateş ettikten sonra horozu otomatik olarak çekilen tabancayı eline yerleştirdim. Öldüğüne üzüldüğümü söyleyemem –ahmaklara üzülmek zordu– ama diğer ahmakları kurtarabilmek için bir ahmağı öldürmek zorunda kaldığıma üzülmüştüm.

Sonra ikinci boş kovanı ve içinde makara bulunan evrak çantasını alıp –orada bırakacak halim yoktu– hiç kimsenin deli gibi çarpan kalbimi duymamasını temenni ederek süratle oradan uzaklaştım.

Daha sonra Martin Quidde'yi tıpkı NKVD'nin Polonyalı subayları vurduğu gibi vurduğumu – daha doğrusu infaz ettiğimi– fark ettim. Bu beni düşünmeye sevk etti. Ayrıca Glinka'nın ayağının dibindeki notaların Çar'ın Hayatı adlı operaya ait

olduğunu öğrendim. Bir operaya yakışır bir isim değildi. Ama *Bir Grup Şık Hain* isminin de uygun olmayacağını fark ettim. Nihayetinde cinayet çözmeyi her zaman işlemeye tercih ederdim.

Glinka Parkı'nda olanların ardından Dr. Batov'u görmeye gitmek içimden gelmedi. İşte böyle hassas bir insanımdır. Birisini soğukkanlılıkla öldürdüğümde bu beni bir müddet huzursuz eder ve doktora vereceğim müjde de –yani bakanlığın Almanya'ya yerleşmesini kabul etmesi– bana eskisi kadar güzel görünmüyordu. Ayrıca bir yandan da sahra polisinden Teğmen Voss'un, Krasny Bor'a gelip önceki gibi danışman dedektif olarak beni götürmesini de bekliyordum; istediğim şey kesinlikle buydu; cinayet hakkında akıllarına gelebilecek her türlü çılgın varsayımdan onları uzak tutmak istiyordum. Çağrı geldiğinde minik kulübeme döneli fazla olmamıştı.

Voss'un saf bir tarafı vardı. Görevde olduğunu göstermek için boğazına taktığı zincirli parlak metal yüzünden de olabilirdi –çoğu Almanın sahra polisine av köpeği ya da polis köpeği demesinin nedeni buydu– ama Voss'un öyle mahzun ve güzel bir yüzü vardı ki onu ister istemez önemli biri zannederdiniz. Kulak memeleri deri paltosu kadar uzundu ve iri kahverengi gözlerinde o kadar çok sarı vardı ki sol koluna taktığı sahra polisi brövesine benziyorlardı. Ludwig Voss'tan daha çok insana benzeyen safkan tazılar görmüştüm. Ama amatör bir asker değildi: Doğu Cephesi şeridiyle piyade hücum rozeti geçmişinde sahra polisliğinden fazlası olduğunu gösteriyordu. Tur-

nikedeki bariyere nöbetçi dikmekten daha fazla icraatı olduğu belliydi.

"Ateş, çaydanlık, rahat bir sandalye, Yüzbaşı Günther kendinize iyi yer bulmuşsunuz," diyerek nezih odama göz gezdirdi. O kadar uzundu ki kapıdan geçerken eğilmek zorunda kalmıştı.

"Tom Amca'nın kulübesine benziyor," dedim. "Ama evim gibi. Senin için ne yapabilirim, teğmen? Şerefine bir şampanya açardım ama son elli şişeyi dün gece içtik."

"Ölü bir muhabereci daha bulduk," dedi söylediklerimi duymazdan gelerek.

"Aa, demek salgın haline geldi," dedi. "Bunun da mı boğazı kesilmiş?"

"Henüz bilmiyorum. Raporu telsizden yeni aldım. Adamlarım Glinka Parkı'nda bir ceset bulmuşlar. Gelip suç mahalline benimle birlikte bakar mısınız diyecektim? Belki tümünde benzer bir kalıp vardır."

"Kalıp mı? Biz polisler bunu medeniyetteyken kullanırdık. Bir kalıbı görmek için kaldırıma ihtiyacın vardır, Kudwig. Burada kalıp falan yok. Hâlâ anlamadın mı, Smolensk'te her şey altüst olmuş."

Martin Quidde ve Friedrich Ribe sayesinde ne kadar altüst olduğunu henüz anlamaya başlamıştım.

"Öldürülen Onbaşı Quidde."

"Quidde mi? Onunla daha geçen gün konuştum. Tamam. Gidip bakalım."

İki saat kadar önce öldürdüğüm adamın cesedinin başında durunca bir acayip hissettim; kendi cinayetimi araştırmak sık yaptığım bir şey değil-

di –bir daha yapmamayı da tercih ederdim– ama her şeyin bir ilki vardı ve bunun yeniliği sayesinde Voss'a çapaklı ama tecrübeli gözlerime bunun her yönüyle bir intihar gibi göründüğünü söyleyebilecek kadar uzun süre konuya ilgimi koruyabildim.

"Elindeki silah ateşe hazıra benziyor," dedim. "Aslında hâlâ elinde olmasına şaşırdım. İvan'ın birisinin almış olması gerekirdi. Neyse mevcut tüm delillerin ışığında en makul açıklamanın intihar olduğunu söyleyebilirim."

"Bilemiyorum," dedi Voss, "kendini vuracak olsan miğferini çıkarmaz mısın?"

Bunun beni duraklatması gerekse de öyle olmadı.

"Ayrıca neden kendisini kafasının arkasından vurmuş?" diye devam etti Voss. "Bildiğim kadarıyla insanlar kendilerini başlarının yanından vururlar."

"İşte o yüzden pek çok kişi *hayatta kalıyor*," dedim buyurgan bir ifadeyle. "Şakağa yapılan ateşler her zaman garanti değildir. Aklında olsun, ileride kendini vurmaya kalkarsan kafanın arkasından vur. İvanların Polonyalıları öldürdüğü gibi. Burada görüldüğü üzere kafanın arkasından giren bir mermiden kimse sağ kurtulamaz. Zaten bu yüzden oradan vuruyorlar çünkü ne yaptıklarını biliyorlar."

"Evet, etkisini görebiliyorum. Ama kişinin kendini böyle vurması mümkün mü?"

Kendi Walther'imi –Quidde'yi öldüren silahı– çıkarıp emniyetini kontrol ettim, dirseğimi kaldırıp namluyu enseme dayadım. Gösteri yeterli oldu. Yapılması mümkündü.

"Miğferi çıkarmasına bile gerek yok," dedim.

"Tamam," dedi Voss. "İntihar. Ben senin Alexanderplatz tecrübene ve eğitimine sahip değilim."

"Bariz olanı hiçbir zaman sorgulamam. Kimi zaman zeki olmak insanı bariz olanı görmemeye iter. Bu vakada bir alternatif ileri sürecek kadar zeki biri değilim ben. Kendini kafadan vurmakla kendi boğazını kesmek tümüyle farklı şeyler. Üstelik bu sefer silah da elimizde."

Voss, Quidde'nin miğferini çıkararak adamın alnındaki deliği ortaya çıkardı. Askerin miğferinin içine bakarak "sanırım mermi de elimizde," dedi. "Metale yapışmış."

"Bu lanet yerden kurtulmak için belki biz de aynısını yapmalıyız."

"Bir intihar notu bırakmış mı diye baksak iyi olacak," dedi.

"Evet," dedim. "Kadın meselesi olabilir. Olmayabilir de. Her halükarda bazı Fritzler için ikisi de yeterli neden. Ama bir intihar notu olsa bile bir şey değişmez. Sen, ben ve belki Albay Ahrens haricinde kim okuyacak ki?"

"Yine de tuhaf değil mi? Birkaç hafta içinde aynı muhabere alayından üç kişinin akıbeti aynı oldu."

"Savaştayız," dedim. "Bu ülkede herkesin akıbeti bu zaten. Ama demek istediğini anladım, Ludwig. Belki de o telsiz sinyallerinde bir şey vardır. Bazıları onları zararlı olduğunu düşünmüyor mu zaten? Belki de o enerji beyni kaynatıyordur. Aydınlanma Bakanlığında olup bitenleri bununla rahatça açıklayabiliriz."

"Telsiz sinyalleri – evet, hiç düşünmemiştim," dedi Voss.

Gülümsedim; sudaki ördek gibi suyu bulandırmaya çalışıyor ve suç mahallinden uçup gitmeden önce perdeli ayaklarım ve kanatlarımla daha ne kadar ortalığı karıştırabileceğimi merak ediyordum.

"O askerler bütün gün çok güçlü vericilerin dibinde duruyorlar. Şatonun arkasındaki direk sırık çocuk gibi. Kafalarına anten takmamalarına bile şaşmak gerek."

Vos kaşlarını çatarak başını iki yana salladı. "Sırık çocuk mu?"

"Affedersin," dedim. "Berlinliler, Charlottenburg'daki radyo kulesine öyle derler." Başımı iki yana salladım. "Belki de telsiz sinyalleri zavallı Quidde'nin beynini gıdıkladı ve o da bir Walther mermisiyle kaşımaya karar verdi. Tüm çimenlerin üzeri kan olduğuna göre bunu ayaktayken yapmış."

"İlginç bir teori," dedi Voss. "Ama telsiz sinyalleri konusunda ciddi değilsin değil mi?"

"Hayır, ispatı kolay olmazdı." Başımı iki yana salladım. "Muhtemelen bu pislik çukurunda Rus taarruzunu beklemekten bunalıma girdi. Nedenini gayet iyi anlayabiliyorum. Smolensk herkesi intihara meyilli yapar. Buraya geldiğimden beri ben de kafamı uçurmaktan başka bir şey düşünemiyorum."

"Eve dönmenin bir yolu da o," dedi Voss.

"Evet, Dinyeper Şatosu'yla Katyn Ormanında bambaşka bir atmosfer var. Albay Ahrens durum-

dan fevkalade hoşnutsuz görünüyordu. Sence de öyle değil mi?"

"Hiç hoşlanmadığı belli. Askerlerini onun kadar düşünen bir subaya hiç denk gelmedim."

"Evet, bu hoş bir değişiklik." Gözlerimi kısıp başımı kaldırarak ağaçlara baktım. "İyi de neden bu park? Bu adam müziği seven biri miydi?"

"Bilmem. Huzurlu bir yer olduğu içindir belki de."

Bir bağırtı ve kahkaha duyunca etrafıma baktım. Sarhoşlar hâlâ köpekleriyle ateş başındaydı; Rusya'da romanlara ek olarak içki içme süreleri de anormal derecede uzundu, bunlarınki de *Savaş ve Barış* gibi görünmeye başlamıştı.

"Nispeten huzurlu," diye ekledi Voss.

"Rusça bilir misin, Voss?"

"Biraz," dedi Voss. "Şunu yap bunu yap gibi. Bir işgalcinin bilmesi gereken şeyler."

"Zaman kaybı olacak ama istersen gidip şu heriflere bir şey görmüşler mi diye soralım," dedim.

"Ne yazık ki emir vermek soru sormaktan çok daha kolay ve cevaplarını anlayacağımı da zannetmiyorum."

"Günün birinde seni de dedektif yapacağız, Ludwig."

Şansımı zorladığımın farkındaydım ama skat oynamayıp zardan da pek hoşlanmadığımdan, Smolensk'te heyecanı nerede bulacaksam orada aramalıydım; Hotel Glinka, kızların eğer yapacaklarsa zorunda olduğu için değil, istediği için yapması gerektiğine inanan benim gibi ahmakların gidebileceği bir yer değildi; o yüzden geriye

sadece odamdaki okunamayacak derecede kalın Rus romanıyla bir Alman askerini öldürürken gördükleri, benim tarifime uyan bir sivili anlatabilecek bir grup sarhoş İvan'la konuşmak kalıyordu. Elbette gerçek bir dedektifin muhtemel tüm şahitlerle konuşması lazımdı ve onların bir şey görmediği ya da umursamadığını varsayarak kumar oynuyordum. Bu perişan güruhla yaptığımız beş dakikalık konuşmanın ardından Voss'la elde ettiklerimiz korku dolu omuz silkmeler ve leş gibi kokular oldu. Ama kendimi kazanmış gibi hissettim. Monte Carlo'da banka soymak gibi olmasa da hiç yoktan iyiydi.

5

Perşembe, 1 Nisan 1943

Ertesi sabah Smolensk Devlet Tıp Akademisi'ne Dr. Batov'u görmeye gittim. Artık kanarya rengi binanın tipik bir Sovyet yapısı olduğunu anlamıştım – Rusya'nın hasta ve yaralılarını tedavi etmek isteyen bir komiserin hırslı beş yıllık planının ürünü, gereksiz derecede büyük bir hastane: Giriş salonundaki devasa ilan tahtasında hâlâ duran ve Kiril alfabesiyle yazılı kelimelerle Smolensk'in tıp personelinin verimliliği methediliyor, yılbeyıl, sanki traktör sayısıymış gibi, tedavi edilen hasta sayısındaki artışla övünülüyordu. Stalin'in mizacını bildiğimden acaba tedavi edilen hasta sayısı düşerse neler olabileceğini merak ettim; komünistler Rusların daha sağlıklı olmaya başladıklarına mı hükmederlerdi? Yoksa hastane başhekimi belirlenen hedefe varamadığı için kurşuna mı dizilirdi? İlginç bir ikilemdi ve yönetim şekli olarak komünizmle Nazizm arasındaki farkı gösteriyor-

du: Sovyet Rusya'da bireye yer yoktu; diğer taraftan Almanya'da her şey devletin denetiminde değildi. Naziler hiç kimseyi aptal, beceriksiz ya da talihsiz olduğu için vurmazdı. Genel olarak Naziler seni vurmak için bir neden arardı; komünistlerinse seni vurmak için bir nedene ihtiyacı yoktu; ama sonunda vurulacaksan ne fark ederdi ki?

Batov beşinci kattaki ofisinde yoktu ve onu laboratuvarda da bulamayınca bitkin görünümlü Alman sıhhiyeciye Rus doktorun yerini bilip bilmediğini sordum. Bana doktorun birkaç gündür hastaneye gelmediğini söyledi.

"Hasta mı? Evinde mi? İzin mi aldı? Ne oldu?"

Er omuz silkti. "Bilemem, komutanım. Ama hiç ondan beklenecek bir şey değil. Bir İvan olabilir ama hastalarına onun kadar bağlı birini görmedim. Sadece kendi hastalarına değil, bizimkilere de. Dün öğleden sonra bizim askerlerden birini ameliyat etmesi gerekiyordu ama gelmedi. Asker öldü. Artık gerisini siz hesap edin."

"Rus hemşireler ne söylüyor?"

"Söylemesi zor, komutanım. Ne biz Rusça biliyoruz ne de onlar Almanca. Zaten personel eksiği var. Sıhhiyecilerin yarısı güneydoğudaki Prokhorovka diye bir yere gönderildi. Tıbbi açıdan bizimle konuşabilen tek kişi Batov'du."

"Prokhorovka'da ne var?"

"Bilmiyorum, komutanım. Tek bildiğim Kursk yakınlarında bir şehir. Ama çok gizli ve hiç söylememem gerekiyordu. Gittikleri yeri bizimkilere bile söylemediler. Ben depodan alınan birkaç kasa sargı bezinin üzerindeki teslim adresinden anladım."

"Batov'un da onlarla birlikte gönderilmiş olması mümkün mü?"

"İmkânsız, komutanım. Bir İvan'a bu görevi vermeleri söz konusu değil."

"O zaman evine gitmekten başka çare kalmadı."

"Onu görürseniz hemen buraya gelmesini söyleyin, komutanım. Personel o kadar azaldı ki ona her zamankinden daha çok ihtiyacımız var."

Bilahare, Batov'un Rudakov'u yerleştirmiş olduğu özel odaya gidip baktım ama oda boştu, onu üzerinde otururken gördüğüm tekerlekli sandalye de gitmişti; yatak üzerinde yatılmışa benzemiyordu hatta küllük bile bir süredir kullanılmamıştı. Geçen geldiğimde açık olan radyonun üzerine elimi koyduğumda onun da soğuk olduğunu gördüm. Başımı kaldırıp baktığım resimdeki Stalin de bir şey söylemedi. Şüpheyle ve boş boş bana bakmayı sürdürdü, resmin arkasındaki üç NKVD askerinin fotoğrafını da yerinde bulamayınca içimi kötü bir his sarmaya başladı.

Hastaneden çıkıp arabayla son sürat Batov'un dairesine gittim. Zili ve kapıyı çaldım ama açan olmadı. Alt kattaki kapıcı kadının Bonn'daki Beethoven Müzesi'nden çıkmışa benzeyen bir kulak borusu vardı ve tek kelime Almanca bilmiyordu ama bilmesine de gerek kalmadı; kimliğime bakması Gestapo olduğumu düşünmesine yetince –kadın Batov'un da yapacağını söylediği gibi yeterince istavroz çıkardıktan sonra– hemen anahtarları bulup Batov'un dairesine girmeme izin verdi.

Kapıcı kadın kapıyı açar açmaz bir terslik olduğunu anladım: Doktorun itinayla dizmiş olduğu

kıymetli kitapları yere saçılmıştı ve korkunç bir şey keşfetmek üzere olduğumu bildiğimden –dairede tatlı ve ekşi bir çürük kokusu vardı– anahtarları alıp *babuşka*'yı gönderdikten sonra kapıyı arkamdan kapattım.

Batov'un misafir odasına girdim. Köşedeki seramik yüksek soba hâlâ sıcak olsa da Batov'un hareketsiz bedeni öyle değildi. Yüzükoyun, halısız yerde yatıyordu ve üzerine kitaplar, gazeteler ve minderler yığılmıştı; boynunun yanında büyük bir kavun dilimine benzeyen bir yara vardı. Çürük ve morluk içerisindeki ağzına çorap sokulmuştu, sağ elinin eksik parmaklarından ve sol elinin yukarıda, pencerenin yanında bulunmasından, birisinin onu Ravel'in piyano konçertosunu çalabilecek şekilde hazırladığını ya da ona sistemli şekilde işkence ettiğini anladım: Beş kesik parmak şömine rafının üzerine sigara izmaritleri gibi dizilmişti. Başta neden hiç mücadele etmediğini düşünsem de ardından kalçasındaki iğneyi görüp ameliyatlarda kullandıkları kas gevşeticilerden verdiklerini ve bunu yapanın da işinin ehli olduğunu anladım; sadece kımıldamasına engel olacak kadar vermişlerdi ama acı hissetmesine engel olacak kadar değil.

Acaba bunun sonunda istedikleri bilgiyi vermiş miydi? Dairenin altüst edilmesi ve kesik parmakların sayısına bakılırsa vermemiş gibi görünüyordu. Eğer birisi bir parmağını kaybetmeye direnebiliyorsa beşini kaybetmeye de direnebilirdi.

"Üzgünüm," dedim yüksek sesle; çünkü Batov'un çektiği ıstırabın ve ölümünün nedeni-

nin bana açıklamaya söz verdiği bilgi olduğunu biliyordum – Katyn Ormanında olup bitenlere dair belge ve fotoğraflar. "Gerçekten çok üzgünüm. Keşke planladığım gibi dün gelseydim. Belki hâlâ hayatta olurdun."

Elbette Teğmen Rudakov'un hastanedeki odasında bulunmaması onun da aynı acı akıbeti paylaştığını gösteriyordu; fakat NKVD mensubunun ne derece sakat olduğundan şüphelenmeye başlamıştım. Rudakov, Batov'u kandırıp durumunun daha kötü olduğuna onu inandırmış olabilir miydi? Kendi NKVD silah arkadaşlarından saklanmak için akıl hastası numarası yapmaktan daha iyi bir yol var mıydı? Bu durumda Dr. Batov belki de korumaya çalıştığı adam tarafından öldürülmüştü. Zaten kimi zaman hayatın kendisi de böyle değil miydi?

Yatak odasına gittim. Batov'un tek kızını daha önce görmemiştim; adını dahi bilmiyordum; kızla ilgili bildiklerim yaşıyla on altıncı yaş gününü kutlaması ya da Paris'te, Ölen Kuğu *Kuşu*'nda dans etmesinin artık mümkün olmadığıydı. Bir cinayet dedektifi olarak kadınlarınki de dahil olmak üzere pek çok ceset görmüştüm ve savaşın beni ceset görüntüsüne karşı çok daha duyarsız hale getirdiğini de söyleyebilirdim; ama hiçbir şey beni yatak odasında şahit olacağım manzaraya hazırlayamazdı.

Batov'un kızı yatağın dört köşesine bağlanmış ve babası gibi bıçakla işkence edilmişti. Katil burnunu ve kulaklarını kestikten sonra bir kolunu yarmıştı; kızın ayağında hâlâ kauçuk ayakkabıları vardı. Muhtemelen katil, babasından istediği

bilgiyi elde edemedikten sonra kız daireye gelmiş ve adam, çığlığı duyulmasın diye onun da ağzına çorap sokup bıçağını bu sefer de onun üzerinde kullanmaya başlamıştı. Peki, kızın kulakları neredeydi?

Sonunda iki kulağı da ölü adamın ceketinin göğüs cebinde buldum. Anlaşılan Batov ona öğrenmek istediği şeyi söylemeden önce kulakları birer birer kesip odaya getirmişti.

Diğer yatak odasına bakınca Batov'un sonunda konuştuğunu anladım. Duvardaki Lenin resmi indirilmişti ve şimdi duvara dayalı duruyordu; resmin arkasında birkaç tuğlanın çıkarılmasıyla elde edilen bir boşluk vardı. Bu dikdörtgen şeklindeki alana –bir mektup kutusunun ebatlarındaydı– Dr. Batov'un bana teslim etmeye söz verdiği defter ve resimler kolayca sığardı.

Tuvalette pantolonumu indirip bir çift sigaranın eşliğinde biraz düşünmek için klozete oturdum. İki kanlı ceset gözümün önünde olmadan bildiklerim ve bildiğimi zannettiklerim üzerine düşünmek daha kolaydı.

İkisinin ölümünün üzerinden bir günden fazla geçmediğini biliyordum: Batov'un cesedi kitap ve gazetelerle örtülü olduğundan dişi sineklerin erişmesi daha zor olsa da kızın gözkapakları bu yumurtalardan çıkan kurtçuklarla kaplıydı; sıcaklığa bağlı olarak sinek yumurtalarından kurtçuk çıkması yirmi dört saat içerisinde gerçekleşirdi – özellikle ceset içeride yani daha sıcak bir yerde olduğunda, Rusya'da bile. Tüm bunlar dün ikindiden önce öldürüldüklerini ortaya koyuyordu.

Kapıcıya kapıda bir şey görüp duymuş mu diye sormanın vakit kaybı olduğunu biliyordum: Öncelikle sorgulama yapacak kadar Rusça bilmiyordum ve kulak borusu kullanması da hiç umut vaat etmiyordu. Bir dedektif olarak morgda bile daha çok umut vaat eden şahitler görmüştüm. Gerçi Martin Quidde'yi öldürdüğümden beri kendimi cinayet dedektifi gibi hissettiğimi de söyleyemezdim.

Kendime acaba bundan kaçınmamın bir yolu var mıydı diye sorup durdum: Quidde tüm bildiklerini Gestapo, sahra polisi, Kripo, SS ve Wehrmacht'tan birilerine anlatacağını söylemişti, ki bu Gersdorff ya da meslektaşlarından herhangi birinin Hitler'i öldürme ihtimalini temelli ortadan kaldırırdı. Kimsenin hayatı –ne Quidde'nin ne de benimki– bundan daha önemli değildi. Aynı nedenle Gersdorff'a, artık Von Kluge'ye güvenemeyeceklerini ispat edebilmek için, Quidde ve makaradan bahsedecektim.

Batov'un katilinin bıçak kullanmayı sevdiği belliydi – bıçak yakın muharebe silahı olduğundan kişi diğer insana verdiği zararın keyfini çıkarabilir. Yufka yüreklilere göre bir silah değildir. Batov'la kızını öldürenin iki muhabereciyi, Ribe'yle Greiss'i öldürenle aynı kişi olduğunu düşünüyordum. Cinayet nedenleri tümüyle farklı olsa da boğazlar benzer şekilde kesilmişti.

Şüpheli listesinden çıkarabilmek için ölmüş olsa bile Rudakov'u bulmam gerekiyordu. Rudakov, Batov'un bana Katyn Ormanındaki katliama dair belge ve fotoğraflarla ilgili söylediklerileyle teklif ettiği anlaşmayı duymuştu. Eski bir NKVD

subayının bir adamla kızını öldürmesi için bunlar yeter de artardı bile. Batov ailesini öldüren oysa şimdiye çoktan gitmiş olmalıydı ve sahra polisi de üç yıldır akıl hastası numarası yapabilecek kadar meziyetli birini yakalayabilecek kabiliyette değildi.

Sahra polisi ve yerel Rus polisinin cinayet mahalline gelmesi için Genel Karargâh'a gidip cinayeti ihbar etmem gerekliydi. Smolensk ve çevresinde ölüm olayları o kadar atmıştı ki Teğmen Voss bunun yetki alanında salgın haline geldiğini düşünmeye başlayacaktı. Katyn Ormanında dört bin cesedin yattığını bildiğimden bundan ben de şüphe etmeye başladım.

Fakat beni asıl endişelendiren Katyn Ormanında yaşananlara dair onlara vaat ettiğim ilave deliller ve muhtemel bir şahidin ortadan kaybolduğunu söyleyince Aydınlanma ve Propaganda Bakanlığının vereceği tepkiydi. İşimiz yine sadece adli tıbba kalmıştı.

Bu bakımdan Goebbels ve Almanya'nın şansına Katyn soruşturmasıyla ilgilenen Gerhard Buthz fevkalade bir adli tabipti – ben ya da Hâkim Conrad'in tahmin ettiğinden çok daha iyi.

Ne kadar fevkalade olduğunu ise ileride görecektim.

Krasny Bor'daki subay yemekhanesi İsviçre kırsalındaki bir otelin yemek salonunu andıran yavan bir yer olsa da oradaki Rus garsonlar beyaz ceket giyer ve masa üzerinde de alayın gümüş takımları bulunurdu. Üstelik hiçbir İsviçre kır otelinde –yükseklerdekilerde bile– yemek salonunda bulut

olmazdı: yemekhanenin ahşap tavanı her daim bir havaalanının üzerindeki sis tabakası gibi duman bulutuyla kaplı olurdu. Kimi zaman arkama yaslanıp bu gri buluta bakarak kendimi Berlin'deki Horcher ya da Paris'teki La Coupole'de hayal ederdim. Krasny Bor'da yiyecek Bendlerblock'taki kadar boldu, şarap ve bira çeşitleri Berlin'deki restoranları bile kıskandırırdı; Smolensk'teki en iyi şeyin bu olduğunu söyleyebilirdim. Aşçıbaşı Brandenburglu, yetenekli bir adamdı ve benim gibi bir Berlinli onun en iyi iki yemeğini –Königsberger Klopese ve bofa balığı turtası– ne zaman menüde görse heyecanlanırdı. O yüzden tam öğle yemeği siparişimi verdiğimde bir emir eri gelip bana Profesör Buhtz'un derhal beni laboratuvar kulübesinde görmek istediğini söyleyince keyfim kaçtı. Emir erine Buhtz'un yemeğimi bitirmesini beklemesini söyleyebilirdim ama Von Kluge yanımda oturup her şeyi duymuştu ve nihayetinde bu mesaj Wehrmacht'ta binbaşı rütbesine sahip birinden geliyordu. Von Kluge bu tür meselelerde tipik bir Prusyalıydı ve boğazlarını düşündüğü için görevlerini ihmal eden astlardan hiç hazzetmezdi; az yiyen bir adam olduğundan çoğumuzdan farklı olarak yemek meraklısı değildi. Sanırım banka hesabı onu daha çok mutlu ediyordu. O yüzden kalkıp beni çağıran adli tabibin yanına gittim.

Dışına park edilmiş BMW motosikleti sayesinde geçici laboratuvarın hangi kulübe olduğunu anlamam zor olmadı. Krasny Bor'daki ordu karargâhının dış çevresindeki en büyük kulübelerden biriydi. Buhtz'un şehrin ana tren istasyonu yakınındaki Hospitalstrasse'de bulunan şehir has-

tanesinde çok daha büyük ve donanımlı bir laboratuvarı olduğunu biliyordum ama geçen sonbaharda Vitebsk'teki hastanede çalışan Alman doktorlar partizanlar tarafından kaçırılıp uzuvları kesildikten sonra öldürüldüğü için Krasny Bor'da çalışmanın daha emniyetli olacağını düşünüyordu.

Profesörün yanında cesedi açık bir ahşap tabutta yatan Martin Quidde'nin olduğunu görünce şaşırdım; gövdesi boyunca bir çocuğun oyuncak elektrikli tren setini hatırlatan Y şeklinde bir dikiş uzanıyordu ve kafatasının üzerindeki pembe çizgi de bir çaydanlığın kapağı gibi üstünün açılıp tekrar yerine konduğunu gösteriyordu. Ama Buhtz'un beni çağırma nedeni Quidde değildi; en azından şu an için.

"Öğle yemeğini böldüğüm için kusura bakma, Günther," dedi. "Bunu yemekhanedeki diğerlerinin önünde konuşmak istemedim."

"Haklısınız, efendim. Diğerleri yemek yerken adli tıptan bahsetmek pek iyi bir fikir değil."

"Bu acil olduğu kadar hassas da bir mevzu, ki bununla diğer subayların midesini kastetmiyorum."

"Ne oldu?" diye sordum sakin sakin.

Deri önlüğünü çıkarıp beni buzlu camın yanındaki mikroskoba götürdü. "Katyn Ormanında ölü Polonyalıdan aldığım kafatasını hatırladın mı?"

"Nasıl unutabilirim? William Shakespeare'in oyunu haricinde koltuğu altında çürümekte olan bir kafatası tutan birini nadiren görürsünüz."

"O Polonya subayı –bizlerin zannettiği gibi– Tokarev ya da Nagant gibi bir Rus tabancasıyla vurulmamış."

"Delik tüfek kurşununa göre çok küçük gelmişti bana," dedim.

Buhtz mikroskobun yanındaki ışığı açıp benden mermi kovanına bakmamı istedi.

"Hayır, aslında doğru söylüyorsun," dedi ben lensten bakarken. "Rus dostun Dyakov'un toplu mezarda bulduğu kovanın dibindeki markayı ve çapı rahatça görebilirsin."

Konuşurken bir yandan da ordu ceketini giyiyordu sanırım Onbaşı Quidde'yi doğramak iştahını açmıştı.

"Evet," dedi. "Geco 7.65. Kahretsin, bu Durlach'taki Gustav Genschow fabrikasına ait, değil mi?"

"Evet, dedektif olduğun her halinden belli," dedi Buhtz. "Evet, bu bir Alman mermi kovanı. 7.65 Tokarev ya da Nagant'a uymaz. O tabancalar 7.62 kullanır. Ama 7.65 senin de taşıdığından emin olduğum bir Walther'e uyar."

Omuz silktim. "Yani onları vuranların Almanlar olduğunu mu söylüyorsunuz?"

"Hayır, hayır, Alman silahıyla vurulduklarını söylüyorum. Savaştan önce bu fabrika İvanlara ve Baltık devletlerine silah ve mühimmat ihraç etmişti. Tokarev'le Nagant da iyi silahlardır. Ayrıca Nagant'ta diğer pek çok tabancadan farklı olarak susturucu da kullanabilirsin, bu yüzden NKVD ölüm mangaları sessizliğin gerektiği yerde onu kullanırlar. Çok sessiz bir silahtır. Ama bir işin olabildiğince verimli ve hızlı bir şekilde icra edilmesini isteyip çıkacak sesi de umursamıyorsan –ki Katyn Ormanının ortasında sesin umurlarında olduğunu hiç zannetmiyorum– o zaman seçeceğin silah

Walther olur. Milliyetçilik yapıyorum zannetme. Walther tutukluk yapmaz ve kendiliğinden ateş almaz. Eğer bir hafta sonunda dört bin Polonyalı vuracaksan ihtiyacın olan Alman tabancasıdır. Üstelik bence dört bini de benzer şekilde öldürüldü."

Şimdi Batov'un bahsettiği otomatik tabancalarla dolu çanta aklıma geldi ve onların Walther tabancalar olabileceğini düşündüm.

"Bu adamların tümünün İvanlar tarafından vurulduğunu iddia etmemiz çok daha zor olacak," dedim. "Varşova, Krakov ve Lublin'den gelecek ve aralarında iki generalin de bulunduğu ileri gelen Polonyalıların teşkil ettiği bir heyet önümüzdeki hafta burada olacak ve onlara silah arkadaşlarının Alman tabancalarıyla vurulduğunu söylemek zorunda kalacağız."

"NKVD'nin diğer bir nedenle daha Walther kullandığını öğrensem şaşırmazdım. Güvenilirliğe ek olarak bence izlerini de örtmek istemişlerdir. Olur da birisi bu mezarları açığa çıkarırsa bizim yaptığımızı zannetsin diye."

Homurdandım. "Bakan buna bayılacak," dedim. "Diğer şeyler yetmezmiş gibi bir de bu çıktı."

Ona Batov'la delillerin başına gelenleri anlattım.

"Üzüldüm," dedi Buntz. "Yine de bakandan Genshow fabrikasını arayarak ihracat kayıtlarını öğrenmesini isteyeceğim. Benzer mühimmat bulunması mümkün olabilir."

"İyi de bunun standart Alman mühimmatı olduğunu söylemediniz mi?"

"Hem evet hem de hayır. 1932'den beri balistik alanında çalışıyorum ve bu alanda uzmanlaştığı-

mı söyleyebilirim. Günther kalibre standart kalsa da yıllarca içerisinde metalürji izi hayli değişebilir. Bazı yıllar bakırı bazı yıllar nikeli fazla olabilir. Ayrıca mühimmatın ne kadar eski olduğuna bağlı olarak ne zaman yapıldığını tahmin edebiliriz ki bu da ihracat kayıtlarının tasdikine yardımcı olur. Eğer bunu başarabilirsek, merminin Yoldaş Stalin'le aramızda saldırmazlık anlaşmasının bulunduğu 1940 yılında Baltık İvanlarına satılan mühimmatlara dahil olup olmadığını öğrenebiliriz. Hatta Naziler iktidara gelmeden önce, SPD'deki kızıl aşığı şerefsizlerin bu işlere baktıkları yıllar da çıkabilir. Bu merminin onlar zamanında satılan mermiler olduğunu belgelemekle burada Rus mermisi bulmak arasında hiçbir fark yok."

Geçmişte SPD'yi desteklediğimi söylemekte bir fayda görmediğimden sessizce kafamı sallayıp mikroskobun başından uzaklaştım.

"O yüzden Polonya heyetine sadece şimdiye kadar cesetlerle ilgili öğrendiklerimizi söyler ve orada bırakırız," dedi Buhtz. "Gereksiz yere konuyu uzatmanın manası yok. Bu şartlar altında sanırım sahadaki gerçek çalışmayı olabildiğince takip etmelerine izin vermeliyiz."

"Bana uyar."

"Bu arada Lehçe biliyor musun?" diye sordu Buhtz. "Çünkü ben hiç bilmiyorum."

"Breslau Üniversitesinde değil miydiniz?"

"Sadece üç yıl," dedi Buhtz. "Ayrıca o üniversitede Almanca konuşuluyor. Benim Lehçem ancak restoranda sipariş vermeye yarar. Adli tıp ve patoloji işin içine girince her şey değişir. Ya Johannes Conrad?"

"O da sadece Rusça biliyor. O ve sahra polisi Gnezdovo halkını sorgulayarak olup bitenlere dair bir şeyler öğrenmeye çalışmakla meşgul. Peşkov Fransızca, Almanca ve Rusça bildiğinden belki faydası olabilir. Ama bakanlık Viyana'dan bize Lehçesi iyi bir yedek subay da gönderecek. Teğmen Gregor Sloventzik."

"İsminden belli," dedi Buhtz.

"Önceden gazeteciymiş. Sanırım bakanlık onu bu sayede tanıyor. Birkaç dil bildiğini zannediyorum."

"Diplomasisi de iyidir umarım," dedi Buhtz. "Ben hiçbir zaman beceremedim."

"Ben de farklı değilim, profesör. Hele Münih'ten sonra hiç. Neyse tüm tercüme işini Sloventzik halledecek."

"Bunu duyduğuma sevindim. Daha fazla karışıklığa ihtiyacımız yok. Bu sabah öyle bir dönemdi mesela. Sahra polisinin ölü bulduğu asker. Martin Quidde." Arka kapının yanında tabutta yatan cesedi işaret etti. "Teğmen Voss'la sen intihar olduğunu düşünmüşsünüz."

"Evet, öyle." Omuz silktim. "Horozu çekili bir tabanca hâlâ elindeydi. Tek eksiği diğer elindeki bir şiirdi. Bana çok bariz gibi göründü."

"Öyle düşündün, değil mi?" Buhtz gururla sırıttı.

"Ama hiç zannetmem. Silahın şarjöründeki mermilerden birkaçını ateşledim ve hiçbiri kurbanın miğferinden çıkardığımla aynı değil. Sana daha önce metalürjiyle ilgili anlattığımla aynı şey. Kafatasını delip geçen mermi standart 7.65 mm. Ama içindeki nikel biraz fazla olduğundan nor-

malden biraz daha ağır. Onbaşı yetmiş üç gramlık bir kurşunla vurulmuş ama tabancasındaki mermiler yani 537. Muhabere Alayı'nın standart mermileri altmış gram. Yetmiş üç gramlık mermiler sadece polislerde ve Gestapo'da olur."

Elbette haklıydı; çok uzun zaman önce bunları ben de bilirdim ama son zamanlarda aklımdan çıkmıştı. Havada uçuşan yeterince mermi gördükten sonra nereden geldiğine ya da tartıda kaç gram olduğuna önem vermeyi bırakırdınız.

"Yani birisi intihar süsü vermeye mi çalışmış?" dedim sanki bilmiyormuş gibi.

"Doğru." Buhtz'un sırıtması daha da yayıldı. "Ve dünya üzerinde bunu sana söyleyebilecek başka biri olduğundan da şüpheliyim."

"O zaman şansımız yaver gitti demek, ama Teğmen Voss'un sevineceğini zannetmem. Daha diğer iki muhaberecinin cinayetini çözemedi."

"Yine de belli bir kalıp mevcut. Yani birisi 537'deki zavallılara kafayı takmış, öyle değil mi?"

"Oradan telefon açmayı denediniz mi hiç? İmkânsız. Öldürülmelerine şaşmamak gerek. Yine de bir İvan'ın intihar süsü vermeye uğraşacağını zannetmem?"

"Bunu düşünmemiştim." Başını salladı. "Evet, sanırım bu şehirdeki Almanlar için güven verici bir düşünce."

"Diğer taraftan, komutanım, eğer cinayetlerden bir Alman mesulse bundan Gestapo'ya bahsetmemeniz yerinde olur. Çünkü misilleme olsun diye yine sivilleri asabilirler. Uluslararası heyet Smolensk'e geldiğinde Rusların sallandığı darağaçları görürse hiç de hoş olmaz."

"Birisi –bir Alman– öldürüldü, Yüzbaşı Günther. Bunu görmezden gelemem."

"Elbette, efendim. Sadece bu uluslararası heyet meselesi geçene kadar Almanya'nın siyasi durumunu göz önüne alarak bunu askıya almanızı rica ediyorum. Kötü görünmemek adına."

"Evet, bu noktada haklısın, yüzbaşı. Sen önceden Alex'te polis müfettişiydin, öyle değil mi?"

Başımı salladım.

"Tamam öyleyse. Katilini bulmaya söz verirsen ben de Onbaşı Quidde cinayetini açıklamayacağıma söz veriyorum, Günther. Anlaştık mı?"

Başımı salladım. "Anlaştık, efendim, ama nasıl başaracağımdan pek emin değilim. Şimdilik izini örtmeyi iyi başardı."

"Elinden geleni yap. Hiçbir şey işe yaramazsa polis gücündeki herkesi bir kum torbasına ateş ettiririz. Böylece şüpheli sayısı oldukça azalır."

"Teşekkürler, efendim. Elimden geleni yapacağım."

"Lütfen yap. Ay sonuna kadar vaktin var. Akabinde Gestapo'ya haber veririm. Tamam mı?

"Tamam."

"Güzel. O zaman gidip yemek yiyelim. Bugün yemekte Königsberger Klopse var diye duydum."

Başını iki yana salladım. "Ben yedim," dedim.

Aslında formadehit ve ceset kokusuyla kendi işlediğim bir cinayeti araştırmak zorunda kalmam düşüncesi yüzünden iştahım kapanmıştı.

6

Çarşamba, 7 Nisan 1943

Albay Von Gersdorff'un daveti üzerine Smolensk Glinka konser Salonu'nda –başka nerede olacaktı ki– bir piyano ve org resitaline katıldım. Programda Bach, Wagner, Beethoven'la Bruckner vardı ve herkesin anavatan hakkında güzel şeyler düşünmesi amaçlansa da cümlemizin evimizi daha çok özlemesinden başka işe yaramadı, ki ben de Berlin'de radyoda çok daha neşeli müzikler dinlediğim zamanları hatırladım: Hatta Bruno'yla onun Swinging Tiger'larından birkaç taneye bile dayanabilmiştim. Elbette asilzade olmasından ötürü Von Gersdorff klasik müzik dinlemeye Demir Haç nişanıyla gelmişti. Hatta Bach'ın *Eşit Düzenlenmiş Klavye*'si sırasında takip ettiği antika, deri kaplı bir de partisyon getirmişti, bana hem lüzumsuz hem de görmemişlik olarak geldi – futbol maçına *Oyun Kuralları* kitabıyla gitmek gibi bir şey.

Resitalden sonra içmeye gittiğimiz Offizierstasse'de bulunan subay kulübündeki, Berlin'deki Alman Kulübü'nün bovling salonuyla aramda bir milyon kilometre varmış gibi hissettiğim, sakin bir köşede albay bana Hans von Dohnanyi ve Rahip Dietrich Bonhoeffer'in tutuklandığını ve şu an Prinz Albrechtstrasse'de tutulduklarını bildiren bir teleks aldığını söyledi.

"Eğer Hans'a işkence ederlerse onlara Cointreau bombası, ben, General Tresckow ve diğer her şeyle ilgili ne biliyorsa anlatabilir," dedi huzursuz bir ifadeyle.

"Evet, bu mümkün," dedim. "Hatta muhtemel. Gestapo'nun sorgusuna direnecek adam azdır."

"Sence ona işkence ederler mi?" diye sordu.

"Duruma göre değişir." Omuz silktim.

"Hangi duruma?"

"Dostlarının ne kadar nüfuz sahibi olduğuna göre. Gestapo'nun korkak olduğunu unutmayın. Güçlü tanıdıklara sahip bir adama işkence edemezler. Ta ki sizin konser salonunda yaptığınız gibi defterin tümünü okuyana kadar." Başımı iki yana salladım. "Ama rahibe gelince–"

"Kız kardeşi Christel, Hans'la evli. Annesi Kontes Klara von Hase. Kayser II. Wilhelm'in rahibi olan Karl von Hase'nin torunudur."

"Bahsettiğim güçlü tanıdıklar bunlar değildi," dedim kibarca. "Arkadaşınız Hans von Dohnanyi, Amiral Canaris'e ne kadar yakındır?"

"İkisine de zarar verecek kadar yakın. Canaris bir süredir SD'nin düşman listesinde – Hans'ın amiri Tümgeneral Oster de öyle."

"Bu önemli. RSHA istihbarat toplama ve güvenlik konusunda sorumluluk paylaşmayı sevmez. Ya Adalet Bakanlığı? Von Dohnanyi orada çalışmıştı, değil mi?"

"Evet, öyle. 1934'le 1938 arası Adalet Bakanı Gürtner'in özel danışmanıydı ve Hitler, Goebbels, Göring ve Himmler'i tanırdı – yani çetenin tümünü.

"Bunun da faydası olacağı kesin. Elinde kesin delil olmadan Führer'in yakınındaki birine işkence edemezsin. Belki bu Gürtner denen adam da ona yardım edebilir."

"Maalesef iki yıl önce öldü. Ama Hans, Erwin Bunke'yi iyi tanır. Adam kıdemli bir Nazi hâkimi, elinden gelirse Hans'a yardım edeceğinden eminim."

Omuz silktim. "O zaman tümüyle yalnız sayılmaz. Bunun Gestapo'nun gözünü korkutacağı şüphesiz. Ayrıca Dohnanyi asilzade ve ordu mensubu olduğundan ordunun da ona sahip çıkacağını varsayabiliriz. Ordu hâlâ askeri mahkeme yapılmasında ısrar edebilir."

"Evet, çok doğru," dedi Von Gersdorff, yakışıklı yüzünde bariz bir rahatlamayla. "Wehrmacht'ta onun lehine konuşabilecek kıdemliler var. Mesela General Von Tresckow'un amcası Feldmareşal Von Bock. Bir de Feldmareşal Von Kluge."

"Hayır," dedim. "Ben olsam Kurnaz Hans'a hiç güvenmezdim.

"Daha neler," dedi Von Gersdorff. "Vazife ve şeref söz konusu olduğunda Von Kluge tam bir Prusyalıdır ve Günther'in iyi bir adam olduğuna

yürekten inanıyorum. Henning von Tresckow bir yıldan uzun süredir onun harekât subayı ve–"

Başımı iki yana salladım. "Biraz hava alalım."

Dışarı çıkıp Grosse Kronstadter Strasse üzerinden Smolensk Kremlin suruna kadar yürüdük. Arka planında yıldızlarla kaplı eflatun gökyüzünün bulunduğu kale zencefilli kekten yapılmışa benziyordu, tıpkı çocukken her yılbaşında yediğim yenilebilir evler gibi. Soğuk sessizliğin içinde duvara sürterek tutuşturduğum kibritle sigaramı yakıp ona Martin Quidde'nin bana söylediklerini anlattım.

"İnanmam," diyerek itiraz etti Von Gersdorff. "Günther von Kluge öyle bir adam değildir. Çok mümtaz bir aileden gelir kendisi."

Güldüm. "Bu eski asalet kurallarının bir fark yaratacağını mı zannediyorsun?"

"Elbette. Öyle olmak zorunda. Sana gülünç gelebilir ama ben tüm hayatımı o kurallara bağlı geçirdim. Almanya'yı mutlak bir felaketten kurtaracak olanın da bunlar olduğuna inanıyorum."

Omuz silktim. "Belki. Ama Von Kluge konusunda haklı olduğum gerçeğini değiştirmez. Ona güvenemezsin."

"Hayır, yanılıyorsun. Babamı tanır. İkisi de Batı Prusya'nın aynı bölgesinden. Lubin'le Posen birbirinden fazla uzak değildir. Bu bahsettiğin onbaşı hata yapmış olmalı."

"Hata falan yaptığı yok," dedim. "Hem de hiç."

"Emin misin?"

"Kesinlikle. Kendim duymadım ama makarada Smolensk, Krasny Bor'da Hitler'le Von Kluge

arasında geçen bir konuşmanın kayıtlı olduğunu söyledi."

"Tanrım, nerede?"

"Güvenli bir yerde." Makarayı paltomun cebimden çıkarıp ona verdim.

Von Gersdorff bir an saf saf baktıktan sonra kafasını iki yana sallayıp konuştu. "Eğer bu doğruysa pek çok şeyi açıklar. Mesela son anda Günther'in Hitler'in vurulmasıyla ilgili neden fikir değiştirdiğini. Tüm uyduruk bahaneleri şimdi bir anlam kazandı. Henning'in bu yüzden onu hâlâ affetmediği doğru. Ama bu bambaşka bir şey. Bu alçaklık."

"Daha iyisini söyleyemezdim."

"Adi şerefsiz. Sırf Günther'in hayatını korumak için Henning, Krasny Bor'da bomba kullanılmasına karşı çıkmıştı. Orada Hitler'i kesin olarak öldürebilirdik. Sorun hep aynı: Hitler'i çok iyi korunduğu karargâhından uzaklaştırabilmek. Ona bir daha böyle yaklaşabilir miyiz, hiç bilmiyorum. Kahretsin."

"Evet, çok yazık."

"Bu onbaşıya güven olur mu?" diye sordu Von Gersdorff.

"Artık olur," dedim.

"Nasıl bu kadar eminsin?"

"Çünkü öldü. Ben vurdum. Salak herif bu makarayı herkese dinletmekle tehdit etti. Bunun sonunun ne olacağını tahmin edebilirsin herhalde. Eğer edemezsen zannettiğim gibi komployа meyilli ve merhametsiz bir beynin yok demektir."

"Onu sen mi öldürdün?"

"Bu kelimeyi tercih ediyorsan, öyle olsun. Evet, ben öldürdüm. Başka seçeneğim yoktu."

"Soğukkanlılıkla."

"Bunu pazar günü Hitler'i havaya uçurmaya çalışan adam mı söylüyor?"

"Evet, ama Hitler bir canavar. Senin öldürdüğünse sadece bir onbaşı."

"Yanlış hatırlamıyorsam Hitler de onbaşıydı. Ya Cointreau bombasına ne diyeceksin? Sadece Hitler değil pilotu, fotoğrafçısı ve belki köpeği de ölecekti."

Sanki onun huzursuzluğundan keyif alıyormuş gibi sırıtarak Feldmareşal Von Kluge'nin Gestapo tarafından sorgulanmasının neden olacağını olaylar zincirini ve paniğe kapılarak Smolensk'te Führer'i öldürmekle ilgili planların tümünü ifşa etmesinin mümkün olduğunu anlattım; teleolojik bakımdan Eflatun ya da Kant'ı ikna edemeyebilirdi ama dostumu yeni itirazlar üretmekten alıkoymaya yeterli olacağı kesindi.

"Evet, nasıl sonuçlanacağını görebiliyorum," dedi Von Gersdorff. "Ama birileri bu cinayeti soruşturursa ne olacak?"

"İşin o kısmını bana bırak."

Arabasına gidip Krasny Bor'a döndük. Yolda ışıklandırılmış ve yağmaya karşı sıkı şekilde korunan Katyn Ormanından geçtik ama nöbetçiler ahaliyi ve izindeki Alman askerlerini uzak tutmaya yaramışa benzemiyordu: Von Kluge onların bölgeye girmelerini yasaklamayı reddettiğinden gündüzleri orman belli bir mesafeden kazıyı izlemeye gelen meraklılarla doluyordu.

"Kazı nasıl gidiyor?" diye sordu.

"Pek iyi değil," dedim. "Kazıp çıkardıklarımızın çoğunun Almanca konuşan Polonyalılar olduğu-

nu gördük. Oder Nehrinin batı yakasındaki *Volksdeutsche* subayları. Sanırım orası senin memleketindi?"

"Silezya Polonyalıları mı diyorsun?"

"Aynen. Senin ailen biraz daha doğuda zengin olsa sen de öyle olabilirdin. Ertesi gün buraya geldiklerinde Polonya heyetinin bundan pek memnun olacağını zannetmem. Sırf *Volksdeutsche* oldukları için ilgilendiğimiz intibaını verebilir. Sanki yüzde yüz Polonyalı olsalar ilgilenmeyecekmişiz gibi."

"Evet, bu biraz sıkıntı yaratabilir."

"Ayrıca Berlin'de birisi bunların Sovyetlerin Starobelsk ve Kozelsk kamplarında tuttuklarıyla aynı kişiler olduğunu ağzından kaçırırsa da hiç hoş olmaz. Toplamda on iki bin kişiydiler. Artık üç aşağı beş yukarı Katyn Ormanında dört bin kişi gömülü olduğundan eminim çünkü Starobelsk'ten gelme tek kişi bulamadık."

Von Gersdorff başını iki yana salladı. "Evet, bunu Profesör Buhtz'dan duymuştum."

"Adamın her lafı ayrı bir müjde. Henüz Rus silahıyla vurulmuş tek Polonyalı bulamadı."

"Korkarım başka bir kötü haber daha var. Berlin, Tirpitzufer'den bir teleprimör mesajı geldi. Abwehr yarın Katyn Ormanına bir ziyaretçi gelebileceği yönünde beni ikaz etti ama çok önemli biri olduğunu söyleyemem."

"Aa, kimmiş?"

"Bu hiç hoşuna gitmeyecek."

"Merak etme, albay, artık iyice alıştım."

7

Perşembe, 8 Nisan 1943

1941 yazı sonunda Alex'teyken bir polis taburunun Kiev yakınlarındaki Babi Yar'da yaptığı katliamla ilgili bir rivayet duymuştum. Ama sadece bir rivayetti ve o zaman bile hâlâ bir polisin suç işlememesi gerektiği varsayıldığından kolayca reddedilebilirdi. 1943 ilkbaharına geldiğimizde ise bir rivayet ne kadar kötüyse doğru olma ihtimalinin o kadar yüksek olduğunu anlayacak kadar Nazilerle tecrübem olmuştu. Üstelik Minsk'te yaşanan ve yeterince kötü sayılan hadiselere bizzat şahit olmuştum –o gördüklerim hâlâ aklımdan çıkmıyordu– ve Berlin'deki hiç kimse Minsk'te yaşananlardan bahsedilirken Babi Yar'daki hadiseleri reddettikleri gibi kendilerinden emin konuşamıyordu. Bildiğim kadarıyla eylül ayındaki bir hafta sonunda bir uçurumun kıyısında otuz beş bin kadar Yahudi kadın, erkek ve çocuk kurşuna dizilmişti; bu operasyona komuta eden Albay

Paul Blobel şimdi Katyn Ormanında karşımda duruyordu.

Blobel'in elli yaşlarında olduğunu tahmin etsem de daha yaşlı görünüyordu. Gözlerinin altındaki karalık derisine işlemiş gibiydi. Keldi, dar ve ince bir ağızla uzun bir burnu vardı; muhtemelen benim hayal gücümün mahsulüydü ama Blobel'de tuhaf bir şeyler vardı ve arkasında tuttuğu ellerindeki parmakları ve tırnaklarının siyah çizmeli bacakları kadar uzun olduklarını görsem şaşırmazdım. Giydiği siyah SD paltosunu kışın otobüs kondüktörlerinin yaptığı gibi boğazına kadar iliklemişti ama tüm dünyaya sanki tepesinde dikilmiş olduğu çukurdan henüz çıkmış gibi bakıyordu.

Berlinli olduğunu gösteren ve bana bir adamın kahvaltıda yiyebileceği, birkaçı uzun bir şişeden çıkma şeyleri hatırlatan bir aksanla, "Sen Yüzbaşı Günther olmalısın," dedi.

Başımı salladım.

"Bu takdim mektubum," diyerek peltek ve haşaratvari bir samimiyetle bana daktiloda yazılmış bir mektubu uzattı. "Özellikle en alttaki imzaya bakmanı istiyorum."

Başlığı "Operasyon 1005" olan ve "çok gizli emirlerini ifa edebilmesi için mektup sahibine her türde yardımın yapılmasını" isteyen muhteviyatına üstün körü baktıktan sonra imzayı gördüm; emin olmak için istemeden de olsa birkaç kez daha bakıp kâğıdı büyük bir itinayla, sanki kükürt emrenye edilmiş ve her an patlaması muhtemelmiş gibi, katlayarak geri verdim. Mektup Gestapo Amiri Heinrich Müller tarafından imzalanmıştı.

"Sanki sınıfta en önde oturuyormuşum gibi," dedim.

"General Müller bana çok önemli bir vazife verdi," dedi.

"Evet, bu her şeyi değiştirir."

"Evet." Hafif sırıttı. "Değiştirir değil mi?"

Böyle bir adamın yanında bir an bile durmaya tahammülüm yoktu. En kolayı bu adama defolup gitmesini söylemek olurdu; nihayetinde Blobel'in orada olması –ve SD albayı üniforması giymesi– Bakan Goebbels'le anlaştığım her şeye ters düşüyordu. Fakat bu adamın bir an önce Katyn Ormanından gitmesini istediğimden sorularına cevap verip görevini yerine getirmesine de –ki şu ana kadar başarıyla ifa etmiştim– yardım etmeye karar verdim. Blobel'in Gestapo karargâhında sorun çıkararak ben ya da başkası zorluk çıkardı diye Müller'in tepemize çökmesine neden olması istediğim son şeydi. En kötüsü de, ertesi gün Polonya heyeti Smolensk'e geldiğinde o hâlâ burada olurdu.

Uyduruk şakamın ardından biraz daha gevşemiş göründü ve cebinden bir askerin gaz maskesi kutusu kadar büyük bir matara çıkardı. Kapağını açıp matarayı bana uzattı; cinayet masası dedektifi olarak müşterilerimle içmemek gibi bir âdetim vardı ama bu uzun zaman önce olduğundan artık ilkelerimden taviz vermeye başlamıştım. Ayrıca içindeki schnaps iyiydi ki bir yudumu bile ruhumun sırf Blobel'in yanında bulunduğu için çektiği ıstırabı dindirmeye yeterli oldu, dört bin cesedi çıkarmakla uğraşmanın etkisinden bahsetmiyorum bile. Her yeri çürümüş et kokusu sarmıştı ve

uzun süredir sigara yakmadan ya da ağzımı ve burnumu kolonyaya batırılmış mendille kapatmadan mezarlara yaklaşamıyordum.

"Size nasıl yardım edebilirim, albay?"

"Açık konuşabilir miyim?"

Önümüzde uzanan manzaraya baktım: Onlarca Rus savaş esiri "Bir Numaralı Mezarlık" diye bilinen şeyi kazıyordu – yirmi sekiz metre uzunluğunda ve on altı metre genişliğinde L şeklinde bir hendek. En üst sırada iki yüz elli kadar ceset yatıyor olsa da bunların hemen altında bin kadar daha olduğunu tahmin ediyorduk. Toprak ısındığından kazmak kolaylaşmıştı; asıl zor olan cesetleri tek parça halinde çıkarabilmekti, cesetler mezardan sedyeye aktarırken büyük itina gösteriliyor, genelde cesedi aynı anda dört kişi kaldırıyordu.

"Rahatsız olacaklarını zannetmem," dedim.

"Ben de öyle. Neyse muhtemelen bildiğin üzere on sekiz ay kadar önce –Barbarossa Harekâtı'nın bir parçası olarak– Ukrayna'yla Batı Rusya'da bazı polis faaliyetleri icra edildi. Bölgenin yerlisi binlerce Yahudi – tabiri caizse kalıcı olarak yeniden iskan edildi."

"Neden öldürüldü demiyoruz?" Omuz silktim. "Kastettiğiniz bu değil mi?"

"Pekâlâ. Öldürüldüler diyelim. Nasıl tarif ettiğimizin benim gözümde bir kıymeti yok, yüzbaşı. Duymuş olabileceklerinizin aksine bu tür şeylerin benimle bir alakası yok. Üstelik asıl önemli olan şimdi bu konuda ne yapacağımız."

"Acaba pişman olmak için biraz geç kalmadık mı?"

"Beni yanlış anladın." Blobel mataradan bir fırt daha aldı. "Burada olanları mazur göstermeye gelmedim. Şahsen, insani nedenlerle bu korkunç hadiselere iştirak edemedim ve cepheden geri dönmeye mecbur kaldım. Bu yüzden General Heydrich bana hakaret ederek korkak dedi ve tabak yapmaktan başka elimden bir şey gelmeyeceğini söyledi. Bu bizzat onun sözleri."

"Heydrich'in her daim öyle tuhaf kelime seçimleri olmuştur," dedim.

"Güvenlik müfrezesinde sergilediğim onca başarıya rağmen benden nefret etti."

Tekrar bir şey söylemeden önce tereddüt ettim; Paul Blobel'i yanlış değerlendirmiş olmam mümkün müydü? Hiç de anlatıldığı gibi gözü dönmüş bir caniye benzemiyordu. Belki de onunla müşterek bir yönümüz vardı. Heydrich'in kendisine yönelik muamelesini işitince onunla kendimi mukayese etmeden ve duyduklarımdan memnun olmadan edemedim. Yoksa herif arsız yalancının teki miydi? RSHA'daki meslektaşlarımın gerçekte ne olduğunu kestirmek hep çok zor olmuştu.

"Buradaki vazifem gayet basit ve halk sağlığıyla ilgili," dedi. "Aptal propaganda filmlerinde duyduğun mecazi halk sağlığından bahsetmiyorum – hani Yahudilere haşarat diyenler. Ben gerçek çevre sorunlarından bahsediyorum. Özel polis eylemlerini müteakip arkamızda bıraktığımız çok sayıda toplu mezar Alman göçmenler tarafından işlenmesi düşünülen topraklarda ciddi bir sağlık sorunu haline geldiler. Mezarlardan bazıları inkâr edilemez sorunlara yol açıp bulundukları bölgelerde çevre felaketlerine dönüşmeye başladılar.

Demek istediğim cesetlerin neden olduğu sızıntılar yeraltı sularına sızıp kuyuları ve içme sularını kirletmeye başladı. Buna binaen General Müller bana cesetlerin bazılarının çıkarılıp daha verimli bir şekilde imha edilmelerini emretti. Katyn Ormanına gelme nedenimse büyük sayıda ölüden kurtulma hususunda Sovyetlerden bir şeyler öğrenip öğrenemeyeceğimizi görmek."

Bir sigara yaktım; sigara sadece ceset kokusuna değil, sineklere karşı da koruma sağlıyordu; sinekler çoktan tahammül edilmez hale gelmişti ve daha nisan ayındaydık; Dyakov bana sinekler bakımından Smolensk'teki en berbat ayın mayıs olduğunu söylemişti. Buhtz kazı alanında sigara içilmesini yasaklamaya çalışmaktan vazgeçmişti. Hiç kimse sineklerin böyle bir bela olabileceğini kestirememişti ve onları uzak tutmak adına sigara içmekten başka yapabileceğimiz bir şey yoktu. Bir numaralı mezarda çalışan Rus esirlerinin hemen hiçbirinin ağzından sigara düşmüyordu, zaten bir bölümü sigaraları yaptıkları bu nahoş işin bedeli olarak düşünüyordu.

"Vaziyet gördüğünüz gibi," dedim. "Şimdilik kurbanların tümü benzer şekilde vurulmuş. Hem de neredeyse birebir aynı – beş santimetre gibi yakın mesafeden ve kafanın arkasındaki aynı noktadan. Çıkış yaralarının neredeyse tümü burunla saç çizgisi arasında. Bu işi yapan NKVD mensuplarının buna benzer şeyleri önceden de defalarca yaptığı açık. O kadar çok yapmışlar ki cesedin mezara nereden ve nasıl düşeceği konusunda bile ustalaşmışlar. Hatta hiçbirinin ölü bir köpek gibi düşmesine izin verilmediğini bile söyleyebilirim.

Bu mezarda on ila on iki kat ceset var. Her sıradaki cesetlerin başları alt sıradakilerin ayaklarının üzerinde duruyor ve her şeyin önceden düşünülüp planladığı ortada. Askerlerin tümü öldükten ya da en azından vurulduktan sonra, buldozerlerin döktüğü tonlarca toprak yüzünden tüm cesetler ezilip kocaman mumyalaşmış bir pasta haline gelmiş. NKVD çürüme sürecini bile mükemmele yaklaştırmış görünüyor. Cesetlerden akan sıvılar bu pastanın etrafında hava geçirmez bir alan oluşturmuş. Ardından cesetlerin üzerine huş ağaçları dikilmiş. Gerçekten de her şey çok planlı ve cesetlerin çıkarılmasıyla ilgili şu anda en büyük sorunumuz eriyen kardan kaynaklanan yüzey suyunun mezarlara dolarak kokuyu dayanılmaz hale getirmesi. Birkaç hafta önce burada durduğunda otuz metre ilerideki bir kızın parfümünün kokusunu alabilirdin. Şimdiyse cehennemin en derin çukurundan bile berbat kokuyor."

Blobel başını sallasa da kokudan hiç de rahatsız olmuşa benzemiyordu.

"Evet, aşağısı oldukça örgütlü görünüyor," dedi. "Mimardım ve itiraf etmem gerek ki bazı binaların temelleri bile bu kadar düzenli değildir. Bu denli itinayla yapılmış bir şey nasıl oldu da keşfedildi insan merak ediyor." Durdu. "Gerçekten de nasıl keşfedildi?"

"Aç bir kurt bir kalça kemiği kazıp çıkarmış," dedim.

"Buna gerçekten inandın mı?"

Omuz silktim. "Aklıma inanacak başka bir şey gelmedi. Ayrıca bu ormanda bolca kurt var."

"Hiç gördün mü?"

"Hayır, ama seslerini duydum. Neden? Yoksa alternatif bir teoriniz mi var, komutanım?"

"Evet, yağmacılar. Kıymetli şeylerin peşindeki yerel İvanlar. Saat, nikâh yüzüğü ve hatta altın bir diş. Tecrübelerime göre Slavlar her şeyi çalabilir ve bunu yapmak için mezar açmaktan da çekinmezler. Bunu daha önce Kiev'de de gördüm. Ama elbette yeni bir şey değil. İnsanlar firavunların döneminden beri mezar soyuyorlar."

"Ama burada vakitlerini boşa harcamışlardır. Bu zavallıların üzerinde kıymetli hiçbir şey bulamadık. NKVD onları tüm mal varlıklarından kurtarmış."

"Bu komünistlerin umumi tatbikatı değil mi? Servetin yeniden dağıtılması."

Blobel kendi esprisine güldü. Benim esprimden daha iyi olsa da hiç gülecek havada değildim – midem bu haldeyken olmazdı.

"Söyle, yüzbaşı, bu cesetleri yakacak mısınız?"

"Hayır," dedim. "Siyasi durumun fazlasıyla nazik olması o ihtimali devre dışı bırakıyor. Bakan bana böyle söyledi. O yüzden bu kararı Polonyalılara bırakmaya karar verdik. Yarın buraya gelecekler. Muhtemelen yeniden gömüleceklerdir. En azından şimdilik."

"Hepsi mi?"

Omuz silktim. "Çok şükür karar bana ait değil. Ben sadece bir polis memuruyum."

"Bunu daha öncede duymuştum." Blobel gülümsedi. "Zaten," diye ekledi, "Onları yakmak da kolay olmayacaktı. Özellikle de cesetler rutubetliyken. İnan, ne dediğimi biliyorum. Ayrıca kıymetli benzin ve odunlar da israf edilmiş olur.

Zaten onları tamamen yaksanız bile bu sefer de küllerinden kurtulmanız gerekecek – onların da gömülmesi lazım ve bunu doğru düzgün yapabilmek için de çok az zaman var."

"O neden?"

"Tabii ki Ruslar geleceği için. Bu bölgeyi altı aya kalmadan ele geçirecekler. Eğer bu cesetleri yakıp tümüyle küle çevirmezseniz Ruslar bunu bizim üzerimize yıkabilmek için ellerinden geleni yapacaklardır."

"Evet, bu konuda çok haklısınız." Tükürdüm; yoksa öğürecektim. Koku da bu muhabbet kadar beni hasta etmeye başlamıştı. "Yeterince gördünüz mü?" diye sordum.

"Evet, sanırım öyle. Çok yardımcı oldun."

"Sevindim."

Blobel tekrar gülümsedi. "Kalıp sohbet edecek vaktim yok. Uçağa yetişmem gerekiyor."

"Bu kadar erken mi?"

Başını salladı. "Ne yazık ki öyle."

"Havaalanına bırakayım mı?" Polonyalı heyetinin gelmesinden önce ondan kurtulmayı çok istiyordum.

"Çok naziksin."

"Önemli değil. Şimdi nereye gideceksiniz?"

"Kiev'e. Sonra da Riga'ya. Ardından da Kulmhof'a döneceğim. Ya da ahalinin kullandığı isimle Chelmno'ya."

"Kulmhof'da ne var?"

"İyi hiçbir şey yok," dedi Blobel. "Tıpkı kötü yapılmış bir Titian tablosu gibi." Ona inanıyordum ve ileride o sabah söylediği tek doğru şeyin bu cümle olduğunu anladım.

8

Perşembe, 15 Nisan 1943

Ertesi gün Polonya Kızılhaç'ı Katyn Ormanına geldi – aralarında Krakowlu suratsız adli tıp uzmanı Dr. Marian Wodziński'yle üç asistanının da bulunduğu on bir kişilik tam bir futbol takımı. Almanya'da Marian erkek ismi olduğundan Teğmen Sloventzik ertesi gün Dr. Marian Kramsta'nın da Profesör Buhtz'a yardım etmek maksadıyla Breslau'dan uçakla geldiğini öğrenince, haliyle Dr. Kramsta'nın da Dr. Wodziński gibi suratsızın teki olacağını varsayarak benden onu havaalanından almamı rica etti. Yolcu listesine yakından bakıp Dr. Kramsta'nın aslında Marianne olduğunu görünce memnuniyetle kabul ettim; Berlin uçağından inen deri ayakkabıları ve çizgili fiyonklarını görünce de doğru kararı verdiğimi anladım. Bacakları da en az ayakkabıları kadar zarifti ve onu karşılayan ahmak hayranlığının nezaket kurallarının önüne geçmesine izin vermese her şey yolunda gidecekti.

"Onlar bacak," dedi. "Son baktığımda iki taneydiler."

"Sanki onlara çok dikkatli bakmışım gibi söylediniz."

"Bakmadın mı?"

"Hiç de değil. Eğer güzel bir çift bacak görürsem onlara bakmam gerek. Darwin buna doğal seleksiyon der. Duymuş olmalısınız."

Gülümsedi.

"Pilotu dinleyip onları kimsenin göremeyeceği bir tüfek kasasına koymam gerekirdi."

"Onlarla vurulmaktan şikâyet edeceğimi hiç zannetmem."

"İstediğin bu olsun. Ama şimdilik bunu iltifat kabul ediyorum."

"Memnun olurum. Epeydir böyle şevkle iltifat ettiğim kimse olmamıştı."

Merdivenin başındaki çantalarını alıp onları arabaya güçbela taşıdım; ağırdılar.

"Eğer bunların içi de ayakkabı doluysa sizi uyarmam gerek," dedim. "Feldmareşalin herhangi bir balo planı yok."

"Çoğu bilimsel araç," dedi. "Ağır oldukları için üzgünüm."

"Hiç önemli değil. Sizi tüm gün karşılayıp taşıyabilirim."

"Bunu aklımda tutarım."

"Profesör Buhtz, Smolensk'e gelenin kadın olduğunu söylemedi."

"Fazla tütün suyu tükürdüğümden beni kadın olarak pek göremiyor," dedi. "Ama tahminimce bir doktorun geleceğini söylemiştir. Aynı anda ikisi de olabiliyorsun, Almanya'da bile."

"Bana ilk fırsatta oraya dönmem gerektiğini hatırlattın."

"Uzun süredir mi buradasın?"

"Bilmem. Hindenburg hâlâ cumhurbaşkanı mı?"

"Hayır. Dokuz sene önce öldü."

"Sanırım bu soruna cevap verir."

Çantalarını Tatra'nın bagajına koymayı bitirdikten sonra bana minik Caruso kutusundan bir sigara ikram etti.

"Bunlardan epeydir görmemiştim," deyip sigaramı yakmasına izin verdim.

"Breslau'daki bir arkadaşım sağ olsun kaliteli sigaram eksik olmadı. Ama daha ne kadar sürer bilmiyorum."

"Sağlam arkadaşmış." Başımla çantaları işaret ettim. "Hepsi bu kadar mı?"

"Evet ve teşekkürler. Artık tek yapman gereken gittiğimiz yerde de onlar konusunda bana yardımcı olmak. Umarım orada banyo vardır."

"Aa, var. Hatta içinde sıcak su bile var. Dilersen sırtını sabunlayabilirim."

"Bakıyorum arabada kürek de var," dedi. "Sürücü aşka gelirse kafasına vurmak için mi koymuşlar oraya?"

"Kesinlikle. Beni gömmek için de kullanabilirsin. Dünyanın bu bölgesinde bu tür şeyler sıkça yapılıyor zaten."

"Öyle duydum."

"Bu da aşka gelmemle mi alakalı, bilmiyorum ama gelenin sen olduğunu bilsem daha iyi bir arabayla gelirdim."

"Pencereleri ve eyer yerine koltukları olan bir taneyle mi?"

"Eğer üstünü açmamı istiyorsan söyle yeter."

"Bir şey fark eder mi?"

"Hiç zannetmem."

Dr. Kramsta bir eliyle siyah kürk şalını boynuna sarıp diğer eliyle de aynı renkteki paltosunun yakalarını kapattı. Siyah boncuklu şapkasının altındaki saçı kızıldı ama olgun kirazlarla dolu ağzı kadar kızıl değildi. Doluluk açısından göğsü de ağzından geri kalmazdı ve nedendir bilmem, bana Gendarmenmarkt'ın iki yanındaki, mükemmel uyumlu kubbeleri bulunan, iki kiliseyi –Fransız Kilisesi ve Yeni Kiliseyi– hatırlattı. Gözlerimi kısıp ona yandan ve bulanık bakarak çirkin olduğuna kendimi ne kadar ikna etmeye çalışsam da güzelliği inkâr edilir gibi değildi. Elbette bunu o da biliyordu ve çoğu kadında bu bir kabahatmiş gibi görülse de o benim onun bunu bildiğini bildiğimi biliyor ve bir şekilde bundan rahatsızlık duymuyordu.

İyice yerleşince motoru çalıştırdım ve yola çıktık.

"Adımı biliyorsun," dedi. "Ama ben seninkini bilmiyorum."

"İsmim Bernhard Günther ve en az üç haftadır konuşmak istediğim hiç kimseyle konuşmadım. Yani sen uçaktan inene kadar. Şimdi anlıyorum ki aslında ya senin gelmeni ya da dünyanın sona ermesini bekliyormuşum. Daha önce dünyanın sona ermesi pek umurumda olmazdı ama sen şimdi buradasın ya dünyanın biraz daha ayakta kalmasına dair içimde tarif edilmez bir istek belirdi. Hatta bu süre senin gülmene yetecek kadar bile olabilir – eğer bu kadarını küstahlık kabul etmezsen."

"Beni güldürmek mi? Benim mesleğimde gülmek kolay değildir, Herr Günther. Benim her zaman aldığım parfüm kokusunu duyanların çoğu daha ilk başta vazgeçer."

"Peki, neymiş o parfüm kokusu, doktor? Acaba Wertheim olabilir mi?"

"Formadehit, numara bir."

"En sevdiğim." Omuz silktim. "Ciddiyim. Berlin Alexanderplatz'daki polis merkezinde cinayet masasında polistim."

"Bu tuhaf parfüm zevkini açıklar. Peki, Katyn Ormanında ne yapıyorsunuz? Duyduğum kadarıyla kim yaptı meselesi değilmiş. Tüm Avrupa katilin kim olduğunu biliyor."

"Şu anda Savaş Suçları Dairesiyle Aydınlanma Bakanlığı arasında gerili gergin bir ipin üzerinde yürüyorum. Dahası altta gerili bir ağ da yok."

"İlginç bir işmiş."

"Öyle. Buradaki her şeyin gerçek bir polis soruşturması gibi sorunsuz ilerlemesinden sorumluyum. Tabii ki öyle olmuyor. Ama Rusya böyle bir yer zaten. Başarısızlıktan korkan birinin Rusya'ya adım atmaması gerek. Bolşevizm'i iyi ki burada uygulamaya karar vermişler yoksa başımız beladaydı."

"Çok ilginç bir bakış açısı."

"Nice şeye çok ilginç bakabilmek gibi bir meziyetim vardır. Bu akşam özel bir planın var mı?"

"Yemek yemeyi düşünüyordum. Açlıktan ölüyorum."

"Akşam yemeği yedi buçukta. Aşçıbaşımız Berlinli ve gayet iyidir."

"Sonrasında bana katedrali gezdirirsin diye umuyordum."

"Büyük bir zevkle."

"Katedral, bilhassa Rusya'da, geceleri daha güzel görünür."

"Rusya'ya daha önce gelmiş gibi konuştun, Dr. Kramsta."

"Babam diplomattı. Çocukken pek çok ilginç yerde kaldım: Madrid, Varşova ve Moskova."

"Peki, en çok hangisini sevdin?"

"Madrid'i. Eğer içsavaş çıkmasa galiba hâlâ orada oturuyor olurdum."

"İçsavaş sonrası iyi doktorlara bolca fırsat çıkacağını düşünürdüm."

"Bir ülkeyi düzeltmek için bir şişe Traumaplast'tan çok daha fazlasına ihtiyaç vardır, Herr Günther. Ayrıca iyi bir doktor olduğumu kim söylemiş? En azından hastaların ruh halinden hiç anlamadığımı söyleyebilirim. Ağrısı, sızısı ya da hayali hastalıkları bulunan hastalara karşı tahammülüm yoktur. Ben ölülerle çalışmayı tercih ederim. Ölüler şefkat eksikliğinden ya da yanlış ilacı verdiğinizden şikâyet etmezler."

"O zaman Smolensk tam aradığın yer. Katyn Ormanında en az dört bin gömülü ceset var."

"Evet, salı akşamı Radio Berlin'den verilen beyanatı duydum. Ama onlar on iki bin civarında olduğunu söylediler."

Gülümsedim. "Radio Berlin'in gerçekler ve rakamlarla arasının nasıl olduğunu bilirsin."

Krasny Bor'daki Merkez Ordu Grubu karargâhına varınca Dr. Kramsta'yı odasına götürdüm, çantalarını kapısına kadar taşıdım ve ona tesisin kabataslak bir haritasını verdim.

"Eğer ihtiyacın olursa benim kulübem orada," dedim. "Ben şimdi kazı alanına gidiyorum. Bugünlerde Profesör Buhtz neredeyse sürekli orada. Benimle gelmek istiyorsan on beş dakika bekleyebilirim. Aksi takdirde akşam yemeğinde görüşürüz."

"Hayır, seninle geliyorum," dedi. "Bir an önce başlamak istiyorum."

Döndüğünde üzerinde beyaz pantolon, beyaz eşarp, beyaz ceket ve siyah botlar vardı; Sarotti çikolatası Moor'a benzese de yine de harika görünüyordu; beyaz ceket giyen kadınlara karşı hep zaafım olmuştur. Ormana dönüp Tatra'yı park ettim. Kadın derhal mendilini çıkarıp üzerine biraz Carat parfümü sıktıktan sonra onunla ağzını ve burnunu kapattı.

"Anlaşılan sen epeydir buradasın, değil mi?" dedi.

"Hindenburg'un başına gelenleri duyunca üzüldüm."

"Gnezdovo," dedi bir numaralı mezarın kıyısındaki bayırdan yukarı çıkarken. "Bu, Keçi Tepesi demek, değil mi?"

"Evet, bu civarda hiç keçi yok ama kurtlar var. Sen demeden söyleyeyim kendimi kastetmiyorum. Gerçek kurtlar."

"Sırf beni korkutmak için söylüyorsun."

"İnanın, doktor, burada birkaç kurttan çok daha korkutucu şeyler var."

Yokuşun başına yaklaştığımızda yeni inşa edilen kulübeler görüşümüze girdi. Onlarca ceset yere dizilmişti ve Teğmen Sloventzik'in tercümanlığıyla Buhtz, Polonya Kızılhaçı'nın mensup-

ları olan bir grup cılız ve asık suratlı siville konuşuyordu.

Voss beni görür görmez yanımıza geldi. Onu takdim ettiğim Dr. Kramsta müsaade isteyerek Profesör Buhtz'un yanına gitti.

"Buhtz'un beklediği yeni patolog bu mu?"

"Mm-hm."

"O zaman cesedimi bilime bağışlamaya karar verdim."

"Hemen ölme. Smolensk'te sana ihtiyacımız var."

"Haklı olabilirsin," dedi. "Sanırım o muhaberecilerin öldürülmesiyle ilgili bir ipucu buldum."

"Söyle bakalım," dedim, ne kadar telaşlandığımı gizlemeye çalışarak.

"Biraz garip bir şey, komutanım."

Arkamda tuttuğum elimi yumruk yaptım; Voss'a vurmaya hazırlanıyor değildim. Sadece duyacağım şeye kendimi hazırlıyordum.

Ama Voss, Ribe'yle Greiss'in başına gelebilecekler hususunda tümüyle farklı bir izahat yaptı.

"Dün gece askerler Krasny Bor yolu üzerinde bir askeri sürücüyü çevirdiler. Adam kamyonun arkasına bir Rus kızı saklamış. İsmi Tanya. Başta sürücü sadece kızı gittiği yere bıraktığını iddia etse de kız gayet iyi görünümlü ve giyimliydi – güzel bir kıyafet, ayakkabılar, ipek çoraplar ve biraz da Almanca biliyor. Bu durum bir Popov kız için biraz sıra dışı. Ayrıca üstünü arayınca çantasında bir Mystikum şişesi bulduk. Bu parfüm Almanya da bile çok pahalıdır."

"Anlamaya başladım. Fahişe olduğunu söylüyorsun."

"En azından yarı fahişe. Gündüz çalıştığı bir işi varmış. Neyse bu Tanya'yı sorguladık ve başta tek kelam etmese de onu Gestapo'ya vermekle tehdit edince dile geldi ve sürücü, Tanya'nın bize anlattıklarını duyunca hikâyenin kalanını tamamladı. Adı Reuth, Viktor Reuth. Anlaşılan santraldakilerden bazıları subaylara kız ayarlıyormuş. Normalde yapılması gereken sadece Ribe veya Quidde ile konuşmakmış. Onların aradığı Hotel Glinka'nın kapıcısı da –Kazak paltolu herif– Olgastrasse'deki bir daireye gidip kızlardan birisini Kaufstrasse'deki mağazaya gönderir ve kız da orada arka kapıdan alınırmış. Ama Tanya'ya dairenin önünde beklemesi ve Üçüncü Motorize Piyade'den birinin onu alıp doğruca buraya getireceği söylenmiş."

Başımı salladım. Alman subaylarının çoğu Kaufstrasse'deki GUM mağazasında kalırdı. Krasny Bor sadece karargâh subaylarına ayrılmıştı.

"Olgastrasse'deki kızlar Glinka'daki fahişelerden çok daha kalitelidir. Amatördürler, Ari görünümlüdürler, elbiseleri güzeldir ve görgü kurallarını bilirler. Elbiseleri ya kızları ayarlayanlar ya da subaylar tedarik ediyor. Tanya –dün gece yakaladığımız kız– gündüzleri Smolensk Devlet Tıp Akademisi'nde hemşire olarak çalışıyormuş. Asıl ilginç olansa bundan sonrası, komutanım. Glinka'nın kapıcısının adının Rudakov olduğunu öğrendik. Hastaneden kaçtığı söylenen ve Dr. Batov'la kızının öldürülmesinde şüpheli olanla aynı isim. Biraz araştırdığım ve Oleg Rudakov'un NKVD'de bir kardeşi olduğunu öğrendim. En azından Olgastrasse'deki dairede bulduğumuz diğer kızlardan bazılarına göre öyle."

"Anladım. Adam şimdi nerede?"

"Zaten ilginç olan da bu. O da kaybolmuş, komutanım. Glasbergstrasse'deki dairesine gittik ama dolapları boştu ve tüm elbiseleri alınmıştı."

"Artık bana Tanya'nın hangi subaya götürüldüğünü de söylersin herhalde?"

"Gestapo'dan Yüzbaşı Hammerschmidt. Krasny Bor'daki Gestapo ofisinde her çarşamba nöbetçi subay odur."

"Gestapo mu? Hm, bu bazı şeyleri açıklar."

Lutz'un bana anlattığı Hammerschmidt'in muhabereci Ribe'nin sadakatsizliğiyle ilgili ihbarı soruşturmayı reddetmesi aklıma geldi; ama bunu Voss'a söylemedim.

"Tanya'yı neden Gestapo'nun Gnezdovo'daki merkezine çağırtmadığı anlaşıldı," dedim. "Yani gayrimeşru bir şeyi Wehrmacht'ın burnunun dibinde yapmakla Gestapo'daki meslektaşlarının gözü önünde yapmak farklı şeyler."

"Yerel Gestapo amirine böyle bir şeyi sorabilmenin bir yolu yok, değil mi?" diye sordu Voss.

"Anlaşılan modern Almanya'da polis olmanın inceliklerini öğrenmeye başlamışsın. Zaten cevabını bildiğin soruları hiç sormasan daha iyi olur. Bunu başka kime anlattın? Yani bizimkilerden bahsediyorum."

"Şimdilik sadece ben, sahra polisi yardımcı sekreteri ve siz biliyorsunuz. Bir de Viktor Reuth elbette."

"Ve Glinka'yı arayıp kızları ayarlayan askerler. Bu arada arayan kimmiş?"

"Kızla sürücü bunun Hammerschmidt'le Tanya arasındaki uzun süreli bir anlaşma olduğunda

ısrarlı. Her çarşamba gecesi gidiyormuş. Dün gece 537'nin santralinden bir çağrı yapılmamış çünkü buna gerek yokmuş."

Kendi kendime bunu her zaman Lutz'dan kontrol edebileceğimi söyledim – santraldaki yeni Gestapo kaynağımdan.

Voss başını iki yana salladı. "Bakın, komutanım, Gestapo'yla karşı karşıya gelmek istemiyorum. İşin doğrusu geçmişimi didiklemelerini hiç istemem. Hakkımda bilinmesini istemediğim bir-iki şey var – önemsiz şeyler. Kayda değer değiller. Yahudi bir ebeveynim olması falan gibi bir şey değil yani..."

"Endişe etme. Aynı sorun bende de var. Sanırım herkesin var ve onlar da buna, bu korkuya sırtını dayıyor. Normal insani zaaflar yüzünden hepimizi korkağa çevirdiler."

Voss başını salladı. "Teşekkürler," dedi. "Peki, şimdi ne yapacağız?"

"Bilmem. Gerçekten bilmiyorum. İşin aslı zaten gereğinden fazlasını biliyorum ve keşke bilmeseydim diyorum. Ribe'yle Greiss'in neden öldürüldüğünü çözdüğümü zannetmiştim."

"Öyle mi? Bana söylemediniz. Sormamda mahzur yoksa nedir?"

Başımı iki yana salladım. "İnan bana, teğmen, bu da kimsenin bilmesini istemeyeceğin şeylerden biri. Özellikle de Gestapo'nun. Neyse artık eşit derecede makul ama tümüyle farklı bir nedenle öldürülmüş olabileceklerini öğrendim. Sakat işlere bulaşmışlar. Bu tür sahtekârlıklarda işlerin kontrolden çıkması kolaydır – birisi diğerinden daha az kazandığını düşünür. Dünyada

kin güdüp cinayet işlemek için paradan daha iyi bir neden yoktur. Ribe'yle Greiss belki de kapıcıdan kızı pazarladıkları için Hotel Glinka yakınlarında para alırken boğazları kesildi. Elbette bu da onların öldürülmesi için diğer bir neden. Birisi kapıcıyı onlara bol miktarda para verirken gördüğünden onları öldürmüş de olabilir.

"Bir de Rudakov bağlantısı var. Dr. Batov bana Katyn Ormanında cereyan edenlere dair somut deliller verecekti. Ama birisi ona işkence edip öldürerek buna mani oldu. Hastası Teğmen Rudakov bu katliamı ifa eden NKVD mensuplarından biriydi. Ama o da kayıp olduğuna göre Glinka'nın kapıcısı ve pezevengiyle kardeş olması mümkün."

"Aklıma bir şey geldi, komutanım," dedi Voss. "İki Rus kadına tecavüz edip öldürdükleri için astığımız motorize piyadeye bağlı iki erbaş vardı ya?"

"Ne olmuş onlara?"

"Onlar Üçüncü Tümen'dendi," dedi Voss. "Stalingrad'da mevcudunun büyük kısmını kaybeden 386. Motorize Tümen, Üçüncü Tümen'e dahil edilmişti."

"Yani bu sahtekârlıkta onların da payı olabilir," dedim. "Viktor Reuth gibi. Fazladan üç-beş kuruş kazanmak istediler anlaşılan. Belki de endişelenmek için muhaberecilerden fazla nedenleri vardı."

"Belki de Onbaşı Hermichen'in hayatı karşılığında takas etmek istediği bilgi buydu," dedi Voss. "Onların da iki ölüyle birlikte aynı çetenin üyeleri olduğunu söylemek istedi belki de."

"Mümkün," dedim. "İhtimal dahilinde."

Bir sigara yakıp tatlı tütün kokusunun, burun deliklerimi terk etmeyen ölüm kokusunu oradan kovmasını sağladım. Dr. Kramsta'dan farklı olarak benim mendilime dökecek Carat parfümüm yoktu; mendilim bile yoktu.

"Bu Tanya denen kızla konuşmak istiyorum," dedim. "Olgastrasse'deki evde Smolensk Devlet Tıp Akademisi'nde hemşirelik yapan kaç kız daha var öğrensem iyi olur. Şu an nerede?"

"Gefängnisstrasse'deki hapishanede. Muhtemelen gardiyanları onu serbest bırakmaları için ikna etmeye çalışıyordur. Çok güzel ve çekici bir kız."

"Sarışın mı demiştin?"

"Sarışın, mavi gözlü ve buğday tenli. *New People*'ın kapağındaki kızlar gibi."

"Şimdiden ona kanım ısındı. Yine de dünyanın bu bölgesindeki güzel kadınlar bana tramvayları hatırlatıyor, teğmen."

"Neden, komutanım?"

"Bazen haftalarca birini görmezsin. Bazen de bir günde iki tane görürsün."

Gefängnisstrasse'de kadınlar bölümü yoktu ama –birkaç mahkûmun bir arada tutulduğu– hücrelerden bazıları kadınlara ayrılmıştı ki bu da bir şey sayılırdı. Gardiyanların tümü ordu ya da sahra polisi mensubu erkeklerdi ve kadın mahkûmlara saygılı davrandıkları ancak erkek mahkûmlara davranışlarıyla kıyaslandığında söylenebilirdi. Kızıl Ordu'da çok sayıda kadın savaştığından Almanlar kadınları da erkekler kadar tehlikeli

görürdü. Belki daha da tehlikeli. Haftalık Wehrmacht gazetesinde sıklıkla bir Rus kadının peşine takılıp gittikten sonra bakirliğinden çok daha fazlasını kaybeden dünyadan habersiz Fritzlere dair haberlere yer verilirdi.

Tanya'yı talihsiz Onbaşı Hermichen'i sorguladığım aynı iç karartıcı odaya getirdiler ve onu görür görmez hatırladım fakat Rus hemşirelerin üniformaları en az onları giyenler kadar sert olduğundan şu an çok daha farklı görünüyordu. Voss mübalağa etmemişti; saçları babamın cep saatinin rengindeydi ve gözleri yaz gecesindeki ay kadar maviydi. Tanya iç çamaşırını göstererek bir süvari tümenini durdurabilecek türde bir sarışındı.

"Neden hâlâ burada tutuluyorum?" diye sordu Voss'a gergin bir ifadeyle.

"Bu adam sana bazı sorular sormak istiyor hepsi bu," dedi Voss.

Başımı salladım. "Eğer dürüstçe cevap verirsen muhtemelen gitmene izin verilir, Tanya," dedim kibarca. "Bugün bile olabilir. Yaşanan hadiselerde fazla bir payın olduğunu zannetmem. Seni gördükten sonra başkalarının da böyle düşüneceğinden eminim."

Başını salladı. "Teşekkürler."

"Bizi ilgilendiren senden ziyade birlikte iş yaptığın Almanlar. Bir de Glinka'nın kapıcısı Oleg Rudakov."

"O kaçmış," dedi. "Diğer kızlardan öyle duydum."

"Olgastrasse'deki dairede bulunan kızlar mı?"

"Evet," dedi.

"Onların içinde de Smolensk Devlet Tıp Akademisi'nde hemşire olan var mı?" diye sordum.

"Evet," dedi. "Birkaç tane. Güzel olup biraz da Almanca bilenler."

"Paraya ihtiyacı olanlar yani?"

"Paraya herkesin ihtiyacı var."

"Oleg Rudakov neden kaçtı? Senin başına gelenler yüzünden mi?"

"Hayır. Bence Dr. Batov'ın başına gelenlerden sonra kaçtı."

Mülakat ilerledikçe Almanca konuşması da aşama kaydetti ki benim Rusçamdan çok daha iyi olduğunu söyleyebilirdim; birkaç lisan kitabım vardı ve öğrenmeye çalışıyordum ama pek sonuç alamamıştım.

"Dr. Batov bu kız pazarlama çetesiyle bağlantılı mıydı?"

"Doğrudan değil. Ama bildiğine hiç şüphe yok. Bizim sağlığımızı korumamıza yardım etti, bilmem anlatabildim mi?"

"Evet. Onu kimin öldürmüş olabileceğine dair bir fikrin var mı?"

Tanya başını iki yana salladı. "Hayır. Kimse bilmiyor. İnsanların korkmasının bir nedeni de bu. Bence Oleg de o yüzden kaçtı."

"Oleg Rudakov'un kardeşinin Smolensk Akademisi'nde hasta yattığını biliyor muydun?"

"Smolensk'te bunu bilmeyen yoktur. Rudakov kardeşler Smolensklidir. Oleg kardeşi Arkadi'ye bakıldığı için hastaneye –Dr. Batov'a– para öderdi."

"Bana Arkadi'den bahset. Batov'un dediği kadar ağır yaralı mıydı gerçekten de? Yoksa o da mı öyle zannediyordu?"

"Yani Arkadi'nin numara yaptığını mı kastediyorsun?" Omuz silkti. "Bilmem. Olabilir aslında. Herkes Arkadi'nin çok kurnaz olduğunu söyler. Yaralanmasından önce onu tanımazdım –o zaman da NKVD'ydi– ama bir NKVD teğmeninin kurnaz olmak zorunda kaldığını bilirim. O ve arkadaşlarının Katyn Ormanında yaptığı şeyi tekrar yapmayı istemeyecek kadar kurnaz. Kendisini kurşuna dizilmekten kurtaracak bir yol bulacak kadar kurnaz."

"Yani sen Katyn Ormanında olanları da mı biliyorsun?"

"Smolensk'te o korkunç olayı bilmeyen yok ki. Bilmediğini söyleyen yalan söylüyordur çünkü ya korkuyordur ya da Almanlardan NKVD'den ettiğinden daha çok nefret ediyordur. Nedenin ne olduğunu bilemem ama yalan söyledikleri kesin. Bu şehirde hayatta kalmanın en iyi yolu yalan söylemektir. Üç yıl önce bu olay cereyan ettiğinde –evet 1940 ilkbahanydı– milisler Vitebsk yolunu kapattı ama treni durdurmadı. Gnezdovo yakınında vagonlarda olanların Katyn Ormanından gelen silah seslerini duydukları söylendi – en azından NKVD tüm vagonların camlarını kapattırana kadar."

"Bundan emin misin?" dedim.

"Yaşananları herkesin bildiğinden mi? Evet, eminim." Tanya'nın gözleri mağrur bir ifadeyle ışıldadı. "Tıpkı herkesin Alman ordusunun Vitebsk'deki gettodan gelen iki bin Yahudiyi Mazurino'da öldürdüğünü bilmesi gibi. Zapadnaya Dvina Nehrinde yüzen Yahudileri saymıyorum bile. Cesetlerle beslendikleri için bu sene şimdiye

kadar ki en büyük bofa balıklarını yakaladıklarını söylediler."

Voss homurdandı ve bunun nedeninin dün gece Krasny Bor'daki yemekhanede bofa balığı turtası yemesi olduğunu tahmin ettim.

Gülümsedim. "Teşekkürler, Tanya. Çok yardımcı oldun."

"Gidebilir miyim?"

"Dilersen seni evine bırakabiliriz."

"Teşekkürler ama istemem. Yürürüm. Gece kimse görmediği için sorun değil ama gündüz olmaz. Almanlar Smolensk'ten gidince burada ortalık fena karışacak. O yüzden NKVD'nin Almanlara yakın olduğumu bilmemesi iyi olur."

Yerel Gestapo, Gnezdovo Tren İstasyonu'na bitişik iki katlı bir binada bulunduğundan subaylar trene binip sonraki durak olan Smolensk Ana Tren Garı'na gidenlere sürpriz yapardı. Gestapo sürprizi çok severdi; ben de öyle, ki şu an burada olmamın nedeni de buydu – Teğmen Voss'u düşündüğüm için Yüzbaşı Hammerschmidt'i görmeye giderken onu bana eşlik etme zahmetinden kurtardım. Yüzbaşı çok şaşırdı, hatta belki de kariyerindeki en büyük şaşkınlığı yaşadı. Bir çift kamuflajlı 260'ın yanında, parke taşlı yolun kenarına park edip dışarı çıktım ve önümde duran binaya uzun uzun baktım. Mermi izleri bulunan duvarlar yeşilin iki zıt tonuyla boyanmıştı. Koyu ton kiremitlerle daha iyi gitmişti, üst katın pencereleri de yuvarlaktı; zemin kattaki pencerelerin tümünde demir parmaklık vardı. Kemerli girişin üzerindeki saatin altıda durmuş olması bir mecaz olabilirdi

çünkü Gestapo sabahları tam o vakitte uğramayı severdi. Binanın yakınındaki huş ağacı korusundaki ahşap bir kulübenin önünde kum torbaları bulunuyordu. Her şey olması gerektiği gibi görünse de bina benim daha basit zevkimle tezat teşkil ediyordu; naneli dondurma üzerine serpilmiş çikolata kırıntılarını andıran tavan çok da sıra dışı durmuyordu. Ortam sakindi ama bunda tuhaf bir yan yoktu; Gestapo'nun gürültücü komşu sorunu hiç olmamıştı. Ağaçlardaki sincapların bile gıkı çıkmıyordu. Doğudan buharlı bir lokomotif yaklaştı; bekleneceği şekilde terk edilmiş istasyonda durmadan devam etti. Gestapo'nun yakınlarında durmaktan hayır gelmezdi zaten. Bunu ben de iyi bilsem de nasihat dinlemeyi, özellikle de bana aitse, hiç beceremezmiştim.

İçeri girdim. Daktilo başındaki birkaç üniformalı adam iki parmaklarıyla ellerinden geldiğince yazmaya çalışırken bir yanda da ben orada yokmuşum gibi davranıyorlardı. Ben de sigara yakıp sakince ilan tahtasını inceledim; ilan tahtasında gördüğüm Teğmen Arkadi Rudakov'un aranıyor ilanı bana gülünç geldi çünkü ilan tahtası ve dosya dolabındaki bazı çekmecelerin üzerindeki amblemlerden –Kırmızı kalkan üzerindeki sarı kılıç kabzası– bu binanın geçmişte NKVD'ye ait olduğunu anlamıştım.

"Yardım edebilir miyim?" dedi askerlerden biri, bariz biçimde nahoş bir ses tonuyla. Sesinin tonundaki hoşnutsuzluk ve suratındaki meymenetsizlikten sanki bir çocukla konuştuğunu zannederdiniz.

"Yüzbaşı Hammerschmidt'i arıyorum."

Pencereye gidip dışarı bakıyormuş gibi yaptım ama tüm dikkatimi çerçevedeki sineğe vermiştim; Gestapo'yla NKVD'nin yediği haltları takip eden sinekler artık her yerdeydi.

"Burada değil," dedi.

"Ne zaman gelir?"

"Kim soruyor?" dedi.

"Ben soruyorum." Oyunumu kolayca kazanmak üzere olduğumu fark ettiğimden onun kibir ve densizliğini taklit etmeye başlamıştım.

"Peki, sen kimsin?"

Ona tüm aslardan daha iyi olan kimlik kartımı ve bakanlık mektubumu gösterdin.

Adam tırstı.

"Affedersiniz, komutanım. Kendisi bu sabah hiç beklenmedik bir şekilde Berlin'den çağrıldı."

"Nedenini söyledi mi?"

"Şefkat izni. Bir akrabasını kaybettiği için gitti, komutanım."

"Bu sürpriz oldu ama aslında olmaması gerekirdi. En azından benim açımdan."

"Neden, komutanım?"

"Çünkü Gestapo'da şefkat olduğunu hiç bilmezdim."

Kartvizitimi adamın masasının kenarına koydum.

"Ona ordu grubu karargâhında beni bulmasını söyle," dedim. "Yani Berlin'de yas tutması bittikten sonra. Ona Tanya'nın bir dostu olduğumu söyle."

Dr. Marianne Kramsta'nın, Krasny Bor yemekhanesindeki subaylar üzerindeki tesiri gözden kaça-

cak gibi değildi; sanki birisi pencereyi açıp kasvetli ahşap yapıya gün ışığı dolmasını sağlamıştı; ordu grubu karargâhındaki subayların neredeyse tümü onu çekici buluyordu ki bu ne benim ne de muhtemelen onun için hiç de şaşırtıcı değildi çünkü yemek için giyiniş tarzı Smolensk'teki tüm Almanları ayartmak istediğini düşündürüyordu. Aslında bu hiç adil değildi: Marianne Kramsta bir kamyoncu gocuğu giyse bile güzelliğinden bir şey kaybetmeyeceği halde tutup da çekici bir gri krep elbise, aynı renkte kemer ve uzun kolluklar giymişti. Subaylardan biri sandalyesini çeker, ikincisi ona bir kadeh Mosel doldurur, üçüncüsü sigarasını yakar ve dördüncüsü de ona koşarak bir küllük getirirken manzarayı büyük bir keyifle izledim. Ortalık el öpen, eğilen ve topuk selamı verenden geçilmiyordu ve bu gidişle eli gecenin sonuna doğru petri kabına dönecekti. Von Kluge bile onun cazibesinden kurtulamayınca Dr. Kramsta'yla Profesor Buhtz'u General Von Tresckow'la paylaştığı masasına davet etmişti; şampanya istemesi –anlaşılan Hitler'in çekini bozdurduktan sonra şampanya alması zor olmamıştı– ve bir aşk romanındaki genç teğmen gibi davranmaya başlaması da uzun sürmedi. Herkes sanki bir subay balosu –ama sadece bir kız vardı– tertip edilmiş gibi davranıyordu, tam güzel doktorun onunla olan randevumuzu unuttuğuna ikna olduğum bir anda herkesin şaşkın bakışları altında, elinde kürk mantosuyla benim bir köşedeki ehemmiyetsiz masamda zuhur edip bana Göğe Yükseliş Katedrali'ni gezebilmesi için onu Smolensk'e götürüp götüremeyeceğimi sordu.

Ben de tıpkı genç bir teğmen gibi yerimden zıpladım, sigaramı söndürdüm ve hanımefendinin kürk mantosunu tuttum, birlikte o akşam için Von Gersdorff'tan ödünç aldığım 260'ın yanına gittik. Arabaya binmesi için kapıyı açtım.

"Ooo, bunun kaloriferi mi var?" dedi yanına oturduğum zaman.

"Kaloriferi, koltuğu, penceresi, sileceği kısacası kürek hariç ne ararsan var," dedim yola çıkarken.

"Ciddisin," dedi.

Sağıma baktığımda onun süpürge kabzalı bir Mauser kutusunu kucağında tuttuğunu gördüm. Kutu silah kılıfına benziyordu ve arkasına bastırınca ona bağlı silah önünden çıkıyordu. Güzel bir şeydi.

"Kapının kolundaydı," dedi. "Yol haritası gibi."

"Arabanın sahibi Abwehr'den," dedim. "Gittiği yere varmayı sever. Süpürge kabzalı Mauser de bu işe yarar."

"Bir casus. Ne kadar heyecan verici."

"Dikkatli ol," dedim içgüdüsel olarak. "Muhtemelen doludur."

"Aslında değil," dedi mermi yatağına baktıktan sonra.

"Ama kapı kolunda iki şarjör var. Üstelik endişelenme, ne yaptığımı biliyorum. Silah kullanmışlığım oldu."

"Belli."

"Eski kutu topunu hep sevmişimdir," dedi. "Kardeşim bu silaha öyle derdi. Onda iki tane vardı."

"İki silah bir tanesinden iyidir. Bu da benim felsefem."

"Ne yazık ki onun için geçerli değildi. İspanya İçsavaşı'nda öldü."

"Hangi safta?"

"Artık fark eder mi?"

"Onun için hayır."

Mauser'i kutusunun içine, ardından da kapı kolundaki cebe geri koydu. Sonra da torpido gözünü açtı.

"Senin casus dostun hiçbir şeyi şansa bırakmıyor galiba," dedi Marianne.

"Hm?" Ona tekrar baktığımda bu seferde kınından çıkardığı bir süngünün ağzına başparmağını sürdüğünü gördüm.

Kapıya gelince yavaşladım, nöbetçilere işaret ettim ve ana yola çıktıktan sonra kenara çekip süngüye alıcı gözle baktım.

"Dikkatli ol cerrah neşteri kadar keskin," dedi.

Tüm Alman askerlerinin sürgülü kısa tüfeklerinde bulunan standart K98'di; üstelik haklıydı; ağzı kâğıt gibi inceydi.

"Ne oldu?" dedi. "Alt tarafı bir süngü."

"Evet. Alt tarafı bir süngü."

Başımı sallayıp tekrar torpido gözüne koyması için ona geri verdim; nihayetinde Von Gersdorff'un kınındaki süngüsü kayıp değildi. Ayrıca doktora bunun Smolensk'te, işkenceyle öldürülen bir kadının da dahil olduğu, dört kişinin öldürülmesinde kullanılan muhtemel cinayet silahı olduğunu söylemeye de lüzum görmedim.

"Bu arabanın sahibinin pek bıçak kullanacak türde biri olduğunu zannetmezdim."

Kendi kendime aslında kendini havaya uçuracak tipte biri de değil dedim. Tekrar yola çıktık.

"Yine de geceleri düşman topraklarında dolaşırken ihtiyatı elden bırakmamak gerek."

"Sanki sana yakın durmam için söylüyormuşsun gibi bir hisse kapıldım."

"Tıpkı yuttuğum bir hap gibi. Ama doktor sensin. İkimiz için de neyin daha sağlıklı olduğunu sen bilirsin."

"Bana Ines de. Çoğu kişi bana böyle hitap eder."

"Ines mi? İsmin Marianne değil mi?"

"Öyle ama o ismi pek sevmem. İspanya'da genç bir kızken bana Ines denmesini tercih etmeye başladım. Annem de bana öyle derdi. Sence de daha güzel değil mi?"

"Aslında duydukça daha çok ısınmaya başladım. Tıpkı üzerindeki kürk ve sürdüğün Carat gibi sana daha çok yakışmış."

Smolensk'e gidene kadar Ines'i anlattıklarımla neşelendirip mükâfatımı da tebessüm ve hafif kahkahalar şeklinde aldım; onunla konuşurken sanki dünyada başka kimse yokmuş gibi hissediyordum.

Şehrin banliyösüne vardık, Peter ve Paul Köprüsü üzerindeki kontrol noktasında sahra polisine evraklarımızı gösterdik; Teğmen Voss'la olan münasebetim sayesinde artık beni az çok tanımaya başlamışlardı; ama Mercedes'in ön koltuğunda bacak bacak üstüne atmış Ines Kramsta'yı görmek onları heyecanlandırdı.

"Dikkatli olun çocuklar o bir doktordur ve geçmemize izin vermezseniz ikinize de hintyağı içirir."

"Şu an her şeyi içmeye razıyım," dedi nöbetçilerden biri.

"Nereye gittiğinizi sorabilir miyim, komutanım?" dedi diğeri.

"Doktor katedrali görmek istedi. Aziz Luke hekimlerin koruyucu azizidir."

"Hazır gitmişken azize bir sorun sahra polisindeki iki nöbetçiye de göz kulak olabilir miymiş?"

"Elimizden geleni yaparız," dedi Ines.

Genelev ya da sinemaya gitmeye niyetli değilsen akşamları Smolensk'te yapacak pek bir şey yoktu ve Göğe Yükseliş Katedrali de dindar Ruslar ve en az onlar kadar dindar Almanlarla doluydu; dindarlıklarını Alman askerlerinin Meryem Ana ve Aziz Luke'a dua etmesine dayanarak söyleyebilirdim ama bunun nedeni Rusya'daki konumumuzun fevkalade nazik olması da olabilirdi; Sovyet birlikleri batıya doğru ilerleyerek Stalingrad'da Altıncı Ordu'yu kuşattıkları gibi Kafkasya'daki tüm A Ordu Grubu'nu da kuşatılma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmışlardı. Her halükarda eğer Almansan dua etmen için sebep çoktu. Tahminimce Ruslar, Almanlar çekildiğinde katedrallerinin hâlâ ayakta kalması için dua ediyordu. Onların da dua edecek sebebi boldu. Nihayetinde Tanrı safını belirlemek zorunda kalacaktı ki bunu da en kısa zamanda yapması gerekiyordu: Tanrısız komünistleri mi yoksa münkir Almanları mı seçecekti. Seçeneklerin bundan ibaretse kim Tanrı olmayı isterdi ki?

İçerideki ikonaların önünde ikimiz de bir süre sessizce durduk ve sessizlik yavaşça yerini düşüncelere bıraktı. Etrafımızdaki altın bolluğu bunu daha da kolaylaştırdı. Katedralin güzelliğini inkâr edemezdim ve bunun nedeni sadece al-

tınları değildi; bana Unter den Linden'deki Berlin Katedrali'ni ve paskalyada annemle oraya gittiğim zamanları hatırlatmıştı. Katedrallerde hep bu hisse kapıldığımdan onlardan uzak durmaya gayret ederdim. Sanırım Freud buna Oedipus kompleksi derdi, ama bana göre sadece annemi özlüyordum.

"Dendiğine göre Napolyon bu katedrali o kadar sevmiş ki ikonaları çalacak Fransız askerlerini idam ettireceğini ilan etmiş," dedim kulağına usulca.

"Diktatörlerin huyu böyle. Sürekli birilerini ölümle tehdit ederler."

"Zaten insanlar neden diktatör olmak ister ki?"

"İnsanlar değil. Erkekler. Ayrıca sürekli sanat ve mimari düşkünü olduklarını iddia ettiklerini fark ettin mi?"

"Belki öyle ama Hitler birkaç hafta önce buraya geldiğinde zahmet edip de bu katedrale bakmadığını biliyorum. En azından yerden. Belki havadan bakmıştır."

"O zaman muhteşem bir deneyimi kaçırdı."

"Amin. Tuhaftır ilk kez çıktığım bir kızla katedrale gidiyorum. Keşke daha önce deneseymişim. Buraya seninle birlikte gelince neredeyse Tanrı'ya inanasım geldi."

"Bence seni tütsü kokusu çarptı."

"Belki de haklısın çünkü seni Büyük Alman Reich'ına katmak için ilhak etmek gibi megalomanyak bir fikre kapıldım."

"Sanırım Krasny Bor'a dönmenin vakti geldi."

"Ne, ay ışığında Kremlin manzarasını kaçıracak mısın?"

"Önümüzde daha çok akşam var. Ayrıca Profesör Buhtz ilk iş olarak adli çalışmaya başlamayı sever."

"Erken kalkan kuş, kurdu kapar, öyle mi?"

"Benim mesleğimde bu hep ihtimal dahilinde. Ama genelde tam tersi olur. Kurtlardan fazla şey kaçmaz. Onlardan çok şey öğrenebilirsiniz. Adli uzmanlığımdan biri de doku çürümesidir. Kişi öleli ne kadar zaman olmuş gibi şeyler."

"Haklısın. Geri dönsek iyi olacak."

"Hey parfümümü sevdiğini zannetmiştim, Günther."

"Formaldehit, numara bir mi? Aa, bayılırım. Ama benim de uyumam gerek. Yarın akşam bir kızla ay ışığında Kremlini görmeye gideceğim."

Birbirimizi çok az tanıyorduk, yine de pek konuşmadan ya da el ele tutuşmadan bile birbirimizin gözlerinde –tüm beklentilerin karşısında ve tüm mantığın ötesinde– tanıdık ve sonunda sevgili olacağımıza delalet eden bir işaret görmeyi başarmıştık. Zekice sohbetimizin ve genel nezaketin arka planında görünmez bir seviyede birbirimize bağlanmıştık ve ikimizden biri, olmasını umut ettiğimiz şeyi yüksek sesle ifade ederse tüm bu oyunun büyüsü bozulurdu. Şehvetten fazlası olan, bir yandan da henüz aşk seviyesine çıkmayan duygularımızı tarif edecek münasip kelimelerin bulunduğundan emin değilim. İkimizin arasında dile getirilmemiş bir şekilde havada duran düşünceye karşı tek bir kez bile itiraz edilmedi. Hiç, bir kez bile. Sanki ikimiz de neler olacağını, kaderimizde yazılıymış gibi biliyorduk. Elbette bu tür şeylerle savaş sırasında sıkça kar-

şılaşılırdı ama yine de bunun harikulade bir şey olduğunu hissetmeye devam ettim. Belki nedeni bulunduğumuz mekânla yaptığımız şeydi, sanki etrafımızda ölüm kol gezerken hayatın bize sunduğu bu emsalsiz cömertlikteki fırsatı ziyan etmek bir tür küfür gibiydi.

Onun ahşap kapısının önünde durduğumuzda ümitle dolu bir şekilde birbirimize döndük, Krasny Bor'daki ağaçlar nefeslerini tuttu ve karanlık bu nihai buluşmaya kimse mani olmasın diye kara gözlerini usulca kapattı. Uzun ve sessiz bir anda orkestrasını düzenlemeye çalışan bir şef gibi onu tutup anın heyecanıyla kusursuz oval yüzüne bakıp tatlı nefesini içime çektikten sonra dudaklarındaki gizli cennetin tadını aldım. Ardından onu öptüm. Onu öperken arıların vızıldamalarını duyup göğsümde sanki büyük bir piyanonun tamponu çıkarılıp tüm telleri aynı anda çalmaya başlamış gibi güçlü bir çarpıntı hissettim ve nihai amacıma erişmiş oldum.

"İçeri gelir misin, Bernhard Günther?" dedi.

"Gelmem diyemem," dedim.

"Biliyor musun, Bernie, senin kumarbaz olman gerek. Şans senden yana."

9

Çarşamba, 28 Nisan 1943

Goebbels'in hakkını vermeliydim; bakan Katyn halkla ilişkiler subayını seçerken çok itina göstermişti. Teğmen Gregor Sloventzik Parti üyesi değildi. Üstelik yaptığı işin de ehliymiş gibi görünüyordu – gerçek bir Edward Bernays, reklam denen şeyi çok iyi bilen bir adam. İnsanları yönlendirmeyi daha iyi bilen birine denk geleceğimi hiç zannetmezdim – feldmareşalden Smolensk'in belediye başkan yardımcısı Boris Bazilevsky'e kadar.

Sloventzik savaştan önce *Wiener Zeitung*'da gazetecilik yapan bir yedek subaydı ve bakanlık çalışanlarını da bu sayede tanımıştı. Bakanlıktaki birinci sekreter Otto Dietrich ve işgal altındaki Hollanda Reichskommisar'ı Arthur Seyss-Inquart'la yakın arkadaş olduğu bilinirdi. Samimi ve sıcak biri olan Sloventzik kırklı yaşlarının başlarında güler yüzlü bir adamdı. Uzun boyluydu, saçları uzuncaydı, suratı sivriydi ve esmer ten

rengiyle bir Nazi'den başka her şeye benziyordu. Sanki bir albaymış gibi özel dikim teğmen üniforması giyiyordu ve sağ kolunun altında sürekli, içinde Katyn Ormanında ortaya çıkarılan cesetlerle ilgili tüm bilgileri içeren büyük bir klasör taşıyordu. Meziyetleri ve diplomatik maharetlerini ancak lisan alanındaki marifetleri aşabiliyordu; ama diplomasi alanındaki hünerleri, uluslararası heyet temsilcilerinin gelmesine birkaç saat kala, Polonya Kızılhaçı, Sloventzik'in tüm Polonya milletine hakaret ettiği ve bu nedenle de derhal Polonya'ya dönmeleri gerektiğine hükmetmesiyle bıçakla kesilir gibi sona erdi.

Epey yakınlaştığım –gerçi henüz buna arkadaşlık diyemezdim – Polonya Kızılhaçı Genel Sekreteri Kont Casimir Skarzynski ve Başdiyakoz Jasinski, Feldmareşal Von Kluge pek istemese de kulübeme gelip sorunlarını ifade ettiler.

"Kim ya da ne olduğunuzu bilmiyorum, Herr Günther," dedi kont dikkatlice. "Umurumda da değil. Fakat–"

"Size daha önce de söyledim, efendim. Ben Berlin'deki Savaş Suçları Dairesinde görevliyim. Savaştan önce de polis memuruydum. Cinayet masası dedektifiydim. Önceden bu tür şeylere karşı kanunlar olurdu. Birisi diğerini öldürdüğünde hapse atılırdı. Tabii bu savaştan önceydi. Neyse siz gelene kadar Hâkim Conrad'la ben, Wehrmacht'ın daveti üzerine, Katyn'de soruşturma subayı vazifesini üstlenmiştik."

Başını salladı. "Evet, bahsetmiştiniz."

Omuz silktim. "Neden bana Teğmen Sloventzik'in milletinize nasıl bir hakaret ettiğini

söylemiyorsunuz? Belki de bunu telafi edebilmenin bir yolu vardır."

Kont fötr şapkasını çıkarıp yüksek alnını sildi. Uzun, dikkat çekici, altmış yaşlarında, kır saçlı bir adamdı ve şimdiden fazla sıcak tuttuğu belli olan üç parçalı bir takım giyiyordu. Oysaki daha düne kadar Smolensk'te ne yapsak ısınamıyorduk.

Omzuna bile gelmeyen başdiyakoz ise sade siyah takım giymiş, köşeli bir şapka takmıştı; gözlüklerini çıkarıp kafatasını andıran başını salladı. "Bu durumun telafi edilebileceğinden emin değilim," dedi. "Sloventzik iki ayrı hadisede beklenmedik şekilde densizce hareket etti."

"Hiç ona has bir davranış değil," dedim. "Normalde fevkalade makul bir insandır."

Kont iç çekti. "Bu sefer farklıydı."

"Sloventzik bize sürekli raporumuzda Katyn Ormanında on iki bin ceset bulunduğunu yazmamızı söyleyip durdu," dedi başdiyakoz. "Bu, Alman Propaganda Bakanlığının radyo yayınında bildirdiği rakam. Oysaki bizim –Londra'daki Polonya hükümetinden– edindiğimiz bilgiye göre gerçek rakam bunun yarısından bile daha az. Fakat Sloventzik bunu kafaya takmış halde ve hükümetin rakamlarıyla ters düşmenin bazılarının kellesine mal olacağını ima etti. Maalesef üyelerimizden bazıları artık can güvenliklerinden endişe etmeye başladılar."

"Polonya Kızılhaçı'ndan bazılarının dost ya da akrabaları Gestapo'nun hışmına uğradı" diye ekledi kont, "Varşova'daki ve Krakov'daki Alman hapishanelerinde kafaları kesildi."

"Demek istediğinizi anladım," dedim. "Bakın bir çözüm bulabileceğimize eminim, beyler. Bugün Berlin'le temasa geçip bu meseleyi açıklığa kavuşturururum. Bu zaman zarfında da hepinizi Polonya Kızılhaç üyelerinin can ve mal güvenliğinin sağlanacağı yönünde temin ederim. Size verilen bu rahatsızlıktan ötürü de sizden özür diliyorum. Teğmen Sloventzik uluslararası heyet geldiğinde her şeyin sorunsuz yürümesi için epeydir büyük bir gayretle çalışmakta. Takdir edeceğiniz gibi kendisinin tek emeli bu hunhar cinayetin muntazaman araştırılıp gün ışığına çıkarılması. Açıkçası, beyler, gördüğüm kadarıyla kendisine bu kadar çok çalışma fazla gelmiş."

"Evet, bu mümkün," dedi kont. "Pek çok açıdan gayet hamarat bir şahsiyet. Fakat bir sorunumuz daha var ki o da *Volskdeutsche* meselesi. Polonya'da doğup ana dili Lehçe değil de Almanca olanlar. Cihan Harbi'nden önceki Doğu Prusyalılar. *Etnik Almanlar*."

"Evet, ne olduklarını biliyorum," dedim sabırlı sabırlı. "İyi de etnik Almanların bu işle ne ilgisi var?"

"Şimdiye kadar bulunan cesetlerin çoğu Alman kökenli Polonya subayı," dedi kont.

"Bakın, beyler, bağışlayın ama bu adamlar öldü," dedim. "Ruslar tarafından öldürüldülerse nereden geldiklerinin ne önemi var?"

"Önemi var," diye açıklamaya başladı başdiyakoz sertçe. "Çünkü Sloventzik, çıkarılan Polonyalı subayların *Volksdeustche* olan ve olmayan diye ayrılmalarını emretti. Teğmen, Silezyalı etnik Almanların farklı gömülmesini istiyor. Sanki etnik

Slav oldukları için Polonyalılara ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapmak ister gibi bir hali var."

"Mezardan çıkarılan Slavlar tabuta konmayacakmış," dedi kont.

"O sadece bir teğmen. Onun üstü olarak onun emrini iptal etmek benim için zor değil. Ona bir şey yapmasını söylerim o da selam verip emredersiniz der."

"Böyle düşünmekte haklısınız," dedi kont. "Özellikle de emirlere itaatiyle böbürlenen Alman ordusunda. Fakat bize göre Sloventzik'i bununla görevlendiren kişi, kendisi de Silezyalı bir Alman olan Feldmareşal Von Kluge. Kendisi Posenli ve bizim gibi etnik Polonyalıları hiç sevmez."

Durum zannettiğimden karışıktı; merhum Paul Hindenburg gibi Von Kluge ve ayrıca Albay Von Gersdorff da Silezyalı Almandı. Üstelik Versay Anlaşması yüzünden Polonyalı olmaktan kılpayı kurtulan pek çok Prusyalı asilzadeden bazılarının Merkez Ordu Grubu'nda vazifeli olduğunu da biliyordum.

"Evet, sıkıntınızı anladım." Onlara sigara ikram ettim ve sadece Polonya sigaraları olduğundan memnuniyetle kabul ettiler. "Ayrıca çok haklısınız. Bu işin arkasında feldmareşal varmış gibi görünüyor. Anlaşılan şeref ve gurur algısı Yedi Yıl Savaşları'nı atlatamamış. Fakat size bu meselenin Berlin'de en üst seviyeden takip edildiğini söyleyebilirim, beyler. Katyn Ormanındaki soruşturmanın sorumluluğunun size verilmesi hususunda ısrar eden kişi bizzat Dr. Goebbels'tir. Bana bu meselede size mani olacak her tür hareketten şiddetle kaçınılmasını emretti. Bana verilen gayet

açık emirlere göre Smolensk'teki tüm Alman askeri yetkilileri Polonya Kızılhaçı'yla tam işbirliği yapmak zorundadır."

İçimden gülüp sanki bu adi yalandan sonra midem bulanmış gibi elimi ağzıma koydum – sadece Goebbels'in değil, benim de uydurduğum yalanlar.

"Fakat bu emirlerin bazı makamlarda bir daha hatırlatılması gerekebilir. Hatta dilerseniz, hiç unutmamasını sağlamak adına, teğmenin klasörüne bile yazabilirim."

"Teşekkürler," dedi başdiyakoz Jasinski. "Çok yardımcı oldunuz."

Polonya Kızılhaçı'nda Nazilerden en çok korkan kişi sanırım oydu; Freiherr von Gersdorff'un bana anlattıklarına göre Jasinski, Lodz piskoposluğu yaparken ev hapsinde tutulmuştu; Kalisz-Lodz Bölge Valisi Friedrich Übelhör, ona zorla katedralin önündeki meydanı süpürtürken yardımcısı Monsenyör Tomczak da dövüldükten sonra toplama kampına sevk edilmişti. Bu tür şeyler kişinin sadece hemşerilerine değil, Tanrı'ya olan inancını da sarsardı. Başdiyakozun bir numaralı mezarın kenarında istavroz çıkardığını görebiliyordum; bunu öyle büyük bir şevkle yapıyordu ki acaba neye inandığını kendisine tekrar mı hatırlattı diye merak ettim. Oysaki gözlerinin önünde uzanan bu deliller ona ne Katyn Ormanında ne de başka bir yerde Tanrı'dan bir iz olmadığını söylüyor olmalıydı. Katedral bile insanda daha ziyade müzeymiş gibi bir his uyandırıyordu.

Gülümsedim. "Teşekkür için henüz erken, başdiyakoz. Bana zaman verin. Tarih, üstlerimin

hayal kırıklığına uğratma konusunda beni hiç hüsrana uğratmadıklarını gösterdi."

"Bir şey daha var," dedi kont.

"Aslında iki," dedi başdiyakoz. "Szkola Podchorazych."

"Lütfen." Kol saatime bakım. "Sanırım müsait olma süremin sonuna yaklaşıyorum."

"Teğmenin klasöründe dikkatine sunmak istediğimiz başka yanlışlar da var," dedi kont. "Mezardaki ağaçların dört yaşında olduğunu söylüyor ki bu da onların 1939'da yani bir yıl önce–"

"Sanırım hepimiz 1939'da olanı biliyoruz," dedim.

"Ayrıca kurbanların apoletlerinde J.P. harflerinin olduğunu söylüyor, aslında Polonya Askeri Öğrenci Okulu manasına gelen S.P. harfleri var."

"Beni mazur görün, kont, fakat havaalanına gidip on iki ülkenin mümtaz tıbbi temsilcileriyle ilgilenmem gerekiyor ki gazeteciler ve diğer Kızılhaç mensuplarından bahsetmiyorum bile."

"Elbette," dedi kont.

"Ama içiniz rahat olsun, beyler. Konuştuğumuz iki konu hakkında da bugün Berlin'le görüşeceğime söz veriyorum. Böylece bir hareket noktamız olur."

Buhtz, Ines ve Sloventzik'le birlikte havaalanına gelecek uzman ve yardımcılarını karşılamak için bir otobüse bindim. Bu otobüse nedense biraz kafayı takmıştım. SS'in tedarik ettiği otobüsün camları yeniydi ve halının altındaki zemin sert çeliktendi; kaportanın altında Saurer marka motor vardı ama ahşap çentiklerle çalışan tuhaf bir

gaz jeneratörü de konmuştu –o şey gittikten sonra bile geride bıraktığı bol miktardaki karbonmonoksitin kokusunu alabiliyordunuz– çünkü sürücüye göre benzin kıttı ve artık tüm yedek parçalar kuzeydeki Dokuzuncu Ordu'ya gönderiliyordu. Bunun doğru olduğu bilsem de bu otobüs bir türlü içime sinmemişti.

Uluslararası heyetin bünyesinde İngiltere ve Birleşik Devletler haricinde adli tıp alanındaki en mümtaz isimler bulunduğundan, Ines bana çok heyecanlandığını ve Smolensk'te kalacakları üç gün boyunca onlardan çok şey öğrenmeyi umduğunu söyledi. Sanki hayran olduğu film yıldızıyla tanışacak genç bir kızmış gibi istekliydi. Cenovalı Profesör Naville ve Madridli Profesör Cortes'in özellikle kendi alanlarında en büyük isimler olduğunu belirtti; geri kalanlar ise Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Finlandiya, Hırvatistan, İtalya, Hollanda, Bohemya ve Moravya, Romanya, Slovakya, Macaristan ve Fransa'dan geliyordu. Resmi olarak uluslararası heyetin parçası olmayan Buhtz'la Ines şu tarihe kadar çıkarılmış olan 908 cesetten elde ettikleri delileri uzmanlara sunacaktı; fakat heyetin nihai raporu Almanların iştiraki olmadan hazırlanacaktı. Başkanlık Buhtz'a yakışmıştı; yorgundu; nisan ayından beri bir Etrüsk kâhininden daha çok cesetle uğraşmış ve neredeyse yedi yüzünü teşhis etmişti. Ines de birkaç düzine cesedi incelemişti; her şey bittikten sonra da acaba benim iç organlarımla ne yapacağını merak ettim.

İşin doğrusu bu büyük uzmanlardan hiçbirinin heyecan verici bir görüntüsü yoktu; ihtiyar,

pipo içen, paltolu, eski çantaları ve daha da eski şapkaları olan bir güruhtu; hiçbirinin bunun gerçekte ne olduğuna –yani bolca para ve bela– dair bir fikri varmışa benzemiyordu. Bu, belki de uluslararası bir soruşturma heyeti değil de patologlardan oluşan bir kalabalıktı. Her halükarda –eğer birisi durup da Nazilerin bestelediği sessizlik operasını dinlemeye karar verirse– bu bizim doktor tarafından tasarlanmış en pahalı propaganda teşebbüsü olacaktı; elbette benim de yardımımla. Kendimce nedenlerim vardı ve işler planladığım gibi giderse önemli bir şey başarmam bile mümkündü.

Uçak inip uzmanlar Sloventzik'in listesinde birer birer işaretlendikten sonra İspanya'dan gelecek Profesör Cortes'in son anda fikir değiştirdiğini ve onun yerine Madrid Üniversitesi patolojik anatomi profesörü Dr. Agapito Girauta Berruguete'nin geldiğini öğrendik.

Bunu duyduğuna üzülen Ines'in havaalanından Krasny Bor'a dönüş yolunda ağzını bıçak açmadı. Ona nedenini sordum, keyifsizce gülümseyip hiçbir şey söylemeyince –kadınlar bazen böyle yapar– bu işin içinde bana söylemeye hazır olduğundan daha fazlası bulunduğunu düşünmeye başladım. Kadınların erkeklere gizemli gelip kimi zaman da onları çileden çıkarmalarının nedenlerinden biri de budur. Nihayetinde onların sırları vardır ve bu konuda da sanki dişlerini kilime geçirmiş bir köpek gibi endişelenmenin faydası yoktur; yapılacak en akıllıca şey işleri oluruna bırakmaktır.

Uzmanları yerleşmeleri için Krasny Bor'da bir başlarına bıraktıktan sonra arabayla yakındaki şatoya gidip bakana bir telgraf çekerek ondan *Volksdeutsche* Polonya subaylarının ayrı gömülmesi yönündeki emri iptal edip resmi yayında verilen ölü sayısının da düzeltilmesini istedim. O gün nöbette Lutz vardı. Wilhelmstrasse'den cevap beklerken ona sigara ikram edip Ribe'yle Quidde'nin çalıştırdığı fahişelerle ilgili neler bildiğini sordum.

"Bir iş çevirdiklerini biliyordum ama kızlarla ilgili olduğunu bilmiyordum," dedi. "Ben ikmal malzemesi zannetmiştim. Sigara, sakarin, benzin falan."

"Gestapo'dan Yüzbaşı Hammerschmidt düzenli müşterileriymiş," dedim. "Bu da senin raporunu ciddiye almakta neden bu kadar isteksiz olduğunu gösterir."

"Anladım."

"Öldürülme nedenleri de bu olabilir," diye ekledim. "Belki birisi hak ettiği payı alamadığını düşündü." Başımı iki yana salladım. "Bir tahminin var mı?"

"Yok," dedi Lutz.

"Seni bu işin dışında bırakmalarından rahatsız olmadın mı mesela?"

"Onları öldürecek kadar değil," dedi sakince. "Eğer kastettiğiniz buysa tabii."

"Evet."

Lutz omuz silkti, belki bir şeyler daha söyledi ama telgraftan cevap gelmeye başlayınca duyamadım.

"Anlaşılan Berlin'den cevap geliyor," deyip mesajı deşifre etmeye başladı.

Bitince daktiloya döndü.

"Daktiloya gerek yok," dedim. "Büyük harflerle de okurum."

Bizzat Goebbels'ten gelen mesaj şöyleydi:

ÇOK GİZLİ. KATYN HADİSESİ ÇOK FARKLI BİR BOYUTA TAŞINDI. SOVYETLER "SÜRGÜNDEKİ POLONYA HÜKÜMETİNİN TAVRINI" BAHANE EDEREK POLONYA'YLA DİPLOMATİK İLİŞKİLERİNİ KESTİ. REUTERS BU KONUDA ERKEN BİR RAPOR YAYINLADI. AMERİKAN KAMUOYU BÖLÜNMÜŞ DURUMDA. ŞİMDİLİK ALMANYA'DA HABERİ DUYURMUYORUM. İNGİLİZ HÜKÜMETİ, POLONYALILARI SAFLIK EDİP BİZİM ELİMİZİ GÜÇLENDİRMEKLE SUÇLADI. BU HABERLE İLGİLİ NELER YAPABİLECEĞİMİ KESTİRMEK İÇİN DAHA FAZLA GELİŞME OLMASINI BEKLİYORUM. ALMANYA İÇİN BU, YÜZDE YÜZ PROPAGANDA ZAFERİDİR. SAVAŞTA ALMAN PROPAGANDASI NADİREN BÖYLE BİR BAŞARI GÖSTERMİŞTİR. BU BAŞARI SENİN VE KATYN ORMANINDAKİ DİĞERLERİNİN SAYESİNDEDİR. VOLKSDEUTSCHE HUSUSUNDA, KEITEL'DEN GENELKURMAY BAŞKANI OLARAK VON KLUGE'NİN POLONYA KIZILHAÇI'NIN İSTEKLERİ DOĞRULTUSUNDA HAREKET ETMESİNİ SAĞLAMASINI İSTEDİM. GOEBBELS.

"Pekâlâ," dedim Lutz'a. "Şimdi bunu güzelce daktiloya çekebilirsin. Polonya Kızılhaçı da dahil olmak üzere bunu pek çok kişinin görmesi gerekecek."

Lutz mesajı daktiloda yazmayı bitirince katlayıp dikkatlice bir zarfa koydum. Şatodan çıkar-

ken Alok Dyakov'a denk geldim. Her zamanki gibi feldmareşalin kendisine hediye ettiği Mauser Safari tüfeğini taşıyordu. Beni görünce saygıyla şapkasını çıkarıp sırıttı, sanki oraya mutfak hizmetçisi Marusya'yı görmeye geldiğini bildiğimi bilir gibi bir hali vardı.

"Yüzbaşı Günther," dedi. "Nasılsınız, efendim? Sizi tekrar görmek ne güzel."

"Dyakov," dedim. "Sana bir şey sormak istiyorum. İlk tanıştığımızda Albay Ahrens bana, seni idam etmek üzere olan bir NKVD ölüm mangasının elinden kurtardıklarını söyledi. Bu doğru mu?"

"Manga değildi, efendim. Mikhail Spiridonoviç Krivyenko adındaki bir NKVD subayıyla onun mavi şapkalı şoförüydü. Alman askerleri beni – ben onu öldürdükten sonra– onun aracına kelepçeli olarak buldular, efendim. Beni Smolensk'teki hapishaneye götürecekti ya da idam edecekti, efendim. Onu vurdum ama sonra kelepçelerin anahtarını bulamadım. Teğmen Voss, cesedinin başında yolun kenarında oturur halde buldu beni."

"Peki, NKVD'nin seni Almanca öğretmeni olduğun için tutukladığı doğru mu?"

"Evet, efendim." Omuz silkti. "Doğru. Eğer NKVD'de değilseniz ve Almanca konuşuyorsanız, bunun toplumun beşinci seviyesinde olmaktan bir farkı yoktur. Peşkov'un ellerinden nasıl kurtulduğunu bilmiyorum. Neyse, 1941'de Almanlar, Rusya'ya saldırınca yetkililer benden şüphelenmeye başladı. Sanki Polonyalı Rus olmamla aynı şeydi."

"Biliyorum." Ona bir sigara verdim. "Söyle, Smolensk'te tanıdığın NKVD subayı var mı?"

"Krivyenko haricinde mi? Hayır, efendim." Başını iki yana salladı.

"Genelde yollarına çıkmamaya çalışırım. Tanınmaları kolaydır, efendim. NKVD'nin çok farklı bir üniforması vardır. Bazen kulağıma isimler çalınır. Ama dediğim gibi o heriflerden uzak dururum. Yapılacak en makul şey bu."

"Kulağına çalınan isimler hangileri?"

Dyakov biraz düşündükten sonra acı çekiyormuş gibi baktı.

"Yezhov, efendim. Yagoda. Bunlar NKVD'nin meşhur isimleridir. Bu isimleri herkes bilir. Bir de Beria var tabii ki."

"Ben daha düşük rütbeli isimleri kastetmiştim."

Dyakov başını iki yana salladı. "Epey zaman oldu, efendim."

"Rudakov," dedim. "Bu ismi duydun mu?"

"Smolensk'te o ismi duymayan yoktur, efendim. Ama hangi Rudakov? Teğmen Rudakov yerel NKVD karakolunun amiriydi. O yaralandıktan sonra üvey kardeşi Oleg ona bakmaya Smolensk'e geldi. Nereden geldi, bilmiyorum. Ama Almanlar Smolensk'i ele geçirdiğinde burada kalıp kardeşine bakmaya devam edebilmek için Glinka'da kapıcılığa başladı. Biliyor musunuz ne düşünüyorum, efendim? Bence Dr. Batov'un Katyn Ormanında olanları size anlattığını öğrendi. Sonra Batov'u öldürüp Arkadi'yi de korumak için emniyetli bir yere götürdü. Sanırım ikisinin de güvenliği için."

"Bu konuda haklı olabilirsin," dedim.

Dyakov omuz silkti. "Hayatta her zaman kazanamayız, efendim."

Gülümsedim. "Nasıl kazanılabileceğini öğrendiğimden emin değilim zaten."

"Yardım edebileceğim başka bir mevzu var mıydı, efendim?" diye sordu Dyakov kaypak kaypak.

"Hayır, sanırım hepsi bu."

"Efendim, aslında düşündüm de Oleg Rudakov hakkında bir şeyler bilebilecek birisi olabilir: Peşkov. Krasny Bor'da tercümanlığa başlamadan önce, Hotel Glinka'daki kızlar için tercümanlık yapıyordu. Böylece madam Almanlara ne kadar süre ve para olduğunu söyleyebiliyordu."

Uluslararası heyetteki uzmanlar, Alman subaylarının –çoğu kalmaya Smolensk'teki GUM mağazasına gitmişti– boşalttığı Krasny Bor'daki büyük bir kulübeye yerleştirildi ve o gece, erkânı harbiyesinin yarısının yokluğunda, Feldmareşal Von Kluge, Polonya Kızılhaçı mensuplarına yapmadığını yaparak, bu mümtaz profesörleri kendi yemekhanesinde ağırladı. Belki de o kadar beklenmedik bir şey değildi; uluslararası heyette temsil edilen ülkelerden beşi Almanya'nın dostu ikisi de tarafsızdı. Ayrıca feldmareşal, Ghent'ten gelen Profesör Speelers ve Paris'ten gelen Dr. Costedoat'la – iyi bildiği– Fransızca konuşmak için can atıyordu. Çok neşeli bir grup olduğumuzu söyleyemezdim. Öncelikle Ines müsaade isteyip yemeğe katılmamıştı ki bu benim için güzel kokan bir mumun söndürülmesinden farksızdı. Ayrıca Tanya'nın,

Zapadnaya Dvina Nehri hakkında anlattıklarından sonra canım pek bofa balığı yemek istemiyordu. Vaktinin çoğunu Katyn Ormanında olup bitenler hakkında bir şeyler öğrenebilmek için isteksiz Rus şahitleri sorgulayarak geçiren Hâkim Conrad'la sıkıcı bir muhabbeti sürdürmek zorunda kaldım – şu anda en son konuşmak istediğim mevzu buydu.

Mükemmel bir brendi ve feldmareşalin gümüş kutusundan aldığım bir sigaranın ardından Krasny Bor'da yürüyüşe çıktım. Çok gitmeden Albay Von Gersdorff'a denk geldim.

"Güzel bir gece," dedi. "Sana katılmamda mahzur var mı?"

"Ne demek. Ama bu akşam biraz keyifsizim."

"Ben de öyle," dedi. "Yemeği kaçırdım. Neden bilmem, o adli tabiplerle bir arada olmak gelmedi içimden. Berlin Hayvanat Bahçesi'ndeki akvaryuma benziyor. Tüm soğuk balıklar kendilerine ayrılmış olan yerlerde. Bu öğleden sonra içlerinden biriyle konuştum: İspanya'dan gelen Profesör Berruguete. Çok rahatsız edici bir mürekkep balığı türüyle konuşmak gibiydi. O yüzden ben de kendimi yollara vurmaya karar verip sana denk geldim."

Ne kadar denesem de o süngüyü albayın elinde hayal edemedim; bir düello kılıcı hatta süpürge kabzalı Mauser bile olabilirdi ama süngü olamazdı. Birisinin boğazını kesebilecek türde birine hiç benzemiyordu.

"Ne hakkında konuştunuz?" diye sordum.

"Profesörle mi? Irk ve ırk ıslahı hakkında nahoş fikirlere haiz. Marksistlerin yaşamasına izin

verilirse Alman ırkını yozlaştırıp aptallaştıracağına inanıyor. Tanrım, şu İspanyol faşistlerden bazılarının yanında Naziler bile aklı başında ve hoşgörülü kalıyor."

"Peki, Marksistler hakkında sen ne düşünüyorsun, albay?"

"Aa lütfen, şu muhabbetlere girmeyelim. Komünistleri sevmesem de onları yarı insan olarak görmedim hiçbir zaman. Yanlış yönlendirilmiş diyebilirim. Ama profesör gibi yoz ya da ırk açısından aşağı olarak görmem. Tanrım, Günther, neden bu konulara girdik ki?"

"Zannettiğim kadar ahmak biri olmadığından emin oldum."

Von Gersdorff güldü. "Çok teşekkürler."

"Bu arada Von Dohnanyi'yle Bonhoeffer'den haber var mı?"

"İkisi de Tegel Askeri Hapishanesinde mahkemeye çıkmayı bekliyor. Ama şimdilik şansımız yaver gitti. Hâkimin davayı soruşturması için tayin ettiği generalin adı Karl Sack. Bizim davamıza yakın biridir."

"Bu iyi haber."

"Bu arada senin makarayı dinledik. Ben, Generel Von Tresckow ve Von Schlanbrendorff."

"Benim makaram değildi," diye üsteledim. "Onbaşı Quidde'nindi. Bir aksilik olmaması için baştan konuşalım. Hâkimin atadığı generalin benden haberi olmasını istemiyorum."

"Tamam, anladım. Ama makara senin Von Kluge hakkında dediklerini ispatlıyor. Söylediğin zaman inanmamıştım ama bu delil inkâr edilir gibi değil. Neyse, Smolensk'te tasarladığımız komp-

lonun boyutları tümüyle değişti. Güvenebileceğimizi zannettiklerimize güvenemeyeceğimiz ortada. Henning –yani Von Tresckow–feldmareşale çok öfkelendi. Onlar eski dosttur. Ayrıca gördük ki Von Kluge, Hitler'in satın aldığı ilk Prusyalı Junker olmayabilir. Aralarında utanarak söylüyorum ki Paul von Hindenburg bile var. 1933 gibi eski bir tarihte bile Hitler, cumhurbaşkanının şansölye olmasını kabul etmesi karşılığında Junker toprak sahiplerinin meclis yardımlarını suiistimal etmesiyle ilgili Reichstag'daki 'Doğu Yardımı' davasının düşmesine izin vermiş olabilir."

Başımı salladım. Hep şüphelendiğim nice şeyden biri de buydu – Nazilerle Doğu Prusya'daki fakirleşen asilzadeler arasında Nazilerin Alman hükümetinin denetimini ele geçirmesini sağlayan bir anlaşma.

"Madem en başta Hitler denen musibeti başımıza siz sardınız, o zaman bizi ondan kurtarmak da yine sizinkilere düşer."

"Haklısın," dedi Von Gersdorff. "Ama denemediğimizi söyleyemezsin."

"*Senin* denemediğini kimse söyleyemez," dedim. "Ama diğerlerinden emin değilim."

Von Gersdorff saf bir ifadeyle kol saatine baktı. "Gitsem iyi olacak. General Von Tresckow beni içmeye davet etti." Sigarasını attı. "Bu arada haberleri duydun mu? Sovyetler, Londra'daki Polonyalılarla ilişkiyi kesmiş. Bu sabah Abwehr'den bir telgraf aldım. Anlaşılan bizim minik doktorun planı işe yaradı."

"Evet, neredeyse ona bu fikri verdiğim için pişman olmaya başladım."

"Sen mi verdin?"

"Sanırım öyle," dedim. "Ama yapısı gereği bunun kendi fikri olduğunu düşündüğünden eminim."

"Neden yaptın?"

"Onları devirmek için sizin gibi benim de planlarım var. Belki benim planlarım seninkilerden daha az cesaret istiyor, albay. Aslında bundan eminim. Benim hedefim, bombam patladığında hayatta kalmak. Yani bahsettiğim gerçek bir bomba değil. Ama bir tür patlama olacak ve bunun çok ciddi yankıları olmasını da umuyorum."

"Bu planları benimle de paylaşır mısın?"

"Benim gibi geçmişi olan bir Fritz kolay kolay insanlara güvenemez, albay. Eğer benim de şeceremi Doğu Prusya'daki büyük bir evin duvarında asılı olsaydı belki o zaman bu planları seninle paylaşırdım. Ama ben *Mitteli* sıradan biriyim. Hatırladığım tek soy ağacıysa annemin bahçe dediği minik yerdeki ıhlamur ağacı. Ayrıca ne planladığımı bilmemen hayrına olur. Doğru şeyi yaptığımdan ben bile yüzde yüz emin değilim ama onu yaptığımda –ya da yapmadığımda– sadece ve sadece kendi vicdanımla baş başa kalmak istiyorum."

"Şimdi iyice merak ettim. Bu kadar bağımsız düşünen ve becerikli biri olduğunu bilmezdim, Günther. Glinka Park'ta Onbaşı Quidde'yi başından vurman ne kadar girişimci biri olduğunu gösteriyor. Evet, orada yaşananları da unutmamamız gerek."

"Bu, beni bağımsız düşünen biri yapmaz, albay. Barbarossa Harekâtı'ndan sonra her şey de-

ğişti. Bu aralar herkes birilerini başından vuruyor. Onbaşının kafasına bir mermi sıkmanın vakti gelmişti ve ben de doğru zamanda doğru yerdeydim. Bu bakımdan hep talihli oldum. İşin aslı beni bu yola macera merakım sevk etti. Bir de onu icat edenlerin başına bela olma yönündeki dayanılmaz bir arzu."

"Peki ya planların gerçekleşirse? O zaman ne olacak? Ya benim ve dostlarımın başına –aklındaki her neyse– iş açacağını söylersem. Tıpkı senin, Onbaşı Quidde'nin iş açacağına inanman gibi."

"Beni tehdit mi ediyorsun, albay?"

"Alakası yok, Günther. Beni yanlış anladın. Sadece kimi zaman birilerine ya da bir şeye nişan alırken hiç titremeyen bir kola ihtiyacın olacağını hatırlatmak istiyorum. Mesela Hitler gibi birine nişan alırken. Bunu yaparken tekneyi sallamayacak birisi de çok işe yarar."

"Bunda haklısın. Bir dahaki sefer ona nişan aldığında da bunu hatırlamaya çalışırım." Surat yaptım. "Artık ne zaman olacaksa."

Von Gersdorff'un gitmesinin ardından bir süre daha yürüyüp çöken karanlıkta bir sigara daha içtim. İçimden gidip Ines'in kapısını çalmak geldi ama o olmadan koca geceyi geçiremediğimi düşünmesini istemedim. Tam da koca geceyi o olmadan geçiremeyeceğimi kabul etmek üzereyken uzaktan gelen iki el silah sesi duydum; kısa bir aralıktan sonra kafamın yanındaki huş ağacından koca bir parçanın kopup uçmasıyla üçüncü silah sesini duymam bir oldu. Derhal yere yapışıp sigaramı söndürdüm. Birisi beni öldürmeye

çalışıyordu. Birisi bana ateş etmeyeli epey zaman olsa da geçen süre bu tecrübenin daha az şahsi ve nahoş olmasını sağlamamıştı; mermiler kime denk geldiklerine önem vermezdi.

Birkaç dakika başımı yerde tuttuktan sonra endişeyle etrafıma baktım; görünürde ağaçtan başka bir şey yoktu. Kulübem ve subay yemekhanesi kaplıcanın diğer tarafındaydı; Ines'in kapısı iki ila üç yüz metre uzaktaydı ama ateşin nereden geldiğini bilmeden oraya doğru koşmanın manası yoktu; ateş eden kişiden diğer yöne koşmak yerine ona doğru da koşabilirdim.

Bir dakika geçti, ardından bir dakika daha. Üzerimdeki dala iki güvercin kondu, rüzgâr çıktı ve sonra tekrar dindi. Kalbimin gümlemesi haricinde hiç ses yoktu. Kaburgamdaki sızıyı hiçe sayarak –ters dönmüş bir ağaç kökünün üzerine düşmüştüm– beyhude yere ateşin nereden geldiğini kestirmeye çalıştım, sonra ihtiyatın yiğitliğin en önemli kısmı olduğuna hükmederek kütüğün kalanının arkasına sürünüp vücudumu olabildiğince altına saklamaya uğraştım; silahımı çıkarıp usulca mermiyi ağza sürdükten sonra bir şeylerin olmasını beklemeye başladım. Cephede geçen dört yıl, bana bir hedef seçebilene kadar ateş altında kımıldamadan durmanın erdemini öğretmişti. Nefes almaya bile çekinerek kımıldamadan yatıp ağaç tepelerine ve alacakaranlık gökyüzüne baktım, kendimi Krasny Bor'daki nöbetçilerden birinin mutlaka silah seslerini duymuş olacağına ikna edip gerekenden önce ölmemi isteyecek kişinin kim olduğunu kestirmeye çalıştım. Tabii ki aklıma bir sürü kişi geldi ama onların çoğu Ber-

lin'deydi ve zamanla saldırganın kimliğini sorgulamak yerine Von Gersdorff'a anlatmayı istemediğim planın mantığını sorgulamaya başladım.

Aslında abartılacak bir tarafı da yoktu; Aydınlanma ve Propaganda Bakanı'nın makamında tasarlamıştım ve Von Gersdorff'un Hitler'i öldürmek için sergilediği cesaretle mukayese edilemezdi. Sadece kendisine hiçbir değer verilmeyen bir dünyada hakikatlere itibarının iade edilmesi gayretiydi; çünkü Goebbels'e yabancı gazetecilerin davet edilmesini teklif ettiğim anda yapılacak en doğru şeyin, Yüzbaşı Max Schottlander'in donmuş postalında bulduğum istihbarat raporunu bu gazetecilere teslim etmekten ibaret olduğunu fark etmiştim. Nazileri ortadan kaldıramasam da onları yerin dibine sokabilirdim.

Berlin'den sekiz muhabir geldi; tabii ki çoğu İspanya, Norveç, Fransa, Hollanda, Belçika, Macaristan ve Sırbistan'dan gelen Nazi sempatizanlarıydı ve bunların hiçbiri Alman hükümetinin işlediği suçları şüpheye yer bırakmayacak şekilde ispat eden bir haberi yayınlamazlardı; ama tarafsız ülkelerden gelen muhabirler –*Stocholms Tidningen*'den Jaederlund ve İsviçre Gazetesi *Der Bund*'dan gelen Schnetzer– hâlâ gerçeği arıyor gibi görünüyorlardı: İkinci Dünya Savaşı'nın en adi yalanlarından birini ortaya çıkaracak bir gerçek – *savaşın nasıl başladığı gerçeği*.

Avrupa'daki herkes Gleiwitz hadisesini bilirdi. Ağustos 1939'da bir grup Polonyalı, Yukarı Silezya'daki Gleiwitz'de bulunan bir telsiz istasyonuna saldırdı. Naziler bu saldırıyı Polonya'yı işgal etmek için mazeret olarak kullandılar. Almanya'da

bile yaşananlara dair Nazilerin anlattıklarına inanmayanlar vardı; ama Max Schottlander'in raporu Nazilerin adiliğinin ilk ayrıntılı delili olacaktı. Rapor inkâr edilemez bir şekilde Dachau toplama kampındaki mahkûmlara Polonya üniforması giydirildiği ve Gestapo'dan Alfred Naujoks isimli bir binbaşının komutasında, Alman topraklarında saldırı düzenlemeye zorlandıklarını gösteriyordu. Mahkûmların tümü zehir enjekte edilerek öldürülmüş ve daha sonra sabotajcıların saldırısı yiğit Alman askerleri tarafından püskürtülmüş gibi görülmesi için kurşunlanmışlardı – ardından da dünya basını, bu adamları göstermek için olay mahalline davet edilmişti.

Goebbels'in her daim propaganda hedefleri olurdu; artık benim de vardı. Tarih, Gleiwitz'de gerçekte neler olduğunu bilecekti – benim bunla hiçbir ilgim olmasa bile.

Smolensk'e gelen muhabirlerle konuşabilmek kolay değildi. Tümüne Dışişleri'nden Sekreter Lassler, Başbakanlık Basın Dairesinden Schippert ve yerel ordu subayı, Gersdorff'a göre de muhtemelen Gestapo'dan, Yüzbaşı Freudeman eşlik ediyordu. Muhabirlerle konuşabilmek için en iyi fırsatın, ertesi gün bir numaralı mezardan çıkarılan tüm nesnelerin sergilendiği geçici laboratuvarı ziyaret edecekleri zaman olduğunu düşündüm; bu bina verandası camla kaplı, Smolensk'in hemen dışındaki Grushtshenki'de sahra polisinin kaldığı ahşap bir yapıydı – Katyn Ormanındaki geçici laboratuvar keskin ceset kokusu ve cesetlere üşüşen sinek sürüleri yüzünden kullanılamaz hale gelmişti.

O kütüğün altında on ila on beş dakika ölü Polonyalı subaylar gibi yatmış olmalıyım ve belki de bu düşünce yapacağım şey hakkındaki fikrimi değiştirdi. Her şeyi Katyn Ormanındaki ölülerin gözünden görmeye başladığımı söyleyecek değilim. Sadece açık mezardan farklı olmayan bir yerde birisi kafama bir kurşun sıkmaya çalışırken yatmak olaylara farklı bir açıdan bakmamı sağladı. Yüzbaşı Schottlander'in istihbarat raporunu kullanarak yapacağım şey hakkında kendimi rahatsız hissetmeye başladım. Ayrıca babamla, Marx, tarih ve "at üzerindeki dünyanın ruhu" –sanırım bu onun cümlesiydi– üzerine yaptığım hararetli ve tam Almanlara has münakaşa sırasında bana söylediği bir şeyi hatırladım. Beni Ağustos 1914 yılında gönüllü olarak askere gitmemem için ikna etmeye çalışmış ama başaramamıştı. "Tarih," demişti –umursamaz bir mantıksızlıkla o sırada söylediklerini ciddiye almamıştım–, "eğer hatalarımızdan ders alsak hep güzelliklerle dolu olur ve belki de iyiye doğru giderdi ama önemli olan insanlardır. Hiçbir şey onlar kadar önemli değildir." Ağaçların tepelerine bakarken tarihe karşı bir sorumluluğum olsa da burada yatan dört bin insana karşı daha büyük bir sorumluluğum olduğunu idrak etmeye başladım. Bilhassa böyle namussuzca öldürülüp bir çukura atıldıkları için. Onların hikâyesi anlatılmayı hak ediyordu ve bunun gerçekliği inkâr edilemezdi – ama eğer Nazilerin işlediği bir suç daha gün ışığına çıkarsa bu olay geri planda kalacaktı. Eğer Gleiwitz'de yaşananların iç yüzünü ifşa edersem Propaganda ve Aydınlanma Bakanlığının Katyn Ormanında gerçekte neler ce-

reyan ettiğini gün ışığına çıkarma yönündeki samimi gayretinin hiçbir manası kalmayacaktı.

Saklandığım açık mezardan kımıldamaya cesaret ettiğimde artık karanlık iyice çökmüştü. Bana ateş eden her kimse çoktan gittiği ve silah sesini hiç kimsenin duymadığı barizdi; korkaklığımı eleştiren bir baykuş haricinde Katyn Ormanında çıt çıkmıyordu. Hadiseyi sahra polisine ihbar edebilirdim ama daha fazla vakit kaybetmek istemiyordum. O yüzden üniformamın üzerindeki toprağı sildikten sonra gidip Ines'in kapısını çaldım.

Ines kapıda beni şaşkınlıkla memnuniyetin karışımı bir ifadeyle karşıladı. Elinde yakılmamış bir sigara vardı, botları ve beyaz önlüğü onları daha önce bıraktığı yerde duruyordu. Beni dün gece gördüğü zamankinden daha az memnun olmuşa benzese de bunun nedeni yorgun olması olabilirdi.

"İçkiye ihtiyacın varmış gibi bir halin var," dedi beni içeri davet ederken. "Daha doğrusu zaten içmeye başlamış gibi görünüyorsun. Ne yaptın? Çıplak elle bir ceset mi çıkardın?"

"Az kalsın ben de ölülere karışıyordum. Birisi az önce bana ateş etti."

"Tanıdığın biri mi?" Kapıyı kapattıktan sonra pencereden baktı.

"Pek şaşırmamışa benziyorsun."

"Burada fazla bir ceset nedir ki, Günther? Bütün günümü onlarla geçiriyorum. Hayatımda hiç bu kadar ceset görmedim. Sen Cihan Harbi'ne katıldın. Böyle miydi?"

"Evet, aynen böyleydi."

"Sence hâlâ dışarıda mıdır?" Perdeyi kapatıp bana döndü.

"Kim? Silahlı adam mı? Hayır. Yine de her ihtimale karşı bu gece burada kalsam iyi olacak."

Ines başını iki yana salladı. "Bu gece olmaz, sevgilim, çok yorgunum."

"İçkin *var mı?*"

"Denebilir. İspanyol brendisi içer misin?" Yatağı işaret etti. "Otur."

"Bence mahzuru yok," dedim.

Ines çantalarından birini açıp termos kadar büyük, gümüş rengi bir matara çıkarıp çay bardağına içki koydu. Yatağın kenarına oturup içkiyi dikerek onun sinirlerimi yakalayıp bir süre uyuşturmasına imkân verdim.

"Teşekkürler." Başımla elindeki matarayı işaret ettim. "Bu şeyle birlikte kaybolan gezginleri bulacak bir köpek de veriyorlar mı?"

"Aslında vermeleri gerekirdi, değil mi? Bu amcamın hediyesi. Berlin'deki Charité Hastanesinde hastabakıcılıktan emekli oldu."

"Neden emekli olduğunu anladım. İçkiyle arası iyi anlaşılan."

Siyah bol pantolonla ekose gömlek üzerine kalın tüvit ceket giyiyordu; kızıl saçlarını başının arkasında topuz yapmıştı ve ayaklarında siyah ayakkabılar vardı; hafif ter kokuyordu ve genelde soluk olan teni biraz kırmızıydı – tüm kızıllar koşmak ya da sevişmek gibi yorucu bir şey yaptıklarında böyle görünürlerdi.

"Yaralı olduğundan haberin var mı?"

"Sadece bir çizik. Ateş edilince kendimi yere attığımda bir köke denk geldim."

"Gömleğini çıkar da yaraya biraz iyodin süreyim."

"Peki, doktor. Ama mümkünse gömleği yırtmamanı tercih ederim çünkü yanımda pek fazla getirmedim ve burada çamaşırlar çok yavaş yıkanıyor."

Kravatımı, ardından da gömleğimi çıkardım ve o da yaramı sargı beziyle temizlemeye başladı.

"Bence bu gömlek zaten gitmiş."

"Şansıma iğne ipliğim var."

"Gidip getirmeni istesem mi diye düşünüyorum. Yaran epey derin. Ama şimdilik ne yapabiliriz bir bakalım."

"Peki, doktor."

Ines büyük bir sargı bezi alıp göğsümün çevresini sarmaya başladı; bunu daha önce defalarca yapmış biri gibi hızla ve maharetle hareket ediyordu. Üstelik canının yanmasını istemediğinden olabildiğince de nazikçe yapıyordu.

"Aslında hastalarla aran hiç de kötü değilmiş."

"Belki de yatağımda oturmaya alışık olduğun içindir."

"Doğru."

"Kendine bir brendi daha koy."

Kendime bir tane daha doldurdum ama içmeme fırsat vermeden elimden alıp kendisi içti.

"Bu akşam neden yemeğe gelmedin?"

"Söyledim, Günther, yorgunum. Havaalanından heyeti aldıktan sonra Profesör Buhtz'la birlikte bir numaralı mezara gidip on altı cesede daha otopsi yaptık. İstediğim son şey güzel bir elbise giyip elimin yığınla kibar subay tarafından öpülmesine izin vermekti. Ellerim hâlâ kauçuk eldiven kokuyor."

"Zor bir gün oldu."

"Zor ama ilginç. Vurulmalarına ek olarak bazı Polonyalılara önce süngü saplanmış. Sanırım mezarın kenarına gitmeyi reddettikleri için." Durup bandajı sarmayı tamamladı. "Garip ama bulduğumuz bazı cesetler hiç çürümemiş. Kuruma ve kadavra yağı oluşumu safhasının daha başındalar. İç organlarının rengi hâlâ normale çok yakın. Ve beyinleri de az çok... Şey, aslında benim açımdan ilginç denebilir." Hüzünlü bir gülümsemeyle yanağımı okşayarak ekledi. "İşte, oldu."

"Ayakkabılarında çamur var."

"Yemeğe gitmek yerine yürüyüşe çıktım."

"Şüpheli bir şey gördün mü?"

"Yani silahlı bir adam gibi mi?"

"Evet."

"Son gördüğümde ön kapıda birkaç tane vardı."

"Çalıların arasında saklanmış birinden bahsediyorum."

"Sana tetanos aşısı yapmam lazım. O yattığın yerde ne olduğunu bir tek Tanrı bilir. Neyse ki Breslau'dan gelirken yanımda getirmişim. Burada çalışırken belki bir yerim kesilir diye düşündüm. Diğer taraftan hayır, bahsettiğin gibi birini görmedim. Görseydim şerife haber verirdim."

Doktor çantasını getirdi, tedirgin edici görünüme sahip bir şırınga buldu ve onu küçük tetanos aşısı şişesinden doldurdu.

"O da mı amcandı?"

"İşin aslı öyleydi."

"Acıyacak gibi görünüyor," dedim.

"Evet. O yüzden kalçandan yapsam iyi olacak. Kolundan yaparsam acısı günlerce geçmez ki

doğru düzgün selam veremeyecek hale gelmeyi istemezsin herhalde? Bu sadece gururunu etkiler. Nazizmini değil."

İğneyi sapladığında bacağıma kadar indiğini zannettim ama tabii ki hissettiğim sadece yayılan tetanos aşısıydı.

"İnlerken gururum zarar görür mü?"

"Elbette. Sen hiç izci olmadın mı? Onların acı çektiğinde ağlamaması gerekir."

İnledim. "Sanırım beni Spartalılarla karıştırdın."

Biraz alkolle ovduktan sonra beni dinlenmem için bıraktı. Şırıngayı önünde mandalı olan kadife çizgili siyah bir çantaya koydu.

"Ben hiç izci olmadım," dedim pantolonumun düğmelerini iliklerken. "Nazi de olmadım."

"Birisinin sana ateş etmesinin nedeninin bu olabileceği hiç aklından geçti mi?"

Gömleğimi bırakıp ceketimi giydim. "Bunu insanlara pek sık söylemediğim için, hayır."

"Bence sorunun kaynağı da bu. Çok fazla insan gerçek görüşlerini kendisine saklıyor." Hâlâ yakmadığı sigarasını alıp nihayet kibritle yaktı ama sanki onunla ağzını da yakacakmış gibi gergindi.

"Ne düşünüyorsun?"

"Ben mi?" Kibriti yere attı. "Ben katıksız bir Nazi'yim, Günther. Dıştan SA kahverengisi ortadansa Falangist siyahıyım. 1918'de Almanya'yı sırtından bıçaklayan siyasetçilerden ve 1923'te ülkeyi iflas ettiren Weimar Cumhuriyetçisi ahmaklardan nefret ediyorum. Komünistlerden, Batı Berlin'de yaşayanlardan ve Yahudilerden nefret ediyorum. Lanet İngilizlerden, baş belası

Amerikalılardan, hain Rudolf Hess'ten ve tiran Joseph Stalin'den nefret ediyorum. Fransızlardan ve bozgunculardan nefret ediyorum. Charlie Chaplin'den bile nefret ediyorum. Bu kadarı senin için yeterli mi? Şimdi mahzuru yoksa konuyu değiştirelim. İkimiz de toplama kampını boyladıktan sonra canımız istediği kadar siyasetten bahsedebiliriz."

"Sorun değil," dedim. "Senden çok hoşlandığımı biliyorsun, değil mi?"

Ines'in kaşları çatıldı. "Ne demek istiyorsun?"

"Ne demek istiyorsun da ne demek?"

"Sana ne düşündüğümle ilgili hiçbir şey söylemedim ki."

"Belki o zaman değil ama şimdi kaşlarını çattığında yüzün bana çok şey anlattı, doktor. Dediklerinin hiçbirinde ciddi olmadığın gibi."

Krasny Bor ormanının dışında bir yerden gelen polis düdüğünü duyunca ikimiz de etrafımıza baktık.

"Buradan çıkmasan iyi olur," deyip elimi kapının koluna uzattım.

"O iğneyi kalça kemiğine saplamam gerekirdi," deyip beni iterek geçti. "Hâlâ kafan almıyor mu? Ben doktorum kırılgan bir Meissen oyuncağı değilim."

"Krasny Bor'da bir sürü doktor var," deyip peşinden gittim. "Çoğu çirkin, yaşlı ve gözden çıkarılabilir. Ama kırılgan Meissen oyuncakları nadiren bulunur."

Polis düdükleri sussa da polisleri bulmak zor olmadı; genelde öyle olurdu zaten. Ormanda sah-

ra polisinden iki astsubay duruyordu: Paltolarına asılı ordu el lambaları dev bir kurdun gözlerini andırıyordu. Ayaklarının dibinde atılmış gibi duran bir yağmurlukla bir fötr şapka vardı. Etrafa kesif bir sigara –sanki birisi henüz söndürmüş gibiydi– ve Alman ordusunda bir kızla görüşmeye giden ya da kendi düşünceleriyle baş başa kalmaktan başka yapacak işi olmayan herkesin yediği minik Pez nane şekerlerinin kokusu hâkimdi.

"O Yüzbaşı Günther," dedi içlerinden biri.

"Komutanım bir ceset bulduk," dedi diğeri, el lambasını yerde yatan adama tutarken diğer üniformalılar ilave ışıklarla geldi ve suç mahalli herkesin daire şeklinde dizilip dua edermiş gibi başlarını öne eğdiği gizli bir yaz gecesi ayinini andırmaya başladı. Yerde yatan adam için artık çok geçti; ne kadar dua etsek de artık onu geri getiremezdik. Altmış yaşlarındaydı; beyaz saçının büyük bölümü kana bulanmıştı; gözlerinden biri kapalı olsa da ağzı açıktı ve dili sanki bir şeyin tadını almaya çalışıyormuş gibi sakallı suratında yandan dışarı sarmıştı – belki o da naneli şeker emiyordu. Kafasından vurulmuşa benziyordu. Kim olduğunu bilmiyordum.

"Bu uluslararası heyetten Profesör Berrugete," dedi Ines.

"Tanrım. Hangi ülkeden?"

"İspanya'dan. Madrid Üniversitesinde adli tıp profesörü."

Homurdandım. "Emin misin?"

"Kesinlikle," dedi.

"Bu her şeyin sonu olabilir. Polonyalılar zaten can güvenliklerinden endişeliydi. Eğer bu hadise

heyetin kulağına giderse belki de lanet kulübelerinden hiç çıkmazlar."

"O zaman belki de durumu denetim altına almalısın," dedi sakin bir şekilde. "Değil mi?"

"Bu kolay olmayacak."

"Öyle, ama başka seçeneğin var mı?"

"Beyler bu, Dr. Kramsta," dedim sahra polisine. "Katyn Ormanında Profesör Buhtz'a yardım ediyor. Bence en iyisi derhal Teğmen Voss'u Grushtshenki'den çağırın. Bir de General Von Tresckow'un yaveri Teğmen Von Schlabrendorff'u. Elbette feldmareşale de malumat verin. Ayrıca bu suç mahallinin derhal kordon altına alınmasını istiyorum. Uluslararası heyetten kimse bunu duyup görmeyecek. Hiç kimse. Anlaşıldı mı?"

"Emredersiniz, komutanım."

"Eğer polis düdüğünü soran olursa yanlış alarm diyeceksiniz. Profesörü soran olursa da acilen İspanya'ya dönmesi gerektiğini söyleyeceksiniz."

"Emredersiniz, komutanım."

Ines cesedin başucunda diz çöktü. Parmağını adamın boynuna bastırdı. "Vücudu hâlâ sıcak," diye mırıldandı. "Öleli çok olmamış – en fazla yarım saat." Öne eğilip adamın ağzını kokladıktan sonra yüzünü ekşitti. "Sarımsak kokuyor."

"Etrafı araştırın," dedim diğer iki sahra polisine. "Bakın bakalım cinayet silahını bulabilecek misiniz?"

"Belki de sana ateş edildiğini zannetmekle hata yaptın," dedi Ines. "Belki de Berruguete'ye ateş ediyordu."

"Öyle görünüyor," dedim ama Berruguete'ye ateş eden birinin az kalsın ormanın diğer ucunda bulunan beni de vuracak olması pek mantıklı değildi.

"Belki de sana nişan alıp kazayla onu vurdular. Senin şansın onun şanssızlığı."

"Evet, bu da mümkün."

"El lambanı ver," dedi Ines sahra polislerinden birine.

Ölü adamın vücuduna yakından bakarken ben de onun yanında eğildim.

"Alnından vurulmuşa benziyor."

"Tam kaşlarının arasından," dedim. "İyi nişancıymış."

"Duruma göre değişir, değil mi?" dedi.

"Hangi duruma?"

"Topu ne kadar uzaktan ateşlediğine göre."

Başımı salladım.

"Haklısın, adam sarımsak kokuyor."

"Fakat Berruguete'nin meslektaşları tarafından sevilmemesinin nedeni bu değildi."

"Neydi peki?"

"Çok aşırı bazı görüşleri vardı," dedi.

"Günümüzde bu, onun medeni toplumdan dışlanmasına vesile olamaz. Bazı önde gelen vatandaşlarımızın Dr. Mabuse'yi bile mahcup edecek görüşleri var."

Ines başını iki yana salladı. "Duyduğum kadarıyla Berruguete'nin görüşleri onlardan bile betermiş."

"Belki de onlardan biri vurdu. Mesleki kıskançlık. Eski bir hesaplaşma. Neden olmasın?"

"Hepsi saygıdeğer doktorlar, hiç ihtimal vermem."

"Ama bu İspanyol'a pek saygı duyulmuyor. En azından senin tarafından, Dr. Kramsta."

"Hayır. O... o–" Başını iki yana sallayıp gülümsedi. "Artık onun hakkında ne düşündüğümün bir önemi kalmadı, değil mi? O öldü."

"Sanırım öyle."

Doğrulup etrafına baktı. "Senin yerinde olsam ilk aklına geleni yaparak bunu soruşturmak yerine üstünü örtmeye çalışırdım. Burada daha büyük bir şey için uğraşılıyor, haksız mıyım? Uluslararası heyettekilerin kafası sen ilave sorularla daha fazla karıştırmadan da yeterince karışık zaten."

"Tamam," deyip ben de doğruldum. "Bir o yol var, bir de benim yolum var – Günther yolu."

"Neymiş o?"

"Belki de kimseye rahatsız edici sorular sormadan bunu kimin yaptığını bulabilirim. Geçen on yılda bu alanda çok aşama kaydettim."

"Hiç şaşırmam."

"Komutanım," dedi sahra polislerinden biri. "Buraya gelin. Silahı bulduk."

Ines'le birlikte oraya doğru yürümeye başladık. Polis yetmiş seksen metre kadar uzaktaydı. El lambasını yere doğrultmuştu – ışık, Ines'in Von Gersdorff'un arabasının kapı kolunda bulduğunun benzeri bir süpürge kabzalı Mauser'i aydınlatıyordu. Hatta mermi yatağı değiştirildiğinden, kullanıcıyı bu silaha kazayla 7.63 mm'lik değil de 9 mm'lik Parabellum mermi koyması için uyarmak maksadıyla kabzasına kazınmış kırmızı dokuz rakamı sayesinde aynı silah olduğunu bile söyleyebilirdim.

"Bu bana tanıdık geldi," dedi Ines. "260'ın sahibi dostunun böyle bir Mauser'i yok muydu?"

"Evet, vardı."

"Hâlâ onda mı diye bakman gerekmez mi?"

"Bu neyi ispatlar ki?"

"Bilmem, onun yaptığını ispatlayabilir," dedi.

"Evet, olabilir."

"Neden bu konuda bu kadar ketum davrandığını anlamıyorum, Günther. Sadece fikrimi söylüyorum."

"Kulübedeyken sana tetanos aşısına ihtiyacım olduğunu senin de bana gerektiğini zannetmediğini söylediğini hatırlıyor musun?"

Kaşlarını çattı. "Ne ben öyle bir şey söyledim ne de sen."

"Aynen. Sen işini yaptın, doktor. Bırak ben de kendi işimi yapayım. Tamam mı?"

Birden öfkeye kapılıp doğruldu; elleri titremeye başladı ve sakinleşmesi için biraz zaman geçmesi gerekti.

"Senin işin bu mu?" dedi sakince. "Dedektifçilik oynamak mı? Katyn'de Propaganda Bakanlığı adına çalıştığını zannediyordum."

"Aslında tam adı Aydınlanma ve Propaganda Bakanlığı ve bir dedektif olarak aydınlatmak –yani bir durumun tüm ayrıntılarını ortaya çıkarmak– benim vazifem. O yüzden bunda bir terslik yok."

"Dedektif olmaktan dindarlıkmış gibi bahsediyorsun?"

"Eğer dua etmekle davalar çözülseydi, aslanların yiyebileceğinden daha fazla Hıristiyan olurdu."

"Spiritüelsin o zaman."

Sahra polisinin el lambasını alıp o konuşurken yere tuttum. Küçük bir şey gözüme takılsa da şimdilik bulaşmadım.

"Belki. Suç çözme sanatının nihai maksadı meseleye tümüyle vakıf olup kişinin kendisini tutsaklığın farklı safhalarından kurtarmasıdır." Omuz silktim. "Gerçi günümüzde herkes için tutsaklığın tek bir safhası var."

"Kendini korumak ha?"

"Genelde akıbetimin dostun Dr. Berruguete gibi olmasına tercih ederim."

"O benim dostum değildi," dedi. "Onu tanımazdım bile."

"Güzel. O zaman otopsiyi yapacak doğru kişi sensin."

"Belki," dedi sertçe. "Sabah olabilir. Şimdiyse gidip yatacağım. Eğer beni istiyorsan kulübemde olacağım."

Onun karanlığa doğru yürüyüşünü izledim. Onu istiyordum. Onun yumuşak bacaklarının dün gece olduğu gibi bana dolanmasını istiyordum. Onunla sevişirken ellerimin kalçalarının altında kalıp ezilmesini istiyordum. Ama beni dedektif gibi davranmaktan alıkoymaya –ve bunu da belli etmeden yapmaya– çalışması canımı sıkmıştı. Ayrıca biz daha süpürge kabzalı Mauser'i bulmadan "top" kelimesini kullanması da canımı sıkmıştı. Tabancalara top demek gibi bir alışkanlığı da olabilirdi; bazıları öyle derdi; fakat Gersdorff'un Mercedes'indeyken de tabancayı gördüğünde "kutu topu" tabirini kullanmıştı ki bazıları Mauser C96'ya böyle derdi. Ayrıca silahı

kullanabileceğini de biliyordum. Mauser'i Dunhill çakmağı gibi rahatça tuttuğuna şahit olmuştum.

Cinayeti çabucak başkasının üzerine yıkması ve kulübesine gittiğimde ayakkabılarında gördüğüm çamur da canını sıkmıştı – beyaz önlüğünü ve botlarını çıkarmış olmasına rağmen çıkarmadığı ayakkabıları üzerindeki çamur.

Eğilip yerde gördüğüm nesneyi aldım: bir sigara izmariti. Hâlâ içinde Berlinli bir işportacının onu tezgâhına koyup yarım sigara diye satacağı kadar tütün vardı. Çoğu kişi –yani fakirler– günlük üç Johnny'lik istihkaklarını işte bu şekilde artırırlardı. Ines suç mahallinde sigara içmiş miydi? Hatırlamıyordum.

Bir de İspanya bağlantısı vardı. İspanya'da geçirdiği zamanda Ines'in bana anlattıklarından çok daha fazlasını yaşadığına dair kuvvetli bir his vardı içimde.

Von Gersdorff'un elinde küçük bir kadeh vardı; gramofonda çalan şeyi bilecek kadar kültürlü değildim. Ama yalnız değildi: General Von Tresckow da yanındaydı. Gümüş işlemeli tepsi üzerinde bir sürahi votka, biraz havyar, turşu, ekmek dilimleri ve masanın üzerinde de sarma sigaralar vardı. Alman Kulübü sayılmasa da yine de çok özel görünüyordu.

"Henning bu sana bahsettiğim adam. Bernhard Günther."

Von Tresckow'un ayağa kalkıp kibarca kel başını eğerek beni selamlamasına çok şaşırdım; yerel flamingolardan böyle bir nezaket görmeye alışık değildim.

"Sizinle tanıştığıma bahtiyar oldum," dedi. "Size müteşekkiriz, bayım. Rudi davamıza hizmetlerinizden bahsetti."

Ben de kibarca başımı salladım ama "davamıza" demesi beni biraz tedirgin etti. Sanki Adolf Hitler'den kurtulmayı istemek için kenarı kırmızı çizgili pantolon giyip üzerinde aile armasının olduğu altın bir yüzük takmak gerekiyordu; Von Tresckow ve onun asilzade arkadaşlarının kendilerine has bir havaları vardı –ki bu da anlaşılabilirdi– ama bana soluduğum en kötü havalardan biri gibi geldi.

"Bir tür plütokrasiymiş gibi söylediniz, komutanım," dedim. "Bence dünyanın en az yarısı o adamın sırtında birkaç delik görmek istiyor."

"Çok doğru. Çok doğru." Sigarasından bir nefes çekip sırıttı. "Rudi'ye göre epey sağlam adammışsın."

Omuz silktim. "Geçen sene öyleydim. Belki ondan önceki sene de. Ama artık değil. Smolensk'e gelince her şey değişti. Ölmenin ve sırf adının sonunda ski eki olduğu için kafanın arkasında bir kurşun deliğiyle isimsiz bir mezarı boylamanın ne kadar kolay olduğunu anladım. Sağlam adam öldürülmesi zor adam demektir. Bence bu doğruysa şu an Almanya'da Hitler'den daha sağlam bir adam yok."

Von Tresckow buna cevap vermedi.

"Berlinlisin, değil mi?"

"Evet."

"Güzel." Yumruğunu ikimizin suratının önünde havaya kaldırdı; içki içtiği belliydi. "*Güzel*. Hürriyet ideali bizim gibi gerçek Prusyalıların yü-

reğinde asla sönmez, Günther. Katılık ve merhametle, kişinin haysiyeti ve kendi vatandaşlarına verdiği önem arasında mutlaka bir denge tesis edilmelidir. Öyle değil mi?"

Kendimi hiç Prusyalı olarak görmemiştim ama her şeyin bir ilki vardı; o yüzden sabırla başımı salladım: Çoğu Alman generali gibi Von Tresckow da kendi tabii liderliğinin sesini duymayı biraz fazla seviyordu.

"Aa, elbette," dedim. "Ben de dengeden yanayım. Nerede ve ne zaman bulabilirsek."

"Biraz votka ister miydin, Günther," dedi Von Gersdorff. "Biraz da havyar?"

"Hayır, komutanım, teşekkürler. Buraya iş için geldim."

Söylediğim biraz resmi ve soğuk kaçsa da ne düşündükleri umurumda bile değildi; Ben Prusyalı değil, Berlinliydim.

"Sorun mu var?"

"Maalesef öyle. İstediğimi söylemeden önce, benim yaptığım planlar ve içinde bulunduğumuz tekneyi sallamakla ilgili dün gece yaptığımız konuşmayı hatırlıyor musunuz? Artık dediklerimi unutabilirsiniz. Kötü bir fikirdi. Aklıma hep böyle saçma fikirler gelir durur zaten. Ayrıca sizin zannettiğiniz kadar bağımsız düşünen biri olmadığımı da fark ettim."

"O planın ne olduğunu sorabilir miyim?" dedi general.

Henning von Tresckow en fazla kırk yaşındaydı ve Wehrmacht'taki en genç generallerden biriydi; bunun, karısının amcası Feldmareşal Fedor von Bock'la da bir alakası olabilirdi, ama sahip

olduğu madalyalar daha ilham verici bir hikâye anlatıyordu. İşin aslı çok zeki, kültürlü ve herkes tarafından sevilen bir adamdı – Von Kluge sürekli olarak Von Tresckow'dan subay yemekhanesinde şair Rilke'nin şiirlerini okumasını isterdi. Ama bu adamın beni tedirgin eden merhametsiz bir yönü de vardı. İçimden bir ses Hitler'den ne kadar nefret ediyor olsa da, parçası olduğu sınıf gibi, cumhuriyetle demokrasiye de içinin hiç ısınmadığını söylüyordu.

"Rilke gibi yürüyüşe çıktım diyelim. Kavrayamayacağımız bir şey tarafından kavrandım ve bu beni başka bir şeye dönüştürdü."

Von Tresckow gülümsedi. "Geçen gece sen de yemekhanedeydin anlaşılan."

"Evet, komutanım ve icranızı da dinledim. Beğendim de. Bu alanda kabiliyetlisiniz. Ama zaten Rilke'yi hep sevmişimdir. En sevdiğim şairdir diyebilirim."

"Peki, neden?"

"Söylenemeyecek şeyi söylemeye çalışmak bana Alman ikilemi gibi geliyor. Özellikle de bu gergin ve huzursuz edici dönemlerde. Her şeyin daha da huzursuz edici bir hale geldiğini dikkate alarak içki konusunda fikrimi değiştirdim."

"Aa?" Von Gersdorff bana sürahiden bir kadeh doldurdu. "Ne oldu ki?"

Sırf küçük ama nezih odalarında düzeninin olduğu gibi kalması için bana verdiği kadehi hemen diktim: Von Gersdorff'un yatağındaki yorgan bir kümülüs bulutu kadar kalın ve mobilyaları da evinden gelmişe benziyordu – en azından evlerinden birinden. Bana bir kadeh daha koydu.

Brendiden sonra bu muhtemelen hataydı ama savaş başladığından beri içkileri karıştırmayı dert etmeyi bırakmıştım; içki siyasetim tümüyle ne kadar bulduğuma ve Avusturyalı ekonomistlerin prakseoloji dedikleri şeye dayalıydı: Teklif edilen her şeyi teklif edildiği zamanda kabul etmek.

"Birisi uluslararası heyetteki İspanyol uzmanı öldürmüş. Profesör Berruguete. Onu kaşlarının arasından vurmuş. Bundan daha huzursuz edici bir şey olamazdı."

"Krasny Bor'da mı?"

Başımı salladım.

"Kim yapmış?" diye sordu Von Tresckow.

"Güzel bir soru, komutanım, fakat ne yazık ki bilmiyorum."

"Haklısın," dedi. "Huzursuz edici."

Başını salladım. "Yetmezmiş gibi sizin silahınızı kullanmışlar, albay."

"Silahım mı?" Yatağının başında asılı palaska ve silah kılıfına baktı.

"Onu değil. Arabanın kapı cebindeki süpürge kabzalı Mauser'i. Umarım mahzuru yoktur ama çoktan baktım. Yerinde değil."

"Tanrım, bu beni şüpheli mi yapıyor?" diye sordu Von Gersdorff gergin gergin gülümseyerek.

"Silahın yerini kaç kişi biliyordu," diye sordum.

"Kapı cebinde olduğunu mu? Pek çok kişi. Üstelik arabamı hiç kilitlemem ki bunu sen de görmüşsündür. Nihayetinde Krasny Bor'un güvenli bölge olması gerekirdi."

"Silahı Smolensk'te hiç kullandınız mı?" diye sordum.

"Öfkeyle mi? Hayır. O, her ihtimale karşı tuttuğum yedek silahtı. Ayrıca bagajda da bir makineli tüfek var. Rus yollarında fazla tedbirden zarar gelmez. Ne derler bilirsin: Bir silahı gösteriş diğerini de birinin kafasını uçurmak için bulundur. Walther yakın mesafede iyidir ama Mauser omuz dipçiği takıldıktan sonra bir karabina kadar hassas ve çok güçlüdür."

"Omuz dipçiği de kayıp," dedim. "Ama onu henüz bulamadık."

"Kahretsin." Von Gersdorrf'un kaşları çatıldı. "Yazık oldu. O silahı severdim. Babamındı. Muhafızlardayken o silahı kullanırmış."

Yatağın altına uzanıp içinde silah yağı ve her biri dokuz mermili birkaç şarjör bulunan ama silah bulunmayan bir çanta çıkardı.

Von Tresckow hayran bir ifadeyle elini çantanın cilalı ahşap yüzeyinde gezdirdi. "Çok güzel," dedikten sonra bir sigara yaktı. "Böyle güzel Alman silahlarını gördükten sonra bu savaşı nasıl kaybetmekte olduğumuza hayret ediyorum."

"Dipçiğe de yazık oldu," diye söylendi Von Gersdorff.

"Sanırım sabaha onu da buluruz," dedim.

"Silahın nerede bulunduğunu söylersen gidip kendim bakabilirim," dedi Von Gersdorff.

"Bir an için şu silahı bir kenara bırakabilir miyiz, albay?"

İkisinden de usanmaya başladığımı hissettim; Von Gersdorff, Dr. Berruguete'nin ölümünden ziyade kayıp omuz dipçiğine hayıflanıyordu. Von Tresckow'sa arkadaşının klasik plak koleksiyonuna bakmakla meşguldü.

"Birisi öldü. Önemli birisi. Bu bizi, Almanya'yı çok müşkül duruma sokabilir. Eğer kalan uzmanlar bu hadiseden dolayı korkarsa çekip giderek bizi burada öylece bırakabilirler."

"Bu arada gömleğin nerede, Günther?" diye sordu general.

"At üzerinde kaybettim. Şimdi bırakın gömleği. Bakın, beyler, durum çok basit. Derhal bu gidişata müdahale etmem gerek. Savaşın ortasında kulağa gülünç gelse de İspanyol'u kimin öldürdüğünü bulmaya çalışmam gerekirdi ama şu anda şüphelilerin korkmasını önlemek daha önemli. Yani şüpheli derken uluslararası heyet üyelerini kastediyorum."

"Onlar şüpheli mi?" diye sordu general.

"Hepimiz şüpheliyiz," dedi Von Gersdorff. "Öyle değil mi, Günther? Herhangi biri benim arabamdaki Mauser'i almış olabilir, o yüzden hepimiz şüphe altındayız."

Aksini söylemedim.

General Von Tresckow sırıttı. "Ben albayın lehine şahitlik yaparım, Günther. Bütün gece burada benimleydi."

"Maalesef yüzbaşı bunun doğru olmadığını biliyor, Henning," dedi Von Gersdorff. "Bu akşam ormanda yürürken ona denk geldim. Bilahare bunu yapmış olabilirim. Ayrıca iyi nişancıyımdır. Breslau Harp Akademisi'nde yılın en iyi nişancısı seçilmiştim."

"Breslau mu dediniz?" dedim.

"Evet. Neden sordun?"

"Smolensk'te Breslau'yla irtibatı olan birkaç kişiden birisiniz. Mesela Profesör Buhtz–"

"Ve senin güzel arkadaşın Dr. Kramsta," diye ekledi Von Gersdorff. "Onu da unutmayalım. Ve evet, sormadan söyleyeyim, onu tanıyorum – denebilir. En azından ailesini tanıyorum. Kendisi Muhrau'dan Von Kramsta ailesindendir. Merhum karım Renata onunla uzaktan akrabaydı."

"Von Schwartzenfeldtler, Von Kramstalarla akraba mı?" dedi general. "Bunu bilmiyordum."

Bu benim bildiklerimden çok daha fazlaydı – Ines ve diğer her şey hakkında; kimi zaman hiçbir şey hakkında bir şey bilmediğim gibi tuhaf bir hisse kapılırdım. Bilhassa vonların ya da zuların ciddiye alacağı kişileri tanımadığım ortadaydı.

"Evet," dedi Von Gersdorff. "Sanırım o ve kardeşi Ulrich 1934'te düğünümüze gelmişti. Babası Dışişleri'nde diplomattır. Ama onlarla temasımız kesildi ve birbirimizi yıllardır görmedik. Ulrich aşırı solcu olmuştu –açıkçası sanırım komünist oldu– ve bana Nazilerden daha iyi bir gözle bakmayacağından eminim. 1938'de Cumhuriyetçiler için mücadele ederken öldürüldü – bir İspanyol toplama kampında faşistler tarafından öldürülmüş."

"Ne korkunç," dedi general.

"Evet, korkunç bir yanı olduğunu hatırlıyorum," dedi Von Gersdorff. "Hatırladığım kadarıyla adice bir şeydi."

"Bana cinayet nedeniymiş gibi geldi," diyerek çekinmeden Ines Kramsta'yı ima etti general. "Ama Yüzbaşı Günther haklı, Rudi. Bu durum kontrolden çıkmadan önce ipleri ele almamız gerek." Belli belirsiz gülümsedi. "Tanrım, Goebbels bunu duyduğunda kuduracak."

"Kesinlikle," dedikten sonra bunu ona söylemek zorunda olacak kişinin de ben olduğumu fark ettim. Dr. Batov cinayeti ve Katyn'de olanlara dair kesin delillerin ortadan kaybolmasını daha yeni unutmaya başlamıştı.

"Bu gelişmelerden sevinecek biri varsa o da feldmareşaldir," diye ekledi. "Tüm bunlardan nefret ediyor."

"Ve katil," dedim. "O adamı da unutmayalım." Generalin dikkatini çekmek için kesin olarak "adam" tabirini kullandım. "Yeni havuç bulmuş kardan adam kadar memnun olacaktır."

"Münasip gördüğün tüm tedbirleri al, Günther," dedi general. "Seni sonuna kadar destekliyorum. Yaverimle konuşup ona bu sorunun ortadan kaldırılması gerektiğini söyle. Dilersen ona ben de söylerim."

"Çok iyi olur," dedim.

"Belki Tirpitzufer'le de temasa geçmek istersin," dedi Von Gersdorff. "Abwehr'in İspanya bölümü ölü doktorla ilgili bir şeyler söyleyebilir. Adı neydi?"

Adını bir kâğıt parçasına yazdım. "Dr. Agapito Girauta Ignacio Berruguete," dedim. "Madrid Üniversitesinden."

Von Tresckow esneyerek telefonu kaldırdı. "Ben General Von Tresckow," dedi operatöre. "Teğmen Von Schlabrendorff'u bulup derhal Albay Von Gersdorff'un odasına gelmesini söyle." Durdu. "Öyle mi? Tamam telefona ver." Ahizenin mikrofonunu kapatıp Von Gersdorff'a döndü. "Nedendir bilmem, Fabian şatodaki şaibeli muhaberecilerle birlikte yolun aşağısındaymış."

O bekleyip sabırsızca botlarını vururken ben de neden onların şaibeli olduğunu düşündüğünü merak ettim. Acaba 537 santralinin yürüttüğü fahişelik hizmetlerinden haberi var mıydı? Yoksa sadece baron ya da şövalye olmadıklarından mı öyle olduklarını düşünüyordu?

"Fabian? Orada ne işin var?" dedi sonunda. "Aa, anladım. Tek başına halledebilecek misin? O iri bir adamdır. Öyle mi? Anladım. Haklısın, başka seçeneğin yokmuş. Tamam, döndüğünde hemen odama gel. Ayrıca, Tanrı aşkına, sakın bir aptallık yapma. İmkân bulursam sana yardım gönderirim."

Von Tresckow ahizeyi kapattıktan sonra durumu izah etti: "Von Kluge'nin *Putzer*'i sarhoş olmuş. Şatodaki köylü kızlardan biri onu terk etmiş ve o cahil İvan şerefsizi de bütün gece elinde şişeyle bir numaralı mezarın yanında oturmuş. Kucağında da bir tabanca varmış ve yaklaşanı vuracağını söylemiş. İntihar etmek istiyormuş."

"Burada onun yerine bunu yapmaya gönüllü olacak çok kişi var," dedi Von Gersdorff. "Ben de dahil."

Von Tresckow güldü. "Aynen. Anlaşılan Albay Ahrens, feldmareşalin makamını aramış ve Von Kluge'de zavallı Fabian'dan oraya gidip meseleyi halletmesini istemiş. Tam Kurnaz Hans'a göre bir şey – pis işini başkasına yaptırıyor. Neyse Fabian hâlâ bir çözüm bulmaya uğraşıyormuş." Keyifsizce başını iki yana salladı. "Von Kluge'nin o adamı neden yanında tuttuğunu aklım almıyor. O herif intihar etse hepimize büyük iyilik yapmış olur."

"Sarhoş olmasa onu etkisiz hale getirmekten çekinmezdim," dedi Von Gersdorff.

"Ben de aynısını düşündüm," dedi general.

"Sence Fabian bunu yapabilir mi? O asker değil, avukat."

Von Tresckow omuz silkti. "Aslında Fabian'a o Rus'u bırakıp buraya gelmesini söylemeliydim," dedi. "Çünkü Krasny Bor'da cereyan eden hadise çok daha mühim. Ama Günther'in uzmanlarının ertesi sabah doğruca evlerine gitmek isteyeceklerini hiç zannetmiyorum çünkü her şeyden önce mutlaka Polonyalılar vadisini görmek isteyeceklerdir. Bu şartlar altında sanırım en son görmek isteyecekleri şey zom olmuş eli silahlı bir Rus'tur."

Von Gersdorff güldü. "Aslında gerçeğin ta kendisini görmüş olurlar, komutanım."

General gülümsedi. "Belki de."

"General olduğunuzu biliyorum," dedim, "ama daha iyi bir fikrim var. Siz burada meselenin üstünü örtmeye çalışırken ben Katyn Ormanına Dyakov'u ikna etmeye gitsem nasıl olur?"

Aslında daha iyi bir fikir gibi gelmemişti; en azından bana. Belki de sağlam bir adam olmadığım hakkında çektiğim minik nutka pişman olmuştum; belki de birine vurmak istiyordum ve Dyakov da bunun için yaratılmış gibiydi. Polonya Kızılhaçı'yla yaşananlar, birinin bana ateş etmesi ve Dr. Berruguete cinayetiyle misline az rastlanır bir gün geçirmiştim.

"Bunu yapar mısın, Günther? Sana minnettar kalırız."

"İnanın, sarhoşlar konusunda tecrübeliyimdir."

"Bu tür bir durumla Berlinli bir polisten daha iyi kim başa çıkabilir?" Sırtıma vurdu. "İyi bir

adamsın, Günther. Gerçek bir Prusyalı. Evet, buradaki işleri bana bırakabilirsin."

Von Gersdorff ceketinin düğmelerini ilikleyip bir içki daha koydu.

"Seni arabayla bırakırım, Günther," dedi. "Tirpitzufer'e mesaj göndermem gerek." Sırıttı. "Aslında senin Dyakov'la ne yapacağını görmeyi de çok isterim." İçkiyi bana verdi. "Al. Buna ihtiyacın olacak gibi bir his var içimde."

10

Perşembe, 29 Nisan 1943

Katyn Ormanına vardığımızda saat gece yarısını geçmişti. Karanlığı tercih ediyordum. Gece koku ve sinekler o kadar feci olmuyordu. Ortam da daha sessiz oluyordu – aslında normalde olması gerektiği gibi. Dyakov'u görmeden çok önce duyduk; Rusça acıklı bir şarkı söylüyordu. Von Gersdorff arabayı, Teğmen Voss, Von Schlabrendorff ve sahra polisiyle 537'den birkaç kişinin beklediği şatonun ön kapısının dışına park etti. Ormandan gelen tabanca sesiyle tümü birden yere çöktü. 1940 ilkbaharında bu sesin dört bin katının burada yankılandığını hayal etmek zor değildi.

"Bunu arada bir yapıyor," dedi Albay Ahrens. "Havaya ateş edip blöf yapmadığını herkese göstermek istiyor."

Herkese tek tek bakıp beş karış suratla homurdandım. Sarhoş olan sadece Dyakov değildi.

"Sarhoş İvan'ın teki," diye söylendim. "Askerin tekine neden onu vurdurmadınız?"

"O sıradan bir İvan değil," dedi Von Schlabrendorff. "O feldmareşalin şahsi *Putzer*'i. Bu adam onun verandasında köpeğinin yanında uyuyan kişi."

"O haklı, Günther," dedi Von Gersdorff. "Alok Dyakov'u vurursan Von Kluge de muhtemelen seni vurur. O lanet *Putzer*'e çok bağlı."

"İstesen bile onu vuramazsın," dedi Voss. "Durduğu yerdeki bütün spot ışıklarını devirdi. O yüzden nerede olduğu görülmüyor."

"Ama onun için fark etmez," dedi Von Schlabrendorff. "O adam kedi gibidir. Sarhoş olsun olmasın, onun gece de gördüğüne yemin edebilirim."

"Copunu bana ver," dedim sahra polislerinden birine. "Kafasına vurmayı bıraktığımda bu orman salonunda 'Berliner Luft'un' çaldığını duymaya başlayacak."

Polis copunu bana verdi ve onu elimle havaya kaldırdım.

"Bana şans dile," dedim Von Gersdorff'a. "Ben yokken de Voss'a son cinayetle ilgili bilgi verin. Kim bilir, belki de failin kim olduğuna dair bir fikri vardır."

Şarkı söyleyen Rus'a doğru yokuştan çıkarken kendi kendime hadi bakalım Günther dedim; o kadar atıp tuttuktan sonra şunlara eski usul polislerin işleri nasıl hallettiğini göster.

İşin doğrusu bu türden bir şey yapmayalı çok uzun zaman olmuştu.

O tarihe kadar Katyn Ormanında dört büyük toplu mezar bulunmuştu ama deneme kazıları en

az üç tane daha olduğunu ortaya çıkarmıştı. Mezar bir, iki, üç ve dört yaklaşık iki metre derinliğe kadar kazılmıştı ve cesetlerin en üst seviyesi tümüyle ortaya çıkmıştı. Şu tarihe kadar çıkarılan cesetlerin çoğu iki, üç ve dört numaralı mezardan alınmıştı. Beş, altı ve yedi numaralı mezarların üzerinden birkaç santim toprak alındığından sadece kısmi olarak açığa çıkarılmışlardı. O yüzden bu bölgede yürümek gündüz bile çok zordu ve Dyakov'a çapraz olarak beş ve altı numaralı mezarlar üzerlerinden yaklaşmak zorunda kaldım: Birkaç kez tökezledim ve dönüp gitmeme ramak kaldı.

Hâlâ cesetle dolu olan bir numaralı L şeklindeki mezarın kısa kolu üzerine oturmuş olan Dyakov içip şarkı söylemeye devam ediyordu. Nerede olduğundan emindim çünkü içtiği sigaranın ateşini görebiliyordum. Müzik tanıdık gelse de sözlerini bildiğimi sanmıyordum, duyduğum hiçbir Rus aksanına benzemiyordu.

"*Del passat destruim miseries, esclaus aixequeu vostres cors, la teraa sera tota nostra, no hem estat res i ho serem tot.*"

Bunda şaşılacak bir şey yoktu: Smolensk'te sadece Rusça değil, beyaz Rusçayla Lehçe ve –Almanlar gelene kadar– Eskenazi de konuşuluyordu. Hâlâ Eskenazi bilen birinin kaldığını tahmin etmiyordum.

On metreden az kalmıştı ki Dyakov'un kafasına atmak için bir odun parçası aldım ama attıktan sonra bir insana ait olduğunu fark ettiğim şey Dyakov'un başının üzerinden geçip gitti; kemik onun oturduğu yerin yakınındaki huş ağaçlarına çarptı. Dyakov küfredip dallara ateş etti; bu fır-

sattan istifade arayı kapatıp polis copuyla ona vurdum.

Cop kullanmayalı çok zaman olmuştu. Üniformalı polisken copum ancak öldükten sonra benden alınabilirdi. Gecenin ikisinde Wedding'de karanlık bir arka sokakta devriye gezerken cop en yakın dostun olurdu. Kapı açmada, bar tezgâhına vurmada, uyuyan sarhoşları ya da köpekleri dürtmede işe yarardı; omza ya da kafanın yanına inen cop gibi bir kavgayı süratle sona erdirebilerek çok az şey vardı. Kauçukla kaplı olmasının nedeni yağışlı havalarda kolay tutulabilmesi içindi. İçi tümüyle kurşun doluydu, etkisi tek kelimeyle sersemleticiydi: Omzuna denk geldiğinde görmediğin bir araba çarpmış gibi hissederdin; kafaya geldiğinde üzerinden tramvay geçmiş gibi olurdun. Bir adamı sakatlamadan bayıltmak içinse biraz yetenek gerekirdi ve bir dövüş sırasında bu nadiren mümkün olurdu. Yetmezmiş gibi çok körelmiştim ve çok da karanlıktı. Dyakov'un omzuna nişan alsam da engebeli arazi yüzünden kulağının hemen üzerinden ve aslında planladığımdan çok daha sert vurdum. Kuzey Amerikan cevizinden bir sopayla golf topuna vurmuşum gibi bir ses çıktı.

Sanki bir daha kalkmayacakmış gibi bir numaralı mezarın içine düştü ve ona sert vurduğum için değil de leş gibi kokan cesetler arasına inip onu almak zorunda kalacağımızdan dolayı küfrü bastım – hatta belki de hastaneye götürmemiz gerekecekti.

Bir sigara yaktım, ona vurduğum zaman elinde tuttuğu Walther P38'le şişeyi buldum, şişeden bir fırt çektim, Voss ve Von Schlabrendorff'a bağırıp

ışıkla sedye getirmelerini söyledim. Birkaç dakika sonra onu baygın halde mezardan çıkarmıştık ve tıbbi eğitimi bulunan Çavuş Krimminski yanına diz çökmüş nabzına bakıyordu.

"Gerçekten etkilendim," dedi Dyakov'un P38'ini inceleyen Von Gersdorff.

"Kafatası da öyle," dedim. "Ona gerektiğinden biraz sert vurdum galiba."

"Karanlıkta silahlı bir adamı etkisiz hale getirmek zorunda kalmayı istemezdim," dedi kibarca. "Sersem herifin teslim olmak için sayısız fırsatı oldu. Kendini suçlaman manasız, Günther. Sana ateş etti, değil mi? Ayrıca şarjöründe üç mermi daha vardı. Ölebilirdin."

"Benim endişem kendi fikirlerim değil," dedim. "Bu kadarına katlanabilirim. Beni asıl feldmareşal endişelendiriyor."

"Haklısın. Bu adamın değil Smolensk'teki en iyi avlanma bölgelerini, kendi kıçını bulabilmesi için bile epey zaman geçmesi gerekecek."

"O nasıl?" diye sordum Krimminski'ye.

"Yaşıyor," diye mırıldandı çavuş. "Ama nefesi çok zayıf. İçkiden dolayı da olabilir. Her halükarda başı çok ağrıyacak. Şakağında ördek yumurtası kadar bir şiş var."

"Hastaneye götürüp gözümüzü ondan ayırmasak iyi olur," dedim kendimi biraz suçlu hissederek.

"Fena fikir değil," dedi Von Schlabrendorff.

"Sabaha nasıl olduğunu bana haber verir misiniz?" dedim.

"Elbette. İlk iş olarak ofisi aramalarını söylerim."

"Tanrı aşkına, bundan Profesör Buhtz'a bahsetmeyin," dedim hepsine. "Eğer İvan'ı alt etmek için onun suç mahallinde tepindiğimizi öğrenirse köpürür."

"Er ya da geç herkesin tepesinin tasını attırıyorsun, değil mi Günther?" dedi Albay Ahrens.

"Bunu siz de mi fark ettiniz?"

Von Gersdorff şatodan Berlin'deki Abwehr'e telgraf çekerek Dr. Berruguete hakkında bilgi istedi. Ahrens'in cevap bekleyen subaylar için hazırlattığı küçük ve nezih bir odada, Rusları sahilde bir mavnayı çekerken gösteren Ilya Repin'in resmi altında, oturuyorduk. Yaptıkları işte çok zorlandıkları belliydi, umutsuz ve sakallı suratları bana mezardan cesetleri çıkartmakta kullandığımız Rus esirleri hatırlattı. Rusların neyi vardı, bilmiyorum ama onlara ruhum ve sırtım sızlamadan bakamıyordum.

"Ne geceydi ama," dedi Von Gersdorff.

"Bana iki kez ateş edildi," deyip ona Krasny Bor'da yaşananlardan bahsettim.

"Bu neden gömlek giymediğini açıklıyor," deyip bana sigara ikram etti. "Ve ceketinin neden toz toprak içinde olduğunu."

"Evet, ama bana neden ateş edildiğini açıklamıyor."

"Ben olsam bunun hayatın en büyük sırlarından biri olduğunu düşünmezdim. Senin gibi asi birinin buna şaşırmaması gerek, dostum."

"Ben hep asi değilim. Bu sadece pantolonunda kırmızı çizgi olanlara sunduğum özel bir hizmet."

"Belki de kimlik karışıklığı olmuştur." Von Gersdorff çakmağıyla ikimizin de sigarasını ya-

kıp sandalyesinde arkasına yaslandı. Gördüğüm en zarif tiryaki oydu; sigarayı orta parmakları arasında tutarak manikürlü parmaklarında oluşacak lekeleri asgariye indiriyor ve ağzından çıkan her şey de benzer şekilde ölçülü oluyordu. "Belki de katil seni vurmak isteyip Dr. Berruguete'yi vurmuştur. Mesela Albay Ahrens olabilir. Bu arada onu bu kadar gücendirecek ne yaptın, Günther? Adam senden öyle nefret ediyor ki bunu sadece senin asiliğinle açıklamak imkânsız."

"Dışarıda yatanlar," dedim başımla pencereyi işaret ederek. "Onları ortaya çıkarmamdan rahatsız oldu."

"Evet, tahmin edebiliyorum. Biz kazı yapmaya başlayana kadar burası sakin bir yerdi. Havasının çok daha temiz olduğuysa su götürmez."

"Sanırım ilk iki mermiden biri Dr. Berruguete ve üçüncüsü de beni hedef aldı – belki de değil. Nişancı belki bilerek ıska geçti ya da çok uzaktaydım. Berruguete ormanın diğer ucundaymış zaten. O yüzden kimlik karışıklığı hiç aklıma yatmıyor. Bu senin süpürge kabzalı ne kadar hassas ki zaten?"

"Dipçik takılı olarak mı? Yüz metre dahilinde hassastır. Gerçi nişangâhları çok daha iyimser. Bin metre olduğu yazılı ama bence hakkı yüz metredir. Bu arada neden sana ateş eden birisi bilerek ıska geçsin ki?"

"Belki de kaçana kadar benim olduğum yerde kalmamı istedi."

"Evet, Mauser bunu için birebirdir. Tetiğini basılı tuttun mu yağmur gibi mermi yağdırır."

"Onlardan bir tane kullanalı çok zaman oldu. Dokuz milimetrelik mermiyle ise hiç kullanmadım. Çok tepiyor mu?"

Von Gersdorff başını iki yana salladı. "Hemen hemen hiç tepmez. Neden?"

Başımı iki yana sallasam da istihbarat subayı Von Gersdorff'u savuşturmak ya da ona salakmış gibi davranmak kolay değildi. Gülümsedi.

"Yani bir kadın ateş edebilir mi diye mi soruyorsun?"

"Ben öyle dedim mi?"

"Hayır, ama kastettiğin bu. Günther yoksa Dr. Kramsta'nın Dr. Berruguete'yi öldürdüğünü mü düşünüyorsun?"

"Öyle bir şey söylemedim," diye ısrar ettim. "Bence bunu düşünen sensin. Ben sadece C96'nın çok tepip tepmediğini sordum."

"O bir doktor," dedi söylediklerimi duymazdan gelerek. "Ve bir kadın. Gerçi aksini düşündüğün için seni kınayamam çünkü nedeni bilinmeyen bir şekilde seni şahsi kıyağından mahrum etti."

"Bir Mauser kadar tehlikeli çok doktor gördüm. Wannsee'deki şık klinik onlarla dolu. Gerçi orada asıl tepen şey mermi değil de fiyatı. Kadınlara gelince, albay, benim düşüncem gayet basittir: Eğer tartışmayı sona erdirmek için bir kapıyı çarpabiliyorsa aynı şey için bir silahı da ateşleyebilirler."

"Yani şüpheli olduğunu *düşünüyorsun*?"

"Göreceğiz, değil mi?"

Muhabereci Lutz elinde Berlin'den gelen bir telgrafla odaya girdi. Hitler selamı verdikten sonra bizi odada yalnız bıraktı. Mesaj her ne kadar

Enigma cihazında deşifre edilmiş olsa da içeriğini biliyordu.

"Bizzat Amiral Canaris göndermiş," dedi Von Gersdorff.

Saatime baktım. "Anlaşılan o da karada uyuyamayan amirallerden biri."

"Himmler ensesinde solurken yapamaz." Von Gersdorff yüksek sesle okumaya başladı.

BERRUGUETE'YLE 1936'DA TANIŞTIM. FRANKO'NUN SAVAŞ SONRASI SİNDİRME SİYASETİNİN BAŞ MİMARI OLDUĞUNDAN ÖLDÜRÜLMESİNE ŞAŞIRMADIM.

"Tabii ya," dedi okumayı bırakarak, "Amiral içsavaş sırasında İspanya'ya casus teşkilatını örgütlemeye gitmişti. Canaris, Şili'de hapisteyken akıcı İspanyolca konuşmayı öğrenmişti. İber Yarımadası hakkında tüm Tirpitzufer'de ondan daha fazlasını bilen yoktur. Savaş sırasında Franko'yu desteklemeye Hitler'i ikna eden amiraldir. İspanya hep onun ilgi alanı olmuştur."

"Bu herkesin menfaatine oldu," dedim.

Von Gersdorff beni duymazdan gelip –bunda çok iyiydi– telgrafı kaldığı yerden okumaya devam etti.

BERRUGUETE, VALLADOLID ÜNİVERSİTESİNDE TIP VE BERLİN'DEKİ KAISER WILHELM ÜNİVERSİTESİNDE ANTROPOLOJİ OKUDU VE ORADA AKIL HASTALARININ KISIRLAŞTIRILMASINI SAVUNAN OTMAR FREIHERR VON VERSCHUER İLE PROFESÖR VON DOHNA-SCHLOIDEN'DEN ET-

KİLENDİ. CIEMPOZULEOS ASKERİ KLİNİĞİ'NDE GENETİK DERSİ VERDİ. 1938'DE SAN PEDRO DE CARDEÑA YAKINLARINDAKİ TOPLAMA KAMPINDA SAVAŞ ESİRLERİNİ İNCELEME VE ARAŞTIRMA BÜROSU'NU KURDU. BEYNELMİLEL TUGAY'A BAĞLI SAVAŞ ESİRLERİ ÜZERİNDE DENEYLER YAPARAK KIRMIZI GENİ BULUP TÜM MARKSİSTLERİN GERİ ZEKÂLI OLDUKLARINI İSPAT ETMEYE ÇALIŞTI. FRANKO'NUN FAŞİŞT GÖRÜŞLERİNİ DESTEKLEMEK İÇİN ONUN KIZIL RAKİPLERİNİN İNSAN OLMADIKLARINI DESTEKLEYEN BİLİMSEL GÖRÜŞLER ORTAYA KOYDU. BEYİNLERİNİN DAHA KÜÇÜK OLDUĞUNU İSPATLAMA UMUDUYLA PEK ÇOK İSPANYOL KOMÜNİSTİN CESEDİ ÜZERİNDE İNCELEMELER YAPTI. MUHTEMELEN İSPANYA KISIRLAŞTIRMA PROGRAMI VE KIZIL AİLELERE MENSUP 30.000 ÇOCUĞUN ALINMASINDAN O SORUMLUDUR. TÜM KIZILLARIN SOYSUZ OLDUĞUNA VE ÜREMELERİNE İZİN VERİLİRSE İSPANYOL IRKINI ZAYIFLATACAKLARINA İNANIR. ELBETTE SAÇMALIK OLDUĞUNDAN ÖLMESİ İYİ OLDU. KOMÜNİSTLER ŞER DEĞİL, SADECE YANLIŞ YOLDADIR. ROSA LUXEMBURG TANIŞTIĞIM EN ZEKİ KADINDI. CANARIS.

Von Gersdorff sigarasından son bir nefes çektikten sonra söndürdü. "Tanrım," dedi.

"Akrabalık yok sanırım," dedim laf sokar gibi. "Von Verschuer ve Profesör Von Dohna-Schlodien?"

Von Gersdorff'un kaşları çatıldı. "Sanırım Silezya İsyanı sırasında bir Freikorps'a komuta eden Von Dohna-Schlodien'le tanışmıştım. Ama doktor değil, bahriyelidir. Belki Canaris'in kastet-

tiği onun oğludur. Fakat benim sülalemin herhangi bir şekilde akıl hastalarının kısırlaştırılmasına göz yumdukları imasını şiddetle reddediyorum."

"Sakin ol, Bismarck. Senin kulüpten atılmana neden olacak bir şey ima etmiyorum."

"Günther senin bu zamana kadar nasıl olup da sağ kaldığını aklım almıyor. Hem de böyle bir rejim iktidardayken."

"Söyleyiş tarzın hoşuma gitti," dedim. "Sanki başka bir rejimin gelmesi ihtimali varmış gibi konuştun."

"Çok basit. Hitler'den kurtulduktan sonra adına yaraşır bir hükümet kuracağız."

"Yani baronlardan oluşan bir hükümet kurulacak. Ya da monarşiyi tekrar kurmaya kalkacaksınız."

"Fena mı olur? Söyle. Gerçekten de fikrini merak ediyorum."

"Hayır, etmiyorsun sadece ettiğini zannediyorsun. Üstelik ben gelecekte neler olacağından ziyade şu an Almanya'da neler olduğuyla daha ilgiliyim. Sen Abwehr'desin. Neler olup bittiğine dair çok daha fazla şey bilmen gerekir. Sence söz konusu deneyleri icra eden Alman doktorların varlığı mümkün mü?"

"Dürüst olmam gerekirse Nazilerden her şeyi beklerim. Borisov'dan sonra..."

"Borisov mu?"

"Minsk Voblastı'da bir şehir. 1942 başında Barisov civarında altı ölüm kampının kurulduğunu ve buralarda otuz binden fazla Yahudinin sistemli şekilde öldürüldüğünü öğrendik. O tarihten sonra çok daha büyük kampların da mevcut ol-

duğunu keşfettik: Sobibor, Chelmno, Auschwitz-Birkenau, Treblinka. Bu kamplarda normal bir Almanı dehşete düşürecek şeylerin yapıldığından hiç şüphem yok. Tüm Reich'a yayılmış kliniklerde akıl hastalarının öldürülüyor olması da benzer derecede mümkün."

"Hemfikrim."

İkimiz de bir süre sessizce durduktan sonra Von Gersdorff elindeki telgrafı uzattı. "İşte aradığın cinayet nedeni," dedi. "Dr. Berruguete'nin rezil biri olup öldürülmeyi hak ettiği açık."

"Böyle bir düşünce tarzıyla ileride istesen de polis olabileceğini hiç zannetmiyorum, albay."

"Sanırım öyle."

"Dr. Kramsta'nın İspanya'daki toplama kampında ölen Ulrich adında bir kardeşi olduğunu söylememiş miydin?"

"Evet. Ama Berruguete'nin onunla bir ilgisi var mı, bilmiyorum."

"Ama o biliyor olabilir."

"Evet, mümkün."

"Havaalanından dönüş yolunda, otobüste, Dr. Cortes'in yerine Dr. Berruguete'nin gönderildiğini öğrendikten sonra Dr. Kramsta'nın ağzını bıçak açmadı. Onun ismini derhal tanımış gibiydi. Hem bu hem de senin Mauser'inin yerini biliyordu. Ayrıca onu nasıl kullanacağını bildiğini kendi de itiraf etmişti. Yüz metreden bir düğmeyi vuran biri çıkarsa şaşırmam."

"Sahra polisini aramandan önce başka bir şey var mı?"

"Mauser yakınında bir sigara vardı. Bir Caruso. Dr. Kramsta Caruso içer. Ayrıca akşamüzeri onu

görmeye gittiğimde ayakkabılarında çamur vardı."

Von Gersdorff başını eğip kendi el yapımı botlarına baktı. "Benimkilerde de çamur var, Günther, ama ben kimseyi öldürmedim." Başını iki yana salladı. "Yine de sana ateş edenin neden ıska geçtiğini açıklayabilir. Ama itiraf etmem gerek ki bunun bir hata olduğunu düşünmeye başladım. Eğer sen dostlarına böyle muamele ediyorsan hasımlarına ne yapıyorsun çok merak ettim."

Sigaramı söndürüp sabırla sırıttım.

"Onu ihbar edeceğimi söylemedim," dedim. "Sadece kimin yaptığını bilmek istiyorum, hepsi bu. Çünkü uluslararası heyetten başkalarını da öldürmeye kalkabilir. Tek bir vakanın üstünü örtebiliriz –kahvaltıya kadar kimse bu konuda bir şey yapmayacak zaten– ama modern Medea'nın teki, Avrupalı adli tıp uzmanlarından intikam almaya çalışırken onların Krasny Bor'da kalıp sakin sakin soruşturma yürüteceklerini hiç zannetmiyorum."

"Evet, haklısın," dedi Von Gersdorff. "Gerçi Dr. Kramsta'nın diğerlerini öldürmek için bir nedeni olduğunu zannetmiyorum."

"Bilmem. Şu Fransız, Dr. Costedoat bana tam kaşınan bir tipmiş gibi göründü."

Von Gersdorff güldü. "Evet, bir Almanın bir Fransızı vurmak için fazla nedene ihtiyacı yoktur. Peki, ne yapacağız? Neden yaptığını mı soracağız? Yoksa döverek sabaha kadar itiraf etmesini mi sağlayacağız? Spot ışığımı ödünç alabilirsin."

"Emin değilim." Omuz silktim. "Bir süpürge kabzalıyla yapılması çok zor bir atış – yani bana

nişan alıp ıska geçmesi. Mermi birkaç santim yanımdan geçti."

"Evet, demek istediğini anlıyorum," dedi. "Galiba."

"Demek istediğim istese beni rahatça vurabilirdi. İşte bunu anlamakta zorlanıyorum – tabii ki Berruguete'yi vuran *oysa*."

"Seni vurmayı göze alamayacak kadar hoşlanıyor olamaz mı?"

"Onun gibi bir şey."

"Belki zannettiğinden daha keskin nişancıdır."

"Onun safında olduğunu sanıyordum."

"Onun safındayım. Sadece gerçekten hoşlandığın birinin intikam alma hevesi uğruna arada seni öldürecek olması fikrini nasıl sindirdiğini izlemenin keyfini çıkarıyorum."

"Evet, böyle söyleyince kulağa hoş geliyor. Bu gösteriyi izlerken bir yandan da notaları takip etmemene şaşırdım. Böylece ileride ne olacağını bilebilirdin."

"İyi bir istihbarat subayı öyle yapar."

"Mm-Hm. Aslında ben de notaları takip ederim, albay. Deri kaplı ya da Bernhard Schott tarafından basılmış değiller ve senin pek hoşlanacağını zannetmem, ama ben seviyorum. Şu an kucağımda bulunansa içinde birden fazla cinayetin yer aldığı bir opera. Tümünün aynı nakaratla ilişkili olması bile mümkün fakat benim kulaklarım ne olduğunu ayırt edecek kadar eğitimli değil. Anlayacağın, müzik kulağım pek yoktur."

"Diğer cinayetler dediğin hangileri?"

"İki muhabereci Ribe'yle Greiss, Dr. Batov'la kızı ve şimdi de Dr. Berruguete."

"Zavallı Martin Quidde cinayetini de unutmayalım. En azından onu öldüreni biliyoruz."

"Evet, biliyoruz. Ayrıca sırf senin ve Smolensk'teki generallerin yarısının boynunu kurtarmak için onu öldürmemden sonra her fırsatta bunu bana hatırlatmandan sıkılmaya başladım."

"Minnettar olmadığımı düşünme. Ben de, General Von Tresckow da minnettarız. Ya da sen duymak istemiyorsun."

"Belki ateş edildikten sonra kulaklarım duymaz oldu."

"Peki ya diğerleri? Onları da Dr. Kramsta'nın öldürdüğünü düşünmüyorsun herhalde?"

"Tabii ki hayır. O cinayetler işlendiğinde o daha buraya gelmemişti. Sadece kendime hiçbirinin faili tutuklanamadığına göre nasıl bir dedektif olduğumu soruyorum. Belki de Dr. Kramsta'nın masum olabileceğini bana düşündüren en güçlü neden de bu."

"Evet, haklısın. Şu tarihe kadar yapmayı üstlendiğin işler içinde en iyi başardığın şey cinayet oldu."

"Keşke bu iltifatına sevinebilseydim, albay."

Erken kalkıp yemekhaneye gittim. Krasny Bor'da günün en iyi öğünü hep kahvaltı olurdu. Kahve –gerçek kahve, Von Kluge bundan azına müsamaha göstermezdi– peynir, buğday ekmeği, tuzlu tereyağı, tarçınlı ekmek, kahveli pasta ve elbette bolca sosis olurdu. Askerler için hayat bambaşkaydı ve Merkez Ordu Karargâhında hiç kimse kahvaltıda yedikleri hakkında soru sormazdı; kimse sosis hakkında da soru sormazdı ve genel

olarak at eti olduğu kabul edilirdi. Ayrıca masada yediğiniz sosisi evde yenen gerçek sosis tadındaymış gibi gösteren Düsseldorf'tan gelme gerçek Löwensenf kupaları da bulunuyordu. Schnaps sürahisi güne, duvara fazladan birkaç tuğla ekleyerek başlamak isteyenler için hemen göz önüne konurdu. Genel olarak öğle yemeğine ve saat dört civarında bir anda yemekhaneden kaybolan kahve ve elmalı pasta yemeye pek fırsatım olmadığımdan kahvaltı da –schhnaps da dahil olmak üzere– ne varsa siler süpürürdüm. Bazı Alman subayları Smolensk'te kilo bile almıştı; Smolensk halkı ve savaş esirlerinin durumu elbette ki bundan çok farklıydı: Onların kilo alabilmek gibi bir imkânı yoktu.

Dün gece yaşadıklarıma rağmen uluslararası heyetten herhangi biri yemekhaneye gelmeden önce ayaktaydım. Feldmareşal de erken kalkmıştı ve beni görünce masama gelip sabırsızca bir sandalyeyi ayağıyla çekerek oturdu. Öfke dolu gri suratı eski bir Alman kilisesindeki çörtenlerden farksızdı.

"Albay Ahrens'den öğrendiğime göre dün akşam benim adamım Dyakov'un kafasına copla vurmuşsun," dedi sıktığı sarı dişlerinin arasından. Bir subay ve centilmen olmasa beni ısıracağından emindim.

"Komutanım, beni bağışlayın ama sarhoştu ve insanlara ateş ediyordu," dedim.

"Saçmalık. Eğer bir tramvayda ya da kalabalık binada olsa davranışını mazur görebilirdim, Günther, lakin adam gece vakti lanet ormanın ortasındaydı. Zerre kadar kafası çalışan herkes bu-

nun bir tehdit teşkil etmediğini görebilir. Bence orada vurulma tehlikesi olanlar senin çok sevgili ölü Polonyalılarından başkası değildi."

Birden benim ölü Polonyalılarım olmuşlardı.

"O sırada durum öyle görünmüyordu, komutanım. General Von Tresckow benden yaverine yardım etmemi isteyip–"

"Yaralanan var mı? Tabii ki yok. Ama geri zekâlı Berlinli bir polis gibi davranıp adamın kafasını kırmaya kalktın. Berlin polisi bu tavrıyla ünlüdür, değil mi? Önce kafasına vur, sonra soru sor. Onu sızması için kendi başına bırakacaktınız. Sabahı bekleyebilirdiniz. Şimdiye kadar çoktan aklı başına gelmiş olurdu."

"Haklısınız, komutanım."

"Az önce hastaneden aradılar. Hâlâ baygınmış. Üstelik kafasında da senin beynin büyüklüğünde bir şiş varmış."

Von Kluge öne eğilip ince uzun parmağını suratıma doğrulttu. Nefesinde hafif alkol kokusu vardı ve acaba şimdiden schnaps içmeye mi başladı diye merak ettim. O gider gitmez ben de içeceğimi biliyordum. Güne keyifsiz bir feldmareşal tarafından fırçalanarak başlamak hiç hoş olmuyordu.

"Beni iyi dinle, mavi gözlü Nazi dostum. Dua et de adamım düzelsin. Eğer Alok Dyakov ölürse seni divanı harbe verip boynuna ilmeği geçiririm. Duydun mu beni? Seni cinayetten asarım. Tıpkı üçüncü Motorize piyadeden o iki şerefsizi astığım gibi. Sakın yapamayacağımı da zannetme. RSHA ve sözde Aydınlanma Bakanlığının korumasından çok uzaktasın. Burada ne Goebbels'in

ne de başkasının söz geçer. Burada komutan benim."

"Evet, komutanım."

"Öküz herif."

Birden ayağa kalkıp oturduğu sandalyeyi devirdi, dönüp son sürat yemekhaneden çıkarak beni yeni iç çamaşıra ihtiyaç duyar halde, olduğum yerde bıraktı. Daha önce de çok zılgıt yemiştim ama genelde herkesin içinde ve bu derece tehditkâr olmazdı, Von Kluge bir konuda kesinlikle haklıydı: Berlin'in sağladığı nispi korumadan çok uzaktaydım. Alman bir feldmareşal –özellikle de sadakati Hitler tarafından satın alınmış olanı– sırtını orduya dayayarak neredeyse canının istediği her şeyi yapabilirdi.

Zaten bakanlığın bana bir faydası olmayacağını bilmem yetmezmiş gibi feldmareşalin gitmesinin hemen ardından bir emir eri bana Dışişleri Bakanı Otto Dietrich'ten gelen bir telgraf getirdi. Telgrafta eğer uluslararası heyet çalışmasını tamamlamadan Smolensk'ten ayrılırsa ne Sloventzik ne de benim ülkeye dönmeye hiç zahmet etmemem yazılıydı. Bu telgraf her ne surette olursa olsun Dr. Berruguete cinayetinin gizli tutulmasının ikimizin müşterek mesuliyeti olduğunu işaret ediyordu. Şu an hissettiğimden daha kötü hissetmem zayıf ihtimal olduğundan ikinci schnaps kadehini de diktim.

"İçmek için biraz erken değil mi?"

Ines Kramsta kahve, tarçınlı ekmek ve sigarayla hemen arkamda duruyordu. Geçen gece giydiği aynı pantolonla, bluzu ve ceketi giyiyordu ayrıca hâlâ çoğu kadından güzel görünüyordu.

"Bu ne zaman uyuduğuma göre değişir."

"Uyudun mu?"

"Yattım ama uyuyamadım. Aklımda çok şey vardı." Ağzındaki sigarayı alıp içerken ona da oturmasını işaret ettim.

"Schnapsın normalde olduğundan daha iyi düşünmeni sağlamayacağına eminim."

"Meselenin özü de bu zaten. Çok düşünmek bana yaramıyor. Düşününce aklıma fikirler gelir. Burada ne yaptığımı bildiğim gibi çılgınca fikirler."

"Bu çılgınca fikirlerden biri de benimle mi alakalı?"

"Dün akşamdan sonra olabilir. Ama şaşırdığımı da söyleyemem. Görünen o ki sen çok yönlü bir kadınsın."

"Ben seni sadece bir yönümün ilgilendirdiğini zannetmiştim. Dün gece seninle yatmadığım için mi surat asıyorsun?"

"Hayır. Nedeni seni tanımaya başladığımı düşündüğüm bir sırada aslında hiç tanımadığımı anlamış olmam."

"Senden daha zeki olabileceğim için mi?"

"Ya o ya da seninle ilgili öğrendiğim şeyler yüzünden, doktor."

Hiç tepki vermedi. Hakkını teslim etmem gerek eğer Dr. Berruguete'yi o öldürdüyse fazlasıyla soğukkanlıydı.

"Aa? Ne gibi mesela?"

"Öncelikle senin Albay Rudolf Freiherr von Gersdorff'un akrabası olduğunu öğrendim."

Ines'in kaşları çatıldı. "Sorsaydın bunu ben de söylerdim."

"Evet ve Dr. Berruguete cinayeti yüzünden onu tutuklamamı tavsiye ederken bunu neden söylemediğini çok merak ettim. Çok hoş bir davranış." Sigarayı küllükte söndürdükten sonra izmariti belli etmeden cebime attım.

Sinsi gülümsemesi tarçınlı ekmeğini yemeye başladığında kesilmişti. Elbette bu bana çok hoş gözükmesini engellemedi – en azından gözlerime.

"Rudolf'la geçmişteki kadar yakın olduğumuz söylenemez."

"Bunu o da söyledi."

"Başka ne söyledi?"

"Önceden komünist olduğunu."

"Bu tür şeylere tarih deniyor, Günther. Almanların sevdiği bir alandır. Özellikle de Rudolf gibi geri kafalı Prusyalıların."

İç geçirdim. "Aile içi çekişme öyle mi?"

"Pek sayılmaz. Tolstoy tüm mutsuz ailelerin kendine has bir mutsuzluğu olduğunu söyler. Ama bu doğru değil. Her ailedeki sürtüşme nedenleri aynıdır: siyaset, para ve seks. Bizde de durum aynı. Bence herkes için durum aynı."

İç çektim. "Maalesef bu bahsettiklerin benim şu an içinde bulunduğum dertleri kapsamıyor."

"Senin sorunun sistemli kollektivist bir dünyada kendini birey olarak görmeye çalışma yönündeki ısrarın. Bela seni tanımlayan şey, Günther. Bela olmadan senin bir anlamın olmaz. Bunu bir ara düşün istersen."

"Yapmakta olduğum şeyi yapmaktan başka çarem olmadığını düşünmek kendimi iyi hissetmemi sağlıyor."

"Başın gerçekten dertte, değil mi?" Endişeli bir ifadeyle kolumu tuttu. "Ne oldu?"

"Feldmareşal eğer Rus *Putzer*'i ölürse beni asacağını söyledi."

"Daha neler!"

"Ciddiydi."

"İyi de bunun seninle ne alakası var?"

"Sen yatmaya gittikten sonra o adamın kafasına vurarak aklını başına devşirmeye çalıştım. Sarhoştu ve insanlara, Almanlara ateş ediyordu."

"Sen de biraz fazla sert vurdun, öyle mi?"

"Her şeyi de anlıyorsun, doktor."

"Şimdi nerede?"

"Devlet hastanesinde. Şuurunu kaybetmiş. Belki daha da kötü. Gerçi artık aradaki farkı bilen kaldı mı ondan da emin değilim."

"Dün gece Berruguete'nin cesedini de oraya mı götürdüler?"

"Evet."

"O zaman neden otopsiye başlamadan önce ona bir göz atmıyoruz?"

"Profesör Buhtz sana izin verecek mi?"

"Otopsi sevişmek gibidir, Günther. Bazen sonuna kadar gitmek gerekmez."

Samimiyeti beni güldürdü. "O zaman afiyet olsun, doktor."

"Ben çantamı alayım."

SSMA'da Alok Dyakov'u Ruslarla dolu ve yataklar arasında sadece birkaç santim aralık olan bir koğuşta bulduk; hastanedeki Almanların kaldığı koğuşlardan farklı olarak buralar gürültülüydü ve yeterli çalışan yoktu. Anormal derecede temiz

görünmesine neden olan beyaz bir gecelik giymiş ve kafası bandajlı Dyakov, dün geceki davranışlarından eser kalmamış halde yatağında oturuyordu. Koğuş hemşiresinin Tanya olduğunu gördüm. Ines'le konuşurken birkaç kez merakla gözlerimin içine baktıktan sonra giderek üçümüzü baş başa bıraktı. İkisine de Tanya'yla ilgili bildiklerim hakkında bir şey söylemedim – hangi şartlarda çalıştığını gördükten sonra Teğmen Voss'a onu diğer gelir kaynağından mahrum etmesi için yardımcı olduğuma neredeyse pişman olmuştum.

"Efendim," deyip elimi tuttu Dyakov – eğer çekmeseydim sanırım öpecekti. "Dün gece yaşananlar için çok üzgünüm. Ben aptal bir *pyanitsa*'yım."

"Özür dileme," dedim. "Sana vuran kişi bendim."

"Öyle mi? Hatırlamıyorum. Hiçbir şey hatırlamıyorum. *Ya se bye prativen*." İçgüdüsel olarak şakağına dikkatle dokunduktan sonra yüzünü buruşturdu. "Bana sağlam vurmuşsunuz, efendim. *Bashka bolit*. Baş ağrımın nedeni hangisi bilmiyorum – votka mı yoksa bu şiş mi? Ama hak etmiştim. Ayrıca teşekkürler, efendim. Çok teşekkür ederim."

"Neden?"

"Beni vurmadığınız için tabii ki." Surat yaptı. "Kızıl Ordu ya da NKVD silahlı bir sarhoşu hemen vurur, efendim. Hiç tereddüt etmez. Bir daha böyle bir şey olmayacak. Başınıza iş açtığım için özür dilerim. Albay Ahrens'e de bunu söyleyeceğim."

"Marusya," dedim. "Şatodaki mutfak hizmetçisi. Senin için endişeleniyor, Dyakov. Feldmareşal de öyle."

"Gerçekten mi? Feldmareşal de mi? *Pizdato*. Beni tekrar *Putzer*'i olarak işe mi alacak? Benim için hâlâ umut var mı?"

"Şansının epey yüksek olduğunu söyleyebilirim, evet."

Dyakov rahatlayıp öyle bir nefes verdi ki o sırada sigara yakmadığıma sevindim. Ardından kahkahayla güldü. "O zaman ben çok talihli biriyim."

"Bu Dr. Kramsta," dedim. "Nasıl olduğunu anlamak için seni muayene edecek."

"Röntgeninin çekilmiş olması gerekir," diye mırıldandı Ines. "Makine çalışıyormuş ama hemşire, üzerine görüntü basacak levha olmadığını söyledi."

"Kafası o kadar kalın ki röntgen ışınlarının geçebileceğini zannetmem," deyip sırıttım.

Dyakov'a bu gülünç geldi. "Beni öldürmesi kolay değil, değil mi?"

Ines, Dyakov'un yatağının kenarına oturup kafatasını, gözlerini, kulaklarını ve burnunu muayene ettikten sonra reflekslerine de bakıp ciddi bir sorunu olmadığını söyledi.

"Yani hastaneden çıkabilir miyim?" diye sordu Dyakov.

"Başka biri ve başka bir yer olsaydı o zaman yatakta kalıp birkaç gün dinlenmesini tavsiye ederdim ama burası başka." Belli belirsiz gülümsedi ve koğuşun diğer ucundaki bir adam bağırmaya başlayınca o tarafa baktı. "Evet, çıkabilirsin. Bence Krasny Bor'da çok daha iyi dinlenebilirsin."

Dyakov onun elini öptü ve giderken hâlâ bize teşekkür ediyordu.

"İyi olduğuna emin misin?" diye sordum.

"Kendi adına mı yoksa onun için endişelenen başkası adına mı soruyorsun?"

"Tabii ki kendi adıma."

"Bence şimdilik boynun emniyette," dedi.

"İçim rahatladı."

Dr. Berruguete'nin cesedinin bulunduğu, hastanenin bodrumundaki morga indik. Cesedin kıyafetleri üzerindeydi ve hâlâ onu Krasny Bor'dan taşımakta kullanılan aynı solgun ve kan lekeli sedyenin üzerinde yerde yatıyordu. Başka cesetler de vardı ve tümü ucuz raflardaki fasulye konserveleri gibi üst üste dizilmişti. Morga girdiğimizde elini ağzımın kenarına koyarak bir müddet ikimizi de susturdu.

"Aman tanrım," diye mırıldandı usulca.

Kirli ve kısa süre önce kullanıldığı anlaşılan bir porselen otopsi masası, bir musluğa bağlı bir hortum ve bir su gideri vardı. Odayı aydınlatan ışık duvardaki çatlak karoları yeşile boyuyordu. Kramsta'nın başını iki yana sallayarak itinayla, sanki sabır ve ölüm içeren bir oyunun kâğıtlarıymış gibi, dizdiği cerrahi aletleri üzerinde parladı. Oda mezbaha gibi kokuyordu – her nefeste tehlikeli bir şeyi içinize çektiğinizi hissediyordunuz ve arada bir gördüğünüz uçan böceklerle ayağınızın altında hissettiğiniz rutubet bu izlenimi pekiştiriyordu.

"Cesedi yıkamamışlar bile," dedi küçümseyerek. "Ne biçim bir hastane burası?"

"Rus türü," dedim. "Savaşta en iyisini yap türü. Kimsenin umurunda değil türü. Dilediğini seç."

"İçsavaş sırasında İspanya'da gördüğüm hastanelerden daha beteri olmaz zannederdim,"

dedi. "Yukarıdaki koğuş hayvanat bahçesi gibi. Burasıysa sürüngen kafesine benziyor."

"Sen içsavaş sırasında İspanya'da mıydın?" diye sordum bilmiyormuş gibi.

"Anlaşılan yardımına ihtiyacım olacak. En azından onu masaya çıkarmak için." Sorumu duymazdan gelen Ines önlüğünü giyip eldivenlerini taktı ve sonra da burun deliklerine parfüm sıktı. "İster misin?"

"Lütfen."

Parfümü bana uzatıp dalga geçer gibi alnımın üzerinde çevirdi. Daha sonra sertleşmiş cesedi masanın üzerine kaldırdık ve orada jilet gibi keskin bıçağıyla cesedin elbiselerini kesti. Kolları yukarı sıyrılmıştı ve önlüğüyle eldiveni arasında kalan bölgedeki kasları bıçağı kullanırken ortaya çıkmaya başladı. Bir an için ona âşık olduğumu düşündüm ama bundan emin olmadan önce ona kafamı kurcalayıp duran malum soruyu sormam gerektiğini biliyordum. Berruguete'yi o mu öldürmüştü?

"Anlaşılan bu ilk otopsin değil," dedi.

"Değil."

Bunun baş şüpheli tarafından ifa edilen ilk otopsim olduğunu söyleyebilirdim ama Ines Kramsta'nın suçlu olduğunu gösteren bir şeyi ağzından kaçırmasını bekliyordum. Büyük bir plan sayılmazdı ve tüm bunlar beni huzursuz ediyordu çünkü bu yaptıklarım hayran olduğum bir kadından duygusal bir tepki alabilmek için başvurduğum ucuz bir numaradan başka bir şey değildi. Nihayetinde Berruguete, Canaris'in anlattıklarının yarısını bile yapacak kadar adi biriyse ve Ines'te

onu öldürmüşse bence suçlu olduğunun ispatı için kandırılmak yerine mükâfatlandırılması gerekirdi. Ama ne yüzünde, ne ses tonunla ne de ellerinde duygudan eser yoktu.

"Otuz yedide bir ara Barcelona'daydım," dedi sonunda, önceki soruma cevap olarak. Sanki tüm dikkatini adamın göğsünün ortasında pembe kahverengi bir çizgi çizen bıçağına vermiş gibi sesi sakin ve duygudan yoksundu. "Popüler Cephe adına bir klinikte on ay çalıştım. Bu zaman zarfında şahit olduklarımı ve iki tarafın sergilediği mezalimi ömrüm boyunca unutmayacağım. Bu yüzden siyasetle bağımı temelli kestim. Bir daha benimle ilgili dedikodu yaparken bunu Rudolf'a söylersin."

"Neden kendin söylemiyorsun?"

"Hayır, olmaz." Sesi bir an için tedirgin çıktı. "O köprünün altından çok su geçti. Bir ara birbirimize âşıktık. Bunu söylemedi mi sana?"

"Hayır, söylemedi. Sadece kardeşinin İspanya'daki hazin sonunu anlattı."

"Evet, öyle de tarif edilebilir." Hafifçe gülümsedi. "Senin yerinde olsam bu suçun failleri listesinden onu bu kadar çabuk çıkarmazdım. Rudi göründüğünden çok daha zalimdir."

"Evet, biliyorum. Her an patlayabilir. Ayrıca onu listeden çıkardığımı kim söyledi?"

"Geçen akşam bahsettiğimde o konuda biraz hassas gibiydin. Dr. Berruguete 1934'te Rudolf'un düğüne katılmıştı. Berruguete eğitimini Almanya'da tamamladı ve Renata'nın ailesini tanıdığını zannediyorum. Kracker von Schwartzenfeldtler."

"Dediğine göre sen de o düğündeymişsin."

"Doğru, ama Berruguete'yi ben davet etmedim." Tekrar gülümsedi. "Dünya küçük, değil mi?"

"Öyle görünüyor." Durdum. "En azından yukarıdan öyle görünüyor olmalı. Eminim sen, vonlar ve zuların birbiriyle paylaşmaktan pek hoşnut olduğu o zirve çok kalabalıktır."

"Alman asilzadeleri seni rahatsız ediyor, haksız mıyım?"

"Aslında seni de rahatsız etmiş olmalı. Yoksa niye Bolşevik oldun ki?"

"Etti. Ama şu anda endişelenecek, miras bırakılan servet ve imtiyazlardan çok daha fazlası var. Katılmıyor musun?"

"Buna itirazım olmaz. Bu arada karısına ne oldu?"

"Renata mı? Tanrım, çok güzel bir kadındı. Tanıdığım en güzel kadındı. Geçen sene öldü. Sanırım sadece yirmi dokuz yaşındaydı. Nedenini unuttum, galiba çocuk doğururken ölmüştü, ama emin değilim."

Hiç tereddüt etmeden hızla çalışmaya devam edip Berruguete'nin iki kez vurulduğunu –biri kafadan diğeri kalbinden– gösterdi. Petri kabı olmadığından göğsündeki mermiyi çıkarmadan önce bir küllüğün içindekileri döküp ilk mermiyi onun içine koydu. Elleri titremiyordu – süpürge kabzalı Mauser'le ateş edip nişan aldığını vuracak kadar sabitlerdi.

"İşte bu sürpriz oldu," diye mırıldandı.

"Neymiş?"

"Sadece kafasından vurulduğunu zannetmiştim."

"Benim için sürpriz değil. O akşam üç el silah sesi duydum. Sadece bir mermi bana doğru geldi."

"İkinci bir mermi yarası ve hatta bir de kalbi var."

"Onu tanıyor gibi konuştun. Düğünde mi tanıştınız?"

"Hayır," dedi. "Sana onunla hiç konuşmadığımı söylemiştim. Ama kim olduğunu *biliyordum*. Şöhreti kendinden önde giden biridir. Daha önce de dediğim gibi ırk saflığı konusunda çok aşırı görüşlere sahipti. Aslında hemen her konuda." Cesedin göğsünden çıkardığı maşasındaki mermiye yakından baktı. "Balistik benim alanıma girmiyor maalesef. Bunun süpürge kabzalı Mauser'e ait olup olmadığını bilmiyorum. Bunu Profesör Buhtz'a vermemiz gerekecek. O ne yapılacağını bilir. Balistik konusunda mütehassıs o."

"Kesinlikle."

"Onu tanıyorsam sana hangi mühimmat sevkiyatına dahil olduğunu da söyleyecektir."

"Evet, tahmin edebiliyorum."

"Biri doğruca kalbe diğeri tam kaşlarının arasına. Bu adamı vuran keskin nişancı olmalı. Mauser'i cesetten en az yetmiş beş metre uzakta buldular. Eğer silahı adamı vurduğu yerde bıraktıysa o loş ışıkta çok iyi bir atış demek, değil mi?"

"Dipçik takılıyken mi? Bilmiyorum."

"Böyle bir atış yapabileceğimi zannetmem. Ayrıca silahı bulduklarında dipçik takılı değilmiş."

"Arabada da değildi," dedim. "Belki dipçiği çıkarmaya çalışırken paniğe kapılıp silahı yerde düşürdü ve sonra da dipçiği bir yere attı."

"Bu, paniğe kapılacak türde birine benzemiyor. Von Gersdorff'un arabasından silah çalıp sonra da Wehrmacht askerlerinin devriye gezdiği güvenli bir bölgede Berruguete'yi vuruyor. Böyle bir şeyi yapabilmek için soğukkanlı olman gerek. Hatta kaçmadan sana bile ateş etmeyi ihmal etmemiş."

"Ama o isabet etmedi."

"Duruma bağlı, değil mi?" dedi. "Yani seni vurmak isteyip istemediğine."

"Haklısın. Böyle düşünmemiştim."

"Tabii ki düşündün. Bu olay olduğundan beri aklında bu var."

Ines saçlarından tutarak Berruguete'nin kafasını kaldırdı. Kafanın arkasındaki erik büyüklüğündeki merminin çıkış deliği kolayca görülebiliyordu. "Sanırım beyin otopsisine gerek yok," dedi. "Kafasına isabet eden mermi çıkıp gitmiş. Vurulduğu haricinde bir bilgi elde edemeyiz."

"Evet, sanırım öyle."

Kafayı, sanki hiç umurunda değilmiş gibi, sertçe masanın üzerine bıraktı; elbette ki ölüydü ve Berruguette için bir şey fark etmezdi ama patologların kadavralarına bundan daha saygılı davranmasına alışıktım.

"Yine de diğerlerinden farklı," dedi.

"Neden?"

"Katyn Ormanındaki herkes başının arkasından vurulduğu için çıkış delikleri alınlarında. Bundaysa tam tersi."

"Sanırım istedin mi mutlaka bir acayiplik bulabiliyorsun."

"Ne demezsin," dedi keyifsizce. "Dilersen böyle de görebilirsin. Aslında bu mermilerden her biri onun ölmesi için yeterliydi."

"Hangisinin önce olduğunu bilmemiz imkânsız sanırım. Önce kafadan mı, kalpten mi vuruldu?"

Başını iki yana salladı. "İmkânsız. Anlaşılan katil işini garantiye almak istemiş."

Kauçuk eldivenlerini hortumla yıkadıktan sonra çıkardı ama Berruguete'nin göğüs boşluğu hâlâ açık duruyordu. İçerden dışarı doğru patlamış küçük bir yanardağa benziyordu.

"Genelde iç organları içeri koyup dikmek adetten değil midir?" dedim.

Umursamaz bir edayla, "Evet," deyip bir sigara yaktı. "Ama burada ne önemi var. Onu görmeye gelecek akrabası yok. Smolensk'ten İspanya'ya geri gönderilmesi de mümkün değil. Tek yapabilecekleri onu bir tabuta koyup gömmek. O yüzden dikmek vakit kaybı olurdu."

Omuz silktim. "Galiba haklısın."

"Tabii ki haklıyım."

"Yine de ona yapılmış bir saygısızlık gibi geldi."

"Sanırım açıkça ifade edemedim, Günther, ama bu iyi bir adam değildi. Aslında hiç çekinmeden bu adamın bir canavar olduğunu söyleyebilirim."

"Bu tarife itiraz edemem. Zorla kısırlaştırma affedilir bir şey değil."

"Böyle düşünmen makul kabul edilebilir," dedi. "Ama ya sana bu adamın sırf beyinlerinin özel bir yanı var mı diye görmek için Cumhuriyetçileri vurdurttuğunu söylesem yine de aynısını der miydin? Yine de kadavrasına olan saygından ötürü onu dikmemi ister miydin?"

"İsterdim galiba. Ben eski kafalı bir adamım. İşleri kitabına göre yapmayı severim. Usulüne uy-

gun olarak. 1933'den önce yapıldıkları gibi yani. Kimi zaman tanıdığım tek dürüst adam benmişim gibi hissediyorum."

"Bu bakımdan nevi şahsına münhasır olduğunu söyleyebilirim, Günther."

"Evet, haklısın –buna gittikçe daha çok inanıyorum– ve diğer herkes de sanki gittikçe daha az inanıyor. Günümüzde fal bakarken bile hile yapmak gelmiyor içimden. Geçen hafta akşam yemeğinde iki kat fazla yedim diye kendimi yavere ihbar ettim."

Ines iç çekti. "Ah, pekâlâ."

Sigarasını yere atıp çantasını biraz kurcaladıktan sonra *Kruzenstern*'in yelkenini dikmekte kullanılacakmış gibi duran kocaman eğik bir iğne çıkardı. Maharetle iğnenin gözünden dikiş ipini çabucak geçirip havaya kaldırarak baktı.

"Bu işimizi görür mü?"

Başımı salladım.

Masanın yanında biraz durduktan sonra işe koyulup Berruguete'yi uzunlamasına bir futbol topuna benzeyene kadar dikti. Gördüğüm en titiz çalışma değildi ama en azından artık kasabın vitrininde sergilenecek halde olmaktan çıkmıştı.

"Bu dikişle senden terzi olmaz," dedim.

Başını iki yana salladı. "Dikiş hiç elimden gelmez zaten. Neyse, onun için yapabileceğimin en iyisi bu. Onun, kurbanları için yaptığından çok daha fazla olduğunu söyleyebilirim."

"Ben de öyle duydum." Bir sigara yakıp onun tekrar eldiven ve aletlerini yıkamasını izledim. "Bu işe nasıl başladın?"

"Adli tıbba mı? Sana anlatmamış mıydım? Sağ hastaların ağrı, sızı ve hayali hastalıklarına

tahammülüm yoktur. Ölülerle çalışmayı tercih ederim."

"Bu bana pek gerçekçi gelmedi," dedim. "Asıl nedeni ne? Bilmek istiyorum."

"Şimdi mi?"

Sigaramı ağzımdan alıp düşünceli düşünceli tüttürdükten sonra yanağımı okşadı.

"Teşekkürler," dedi.

"Ne için?"

"Sorduğun için. Çünkü neden ölülerle çalışmaya başladığımı neredeyse unutmuştum. Haklısın, sana söylediğim asıl neden değildi. O saçma nedeni sırf insanlara gerçeği anlatmamak için uydurdum. İşin aslı o yalanı o kadar çok tekrarladım ki neredeyse ben de inanmaya başladım. Gerçek bir Nazi gibi diyebilirsin. Sanki ben bambaşka biriymişim gibi. Sana söyleyeceğim şeyin kendini beğenmişlik ve kibir olduğunu düşünebilirsin ama her kelimesinde ciddiyim.

"Adli tıbbın amacı gerçeği ortaya çıkarmaktır ve fark etmediysen söyleyeyim günümüzde Almanya'da en az bulunan şey bu. Ama tıp mesleğinde *neyin Alman olduğuyla* kıyaslandığında neyin doğru ve gerçek olduğu pek bir şey ifade etmiyor. Oysaki otopsi masasında teori ve fikirlere yer yok – biyoloji ve ırk hakkındaki siyasi ve saçma sapan fikirleri orada duymazsın. Adli tıp bilimsel delilerin toplanması ve dürüst gözlemlere dayanarak makul neticelerin inşa edilmesini gerektirir. Yani tıbbın Naziler ve onun gibi faşistlerin bulaşamadığı tek alanı budur." Sigarasının külünü Berruguete'nin cesedi üzerine silkeledikten sonra sigarayı tekrar ağzıma koydu. "Bu cevabı yeterli buldun mu?"

Başımı salladım. "Dr. Berruguete'nin kardeşinin ölümüyle bir alakası olabilir mi?"

"Bunu nereden çıkardın?"

"Sadece onu az önce kül tablası olarak kullanmış olmandan."

"Belki. Emin değilim. Ulrich'le Beynelmilel Tugay mensubu elli Rus yakalanıp Burgos şehri yakınlarında, San Pedro de Cardeña'daki eski bir manastır olan toplama kampına gönderildi. İspanya'da olmayan herhangi birinin içsavaş sırasında o ülkenin barbarlıkta indiği seviyeyi idrak edebileceğini zannetmem. İki tarafın ama bilhassa faşistlerin sergilediği vahşet tarif edilir gibi değildi. Kardeşim ve yoldaşları köle işçi olarak kullanılırken Berruguete –ne tesadüf Engizisyon mensubu ve suçluların hadım edilmesi lehinde bir yazı yazmış olan kişiyi örnek almıştı– General Franco'dan solcu görüşlerin kökenini tespit edebilmek için izin aldı. Elbette ordu, bilimin tüm Cumhuriyetçilerin hayvan olduğu görüşlerini meşru göstermesinden çok memnun oldu. Böylece Berruguete'ye üst düzey askeri bir rütbe verildi ve aralarında benim talihsiz kardeşimin de olduğu mahkûmlar Antonio Vallejo Nágera adındaki diğer bir suçlunun yönettiği Ciempozuelos adındaki bir kliniğe nakledildi. Hiçbirinden bir daha haber alınamadı ama kardeşimin orada öldüğü kesin. Onu Berruguete öldürmediyse Vallejo öldürdü. İkisi de birbirinden feci insanlar."

"Üzüldüm," dedim.

Sigarayı tekrar ağzımdan aldı ve bu sefer geri vermedi.

"O yüzden uluslararası heyetin çalışmasının tehlikeye girmesine ne kadar üzülmüş olsam da Berruguete'nin gebermesine zerre kadar üzülmedim. İspanya'da sonunda adaletin yerini bulduğunu duyunca sevinip Tanrı'ya şükredecek bir sürü iyi insan var. Bu civarda, öldürülmeyi ondan daha fazla hak eden biri yoktur."

"Peki," dedim. "Haklısın."

Elimi yumuşak yanağına koydum ve o da avcuma eğilip yavaşça öptü. Ağlamaya başlayınca ona sarılıp kendime doğru çektim. Tek kelime söylemedi ama söylemesine de gerek yoktu; artık şüphem kalmamıştı. Bu tür şeylerde zihnimi toparlamakta biraz zorlanırdım ve polis dikkatine sahip olmak normal biri gibi davranmama engel olurdu ama artık Berruguete'yi vuranın Ines Kramsta olmadığından emindim. Alex'te on yıl çalıştıktan sonra kimin katil olup olmayacağını anlamaya başlıyordunuz. Gözlerine bakınca gerçeği gördüm, bu gerçeğe göre karşımda ilkeleri ve inandığı şeyler olan bir kadın vardı ve bunlara hile ya da hak etmiş bile olsa birini öldürmek dahil değildi.

En az bir o kadar önemli diğer bir gerçeği yani onu sevdiğimi de gördüm.

"Haydi," dedim. "Buradan çıkıp gidelim."

Hastanenin ön kapısında Tanya yanıma geldi.

"Herr Günther," dedi. "Krasny Bor'a mı gidiyorsunuz?"

"Evet."

"Bu eşyaları Alok Dyakov'a teslim eder misiniz?" diyerek bana büyük kahverengi bir zarf verdi. "On dakika kadar önce onunla birlikte tahliye olan

bazı askerlerin aracına binerek Krasny Bor'a döndüğünden özel eşyalarını teslim etmeye fırsatım olmadı: kol saati, gözlüğü, yüzüğü ve bir miktar para. Hastaneye bir hasta getirildiğinde saklamak maksadıyla üzerindeki eşyalar alınır." Omuz silkti. "Tahmin edeceğiniz gibi hırsızlık çok yaygın."

"Elbette." Ines'e baktım. "Sen de mi Krasny Bor'a dönmek istiyorsun?"

Saatine bakıp başını iki yana salladı. "Profesör Buhtz çoktan heyetle birlikte Grushtshenki'ye gitmiştir," dedi. "Belki beni oraya bırakırsın."

Başımı salladım. "Tabii. Nereye istersen."

"İstersen Berruguete'nin kalbinden çıkardığımız mermiyi de ona gösterirsin," dedi. "Bakalım ne diyecek. Gerçi bulduğun kırmızı dokuzlu haricinde bir yerden geleceğini hiç zannetmiyorum ama neyse."

"Tamam," dedim. "Önce gözden kaçan bir şey var mı diye suç mahalline bir kez daha bakacağım. Belki kayıp omuz dipçiğini de bulurum."

Onu, bir numaralı mezardan çıkarılan tüm Katyn delillerinin ahşap bir evin camla kaplı verandasında sergilendiği, yerel sahra polis merkezinin bulunduğu Grushtshenki'ye götürdüm.

Vardığımızda heyetin çoktan oraya gelmiş ve Buhtz'la Sloventzik'in –sahra grisi üniformalarıyla kolayca ayırt edilebiliyorlardı– uzmanlar tarafından çevrilmiş olduğunu gördük. Çoğu altmışlı yaşlarında ve sakallıydı, evrak çantaları taşıyor ve Sloventzik'in sabırla tercüme ettiği Profesör Buhtz'un sözlerini kaydediyorlardı. Resmi fotoğrafçılar resim çekiyordu ve her yer sivrisinek kaynıyordu. Adli soruşturma yapan uluslararası bir

heyetten ziyade Bazarnaya Meydanı'ndaki Zadneprovski Pazarı'nı andırıyordu.

Mercedes'inin kaputuna yaslanmış sigara içen Albay Von Gersdorff'un yanına park ettim.

Tatra'dan inerken beni ve gergin bir ifadeyle de Ines'i başıyla selamladı. "Nasılsın Ines?" diye sordu.

"İyiyim, Rudolf."

"Tanrım, bu kadını hâlâ tutuklamadın mı, Günther," diye ekledi. "Suçlu Hagen cesedinin başında dikildiğinde Siegfried'in yaralarından tekrar kan akmaya başlamamış mıydı?" Sırıttı. "Son konuştuğumuzda doktorun ölümünden onun mesul olduğuna emin gibiydik. Gerekçe, fırsat ve tipik bir Dorothy L. Sayers. Ayrıca unutma güzel Bolşevikler en tehlikeli olanlardır."

Tekrar güldü, söylediklerini şaka niyetiyle söylemiş olsa da Ines Kramsta hiç de gülecekmişe benzemiyordu. Akabinde olanı dikkate alırsak ben de öyle.

Kadın bir an tek laf etmeden bana baktı ama ağzının açık olduğunu görünce ihanete uğradığını düşündüğünü anladım.

"Şimdi anlıyorum," dedi usulca. "Demek o yüzden–"

Ines hayretle gözlerini kırpıp dönüp yürümeye başladı ama çevik davranıp kolundan tuttum.

"Lütfen, Ines," dedim. "Zannettiğin gibi değil. Aklınca şaka yapıyor, değil mi Von Gersdorff? Ona şaka yaptığını söyle. Seni tutuklamayı hiç düşünmedim."

Von Gersdorff sigarasını atıp doğruldu. "Elbette şaka yapıyordum. Sevgili Ines ikimiz de bir an

bile senin doktoru vurabileceğini düşünmedik. En azından ben düşünmedim. Bir an bile."

Bu itirafının yaptığı şakadan aşağı kalır yanı yoktu ve kadının yüzündeki ifadeden çoktan işin işten geçtiğini anladım. Sanki birisi üzerinde durduğum tabureye bir tekme atmıştı ve şu an boynumda bir ilmekle sallanıyordum.

"İspanya ve kardeşimle ilgili o soruları neden sorduğunu şimdi anladım," deyip kolunu elimden kurtuldu Ines. "Dr. Berruguete'yi vurup vurmadığımı anlamaya çalışıyordun, değil mi?" Burun delikleri büyüyüp gözleri tekrar yaşla doldu. "Öldürdüğüm bir adamın otopsisini yapacağımı hangi akla hizmet düşünebildin?"

"Ines, lütfen inan," dedim. "Seni tutuklamak gibi bir niyetim yoktu."

"Ama onu öldürmüş olabileceğimi düşündün, değil mi?"

Tabii ki haklıydı ve bu nedenle biraz mahcuptum ki bunu da yüzüm ve gözlerimden okuyabiliyordu.

"Ah, Bernie," dedi.

"Belki sadece bir dakikalığına," deyip onu ikna edecek sözleri bulmaya çalıştım. Ayaklarımın az önce üzerinde durdukları tabureye erişmeye çalıştığını fark ettim ama artık çok geçti. "Ama artık değil," başımı iki yana salladım. "Duydun mu beni? Artık değil."

Onun katil olabileceğini düşünmemin neden olduğu hüsran çoktan yerini hiddete bırakmıştı. Yüzü kızardı, dudağını ısırırken çene kasları kasıldı ve bana hor görerek baktı.

"Aramızda özel bir şey olduğunu zannetmiştim," dedi. "Şimdi ne kadar yanıldığımı anlayabiliyorum."

"Dürüst olmak gerekirse Ines fazla abartıyorsun," dedi Von Gersdorff tekrar araya girerek. "Adam sadece işini yapıyor. Nihayetinde o bir polis. Onun vazifesi senin benim gibi kişilerden yapmadıkları şeylerden dolayı şüphelenmek. Kabul etmen gerek ki bir süreliğine gayet makul bir şüpheliydin."

"Kes sesini, Rudi," dedi. "Bir kez olsun susacağın yeri bil."

"Ines aramızda gerçekten özel bir şey var," dedim. "İnan. Ben de öyle hissediyorum."

Ama Ines başını iki yana sallıyordu. "Belki öyleydi. Ama bir süreliğine."

Sesi duygu yoğunluğundan boğuktu. Bu, onu ne kadar çok teselli edip onunla ilgilenmek istediğimin farkına varmamı sağladı, ama onu bu hale getiren kişi de bendim.

"Evet, iyi bir çifttik, Günther. Seninle yan yana geldiğim andan itibaren bir kadınla bir erkek olmaktan fazlası olduğumuzu anladım. Ama senin yaptığın gibi, biri diğerinin peşinde dolaşıp hafiyelik oynamaya kalkarsa hiçbirinin bir önemi kalmaz."

"Öyle mi Ines?" diye mırıldandı Von Gersdorff.

Ama kadın ardına bile dönüp bakmadan Buhtz ve uluslararası heyete doğru yürümeye başlayarak hayatımdan temelli çıktı.

"Kusura bakma, Günther. Böyle olmasını istemedim. Aslında bilmem gerekirdi. Solcuların

çoğu gibi Ines de şakadan anlamaz." Gülümsedi. "Ama kızgınlığı geçer. Ben onunla konuşup işleri yoluna koyarım. Göreceksin affedecek."

Başımı iki yana salladım çünkü affetmeyeceğini biliyordum.

"Bunun olacağını zannetmiyorum, albay," dedim. "Aslında bundan eminim."

"Yine de denemek istiyorum," dedi. "Açıkçası kendimi berbat hissettim." Başını iki yana salladı. "İkinizin bu kadar... yakın olduğunu bilmiyordum. Ben... patavatsızlık ettim."

Bunun üzerine diyecek sözüm yoktu. Von Gersdorff patavatsızlık yaptığını söylemekte haklıydı ama bu onun ve tüm Prusyalı asilzadelerin müşterek özelliğiydi. Kendilerinden başka kimseyi düşünmediklerinden ağızlarından çıkana da dikkat etmezlerdi. Onların bu düşüncesizliği sayesinde Hitler 1933'te iktidara geldi ve yine bu düşüncesizlikleri yüzünden on yıl sonra bile onu devirmeyi beceremediler. Onların beceriksizliklerinin bedelini hep başkaları öder ya da onların pisliklerini temizlemek zorunda kalırdı.

Ya da değil.

Çekip gittim. Yalnız başıma iki sigara içip huş ağaçlarının yeni çıkmış yaprakları arasından mavi gökyüzüne bakarak, bilhassa dünyanın bu bölgesinde, insan hayatının ne kadar kırılgan olduğunu fark ettim. Rus güneşinin huzmeleri yüzüme vururken –en azından orada yatan zavallı dört bin Polonyalının yapamayacağı bir şeyi yapıyordum– sonunda geçmişteki soğukkanlılığımın kararmış ve kül kaplı parçalarından bazılarını bir araya toplayabildim.

Az sonra kalabalığın kıyısında, gergin görünen Teğmen Voss'u fark ettim. Sahra polisi orada bulunmak için bir nedeni olanlarla olmayanları ayrı tutabilmek için elinden geleni yapıyordu, ki izinli askerler ve halk merak edip neler olup bittiğini görmeye geldiğinden bu pek de kolay bir şey değildi.

"Sirkten farksız." Voss yüzünü ekşiterek ensesine vurdu. "Rus partizanlar bugün saldırmaya karar verirse neler olacağını Tanrı bilir."

"Bence bu adamların eceli bir Rus el bombasından ziyade sıtma ya da yaşlılıktan gelecek," deyip yanağıma sertçe vurdum. "Keşke hava tekrar soğusa. Hiç değilse bu baş belası sineklerden kurtulurduk."

Voss homurdanarak onayladı.

"Bu arada dün gece kafasına cop indirdiğin Rus hıyarı nasıl? Elinize sağlık, komutanım. Feldmareşalin yalakası o İvan kadar sopayı hak eden kimse yoktur."

"Çok şükür yaşıyor. Krasny Bor ve efendisine dönüş yolunda."

"Evet, bu sabah Kurnaz Hans'ın sizi fena fırçaladığını duydum. Dyakov yüzünden feldmareşalin neden böyle davrandığını siz de merak etmiyor musunuz?"

"Ediyorum. Hem de çok."

Voss'la biraz uzaklaştıktan sonra ona merhum Dr. Berruguete'nin ani kayboluşunun mümtaz misafirlerimiz arasında bir tedirginliğe yol açıp açmadığını sordum.

"Umurlarında değil," dedi Voss. "Hatta bazıları İspanya'ya döndüğünü öğrenince rahatlamış gibi

göründü. En azından Sloventzik böyle söyledi. Ailevi bir mesele yüzünden dün gece yola çıktığını–"

"Bugün onun hakkında öğrendiklerimden sonra o adamın gidişine sevinmelerine hiç şaşırmam. Ne de birinin ona bir mermi sıkmasına. Daha doğrusu iki mermi. Az önce katıldığım otopsiye göre kafasından ve göğsünden vurulmuş."

"Bunlardan biri olabilir mi?" dedi Voss heyettekilere doğru bakarak.

Surat yaptım. "Hiç zannetmem. Şunlara bir baksana. Değil süpürge kabzalı Mauser'le ateş ederek birini vurmak, bu adamlar damara şırınga bile saplayamaz."

"Ama onlardan biri değilse o zaman kim?"

"Bilmem. Omuz dipçiğini buldunuz mu?"

"Hayır. İşin aslı onu araması için ayıracak askerim yok. İnsanları buradan ve Katyn Ormanından uzak tutmaya çalışmaktan başka şey yapamaz olduk."

"Neyse Krasny Bor'a dönüyorum. Dipçiği kendim ararım."

Krasnoy Bor'daki ormanda kır çiçekleri açmıştı, bir savaşın sürdüğüne inanmak zordu. Von Kluge'nin büyük resmi aracı villasının önünde duruyordu ama onun haricinde buranın geçmişteki gibi bir kaplıca olmadığına dair en ufak bir alamet yoktu. Önceden Rusların sindirimi düzeltmek için kükürtlü kaplıca sularının içinde beklediği ahşap kulübelerin düzgün perdeleri ardında hiçbir harekete rastlanmıyordu. Sadece rüzgârda birbirine fısıldayan ağaçlar ve ilkbaharın gelişini sessizliği yırtan ötüşleriyle kutlayan kuşlar görülüyordu.

Kapıdan geçtim, arabamdan inip sahra polisinin cinayet silahını bulup küçük polis bayrağıyla işaretlediği yere gittim. Uzun otların ve çalıların arasını araştırmaya başladım. Bunu genişleyen daireler çizerek yapıp bir saatin kollarıymış gibi silahın bulunduğu yerin çevresinde bir saat kadar dolandıktan sonra kürek şeklindeki cilalı meşeden Mauser dipçiğini bir ağaca dayanmış halde buldum. Katilin Berruguete'ye ateş ettiği yerin burası olduğu kesindi. Baş hizasındaki bir dala nişan almayı kolaylaştırmak için Mauser'in on santimlik namlusunun takılıp daha sonra birkaç kez çevirerek sabitlenebileceği bir ip bağlanmıştı. Dr. Berruguete'nin cesedinin bulunduğu yüz metre kadar uzaktaki yerle burası arasında görüşü engelleyen herhangi bir çalı veya dal bulunmuyordu. Ama katilin aynı ipi kullanarak ters yöndeki bana nasıl ateş ettiği o kadar açık değildi; yüz elli derece kadar sağa dönmesi gerekirdi ki bu durumda Mauser'in namlusu aynı ağacın bir dalına denk gelecekti. Diğer deyişle bu ipi kullanarak aynı yerden bana ateş etmesi imkânsızdı. Bunu görünce şaşırıp acaba ikinci bir tetikçi mi var diye düşünmeye başladım.

İpi cebime atıp sonraki yarım saati otları dikkatle tarayarak geçirdim ve iki mermi kovanı buldum. Bunların aynı silahtan ateşlenmediğini anlayınca üçüncü bir kovan aramaya zahmet etmedim: biri dokuz milimetrelik Mauser mermisiyken diğeri daha büyüktü – muhtemelen tüfek mermisiydi.

Krasny Bor'da bahar sessizliğini korumaya devam etti, ama kafamın içinde kıyamet kopuyordu. Sonunda tüm bu karmaşanın içerisinden net

bir ses yükseldi. Tetikçi bir tane miydi yoksa iki tane mi? Belki de aynı kişi iki silah kullanmıştı – bir tabanca ve bir tüfek. Bana tüfekle ateş etmiş olması mantıklıydı – çünkü daha uzak bir hedeftim. Ama Berruguete'ye de tüfekle ateş etmemesi için bir neden yoktu – ve ödünç aldığı Mauser'i kullanmasının nedeni suçu başkasına yüklemeye çalışması olabilirdi.

Bana ateş edildiği sırada altına saklandığım ters dönmüş kökün yanına gidip çevreme ve üçüncü merminin benim yerime isabet ettiği ağaca baktım. Mermiyi bulduktan sonra çakımla çıkarmak için birkaç dakika uğraşmam gerekti.

Avcumda duran iki şekilsiz metal parçasından biri –ağaçtan çıkardığım– cebimden aldığım diğerinden yani Berruguette'nin göğsündeki mermiden daha büyüktü.

Uluslararası heyet, Grushtshenki'deki delilleri incelemekten geri dönüp Krasny Bor subay yemekhanesine girdiğinde Profesör Buhtz'un yanına gittim.

Onunla birlikte yemekhaneye giren Ines sanki ben görünmezmişim gibi davranıp yoluna devam etti.

Buhtz'a beni takip etmesini işaret ettim. "Dün geceki hadiseyi yani Dr. Berruguete'nin talihsiz ölümünü duyduğunuzdan eminim."

"Evet," dedi Buhtz. "Teğmen Sloventzik bana hadiseyi ve gizli tutmamızın ne kadar önemli olduğunu anlattı. Tam olarak ne oldu? Sloventzik bana sadece Berruguete'nin ormanda ölü bulunduğunu söyledi."

"Ormanda bir Mauser C96'yla vurulmuş," dedim. "Bunu biliyorum çünkü cinayet silahını yakın bir yerde bulduk."

"Süpürge kabzalı ha? İyi tabancadır. Neden kullanmayı bıraktık bilmem. Güçlüdür."

"Asıl önemlisi misafirlerimiz ne halde? Berruguete'nin acilen geri dönmesi gerektiği hikâyesini yuttular mı?"

"Evet, öyle görünüyor. Döndüğünü duyduğuna sevindiğini söyleyen Profesör Naville haricinde hiçbiri yorumda bulunmadı. Kimsenin ona pek bayılmadığı ortada. Bu şartlar altında gayet olumlu bir sabah geçirdik. Bir numaralı mezardan çıkardığımız Polonyalılara ait eşyalar çok etkili ve ikna edici oldu. Grushtshenki'nin kokmaması sayesinde gereken evrakı hazırlama fırsatını da bulduk. Onları Katyn Ormanında okumaya kalkmak zahmetli olacaktı. Mezar ve otopsilerin tetkiki ise başka bir mesele. İçlerinde belki de en iyi mütehassıs François Naville en ayrıntılı soruları yöneltti – özellikle de Nazilerden nefret ettiği için. Sanırım diğerlerinden farklı olarak Berlin'den ücret almayı reddetmesinin nedeni de bu. Diğerlerinin Naville kadar ilkeli olmaması İsviçrelinin kanaatini daha da kıymetli kılıyor. Rusçası da iyi olduğundan dilediği gibi ahaliyle de konuşabilir – Hâkim Conrad'ın ifadesini aldıklarıyla. Ayrıca siyaset ve insan hakları konularında da çok açık sözlü birisi. Bu sabah birkaç kez bana hiç lafını sakınmadan 'Herr Hitler' ve onun Yahudi siyasetiyle ilgili düşündüklerini söyledi. Ne diyeceğimi bilemedim. Evet, Profesör François Naville'nin hiç sağı solu belli olmayan birisi olduğunu söyleyebilirim."

"Dr. Berruguete'nin ölümünün muhabereci Martin Quidde'nin ölümüyle bağlantısı olabilir," dedim. "Bu ayın başında olanları hatırladınız mı? Yaptığınız balistik inceleme sonucunda intihar değil de cinayet olduğuna hükmetmiştiniz."

"Evet, doğru. Quidde elinde bulduğumuzdan farklı bir Walther'le vurulmuştu. Bir polis tabancası olduğunu tahmin ediyorum. Ahmağın teki bizim en bariz açıklamayı kabul edeceğimizi düşünmüş olmalı."

Sanki bu olayla uzak yakın hiçbir alakam yokmuş gibi harika bir taklit yaparak başımı salladım.

"Gestapo'ya haber vermeden önce bana katilini bulmam için bu ayın sonuna kadar mühlet vermiştiniz. Böylece yerel halka yönelik gereksiz bir misillemenin önüne geçmiş olacaktık."

"İlkelerine bağlı birisin." Buhtz başını salladı. "Unutmadım. Gerçi sen de hatırlıyor musun diye merak ediyordum."

"Berruguete'yi öldüren mermilerden biri bu," diyerek mermiyle kovanı ona teslim ettim. "Güzel yardımcınız Dr. Kramsta bu sabah otopsi sırasında bunu onun göğsünden çıkardı."

"Aferin ona. Birinci sınıf bir patolog."

"Kovanı daha sonra bölgeyi araştırırken buldum." Durduktan sonra ekledim, "Evet, birinci sınıf."

"Ama pek şanslı sayılmaz. Kardeşi İspanya'da öldürüldü. Anne babası da bir yıl önce hava akınında öldüler."

"Bilmiyordum."

Buhtz avcundaki metale bakıp başını salladı. "Dokuz milimetreye benziyor. Ama Quid-

de, Walther'le vuruşmuştu. Mauser değil, bir PPK'yla."

"Evet, biliyorum. Bakın, efendim, ben ancak *Mermi Yaralarındaki Metal İzleri* kitabının yazarının söyleyebileceği şeyleri öğrenmek istiyorum."

"Elbette. Elimden geleni yaparım."

"Dün gece Krasny Bor'da üç el ateş edildi. İkisi Berruguete'ye ve üçüncüsü başka birine."

"Ben hiçbir şey duymadım," dedi profesör. "Gerçi dün gece içkiyi biraz fazla kaçırmıştım. Ayrıca buradaki ağaçlar ve toprağın da sesi büyük ölçüde yuttuğunu fark ettim. Fark edilebilir bir olgu. NKVD Polonyalıları öldürmek için müsait bir mekân seçmiş."

"Üç el ateş edildiğinden eminim," diye devam ettim, "çünkü üçüncüsünün hedefi bendim."

"Öyle mi? Nereden biliyorsun?"

"Çünkü beni ıskalayıp hemen yanımda duran ve az önce bu mermiyi çıkardığım ağaca isabet etti." Mermiyle ikinci kovanı ona verdim.

Buhtz çocuksu bir neşeyle gülümsedi. "İlginç bir hal almaya başladı," dedi, "Bu merminin bir kırmızı dokuzdan değil de tüfekten ateşlendiği kesin."

Başımı salladım.

"Tüfek hakkında daha çok şey öğrenmek istiyorsun," dedi.

"Söyleyeceğiniz her şey işime yarayabilir."

Buhtz elindeki mermiyi incelerken farklı masalara yerleşmiş olan heyet üyeleri de iştahla yemeklerini yemeye başlamışlardı: Smolensk'e gelen adli tabiplerin çoğu buradaki yemekhanede uzun süredir yiyemedikleri kadar güzel yemekler yiyebiliyorlardı.

"Madem öyle bu adamlardan biraz uzaklaşmamız gerekecek. Zaten yine bofa balığı turtası var. Bofa balığından hiç hazzetmedim. Pis mahlûklar. Özellikle o spiral dişli ağızları korkunçtur. Evet, yüzbaşı, kulübeme gidip şu bulduğun şeye daha yakından bakabiliriz."

Buhtz tertipli küçük kulübesinde palaskasını çıkardı, ceketinin üst düğmesini açtı, oturdu, masanın üzerinden bir büyüteç aldı, masa lambasını açtı ve terk edilmiş Mauser dipçiği yakınlarında bulduğum tüfek mermisi kovanını tetkik etmeye başladı.

"Aslında ilk bakışta bunun standart piyade tüfeği M98'e ait olduğunu söyleyebilirdim," dedi. "Sıradan sekiz milimetrelik mermi olduğu anlaşılıyor. Tek şey haricinde. M98 kenarsız şişe dibi tüfek mermisi kullanır. Bu ise kenarlı ki bu da merminin farklı şekilde doldurulduğu farklı bir tüfek olduğunu düşünmeme neden oldu – daha ağır ve avcılığa uygun bir silah. Brenneke tüfek mermisi olabilir mesela. Evet, bu mümkün."

Mermiyi alıp mikroskop lensinin altına koyduktan sonra birkaç dakika inceledi.

"Tahmin ettiğim gibi," diye mırıldandı. "Bir TUG. Geyik gibi büyük avlar için tasarlanmış sert çekirdekli torpido kuyruklu sakatlama mermisi. 1935'te geliştirildi. Elimizdeki mermi bu." Başını kaldırıp sırıttı. "Vurulmadığın için çok şanslısın. Evet, bu sana denk gelseydi, Günther, kafanın büyük bölümünü koparırdı. Daha bol vaktim olduğu bir zamanda sana metalin türünü ve muhtemelen hangi mühimmat sevkiyatına dahil olduğunu söyleyebilirim."

"Şimdiden yeterince söylediniz," deyip adamın kafama nişan aldığını nasıl bildiğini merak ettim – kim bilir, belki de makul bir tahminde bulunmuştu. "İyi de ne tür bir av tüfeği?"

"Ah, Mauser son elli yıldır mükemmel av tüfekleri üretiyor. Bunun Mauser 1898 olduğunu söyleyebilirim. Ama mermiyi az kalsın karıştırdığımı dikkate alarak Mauser Oberndorf Model B ya da Safari olması da mümkün." Buhtz kaşlarını çattı. "Burada, Krasny Bor'da kimin iki tane Oberndorf'u var biliyorsun değil mi?"

"Evet," dedim keyifsizce. "Benim de aklımda bu vardı zaten."

"Zor bir durum."

Bir sigara yaktım. "Bakın sizden tekrar bunu istemek hiç hoşuma gitmiyor ama acaba bu aramızda kalabilir mi? Feldmareşal zaten benden hiç hazzetmiyor –sevgili *Putzer*'i dün gece kafayı bulup etrafa ateş etmeye başlayınca kafasına bir cop indirmek zorunda kaldım."

"Evet, bu sabah Voss anlattı. Pek Dyakov'un tarzı değil. Aslında tanıdığında Dyakov'un bir İvan'a göre fena biri olmadığını anlarsın."

"Eğer pek sevgili av tüfeklerinden birinin cinayette kullanıldığını düşündüğümüz kulağına giderse feldmareşalin bana olan sevgisinin artacağını pek zannetmiyorum."

"Tabii ki," dedi Buhtz. "Hiç merak etme. Yalnız feldmareşale çok şey borçluyum. Bu görevi onun sayesinde aldım. O olmasa hâlâ Breslau'da pinekliyor olurdum bu yüzden o tüfeklerden çıkan mermiyi tespit edenin ben olduğumun duyulması hoş olmaz."

Başımı salladım. "Şimdilik bu konuda hiçbir şey söylemeyeceğimden emin olun," dedim.

"Diğer taraftan, Günther, Von Kluge'nin seni öldürmeye çalıştığını ciddi ciddi düşünmüyorsun değil mi?" diye sordu. "Yoksa düşünüyor musun?"

"Hayır," dedim. "Eğer feldmareşal ölmemi isteseydi beni bizzat vurmak yerine bunu çok daha münasip yollarla da yapabilirdi."

"Evet, doğru." Buhtz acı acı sırıttı. "Dilersen burada kalabilirsin. Eğer Smolensk'te yeterince kalırsan Ruslar kucağına gelir."

Öğle yemeğine gitmedim. Berruguete'nin otopsisinin ardından iştahım kaçmıştı; istediğim tek şey subay yemekhanesindeki masanın üzerinde duran schnaps şişesiydi ama oraya gitmek için Ines Kramsta'nın beni yok sayan tavırlarına tahammül etmem gerekiyordu. Bu olması gerekenden daha çok rahatsız ediyordu beni. Ben de şatoya dönüp bakanlığa heyetin Berruguete'yi çoktan unuttuğunu ve çalışmaların beklendiğini gibi devam ettiğini belirten bir telgraf göndermek maksadıyla arabama gittim. Kişinin kimi zaman zihnini meşgul edebileceği vazifelerinin bulunması hoş bir şeydi.

Kapıdan çıkıp doğuya dönerek Smolensk anayolunda gitmeye başladım. Yarı yolda yine, paltosu sertleşen rüzgârda uçuşan, Peşkov'u gördüm. Onu tekrar almak için durmadım. Hitler'in *doppelgänger*'ini bir yerlere taşıyacak havada değildim. Zaten şatoya da gitmedim. Onun yerine sürmeye devam ettim. Dikkatimin dağıldığını

söyleyebilirdiniz ki bu bile durumu hafife almak olurdu. Sadece güzel bir kadının saygısından çok daha fazlasını kaybetmişim gibi bir his vardı içimde – onun benimle ilgili iyi şeyler düşünmeyi bırakmasıyla ben de son zamanlarda edindiğim kendimle ilgili olan iyi düşüncelerden vazgeçmiştim, ama asıl önemli olan onun iyi düşünmesiydi; kokusu, dokunuşu ve sesinin güzelliğinden bahsetmiyorum bile.

Bazarnaya Meydanı'na giderek Zadneprovski Pazarı'ndan, daha önce Dr. Batov'la paylaştığım *çekuşka* gibi, bir içki almak geçti aklımdan gerçi beni öldürücü olduğu yönünde ikaz ettiği *brewski*'ye de razı olabilirdim – her şeyi temelli olarak unutmaya hiçbir itirazım olmazdı. Ama pazaryerine varmadan birkaç sokak önce sahra polisi Schlachthofstrasse'yi tüm trafiğe kapatmıştı –ana istasyon yakınındaki demiryolu deposuna saklandığından şüphelenilen bir terörist yüzünden alarm verilmişti– o yüzden arabayı çevirip tekrar batıya doğru birkaç metre gittikten sonra kenara çekip beklemeye başladım, ancak bir sigara içtikten sonra Hotel Glinka'nın hemen dışında olduğumu fark edebildim. Biraz daha vakit geçince oraya gittim çünkü orada her daim votka, kimi zaman schnaps ve bir erkeğin zihnini oyalayabilecek daha pek çok şey olduğunu biliyordum.

Rudakov kardeşler Smolensk'ten gittiği için bina kapıcısız kaldığından Glinka'nın madamı hem binanın girişiyle hem de içerideki kızlarla ilgileniyordu; Versay tarzı lüleleri olan uzun ve bariz bir peruk takmış bir *babuşka*'ya benziyordu. Dişleri

eksikti, aşırı ruj sürmüştü, ucuz siyah bir gecelik giyiyordu ve yoldan çıkmış bir sütçü kızın suratıyla tavırlarına sahipti, aç bir tilki gibi de açgözlüydü ama Almancası iyiydi. Bana henüz açılmadıklarını söylese de parayı görünce beni içeri aldı.

İçerisi bolca boy aynası ve yontma maun yüzünden Mavi Melek'e benziyordu ve sadece *Stahlhelm* giyen gözlüklü bir kız küçük bir sahnede bir bira fıçısı üzerine oturmuş, çıplaklığını yarım yamalak örten bir akordeon çalıyordu. Şarkıyı tanımadım ama bacaklarının güzel olduğunu gördüm. Şöminenin üzerinde, elinde kalem ve kucağında nota defteriyle bir kanepeye oturmuş Glinka'nın büyük bir portresi vardı. Yüzündeki kasvetli ve acılı ifadeden onun da sevdiği bir kadın tarafından hüsrana uğratıldığını ve kadının ona artık aralarındaki her şeyin bittiğini söylediğini anlayabiliyordum; neden ya buydu ya da müziği akordeonda ezilerek ölmüştü.

Madam beni yüksek tavanlı, sokak manzaralı ve başlığında yeşil düğmelerle uçlarında küçük kalay kapaklar olan kötü kokulu bir yatağın bulunduğu köşedeki bir odaya getirdi. Ahşap zeminde yeşil bir halı, yatakta pembe çarşaf ve duvarda asılıymış gibi duran kahverengi duvar kâğıtları vardı. Tavanda, taşları şeker camından yapılmış avizenin bir taşı, sanki birisi ısırıp koparmış gibi eksikti. Oda olması gerektiği gibi iç karartıcıydı. Madama bir avuç işgal markı verip ona bana bir şişe, birkaç kız ve bir güneş gözlüğü göndermesini söyledim. Ardından gömleğimi çıkarıp gramofona Almanca olan tek plağı koydum – Doğu Cephesi'nde askerler için verdiği konserler ne-

deniyle Evelyn Künneke buralarda çok sevilirdi. Yüzümü pis pencereye dayayarak dışarı baktım. Bir yarım burada ne işin var dese de o sırada o yarımı dinlemediğimden ayakkabı bağcıklarımı çözüp uzandım ve bir sigara yaktım.

Birkaç dakika sonra üç Polonyalı kız votkayla gelip –benim söylememe fırsat vermeden– kıyafetlerini çıkardılar ve yatakta yanıma uzandılar. İkisi bir çift beylik silahı gibi iki yanıma uzanırken üçüncüsü de bacaklarımın arasına uzanıp başını karnımı üzerine koydu. İsmi Pauline'ydi sanırım. Üçünün de vücudu güzeldi ama ne ben bir şey yaptım ne de onlar. Sadece saçlarımı okşadılar, sigaramı paylaştılar ve –çok fazla– içki içip kendimden nefret etmemi izlediler. Bir süre sonra içlerinden biri –Pauline– pantolonumun düğmelerini açmaya kalkıştı ama ona engel oldum. Eski tabloların kiminde görülen kırsal şiirselliği ya da aptalca mitoloji tutkusunu tetikleyen katı bir manzara gibi çıplakları, bana doğal gelen yeterli teselliyi sunuyordu. Üstelik yeterince içince, sadece uyku isteğini körükler ve bunun olmasını engelleyecek düşünceleri aklından alabilirdi; zaten ana fikir de buydu. Çekindiğim için böyle yaptığımı zanneden Pauline gülüp tekrar düğmelerimi açmaya çalışınca elini tutup yarım yamalak Rusçamla –bir an için Polonyalı olup Almanca bildiğini unutmuştum–onların yanımda olmasının yeterli olduğunu söyledim.

"Smolensk'te ne işin var?" diye sordu gerçekten ciddi olduğumu anlayınca.

"Rusları işgal altında tutuyorum," dedim. "Almanya'ya ait olmayanları alıyorum. Tarihe ge-

çecek boyutlarda suçlar işliyorum. Yahudileri endüstriyel tarzda öldürüyorum. İşte, Smolensk'te yaptığımız bu. Aslında diğer yerlerde de aynısını yapıyoruz."

"Evet, ama şahsen ne yapıyorsun? Mesleğin ne?"

"Dört bin hemşerinin ölümünü soruşturuyorum," dedim. "Almanya'yla Rusya arasında yapılan şer ittifakın neticesinde Ruslar tarafından esir alındıktan sonra Katyn Ormanında öldürülen Polonya subayları. Tek tek vurup sardalye gibi üst üste toplu mezara dizmişler. Hayır, sardalye gibi değil, daha doğrusu korkunç bir lazanya gibi. Makarna katmanları ve aralarında daha karanlık, ince bir şeyler. Bazen kâbuslarımda kendimi de bu lazanyanın içinde görüyorum. İki çürüyen insan katmanı arasındaki yağ gölü içinde yatıyorum."

Bir süre sessiz kalmalarının ardından Pauline, "Biz de öyle duyduk," dedi. "Binlerce ceset varmış. Buraya gelen askerlerden bazıları oranın sanki veba varmış gibi koktuğunu söyledi."

"Bu gerçekten de doğru mu?" diye sordu bir diğeri. "Katyn Ormanında olanlarla ilgili o kadar çok şey duyuyoruz ki hangisine inanacağımızı şaşırdık. Askerler çok yalancı. Hep bizi korkutmaya çalışıyorlar."

"Doğru," dedim. "Yeminle. İlk kez Almanlar bir konuda yalan söylemiyor. Ruslar burada, 1940 ilkbaharında, dört bin Polonya subayını öldürdü. Üstelik henüz bilmediğimiz başka yerlerde de pek çoğunu öldürmüş olmalılar. En az on beş ya da yirmi bin kişiyi. İleride hepimiz göreceğiz.

Ama bizim devlet şimdilik tüm dünyaya buradakini anlatmaya çalışıyor."

"Abim Polonya ordusundaydı," dedi Pauline. "Eylül 1939'dan sonra onu görmedim. Hayatta olup olmadığını bile bilmiyorum. Tek bildiğim o ormandaki cesetlerden biri de o olabilir."

Dik oturup yüzünü ellerimin arasına aldım. "Abin subay mıydı?" diye sordum.

"Hayır, bir Uhlan alayında çavuştu. On Sekizinci Süvariler'de. Onu at üzerinde görmeliydin. Çok yakışıklıydı."

"O zaman bu ormanda yatanlardan biri olamaz."

Bu yalandı ama iyi niyetle söylemiştim; Katyn'deki toplu mezarlarda bulduklarımızın üç bin kadarının Polonyalı erbaşlar olduğunu bilsek de bunu yanımda uzanmış olan kıza söylemenin bir manası yoktu. Üç bin erbaş küçük bir rakam değildi – belki de tüm Polonya ordusunda ancak o kadar erbaş vardı. Kızın kalkıp gideceğini düşündüğümden değil de sadece ben gerçeği kaldıramadığım için söylememiştim. Katyn Ormanında cereyan edenlere dair bu kadar yalan söylenmişken ve gelecekte de en az bir o kadar söylenecekken bir fazlası neyi değiştirirdi ki?

"Üstelik hiç at ölüsü bulmadık," dedim sözlerimi pekiştirmek için.

Pauline rahat bir nefes alıp başını karnıma yasladı. Başının ağırlığı neredeyse bana fazla gelmişti.

"Orada olmadığını duyunca içim rahatladı," dedi. "Onun orada yattığını bile bile ben burada yatamazdım."

"Haklısın," dedim usulca.

"Ama sence de bu ironik olmaz mıydı, Pauline," dedi bir diğeri. "İkiniz de memleketinizden sekiz yüz kilometre uzakta yabancı bir ülkedesiniz ve ikiniz de gece gündüz sırt üstü yatıyorsunuz."

Pauline arkadaşına ters ters baktı. "Aslında diğer Almanlara hiç benzemiyorsun," deyip konuyu değiştirdi.

"Hayır, yanılıyorsun," diye üsteledim. "Ben de onlar gibiyim. En az onlar kadar kötüyüm. Sakın içimizde iyilerin de bulunduğunu düşünmek gibi bir hata yapma. Hiçbirimiz bunu hak etmiyoruz. Bu lafımı unutma."

Pauline güldü. "Neden tüm bunları unutmana yardım etmeme izin vermiyorsun?"

"Hayır, dinle beni, söylediklerim doğru. Bunu sen de biliyorsun. Herkese ibret olsun diye sokak köşelerinde asılanları sen de gördün."

Biraz daha içip kafamın içinde kaçmış bir at gibi dört dönen bir fikre kement atmaya çalıştım. Gestapo'nun astığı altı Rus'un görüntüsü gözümün önündeydi. Nedenini bilmiyordum. Belki de Krasny Bor'daki tetikçinin ağaca bağladığı ve alıp cebime koyduğum ipin uzunluğu yüzünden aklıma gelmişlerdi. Ayrıca o zamandan sonra tüm bunlarla ilişkisi olan bir şey gördüğümden de emindim.

Biraz içip yatakta öylece yatmaya devam ettim ve birisi Almanca olan tek plağı tekrar tekrar çevirirken ben de rüyamda şiir kinayesi, müzik, adli patoloji ve ölü Polonyalıları gördüm. Her yerde ölü Polonyalılar vardı ve ben de onlardan biriy-

dim, diğer iki cesedin arasında kaskatı duruyor, kolumu ve bacağımı kımıldatamıyordum; ardından bir dozer, motorunu çalıştırıp üzerimizi kum ve toprakla örtmeye başladı, ağaçlar ve gökyüzü yavaş yavaş kaybolurken geriye sadece ebedi, boğucu bir karanlık kaldı, amin.

11

Cuma, 30 Nisan 1943

Sonunda aniden uyandığımda diri diri gömüldüğümü ya da öldüğümü zannettiğimden korkudan ne yapacağımı şaşırdım. İkisi de tahammül edilebilir bir düşünce değildi. Rüyalarım hep beni ölüm konusunda ikaz edecek şekilde tasarlanmışa benziyordu ve ikazın geç kaldığını anladığımda da birden kâbusa dönüşüyorlardı. Alkolün ve bunalımın da etkisiyle bunun en kötü kâbuslardan farkı yoktu.

Üç kız gitmiş ve eşyaları idrar rengine boyayan ay ışığı zaten iç karartan odaya fazladan bir kasvet katmıştı. Pencerenin dışında bir köpek havlıyor ve uzaktaki bir istasyondan bir lokomotif hangi yöne gideceğini bilemeyen büyük bir hayvan gibi hırıldıyordu. Alt kattan gelen müzik, erkek sesi ve kadın kahkahalarını duyabiliyordum. Yerinden çıkmış bir yatak yayı karnıma girmiş gibi hissettim.

Schlachthofstrasse'de yol alan bir zırhlı araç pencerenin altından geçip pis camların rutubetli çerçevelerini titretti. Kol saatime bakınca gece yarısını geçtiğini gördüm ki bu da gidip kendimi toparlama vaktimin geldiğini gösteriyordu. Vichy Devlet Bakanı Fernand de Brinon'un da aralarında bulunduğu bir Fransız heyeti dün öğleden sonra uçakla gelmişti ve bu sabah aralarında benim de yer alacağım birkaç Alman subayı onları Katyn Ormanındaki cesetlerin çıkarıldığı mezarlara götürecekti – aralarında iki Polonya general, Mieczyslaw Smorawiński ve Bronislaw Bohatyrewicz de bulunuyordu.

Yataktan kalkınca göğsümün üzerinde duran boş votka şişesiyle küllük yere düştü. Midemin bulanmasını umursamadan çizmelerimle ceketimi aldım, elimi cebimi attığımda Krasny Bor'daki ağaçtan çözdüğüm ip parçasını bulunca sarhoş olmadan önce neyi hatırlamaya çalıştığımı hatırladım.

Peşkov'un paltosu. Krasny Bor'dan şatoya giderken yolda yanından geçtiğimde –her zaman bir iple beline bağlı olan– paltosu bu sefer açıktı. İpini mi kaybetmişti? Yoksa cebimdeki ip o muydu? Öyleyse Berruguete'yi öldürüp bana ateş eden kişi Peşkov muydu?

Aşağı inip –madama uyumama izin verdiği için bolca ve samimiyetle teşekkür ettikten sonra– gece vakti dışarı çıkıp su oluğuna kustum. Arabama yürürken kendimi diğer –unutmaya çalıştığım– şeyi unuttuğum için tebrik ettim. Geriye bir tek adımı hatırlayabilmek kalmıştı.

Vitebsk yoluna çıktığımda tekrar vazifemin

ne olduğunu düşünebilecek kadar kendimi toparlamıştım ve şatoya uğrayıp, en başta yapmaya niyetli olduğum gibi, Goebbels'e bir mesaj gönderdim. Nöbetçi muhabere subayı Teğmen Hodt telsizin başında yalnızdı çünkü aralarında Lutz'un da bulunduğu diğerleri hasta olmuştu.

"Ne berbat bir yer," dedi. "Ne yapsan sineklerden kurtuluş yok."

Başımla boynunun yanındaki kırmızı şişliği işaret ettim.

"Sanki kendi kendini ısırmışsın gibi görünüyor."

Başını iki yana salladı. "Albayın arılarından birinin marifeti. Fena sızlıyor."

Ona bir sigara ikram ettim.

"Bıraktım," deyip başını iki yana salladı.

"Bence tekrar başla," dedim. "Sinekler sigara dumanını sevmez. Buraya geldiğimden beri ısıran olmadı."

"Ben öyle duymadım." Sırıttı. "Duydum ki Von Kluge seni fena ısırmış, Günther. Kafanın hâlâ subay yemekhanesinin zemininde durduğunu söylüyorlar."

Sırıtmayı denedim – epeydir ilk kez deniyordum ve az kalsın başaracaktım. "Unutur," dedim. "Çünkü *Putzer*'i hastaneden çıktı."

"Bence yeterince sert vurmadın."

"Feldmareşalin beni asmakla tehdit ettiğini dikkate alarak," dedim. "Bunu iltifat olarak kabul ediyorum."

İp yine aklıma geldi; Peşkov'u bulup kemerini iade ettikten sonra nasıl bir tepki vereceğini görmem gerekiyordu.

"Et tabii ki. Adam kılın teki. Sanki burası onunmuş gibi davranıyor. Fakat hiç kimse feldmareşale o adamdan kurtulmasını söylemeye cesaret edemiyor."

"Belki bu hadise Dyakov'un aklını başına getirir," dedim. "Feldmareşalin kulağını bükeceğinden eminim."

"Keşke ben de feldmareşale senin kadar güvenebilsem."

Arabaya dönünce Peşkov hakkında biraz daha düşündüm ve NKVD tarihini ne kadar iyi bildiğini hatırladım – Yagoda, Yezhov ve Beria hakkında bilgi sahibiydi. Bu bilgisinin altında siyaset ve mevcut gelişmelere duyduğu alakanın haricinde başka bir şey mi yatıyordu? Torpido gözünü açıp ipi oraya koyarken kahverengi zarfı görüp Alok Dyakov'un hastaneden aldığım eşyalarının hâlâ bende olduğunu hatırladım. Teslim etmeyi unutmayayım diye zarfı yanımdaki koltuğa koyup yola çıktım. Fazla gitmemiştim ki çalıların arasından bir hayvan önüme fırladı ve içgüdüsel olarak direksiyonu kırdım. Belki de bir kurttu? Emin değildim ama mezarları açtığımız için ceset kokuları onları çekmiş olabilirdi ve nöbetçiler geceleri civarda birkaç tane gördüklerini bildirmişti. Yolcu koltuğuna bakınca zarfın içindekilerin arabanın zeminine dökülmüş olduğunu gördüm. Karartmayı uygulatan nöbetçinin hışmına uğramayı göze alarak ışığı yakıp onları topladım. Hemşire Tanya'nın dediği gibi bir saat, bir altın yüzük, bir gözlük, bir miktar işgal parası, bir anahtar ve on santim uzunluğunda ince bir pirinç parçası vardı.

Birden torpido gözündeki ip ve Peşkov'la ilgili tüm düşüncelerim uçup gitti.

Otomatik bir silaha ait boş bir kartuş şarjörüne bakıyordum; bu tür kartuşlar şöyle çalışırdı: Dokuz mermiyi kartuşa üst üste koyar, ardından tabancanın üzerine yerleştirip doğruca şarjörün içine itersiniz ve kartuş silahın dışında kalır; kartuşu çıkardığınızda mekanizma ilk mermiyi ağza sürerek silahı atışa hazır hale getirir. Bu tür bir doldurma mekanizmasını kullanan tek üretici Mauser'dir. M98 için yapılan kartuşlarda beş mermi olur ve daha kısadır; süpürge kabzalı Mauser'deyse bu tür kartuş kullanılır ve Von Gersdorff'un Mercedes'inin kapı cebindekiler de, babasının tertemiz ahşap vitrinindekiler de aynı türde kartuş şarjörüydü.

Kullanışlı olduklarından kimse atmaya kıyamazdı. Tabii bir cinayetin deliliyse durum değişirdi ki bu durumda silahı doldurur doldurmaz atman gerekirdi ve kesinlikle cebinde taşımaya kalkışmazdın. Şu an elimde tuttuğum şey epeydir görmediğim kadar sağlam bir cinayet deliliydi ve zilzurna sarhoş olmasam keyfim yerine gelebilirdi. Ama biraz düşününce yine de temkinli hareket etmem gerektiğini fark ettim; Feldmareşal Von Kluge gibi bir adamı *Putzer*'inin Dr. Berruguete'yi öldürdüğüne ikna edemezdim özellikle de Rus'un cebinde bulduğum bir şarjöre dayanarak. Onu neden öldürdüğünü öğrenmem gerekliydi; bunun için de bildiklerimi efendisine söylemeden önce Alok Dyakov hakkında daha fazla şey öğrenmem lazımdı.

O sırada Von Gersdorff'un arabasındaki süngüyü hatırladım; eğer Dyakov, Dr. Berruguete'yi

Von Gersdorff'un tabancasıyla öldürdüyse birilerinin boğazını kesmek için de onun jilet gibi keskin süngüsünü kullanmış olabilir miydi?

Işığı kapatıp Katyn Ormanının karanlığında biraz oturduktan sonra nihayet tek makul açıklamaya geri döndüm – feldmareşalin *Putzeri*'ne olan tuhaf bağlılığının açıklaması. Her şey aslında en başından beri görmem gerektiği gibiydi ve Ribe'nin şato santralinden yürüttüğü kadın pazarlama işi de benim dikkatimi dağıtmaktan başka bir işe yaramamıştı.

Von Kluge masasındaki telefonun düzgün çalışmadığını biliyordu; ofisindeyken bir operatöre bu yüzden şikâyet ettiğini hatırlıyorum. Şato santralindeki iki muhaberecinin Adolf Hitler'le yaptığı konuşmayı dinlediğini –geç de olsa– fark etmiş olmalıydı. Alok Dyakov için nöbet çizelgesine bakıp –kız arkadaşı Marusya'yı görebilmek için sürekli şatoya girip çıkıyordu– Führer'in Smolensk ziyareti sırasında santralde kimin görevli olduğunu öğrenip –efendisinin emri üzerine– içlerinden birinin konuşmayı çoktan kaydettiğini bilmeden, onları öldürmesi hiç de zor olmayacaktı. Doğal olarak Von Kluge, Führer'in Dyakov'un yaptıklarını onaylayacağını varsaymıştı.

Eğer bunlardan herhangi biri doğruysa Alok Dyakov hakkında araştırma yaparken zannettiğimden çok daha temkinli olmalıydım.

Işığı tekrar yakıp zarftaki anahtara bir daha baktım. Bu BMW motosikletin anahtarıydı.

Artık her şey bir anlam ifade etmeye başlamıştı; cinayet gecesi Ribe'yle Greiss, Hotel Glinka dışında Dyakov gibi tanıdıkları biri yanlarına yak-

laştığından hiçbir şeyden şüphelenmemişlerdi; katili gören SS çavuşun duyduğu Alman motosiklet sesinin kaynağı da şimdi anlaşılmış oluyordu: Dyakov o BMW'yi kullanabilirdi. Katilin kaçmak için neden Vitebsk yolunu kullandığını da açıklıyordu: Krasny Bor'a doğru gidiyordu.

Eğer Ribe'yle Greiss'i o öldürdüyse Dr. Batov'la kızını da öldürmemesi için bir neden yoktu. Bunun nedenini tam olarak kestiremesem de katilin bıçak kullanma hevesi ikna ediciydi; Von Kluge'ye iki Rus'un Berlin'e gitmek istediğini söyledikten sonra –ki bu talebi reddetmişti– Dyakov onların varlığını feldmareşalden rahatça öğrenebilirdi. Peki, feldmareşalin Dr. Batov'la kızının Berlin'de oturma izni almasına razı olmadığı için *Putzer*'ini onları öldürmeye göndermiş olması mümkün müydü?

Ama Dyakov eğer Dr. Berruguete'yi vurduysa neden hemen sonra Katyn Ormanına gidip sarhoş olmuştu? Bir suçlunun ölümünü mü kutluyordu? Yoksa nedeni alelade miydi – Katyn Ormanında dikkatleri üzerine çekerek Krasny Bor'da yaşananlar sırasında mazereti olmasını mı sağlıyordu? Nihayetinde intihar edeceğini söyleyen bir sarhoşun İspanyol doktorun hesaplı ve bilinçli şekilde öldürülmesinden sorumlu olacağını kim düşünürdü ki? Onu bayıltarak bu mazeretini daha da pekiştirmiştim.

Ama ilerleme kaydetmeye başlamıştım. Öncelikle halletmem gereken bazı temel dedektiflik işleri vardı – haftalar önce halletmem gereken şeyler.

Krasny Bor'a dönüp Von Gersdorff'un Mercedes'inin yanına park ettim. Her zamanki gibi ara-

basının kapıları kilitli değildi ve yolcu koltuğuna oturup torpido gözündeki süngüyü aramaya başladım. Üzerinde insan kanı bulabileceği umuduyla onu Profesör Buhtz'a verecektim ama bulamadım. Kapı cebiyle koltuğun altına da baktım ama yoktu.

"Bir şey mi arıyorsun?"

Von Gersdorff elinde silahla arabanın yanında duruyordu. Silahı bana doğrultmuştu. Aniden yerimde dik oturdum.

"Ah," dedi. "Günther sen misin? Gecenin birinde arabamda ne halt ediyorsun?"

"Süngünü arıyorum."

"O niye?"

"Çünkü bence iki muhabereci onunla öldürüldü. Tıpkı Dr. Berruguete'nin senin Mauser'inle öldürülmesi gibi. Bu arada omuz dipçiğini buldum."

"Öyle mi? Güzel. Bak benim neden Ines Kramsta'dan daha şüpheli göründüğümü anlıyorum. Onun bacakları daha güzel."

"Şüphelisin demedim, albay," dedi. "Senin kendi Mauser'ini kullanacak kadar pervasız olacağını zannetmem. Bence senin süngünle tabancanı, burada olduklarını bilen başka birisi kullandı – ya ileride suçu senin üstüne yıkmayı düşündü ya da böylesi kolayına geldi bilmiyorum."

Von Gersdorff, Walther tabancasını kılıfına koyup arabanın arkasına giderek bagajı açtı. "Süngü burada," deyip çıkardı. "Ve birisi dediğinde, Günther, sanırım Dr. Kramsta'yı kastetmedin."

"Hayır."

Von Gersdorff süngüyü bana vererek, "Geçen gün bu süngüyü torpido gözünden çıkardığımda başta benim değil zannettim."

"Neden?" Kınından çıkardığım süngü ay ışığında parladı.

"Hayır, benim, sadece değil zannettim. O yüzden bagaja koydum."

"İyi de neden öyle düşündün?"

"Süngü aynı ama kını farklı. Benimki kayıp. Bu daha sıkı." Omuz silkti. "Tuhaf bir şey. Kendi kendine sıkılaşacağını zannetmem."

"Evet, bence de," dedim. "Ayrıca şimdi sorumu da cevapladın."

Ona Ribe ve Greiss'in cesedi yanında kar üzerinde bulduğum süngüden ve kın parçalarından bahsettim.

"Yani sence o benim kınım mıydı?" dedi Von Gerdorff.

"Evet."

"Tanrım."

Ardından ona Alok Dyakov'un eşyaları arasında bulduğum şarjörden, Ribe ve Greiss cinayetinde onun baş şüpheli haline gelmesinden bahsettim.

"Bu mevzuda devam ederken çok dikkatli olmamız gerek," dedi.

"Biz mi?"

"Evet. Bunu tek başına yapmana izin vereceğimi zannetmiyorsun, değil mi? Ayrıca o Rus itinin hakkından gelmeyi çok isterim."

"Ya Von Kluge?"

Von Gersdorff başını iki yana salladı. "Ona karşı fazla şansın olduğunu zannetmem," dedi. "Makarayı kullanmadan yapamazsın."

"Ne demek istiyorsun?"

"Onu General Von Tresckow'a teslim ettim," dedi. "O da kullanmanın çok tehlikeli olacağını düşünerek imha etti."

"Yazık oldu," desem de böyle yaptığı için generalde kabahat bulamıyordum. Führer'in feldmareşallerden birinin sadakatini satın almak için ona rüşvet verdiğini ispatlayan bir makarayı saklamak göze alınabilir bir risk değildi.

"Von Dohnanyi ve Bonhoeffer'in tutuklandığını hatırlarsın. O tarihte Günther von Kluge'den değil de Gestapo'dan korkmuştuk. Üstelik Hitler'i devirmek için, gizli bir konuşmanın kayıtlı olduğu bir makaradan çok daha fazlasına ihtiyaç var."

Başımı sallayıp süngüyü geri verdim.

"Sıradaki adım ne?" diye sordu. "Yani Dyakov'un peşine düşeceğiz, değil mi?"

"Teğmen Voss'la konuşmamız gerek," dedim. "Nihayetinde Alok Dyakov'a ilk denk gelen oydu. Rus, yolda olanları bana kendi bakış açısından anlatmıştı ama çoğunu unuttum. O bunları anlatırken uluslararası heyet geldiğinden dikkatimi verememiştim. Sanırım hikâyenin tümünü Voss'dan dinlememiz gerekecek."

Yatmadan önce Dyakov'un eşyalarını ihtiva eden zarfı iade ettim; kulübesinin ışığı yandığından kapısını çalıp pek inanmadığını varsaydığım bir hikâye uydurdum.

"Hemşire sana teslim etmem için bir zarf verdi," dedim. "Ama sonra unuttum. Bütün gün arabamda kalmış."

"Almak için hastaneye döndüm," dedi. "Sonra da sizi aradım efendim ama kimse yerinizi bilmiyordu."

Acaba şarjörün cebinde olduğunu mu hatırlamıştı?

"Kusura bakma," dedim. "Acil bir iş çıktı. Başın nasıl bu arada?"

"Sanırım sizinki kadar kötü değil," dedi.

"O kadar belli mi?"

"Ancak benim gibi ayyaşlar fark eder."

Omuz silktim. "Kötü bir haber aldım hepsi bu. Şimdi daha iyiyim." Omzuna vurdum. "Seni iyi gördüğüme sevindim, eski dostum. Bana kızmadın, değil mi?"

"Kızmadım, efendim."

Ertesi sabah Polonyalı mezarlarının yanında yirmi kişiydik ve toplananların yarısı Fransızdı aralarında De Brinon, iki üst düzey subay ve keskin Fransız sigarası içip bere takan, *Pépé le Moko*'dan çıkmış karakterlere benzeyen üç muhabir vardı. De Brinon ellili yaşlarda, kahverengi bir yağmurluk giyip subay şapkası takan, bu yüzden de Hitler'e benzeyen ve sadece bir avukat olmasını dikkate alırsak yapmacık tavırlar sergileyen biriydi. Bu tür şeyleri iyi bilen Von Gersdorff bana De Brinon'un bir asilzade –bir markiz– ve karısının Yahudi olduğunu, Paris Gestaposu'nun da karısını unutması için onu ikna ettiğini söyledi. Nazi gibi görünmek için bu kadar çaba harcamasının nedeni belki de buydu. Fransızlar Katyn Ormanına gelme konusuna büyük ihtimam göstermişlerdi çünkü 1920'de Sovyet-Polonya Savaşı öncesinde Polonya Ordusu'nun eğitilmesine yardımcı olmak maksadıyla dört yüz kadar Fransız subayı gönderilmişti ve bunlardan bazıları –şu an Katyn'de olan iki general de dahil olmak üzere– Beşinci Chasseurs Polonais birliğinde kalarak,

Mareşal Tuhaçevski'nin Kızıl Ordusu'na karşı savaşmıştı. Bu yüzden Voss, Conrad, Sloventzik, Von Gersdorff ve ben bütün sabahı sonu gelmez gibi görünen soruları cevaplayıp koku, mezarlar üzerindeki uyduruk tahta haçlar ve havadaki ani değişim yüzünden özür dileyerek geçirdik. Buhtz bile biraz boy gösterdikten sonra gidip uluslararası heyeti otopsilerini diledikleri gibi yapabilmeleri için Polonya Kızılhaçı'na teslim etti. Birisi resmimizi çekti: Voss, Rusya'nın işlediği "en büyük savaş suçunu" De Brinon'a anlatırken, De Brinon da sanki 1947 yılı geldiğinde işlediği savaş suçları yüzünden Fransızlar tarafından kurşuna dizileceği içine doğmuş gibi endişeli görünüyordu. İki Fransız generalse Fransız generallerin en iyi yaptığı şeyi yapmakla meşguldüler: Şık görünmek.

Rahip yoktu: Polonyalılar, daha önce düzgün bir cenaze merasimi yaptığından hiç kimse ölüler için tekrar dua etmek gerektiğini düşünmedi. Din oradakilerin aklındaki son şeydi.

Fransızlardan kurtulduktan sonra –Almanlar için bu hiçbir zaman fazla uzun sürmezdi– Von Gersdorff'la birlikte Voss'u kenara çekip ondan bizimle bir süre Abwehr albayının arabasında oturmasını istedik. Uzun polis paltosu giyip şapka takmış uzun boylu askeri polis –mezar yanında dikilenler içerisinde en uzunu oydu– yakışıklı biriydi; Alman subayları genelde görüntüye ve formalitelere vakti olmayan iş adamları gibi görünse de şapka bu adama yakışıyordu. Köpeğe benzeyen yüz hatları ve davranışları biraz Heydrich'i andırıyordu ve bir an için acaba eski Bohemya

Reichsprotektor'u Katyn'deki çabalarımı takdir eder miydi diye düşündüm. Etmezdi galiba.

Von Gersdorff sigara ikram etti ve çok geçmeden arabanın içinin duman altı olması Katyn Ormanındaki kokudan sonra güzel bir değişiklik oldu.

"Bize Alok Dyakov'dan bahset," dedi albay hemen konuya girerek.

"Dyakov mu?" Voss başını iki yana salladı. Çok kurnazdır. Eski bir öğretmene göre çok iyi tüfek kullanır. Geçen hafta feldmareşalin yanından motosikletle geçen askerlerden biri Dyakov'un bir köpeği yedi yüz elli metreden vurduğunu gördüğünü söyledi. Kurt olduğunu zannetmişler ama meğerse bir köylünün köpeğiymiş. Dyakov buna çok üzüldü. Köpekleri sevip Kızıllardan nefret ettiğini söyledi. Tüfeğinde –feldmareşalindeki gibi– dürbün var ama her ne öğretiyorsa Latince ya da tarih olmadığından eminim.

"Ne tür bir dürbün var?" diye sordum.

"Zeiss. ZF42. Ama tüfeğin dürbünle kullanılacak şekilde tasarlandığını pek söyleyemem. O tüfeği mahir bir usta yapmış olmalı."

"Doğru," dedi Von Gersdorff. "Bende de öyle bir tane var."

"Ne, Smolensk'te mi?"

"Evet, burada. Niye yasak mı?"

Voss'un kaşlarını çattığını görünce durumu açıklayıp Rus *Putzer* hakkında ona biraz malumat verdim.

"Galiba Eylül 1941 başıydı," dedi Voss. "Bizim askerler Yelnya cebinde kalan şehrin güneydoğusuna gittiler."

"Vyazma'ya doğru devam eden taarruzda toplanma bölgesi olarak kullanılan, Dördüncü Ordu'nun tuttuğu şehirden elli kilometreye kadar uzanan bir cephe," dedi Von Gersdorff. "Hava üstünlüğümüz sayesinde Rusların burada tertip ettiği kuşatma harekâtı başarısız oldu. Ama güçbela durduruldu ve Stalingrad'a kadar ordumuzun en çok zorlandığı yer burası oldu."

"Biz cebin cenahlarında görev yapıyorduk," dedi Voss. "Mscislau yolu boyunca on kilometrelik alandaki son direniş noktalarını bulup imha etmekle görevlendirilmiştik. Partizanlar, 106. Mekanize Piyade Tümeni firarileri, 24. Ordu ve NKVD birimleri. Verilen emir açıktı." Omuz silkip bakışlarını kaçırdı. "Direniş gösteren vurulacaktı. Ayrıca o tarihte tatbik ettiğimiz ve General Müller tarafından yayınlanan talimatlara uyan kişiler, teslim olsalar da vurulacaktı. O talimat geçen yılın haziran ayına kadar uygulandı."

Voss, Bolşevizm'in faal temsilcileri olan esirlerin –ki bunlara NKVD'de dahildi– derhal vurulması için Hitler'in verdiği Komiser Emri'nden bahsediyordu.

"Zaten bir sürü vurmuştuk," dedi. "Yaşadıklarımızın acısını onlardan çıkardık. Berlin'den bu kadar uzakta Cenevre Anlaşması fazla bir şey ifade etmiyor. Neyse, çiftlik yakınlarında yoldan çıkmış üstü açık bir GAZ'a denk geldik."

GAZ –Tetra'nın karşılığı olan– dört çekişli bir Rus aracıydı.

"İçinde üç kişi vardı. İkisi NKVD üniforması giyiyordu – sürücü ve arkadaki bir adam. İkisi de ölmüştü. Üçüncü adam yani Dyakov'un üze-

rinde sivil kıyafet vardı. Yarı baygındı, GAZ'ın yandaki demirine kelepçeliydi ve yaklaşınca bizi gördüğüne çok sevindi. NKVD tarafından tutuklandığı ve ikisi tarafından hapse götürülürken bir Stuka pike bombardıman uçağının onları taradığını ve bunu fırsat bilerek ikisini öldürdüğünü söyledi.

"Kelepçelerin anahtarlarını bulup onu serbest bıraktık – araba yoldan çıkınca ve tahminen iki NKVD tarafından tutuklanırken biraz kötek yemişti anlaşılan. Almancası iyiydi ve onu sorguladığımda Vitebsk'te Almanca öğretmenliği yaptığını ve tutuklanmasının nedeninin de bu olduğunu söyledi. Ama tutuklanana kadar da kaçak avcılık yaparak geçimini temin etmiş. Söylediğine göre sırf Almanca bilmesi onu gizli polisin gözünde şüpheli yapmış, ama biz daha sonra tutuklanmasının asıl nedenini kaçak avcılık olabileceğini düşünmeye başladık."

"Dyakov'un üzerinde hangi belgeler vardı?" diye sordum.

"Sadece *propiska*'sı vardı," dedi Voss. "Oturma izni ve göçmen kayıt belgesi yerine geçer."

"Dahili pasaportu yok muydu?"

"Önceki güvenlik kontrolünde NKVD'nin el koyduğunu söyledi. Dahili pasaport olmadan Rusya'da fazla bir şey yapamayacağından NKVD buna 'açık hapis' diyor."

"Mantıklı. Peki, NKVD'lerin üzerinde hangi belgeler vardı?"

"Standart elbiseye takılı NKVD kimlik kâğıtları. Sürücü kutusunda da ehliyet, Komsomol Parti kimliği, geçiş kuponları ve silah ruhsatı vardı."

"Umarım o belgeleri saklamışsınızdır," dedim.

"Maalesef asılları bir yangında diğerleriyle birlikte yok oldu," dedi Voss. "Galiba subaylardan birinin adı Krivyenko'ydu."

"Yok mu oldu?"

"Evet," dedi Voss. "Grushtshenki'deki yatakhaneye yerleşmemizden kısa süre sonra partizanlar havan saldırısı yaptı."

"Anladım. Bu Dyakov'un da çok işine gelmiştir."

"Smolensk'teki Abwehr ofisinde onların resmi olması lazım," dedi Von Gersdorff. Abwehr ele geçirilen tüm NKVD belgelerinin resmini çeker.

"Dyakov bunu biliyor mu?"

"Zannetmem."

"Hiç vakit kaybetmeyelim," dedim. "Hemen bakmamız mümkün mü?"

Ordu karargâhına giderken Dyakov hakkında başka sorularım da oldu.

"O adam nasıl oldu da feldmareşalle tanıştı?" diye sordum.

Von Gersdorff huzursuzca boğazını temizledi. "Ne yazık ki bu benim hatam," dedi. "Soruşturmayı ben yürütüyordum. Bize NKVD hakkında ne söyleyeceğini öğrenmek için onu ben sorguladım. Komiser Emri yüzünden bir türlü istihbarat elde edemiyorduk ve hiç değilse onların mahkûmlarından biriyle konuşma şansımız olmuştu. Aslında çok yardımcı oldu. Ya da o sırada öyle göründü. Bu mülakatlardan birinde Dyakov'la bu civarda ne tür av hayvanları olduğundan bahsettik."

"Hiç şaşırmadım," dedim.

"Geyik vardır zannediyordum ama Dyakov geçen kış tüm geyiklerin aç kalan avcılar tarafından öldürüldüğünü ama hâlâ bolca yaban domuzu olduğunu söyledi. İstersem en iyi av sahalarını gösterip sürek avı bile tertip edebileceğinden bahsetti. Bunu, ava çok meraklı Kluge'ye söylemek gibi bir hata yaptım – Rusya'da yaban domuzu avlama ihtimali onu çok sevindirdi. Prusya'daki malikânesinde yılda birkaç kez sürek avına çıkarmış. Smolensk'i ele geçirdiğimizden beri onu böyle sevinçli görmemiştim. Birkaç kişinin –feldmareşal, general, ben, Von Boeselager, Von Schlabrendorff ve diğer üst düzey subayların– katıldığı bir yaban domuzu avı düzenlendi ve çok başarılı olduğunu söyleyebilirim. Üç ya da dört tane vurduk. Feldmareşalin keyfine diyecek yoktu ve hemen başka bir av daha emretti ki o da aynı derecede başarılı oldu. İşte o zaman Dyakov'u *Putzer*'i yapmaya karar verdi. O tarihten sonra pek çok kez ava çıkıldı ama son zamanlarda yaban domuzları da pek görünmez oldu – sanırım hepsini vurduk. Feldmareşal bunun üzerine kurt, tavşan ve sülünlere kafayı taktı. Dyakov bütün iyi av sahalarını biliyor gibi görünüyor. Voss haklı – adamın kaçak avcı olma ihtimali çok yüksek."

"Katil olması da cabası," dedim.

Von Gersdorff saf saf baktı. "Böyle bir şey hiç aklıma gelmezdi. Dyakov aslında çok cana yakın birisiydi. Feldmareşal onu kanatlarının altına aldıktan sonra –geçen gece şahit olduğun gibi–kafasına göre takılan kibirli hıyarın teki olup çıktı."

"Katil olması da cabası," diye tekrarladım.

"Evet evet, anladık."

"Sadece sen anladın," dedim. "Bu adamın üzerine gideceksek tek bir şarjörden çok daha fazlasına ihtiyacımız olacak. O yüzden Abwehr dosyalarında bir şey bulmayı umalım."

Smolensk Karargâhındaki Abwehr Ofisi sebze ekilmiş bir bahçeye tepeden bakıyordu ve karşısında Alman Dışişleri Bakanlığı ofisi vardı; bunun ötesinden Doğu Kremlin'in üzerindeki surları görebiliyordunuz. Ofisin duvarında Smolensk bölgesiyle Rusya'nın haritası vardı ve kırmızıyla işaretlenen cephe zannettiğimden çok daha yakındı: Kursk –Alman tanklarının Kızıl Ordu önünde yığıldığı yer– güneybatımızda sadece beş yüz kilometre uzaktaydı; Rus tankları cephemizi yararsa Smolensk'e varmaları sadece on gün sürerdi.

Neredeyse beni güldürecek kadar sosyetik bir aksana sahip genç bir nöbetçi subay –bu adamları nereden buluyorlar diye çok merak ettim– telefondaydı ve bizi görünce derhal konuşmasını sona erdirdi; ayağa kalkıp selam verdi. Her zamanki gibi kusursuz hareket eden Von Gersdorff bizi takdim etme zahmetine girmeden doğruca dosya dolabına gidip çekmeceleri kurcalamaya başladı.

"Varşova gettosu isyanıyla ilgili ne söylemiştin, Teğmen Nass?" diye mırıldandı.

"Tuğgeneral Stroop'un gönderdiği rapora göre tüm direniş sona ermiş, komutanım."

"Bunu daha önce de duymuştuk," dedi. "Direnişin bu kadar sürmesi akıl alır gibi değil. Kadınlar ve küçük çocuklar SS'in hiddetine karşı mücadele ediyor. Bu lafımı bir kenara yazın, beyler; bu tür şeyleri son duyuşumuz olmayacak. Bir ay

sonra bile Yahudiler mezar ve mahzenlerden çıkıp savaşmaya devam edecekler."

Sonunda aradığı dosyayı bulup pencere kenarındaki harita masasının üzerine koydu.

Bana NKVD komutanı ve Alok Dyakov üzerinde buldukları belgelerin resimlerini gösterdi.

"Dyakov'un üzerinde bulunan *propiska*'dan hiçbir şey çıkmaz," dedim. "Fotoğraf olmadığından herkese ait olabilir. En azından adı Alok Dyakov olan birine."

Sonraki birkaç dakikayı iki NKVD kimliğindeki fotoğraflara dikkatle bakarak geçirdim –Biri Binbaşı Mikhail Spiridonoviç Krivyenko'ya diğeri de NKVD sürücü Çavuş Nikolai Nikolayeviç Yuşko'ya aitti.

"Peki ne düşünüyorsun?" diye sordu Von Gersdorff.

"Bu adam," deyip ikisine Krivyenko'nun kimliğindeki resmi gösterdim. "Bu adamdan emin değilim."

"Neden?" diye sordu Voss.

"Sağ sayfa gayet net," dedim. "Belgenin aslı elimde olmadan kesin konuşamam ama sol sayfadaki resmin sağ altındaki mühür çok silik görünüyor. Sanki başka bir yerden alınıp buraya yapıştırılmış gibi. Ayrıca mührün çevresi biraz kaymış gibi."

"Evet, haklısın," dedi Voss. "Daha önce fark etmemiştim."

"Zamanında fark etmiş olsaydın çok daha iyi olurdu," dedim.

"Peki, ne diyorsun, Günther," diye sordu Von Gersdorff.

"Bizim Dyakov aslında Mikhail Spiridonoviç Krivyenko olabilir mi?" Omuz silktim. "Emin değilim ama bir düşünün. Bir araçta mahkûm taşıyan bir NKVD binbaşısın ve Almanların yolun birkaç kilometre ilerisinde olduğunu öğreniyorsun – yakalanman ve NKVD subayı olduğun için de öldürülmen an meselesi. Komiser Emri'ni unutma. Ne yapardınız? Sürücüyü vurup mahkûmu da –gerçek Alok Dyakov'u– elbiselerini çıkarıp kendi elbiselerinizi giymeye zorlardınız. Ardından onunkileri giyip öldürürdünüz. Dyakov'un dahili pasaportundaki resmi alıp onu da kendi kimliğinizin üzerine yapıştırırdınız. Çiftlik yakınlarında olduğundan resmi yapıştırmak için yumurta akı kullanmış olabilir. Ya da arabanın aksından biraz gres yağı alıp sürmüştür, bilmiyorum. Sonra da kendi resminle gerçek Dyakov'un dahili pasaportunu da imha ederdin – bir sahte belgeyle inandırabilirsin ama iki taneyle çok zor. Ardından GAZ'ı yoldan çıkarıp kaza süsü verirsin. Son olarak da kendini arabaya kilitleyip Alok Dyakov olarak kurtarılmayı beklersin. NKVD'nin mahkûmu olduğu bariz olan bir adama hangi Alman zorluk çıkarır? Özellikle de Almancası iyi birine. Sırf bu bile ondan daha az şüphelenilmesi için yeterli olmuştur."

"Haklısın," dedi Voss, hâlâ önceki yorumlarımı düşünmekteydi. "Ondan hiç şüphelenmedik. Kızılların mahkûmu olduğunu görünce hiç aklımıza gelmedi. Üstelik askerler de çok yorgundu. Günlerdir yoldaydık."

"Sorun değil, teğmen," dedim. "Senden çok daha iyileri bile Rusların bu numaralarını yuttu.

1920'lerden beri bizim hükümet Siyon Liderlerinin Protokolleri kitabına kutsal kitap muamelesi yapıyor."

"Sen böyle anlatınca gayet makul geliyor," dedi Von Gersdorff, "ama böyle bir şeyi yapabilmek için çelik gibi sinirlere sahip olmak gerek."

Voss'a döndüm. "Birliğin yaklaşık kaç sözde komiser infaz etti, teğmen?"

Voss omuz silkti. "Saymadım. En az kırk elli tane. Sonunda tavşan vurmaktan farkı kalmamıştı çünkü."

"Öyleyse Dyakov –şimdilik ona hâlâ böyle diyelim– kaybedecek hiçbir şeyi olmadığını düşünmüştür. Ya hemen vurulacaktı ya da oynadığı oyun anlaşıldıktan sonra."

"Evet, ama bizi kandırdıktan sonra neden ilk fırsatta kendi hatlarına geri dönmedi?" dedi Von Gersdorff.

"Ve Smolensk'teki konumunu, feldmareşalin itimadını, günde üç öğün yemeği, dilediği kadar içki ve sigarayı ve bizi istediği gibi gözetleme fırsatından vazgeçecekti – hatta ufak tefek sabotaj ve cinayet eylemlerini bile ifa etme fırsatını. Hayır, bence burada kalmak için bolca nedeni var. Ayrıca Rus hatları yüzlerce kilometre uzakta. Yolda sahra polisi tarafından tutuklanıp vurulabilir. Kendi hatlarına varmayı başarabilse bile sonra ne olacak? Stalin Almanların eline geçmiş hiç kimseye güvenmez. Muhtemelen Polonyalılar gibi onun da kafasının arkasına bir kurşun sıkılıp bir çukura atılacaktı."

"Çok ikna edicisin," dedi Teğmen Voss. "Bu, Dyakov haricinde herhangi bir İvan olsa onu ra-

hatlıkla hapse attırabilirdin. Ama tüm bunlar varsayımdan ibaret. Hiçbir şeyi ispatlamaz, değil mi?"

"Haklı," dedi Von Gersdorff. "Kimlik belgelerinin aslı olmadan hiçbir şeyi ispatlayamayız."

Biraz düşündüm. "Biraz önce Varşova gettosundaki Yahudilerin mezarlardan ve mahzenlerden çıkmasıyla ilgili bir şey söylemiştin."

"Böyle bir cesaret takdire şayandır. Ayrıca böylesi bir durumun Alman ordusunu ortaçağdaki *condottieri** orduları gibi davranır hale getirmesi çok üzücü."

Von Gersdorff dudaklarını ısırıp başını iki yana salladı. Aklıma gelen bir fikirle araya girecektim ama albayın henüz sözünü bitirmediğini fark ederek yükselen seslerimizi kimsenin duymaması için kapıyı kapattım; Stalingrad'dan sonra bile Smolensk'te görev yapan ordu mensuplarının çoğu Hitler'e tapmaya devam ediyordu.

"Katyn Ormanında yaşananlar –kızılların merhametsizliği, işte bu barbarlığa karşı savaşıyor olmamız falan– bizim sinagogları uçurup molotof kokteylli çocuklara tanklarla ateş etmemiz yanında hiç kalır. Varşova'da yaptıklarımızı dünyanın öğrenmeyeceğini mi zannediyoruz? Kamuoyunun böylesi bir kahramanlığı görmezden geleceğini mi umuyoruz? Polonya'da binlerce hafif silahlı Yahudiyi öldürdükten sonra sırf Katyn Ormanında ortaya çıkardığımız katliam yüzünden Amerika'nın bizim saflarımıza katılacağını mı zannediyoruz?" Elini yumruk yapıp sanki birine vurmak istermiş gibi –ki ben olabilirdim–

* Condottieri: Paralı asker –çn.

yüzünün önünde tuttu. "Varşova gettosu isyanı on sekiz ocaktan beri devam ediyor. Bu, Katyn Ormanında insan kemikleri bulunmasından çok önce, Avrupa'daki asıl skandal budur. Ne tür bir propaganda bakanı dört bin Polonyalının cesedini dünyaya gösterirken on üç bin Yahudi direnişçinin cesedinin saklanabileceğini ya da görmezden gelinebileceğini düşünür? İşte benim bilmek istediğim bu."

"Böyle söyleyince," dedim, "ne kadar gülünç olduğu anlaşılıyor."

"Gülünç mü?" Von Gersdorff güldü. "Bu şimdiye kadar duyduğum en budalaca halka ilişkiler saçmalığı. Ve senin sayende, Günther, ismim temelli olarak Katyn Ormanında bulunan cesetlerle birlikte anılacak."

"Bunu bana değil, Goebbels'e anlat," dedim. "Bir daha gördüğünde söylersin."

"Böyle düşünen tek kişi ben olamam. Bu söylediğim şeylerin farkına varmış olan pek çok Nazi olmalı."

"Peki, ne olmasını bekliyorsun? Albay bak, kendime yalan söyleyecek yaşı geçtim. Ama diğerlerine yalan söyleyecek kadar da salak değilim. Son on yıldır içimde çürüyormuşum gibi iğrenç bir his var. Anlamadığım ve istemediğim bir rejim altında daha ne kadar yaşayabilirim diye kendime sormadığım tek bir gün bile geçmedi. Ama ne yapabilirim? Şimdilik sadece üç –muhtemelen beş– kişinin ölümünden sorumlu olan kişiyi yakalamak istiyorum. Fazla bir şey olmadığını kabul ediyorum. Onu yakalamayı başarsam bile bunun beni pek mutlu etmeyeceğini de bili-

yorum. Ama halihazırda bir polis memuru olarak yapabileceğim bundan ibaret. Bu senin gibi şeref bilincine sahip birine ne mana ifade eder, bilemem, ama elimden gelen bu. Az önce Varşova gettosunda Yahudilerin mezar ve mahzenlerden çıkmasıyla ilgili sözün Dyakov hakkında ne yapabileceğimize dair bana bir fikir verdi."

Smolensk Katedrali'nin girişi sirk çadırı kadar büyük beyaz bir kemerin altındaki bir sıra geniş merdivenden ibaretti. Alçak çatılı dış koridorlarla kaprisli görünen meleklere ait freskler bir peri mağarasını andırıyordu. İçerideki altın ikonlar kuyumcularla dolu bir sokaktaki işporta tezgâhlarına benziyordu ve ortadaki çerçeve içerisindeki bir Faberge yumurtası, ışık saçan evinden dışarıya üzüntü ve mahcubiyetle karışık bir ifadeyle bakan Meryem Ana kopyası vardı – aslı Smolensk Muharebesi sırasında imha olmuştu. Birkaç yüksek pirinç şamdan üzerinde yanan yüzlerce mumun titrek ışığı katedralin içindeki kadim ve pagan görünümü pekiştiriyordu ve Hıristiyan Meryem Ana yerine burada mumların kutsal ateşiyle ilgilenen ya da Tiber Nehrine atmak için samandan heykel yapan bakire bir tanrıça görsem şaşırmazdım. Tüm dinler bana biraz anlaşılmaz gelirdi.

Saklı bombaları tespit etmede uzman olan, panzer birliğinden bir istihkâm çavuşunun rehberliğinde –Von Gersdorff'un söylediğine göre Çavuş Schlächter kızılların Dinyeper üzerindeki köprüye döşediği yirmiden fazla mayını temizlemişti ve bu yüzden iki kez madalya almıştı–

albayla birlikte katedralin yeraltı mezarına giden uzun ve dar merdivenlerden inmeye başladık. Çalışmayan küçük bir asansör vardı ve bubi tuzağı olabileceğinden kimse tamir etmeye kalkışmamıştı.

Sanki Styx Nehrini bulmak için arzın merkezine inmeye çalışıyormuş gibi kesif bir rutubet ve çürüme kokusu dört bir yanımızı sardı; ama Schlächter'in dediğine göre yeraltı mezarıyla kilise o kadar da eski değildi:

"Söylendiğine göre 1611'deki büyük Smolensk Muhasarası sırasında şehir müdafileri kendilerini buraya kilitledikten sonra Polonyalıların eline geçmemesi için cephaneliği ateşe vermişler. Meydana gelen patlama sonucu yeraltı mezarından –ve içinde saklanan İvanlardan– geriye hiçbir şey kalmamış. Bu anlatılanlar muhtemelen doğru. Neyse, bina bakımsız kalmış ve 1674'te yıkılmış. Yapı ilk teşebbüsün başarısız olmasının ardından ancak 1772'de yeniden inşa edilebilmiş ve Napolyon gelip de herkese bu katedralin ne kadar muhteşem olduğunu söylediğinde bina en fazla otuz kırk yaşındaymış. Buranın nemli olmasının sebebi temelinde doğru düzgün bir atık su sisteminin olmaması – hemen yakınında bir kaynak var ve müdafiler o yüzden buranın saklanmaya müsait bir yer olduğunu düşünmüş olmalı. Ama cephaneliğin havaya uçmasına engel olacak kadar da nemli değil.

"Katedrali ele geçirdiğimizde ana tahrip kalıplarını etkisiz hale getirdik," dedi. "En azından İvanlar Smolensk'ten çekilirken binayı yerle bir etmek için konulmuş olanları. Ama şimdi sade-

ce öyle zannettiğimizi anlıyorum. Kızıl Ordu tıpkı 1611'de yaptıkları gibi yeraltı mezarını patlayıcıyla doldurmuş ve tıpkı Kiev'de yaptıkları gibi yüzlerce kilometre uzaktan radyo sinyalleriyle patlatmayı düşünmüşler ama sinyaller yeraltına erişemeyince patlama olmamış. Günlerce yukarıda dolaştıktan sonra ancak aşağıda olanları bulabildik. Hepimizi havaya uçurabilirlerdi."

"Bunu yapmak istediğinden emin misin?" diye sordum Von Gersdorff'a. "İkimizin de hayatını riske atmasının bir lüzumu yok. Bu uçuk fikir sana değil, bana aitti."

"Daha önce anti-personel mayınlarını döşeyip imha ettiğimi unutuyorsun galiba," dedi. "Yoksa Tophane'yi unuttun mu? Ayrıca Rusçam senden iyi olduğundan konuyla ilgili daha iyi okuyabiliyorum. Kafanı kopartmadan o NKVD dosya dolaplarından birini açmayı becerebilsen bile aradığın şeyi nasıl bulacaksın?"

"Hakkın var," dedim. "Gerçi ne aradığımdan hâlâ emin değilim."

"Öyle, ama senin gibi ben de denemeye değer olduğuna inanıyorum. Epeydir buraya inmek istiyordum ve şimdi geçerli bir mazeretim oldu. Neyse, iki kişi bu işi bir kişiden daha çabuk halleder."

Merdivenin dibinde Schlächter kalın bir ahşap kapıyı açtıktan sonra ışığı yakarak dosya dolapları, kitap rafları, aralarında kıymetli görünen gümüş ikonalar ve iki yedek şamdanın da bulunduğu dini eşyaların yer aldığı uzun ve penceresiz mahzeni ortaya çıkardı. Odaya boylu boyunca çekilmiş bir telin üzerinde büyük sarı kurukafa ve çapraz kemiklerin bulunduğu bir tabela ve –du-

varlarda ve dolapların üzerinde– kırmızı tebeşirle çizilmiş işaretler bulunuyordu.

"Evet, beyler," dedi Schlächter. "Lütfen, dikkatli dinleyin. İstihkâm birliğine katılan herkese söylediğimi size de söyleyeceğim. Kulağınıza temel eğitim gibi gelirse bağışlayın ama insanı hayatta tutan bu temel bilgilerdir.

"Burada bunları yapan İvan işinin ehli biriymiş. Bize tuzak hazırlamak için günlerce uğraşmış olmalı. Bu, düşman için eğlenceli olsa da bizim için olmayacağı kesin. Bir şeyi çektiğinizde o çektiğiniz şey –bir çekmece, bir dolap kapısı ya da raftaki bir dosya– kısa bir kabloyla yarım kiloluk plastik patlayıcıya bağlı olabilir. Bir askerim bu yüzden suratını bir diğeri elini kaybetti ve açıkçası bu tür bir işe ayıracak asker kalmadı elimde – çünkü dışarıda yapılacak dünya kadar iş var. SS burayı temizlemek için bana Rus esirleri kullanmamı teklif etse de ben eski kafalı bir adamımdır – o tür şeylerden hazzetmem. Üstelik eğer bomba patlayıp asıl ihtiyaç duyduğumuz şeyi de imha ederse o zaman bombayı imha etmenin bir manası kalmaz zaten.

"O yüzden şöyle yapacağız: Onları bulmak zorundayız. Bu en zor kısmıdır – yani kötü bir sürpriz yaşamadan tespit edebilmek. Ardından ben gelip işi halledeceğim. İlk olarak rakibinizi tanımanız gerekli. Gizli bomba kullanmanın amacı zayiat ya da hasara neden olmak değildir. Asıl maksadı düşmanın zihninde belirsizlik ve şüphe yaratmaktır. Bu, düşmanın moralini bozup onu ihtiyatlı davranmaya sevk ederek yavaşlatır. Ama burada biraz belirsizlik olmasından bir zarar gelmez.

"Lütfen Ruslarla ilgili kafanızdaki peşin hükümleri bir kenara bırakın çünkü size rahatlıkla buradaki cihazları hazırlayan kişi ya da kişilerin gizli bomba hazırlamanın esasları, sinsilikle yaratıcı zekâya vakıf olduğunu ve insan psikolojisinden de anladığını söyleyebilirim. Buradayken her an tetikte olun. Bu ikinci tabiatınız gibi olmalı. Bu odada sizi hayatta tutacak olan keskin gözler ve şüpheci bir zihindir. Sizi tehlikelere karşı ikaz edecek sıra dışı şeyleri görmeye çalışın. Bir şeye dokunmadan önce onun ne olduğundan iyice emin olun.

"Ayrıca bahsedeceğim ipuçları bir tuzağın varlığına işaret ediyor olabilir: İyi bir hatıra sayılabilecek kıymetli ve ilgi çekici şeyler – görünüşte zararsız ama aykırı nesneler. Ayrıca hiç akla gelmeyecek eşyalarda bomba bulduğum da olmuştur: Şarapnel ve patlayıcı dolu bir el lambası, su şişesi, mutfak bıçağı, elbise askısı, bir tüfeğin dipçiğinin altı – bir şey alınabiliyor ya da hareket ettirilebiliyorsa patlayabilir de beyler."

Mezar duvarına dayalı ikonalardan birini işaret etti. Kıymetli gibi görünen gümüş bir çerçevesi vardı. İkonanın arkasındaki duvarsa kırmızı tebeşirle işaretlenmişti.

"Mesela şu ikona," dedi. "İşte eli uzun Fritzlerin çalacağı türde bir şey. Ama o çerçevenin altındaki döşeme tahtalarında bir delik ve beş yüz gram plastik patlayıcıya bağlı tetiği gizleyen bir kâğıt var. Bir adamın ayağını, belki de bacağını koparmaya yeterli. Şamdanlar da tuzaklı olduğundan dokunmayın. Eğer merak ediyorsanız söyleyeyim, odanın girişinde gördüğünüz dosya dolaplarından

geriye kalan parçalar nasıl bir tehlikeyle karşı karşıya olduğumuzu anlamanıza yeter."

Bir zamanlar üç çekmecesi olup kısa boylu bir adam yüksekliğindeki kararmış ahşap dolabı işaret etti: Üst çekmece yerinden çıkıp aşağı sarkmıştı ve içindekiler de bir kamp ateşinden geriye kalanlara benziyordu; hemen altındaki tahta zeminde kan olabilecek koyu kahverengi bir leke vardı.

"Dikkatli bakın. O çekmecede sadece iki yüz gram plastik patlayıcı vardı ama bir adamın suratını mahvedip onu kör etmeye yetti. Arada bir ona bakıp kendinize sorun – gizli bir bomba patladığında önünde olmak ister misiniz?

"Çivilere, elektrik kablolarına –kablo parçalarına– gevşek döşemelere, yeni döşenmiş tuğlalara, gizlenmeye çalışılan şeylere –yani boya ya da çevresine uymayan eşyalara– dikkat edin. Ama bu listenin sonu olmadığını bildiğimden size bu odada bulabileceğiniz gizli bombaları etkin hale getirmenin üç temel yolunu söyleyeyim. Çekme, baskı ya da salıverme. Ayrıca bazı tuzaklar bir sonrakini gizlemek için de yapılabilir ve şunu hiç aklınızdan çıkarmayın: Ne kadar sahte tuzak bulursanız dikkatiniz o kadar dağılır. O yüzden her daim dikkatli olun. Mutlaka her şeyi çok yavaş yapın. En ufak bir dirence denk gelirseniz derhal yaptığınız şeyi durdurun. Ama serbest bırakmayıp hemen beni çağırın ki yakından bakabileyim. Çoğu cihazın bir emniyet pim deliği vardır. Cihazı etkisiz hale getirmek için genelde bu deliğe bir çivi, pim ya da tel sokarım ve böylece cihaz etkisiz hale gelir."

İstihkâm çavuşu kısa sakallı yüzünü ovalayıp bir süre düşündü. Yüzünü örten sakalları kaşlarından ya da saçlarından çok farklı değildi. Kafası, üzerinde kuru yosunlar olan bir kayaya benziyordu. Sesi boğuktu ve aşağı Saksonya aksanıyla konuşuyordu – sanki Küçük Ernie fıkrası anlatacak gibi bir hali vardı. Boynunda ucunda haç bulunan bir kolye vardı ve çok geçmeden tuzakları etkisiz hale getirmede kullandığı en önemli aletin o olduğunu gördük.

"Başka ne vardı? Aa, evet." Omzuna asılı torbadan birer dişçi aynası, çakı, yeşil tebeşir ve küçük el lambası çıkarıp bize verdi. "Koruyucu malzemeleriniz. Bu üç şey sizi hayatta tutacak beyler. Evet, başlayalım."

Von Gersdorff not defterine baktı. "Kayıtlarımıza göre dava dosyaları raflarda, NKVD'nin personel dosyaları ise muhtemelen üzerlerinde Halk Komiserliği simgesi –bir kılıcın üzerinde orakla çekiç ve üzerinde Kiril alfabesiyle НКВД yazılı harfler bulunan kırmızı bir sancak– bulunan dosya dolaplarında. Çekmecelerin üzerinde alfabetik sırada olduklarını gösteren bir işaret yok – ama üzerlerinde küçük bir göz olduğuna göre demek ki oradaki kartlar alınmış. Şansımıza Krivyenko, Kiril alfabesinde de K ile başlıyor o yüzden senin gibi Rusça okuyamayan biri de kolayca arayabilir. Fakat Kiril alfabesinde otuz üç harf var. İşte – alfabeyi senin için yazdım böylece ne gördüğünü daha iyi anlarsın. Odanın solundaki dolaplara ben bakarım, Günther, – sen de sağdakilere bak."

"Ben de raflarda ne var diye bakarım," dedi Çavuş Schlächter. "Eğer çekmece güvenliyse üzeri-

ne yeşil işaret koyun. Ve sakın çekmeceleri sert kapatmayın."

İlk dosya dolabının yanına gidip bir dakika kadar baktıktan sonra dikkatimi en alttaki çekmeceye yönelttim.

"Çekmecenin üstü kadar altı da tehlikelidir," dedi Schlächter. "Kablo ve ip parçalarına dikkat edin. Eğer çekmece rahatça açılıyorsa ve aradığınız çekmece oysa sakın tedbiri elden bırakıp hemen dosyayı çekmeye kalkmayın."

Diz çöküp ahşap çekmeceyi birkaç santim çektikten sonra oluşan aralığa el lambamı tuttum. Şüpheli bir şey göremeyince çekmeceyi tel ya da gizli bomba olmadığından emin olana kadar açıp içine baktım; dosyaların tümü K harfiyle başlıyordu. Durup hemen üstteki çekmecenin altını incelemeye başladım; altında bir şey olmadığını görünce onu birkaç santim çekip tekrar oluşan aralığa baktım; bu çekmece de zararsızdı ve K harfiyle başlayan dosyaları içeriyordu. O yüzden ayağa kalkıp dolaptaki son çekmeceye baktım; onun da emniyetli olduğundan emin olduktan sonra –bunda da K harfli dosyalar vardı– üç çekmecenin üzerine de tebeşirle işaret koyup doğrularak rahat bir nefes aldım. Saatime baktıktan sonra titremelerine engel olmak için ellerimi çırptım. Tek dosya dolabına bakıp emniyetli olduğunu anlamak on dakikamı almıştı.

Etrafıma baktım. Schlächter evrak ve dosya kutularıyla dolu iki yüksek metal rafın arasında duruyordu; Von Gersdorff dişçi aynasıyla bir çekmecenin altını kontrol ediyordu.

"Bu hızla bütün günümüzü alacak," dedim.

"İyi gidiyorsunuz," dedi çavuş. "Böyle bir odayı temizlemek bir hafta bile sürebilir."

"Bu da bir fikir," diye mırıldandı Von Gersdorff. Önündeki çekmecenin üzerine yeşil bir çarpı koyup benim bir metre kadar arkamdaki diğer dolaba geçti.

Bu şekilde –bir salyangoz hızında çalışarak– on beş yirmi dakika kadar devam ettik; ilk tuzağı bulan Von Gersdorff oldu.

"Hey," dedi sakince. "Galiba bir şey buldum, çavuş."

"Kımıldama. Hemen gelip bakıyorum. Herr Günther? Çalışmayı bırakıp hemen kapıya gidin, komutanım. Albaya yardım ederken ikinci bir tuzak bulmanızı istemem."

"Ayrıca," diye ekledi Von Gersdorff, "eğer patlarsa üçümüzün de ölmesine gerek yok."

Bu iyi bir tavsiyeydi ve bana söylendiği gibi kapıya gittim. Bir sigara yakıp beklemeye başladım.

Çavuş Schlächter, Von Gersdorff'un yanına gelip albayın yarı açık tuttuğu çekmeceye uzun uzun baktıktan sonra boynundaki haçı öpüp ağzına koydu.

"Aa, evet," dedi haçı dişlerinin arasında tutarak. "Çekmecenin dili üzerine takılmış bir ataş var. O da bir kabloya bağlı. Kablo gevşek olduğuna göre demek ki baskı tuzağı değil de ateşleme pimi çıktığı zaman patlayacak türde bir bomba. Komutanım size durun diyene kadar çekmeceyi yavaşça birkaç santim kapatın."

"Tamam," dedi albay.

"Dur," dedi çavuş. "Şimdi sabit tutun, komutanım."

Schlächter dar aralıktan elini çekmecenin içine soktu.

"Plastik patlayıcı," dedi. "Yarım kilo kadar galiba. İkimizi de rahatça öldürür. Bir kuru pil ve iki metal kontak. Basit ama öldürücü bir cihaz. Çekmeceyi çekmeye devam ettikçe bir levhayı diğerine doğru çekeceksiniz, temas sağlanacak, pil ateşleyiciye elektrik gönderecek ve bum. Geçen zaman içinde pil bitmiş olabilir ama riske girmenin manası yok. Bana biraz kil hamuru verir misiniz, komutanım."

Von Gersdorff çavuşun torbasını arayıp kil hamurunu bulup çıkardı.

"Komutanım onu çekmecenin içine uzatır mısınız?"

Albay elini çekmecenin içinde Schlächter'in elinin yanına soktuktan sonra yavaşça geri çekti.

"Metal kontakların çevresine kil koyarak temas etmelerini önleyeceğim," dedi çavuş. "Ardından ateşleyiciyi çıkarabiliriz."

Bitmek bilmeyen bir dakikanın ardından Schlächter bize plastik patlayıcı ve üzerindeki ateşleyiciyi gösterdi. Tenis topu büyüklüğünde olan patlayıcı yeşildi ve Schlächter'in metal kontakları yalıtmak için kullandığı kil hamuruna benziyordu. Ateşleyicinin kablolarını söktükten sonra pili yanında taşıdığı küçük bir bisiklet lambasıyla kontrol etti. Lamba yandı.

"Alman pili." Sırıttı. "Sanırım o yüzden hâlâ çalışıyor."

"Hoşuna gitmesine sevindim," dedi Von Gersdorff. "Kendi eşyalarımızla havaya uçurulmak fikri benim hoşuma gitmedi."

"Sürekli denk geliyoruz. İvan sabotajcılar marifetlidir." Schlächter bombayı kokladı. "Bademler," diye ekledi. "Bu da bizim. Nobel 808. Bence biraz fazla kullanmışlar. Yarısı da aynı sonucu verirdi. Böyle israfa dağ dayanmaz." Daha da sırıttı. "İvanlara tuzak kurma sırası bize geldiğinde bunu kullanırım."

"Eh, içim rahatladı," dedim.

"Onların bize yaptıklarının aynısını onlara yapacağız," dedi Schlächter.

Akşamüzeri oldu ve sonunda aradığımız şeyi bulana kadar üç bomba daha keşfedip etkisiz hale getirdik: Halk Komiserliği İçişleri, K harfiyle başlayan personel dosyaları.

"Onları buldum," dedim. "K dosyaları."

Von Gersdorff'la çavuş yanıma geldi. Birkaç dakika sonra aradığımız dosyayı onayladı.

"Mikhail Spiridonoviç Krivyenko," dedi Von Gersdorff. "Anlaşılan planın işe yaradı, Günther."

Çekmece temiz olsa da çavuş emin olana kadar dosyayı çekmememi bana tekrar hatırlattı ve haçı tekrar ağzına alıp kontrol etti.

"Bu işe yarıyor mu?" diye sordu Von Gersdorff.

"Hâlâ buradayım, değil mi? Ayrıca bunun saf altın olduğunu da biliyorum. Başka bir şey olsa erir giderdi." En az beş santim kalınlığındaki Binbaşı Krivyenko'nun dosyasını Von Gersdorff'a verdi. "Ben burayı toparlarken," dedi, "siz de dışarı çıkın."

"Memnuniyetle," dedi Von Gersdorff. "Kalbim göğsümü yarıp çıkacak gibi."

"Benimki de," deyip Abwehr albayının peşinden mezardan dışarı çıktım. "RAF'ın Berlin'i bom-

balamasından bu yana sinirlerimin böyle gerildiğini hatırlamıyorum."

Kapıya gelince albay heyecanla dosyayı açıp ilk sayfadaki, Dyakov'dan farklı olarak, tıraşlı adamın suratına baktı. Von Gersdorff adamın yüzünün alt yarısını eliyle kapatıp bana döndü.

"Sence?" dedi. "Çok iyi bir fotoğraf sayılmaz."

"Evet, o olabilir," dedim. "Kaşlar birebir aynı."

"Ya bu resme sakal çizip berbat edecek ya da Dyakov'u berbere gitmeye ikna edeceğiz."

"Aslında bir suretini çıkarsak fena olmaz," dedim. "Her halükarda bu dosyadaki resimle Binbaşı Krivyenko'nun kimlik kartındaki resimde bulunan adamın ilgisi yok. Farklı birisi. Tahminimce gerçek Dyakov."

"Evet, sanırım o konuda haklı çıktın."

"Eğer sinirlerim tümüyle tükenmiş olmasaydı Dyakov'un dava dosyasını aramayı da teklif ederdim. O raflarda mutlaka bir şey vardır, çavuş, değil mi?"

"Biraz sonra geliyorum, beyler," dedi Çavuş Schlächter. "Sadece bugün patlayıcıları bulduğumuz yerleri çabucak işaretleyeceğim."

Von Gersdorff düşünceli bir şekilde başını salladı. "Birinci sayfa – Smolensk bölgesi NKVD Polis Birimine bağlı Binbaşı Mikhail Spiridonoviç Krivyenko'nun şahsi dosyası. Minsk'teki NKVD Amir Yardımcısı Lavrenty Beria tarafından imzalanmış. Dneprostroy nişanı – bu bir zamanlar esir kampına komuta etmiş bir NKVD subayı olduğunu gösterir. NKVD İşçi liyakat nişanı – sanırım bir binbaşıdan da bu beklenir. Sol göğsünde Voroshilov keskin nişancı madalyası – bu da zaten onun-

la ilgili bildiklerimize uyuyor. Ateş etmeyi biliyormuş. Ama neye? Yaban domuzu mu? Kurt mu? Devlet düşmanları mı? Çok ilginç. Ama feldmareşale sunmadan önce bu dosya üzerinde daha çok çalışmamız lazım. Sanırım burada yazanları tercüme etmek için bu gece uykumdan feragat etmem gerekecek."

"Tamam," dedi çavuş. "Geliyorum." Ama onu bir daha görmedik. En azından sağ olarak.

Bilahare onun öfkeli komutanı Binbaşı Ondra'ya –Çavuş Schlächter Smolensk'teki en tecrübeli askeriydi– neler olduğuna dair hiçbir fikrimiz olmadığını söyledik.

Kapının yanındaki güvenli bölgede tehlike işaretinin hemen yanında gevşek bir döşeme olabileceğini tahmin etti; ahşap döşemenin altında bir baskı düğmesi olup olmadığına bakılmış ve güvenli olduğu anlaşılmıştı ama döşemenin üzerine birisinin her basışında diğer uçtaki bir çivi birkaç milim yukarı çıkıp duvardaki diğer bir çiviye yaklaşıyordu; biz –ve yanımızdaki diğerleri– o döşemenin üzerinden pek çok kez geçmiş olmalıydık ki sonunda yerinden iyice çıkıp temas ederek devreyi tamamlayıp duvardaki sıvanın arkasına saklanmış olan birkaç kiloluk dinamiti ateşlemiş olmalıydı. Patlama ikimizi de yere serdi; çavuşun yanında olsak biz de muhtemelen ölecektik; ama çavuşu öldüren patlamanın kendisi değil de plastik patlayıcının üzerine konulmuş demir bilyeler oldu; bu patlamanın bir çiftenin ateşlenmesinden farkı yoktu ve bir adamın kafasını süvari kılıcı gibi itinayla kesebilirdi.

"Umarım değmiştir," dedi Binbaşı Ondra. "On sekiz aydır o yeraltına mezarına girmememizin haklı bir nedeni vardı. Orası ölüm tuzağı. Pek ya ne uğruna? Çoktan tarih olmuş bir dosya yüzünden. Çok yazık oldu, beyler, çok yazık oldu."

Aynı akşam çavuşun cenazesine katıldık. Arkadaşları onu Smolensk'in batısındaki Gertnereistrasse üzerindeki, motorize piyadenin kışlası yakınlarında bulunan, Okopnaya Kilisesindeki asker mezarlığına defnettiler. Akabinde albayla birlikte Dinyeper kıyısında yürüyüp uzaktan Schlächter'in birkaç saat önce öldüğü katedrale baktık. Katedral, İsa'nın göğe yükselmesi gibi üzerine inşa edildiği tepenin üstünde havada duruyormuş gibi görünüyordu ki bence zaten böyle görünmesi istenmişti. Ama ikimiz de bu hikâyeden bir teselli ya da hakikat çıkaramadık. Katolik olan Gersdorff bile bu aralar sırf alışkanlık icabı istavroz çıkardığını itiraf etti.

Krasny Bor'a dönerken Çavuş Schlächter'in yeraltı mezarından aldığı Nobel 808 patlayıcının Von Gersdorff'un torpido gözünde olduğunu gördüm – en az iki kiloydu.

"Onu kullanacak bir yer bulacağımdan eminim," dedi usulca.

12

Cumartesi, 1 Mayıs 1943

Profesör Naville'in başkanlığını yaptığı uluslararası heyet, Reich Sağlık Dairesi Başkanı Dr. Conti'ye sunacakları raporu hazırlamak için Berlin'e dönmek üzere yola çıkıp Polonya Kızılhaçı'nı –Polonyalılar en başından beri heyetten ayrı çalışmışlardı– Katyrı'de bıraktılar. Gregor Sloventzik'le birlikte otobüsle heyet üyelerini havaalanına götürürken onların –haklı olarak– gittiklerine ne kadar memnun olduklarını gördüm – Kızıl Ordu her geçen gün yaklaşıyordu ve geldiklerinde hiç kimse Smolensk'te olmak istemiyordu.

Gittikleri için ben de çok memnundum ama – Profesör Buhtz'la çalışması sona erdiği için– Ines Kramsta da Berlin'e geri dönmeyi seçtiğinden içim biraz buruktu. Havaalanı yolu boyunca beni görmezden gelip sanki yokmuşum gibi pencereden bakmayı tercih etti. Onları bekleyen Focke-Wulf'a –Goebbels elbette ki kendi uçağını gönder-

mişti– eşyalarını taşımasına yardım edip onu Dr. Berruguete'nin ölümünde şüpheli gördüğümden ötürü özür dilemek için fırsat kolladım ama sadece özür dilemekle olacak iş değildi ve zarif topuklu ayakkabıları üzerinde dönüp tek laf etmeden uçağın içinde gözden kaybolduğunda az daha ağlayacaktım.

Ona gerçeği anlatabilirdim, –belki de bir erkekte asıl aradığı nitelik buydu– ama yapmadım. Smolensk'te bulunduğu birkaç hafta boyunca hayatım birisine, bana olduğundan daha fazla şey ifade ediyormuş gibi gelmişti; şimdiyse o gidiyordu ve ben de hiçbir şeyi umursamadan eski halime geri dönüyordum. Kimi zaman bir kadınla erkeğin arasında yaşanan aynen budur; hayatın gerçekleri, insan tabiatı ya da benzeri şeyler birbirini sevdiğini düşünen iki kişinin arasına girer. Elbette bu tür şeylere bulaşmadan evvel iki kez düşünerek kendini bolca elem ve kederden kurtarabilirsin ama böyle yapınca da nice şeyin geçip gitmesine göz yumarsın. Özellikle de savaş sırasında. Yaptıklarıma pişman değildim –nasıl olabilirdim ki– ama o hayatının geri kalanında benim hayatımın geri kalanından tümüyle habersiz yaşayacaktı.

Bu can yakıcı vedanın ardından Sloventzik'le otobüse döndük.

Otobüsle ormana geri döndüğümüzde büyük bir heyecanın yaşandığını gördük: Sahra polisiyle Alok Dyakov'un nezaretinde çalışan Rus esirler bir mezar daha bulmuştu. Bu mezar –sekiz numara– diğerlerinden yüz metre kadar uzakta Dinyeper'e daha yakındı ama Polonya Kızılhaçı Genel Sekreteri Kont Casimir Skarzynski öğle

yemeği sırasında bana sekiz numaralı mezardaki cesetlerin hiçbirinin üzerinde kışlık kıyafet olmadığını söyleyene kadar bu yeni haberle hiç ilgilenmedim; üstelik ceplerinde mektuplar, kimlikler ve gazete kupürleri olması bunların bulduğumuz Polonyalılardan bir ay sonra öldürüldüğünü gösteriyordu. Skarzynski, Profesör Buhtz ve Teğmen Sloventzik adamların alınmış olabileceği Rus toplama kampı hakkında münakaşaya başladılar; ama ben bulaşmadım ve kulübeme döner dönmez sabırsızlığıma gem vurarak Albay Von Gersdorff'un kendi kulübesinde Göğe Yükseliş Kilisesinin yeraltı mezarlığından aldığımız dosyayı tercüme etmesini beklemeye başladım. Çok uzun bir öğleden sonra oldu.

Biraz sigara, biraz içki içip biraz da Tolstoy okudum ki başka bir şeyden çokça yapmama eşit ve belki de ana amacımla tezat teşkil ediyordu.

Feldmareşale denk gelmemek için akşam yemeğini erken yiyip yürüyüşe çıktım. Kulübeme döndüğümde kapının altından atılmış isimsiz bir not buldum:

> ALOK DYAKOV HAKKINDA DAHA FAZLA BİLGİ ARADIĞINI BİLİYORUM – YANİ GERÇEK ALOK DYAKOV, ONUN GİBİ DAVRANMAYA ÇALIŞAN BU CAHİL KÖYLÜ DEĞİL. 50 MARKA SANA ONUN GESTAPO/NKVD DOSYASINI SATARIM. BU GECE SAAT ON İLA ON BİR ARASINDA YALNIZ OLARAK SMOLENKS'TEKİ SVIRSKAYA KİLİSESİNE GELİRSEN ONU TEMELLİ ORTADAN KALDIRMAK İÇİN İHTİYACIN OLAN ŞEYİ ALIRSIN.

Kâğıt ve zarf kaliteliydi: Kâğıdı ışığa tuttuğumda filigranını gördüm. Yahudi boykotu yüzünden kapatmak zorunda kalana kadar Unter den Linden'deki Nathan Kardeşler, Berlin'in en pahalı kırtasiyesiydi. O yüzden bir zamanlar bu kadar pahalı şeyleri alabilecek birinin şimdi neden elli marka ihtiyacı olacağını düşünmeden edemedim. Notu tekrar okuyup kelimeleri dikkatle düşündüm. Elli mark neredeyse sahip olduğum tüm paraydı ve kolay kolay vermeye razı değildim ama karşılığında istediğim şeyi alabileceksem her kuruşuna değerdi. Elbette ki pek çok muhbire sahip Berlinli bir dedektif olarak elli mark talebinin daha makul bir ihanet sebebi sayıldığını söyleyebilirdim: Birini ispiyonlayacaksanız bunu bedavaya yapmak anlamsızdı. Bunu anlıyordum. Ama neden yazan kişi "Gestapo/NKVD dosyası" demişti. Gestapo'nun Alok Dyakov hakkında zannettiğimden daha çok şey bilmesi mümkün müydü? Dyakov hakkında çoktan bir dosya hazırlamış olabilirler miydi? Öyle olsa bile gecenin onu, düşman topraklarında şehrin ücra bir köşesine gitmek isteyeceğim bir saat değildi. Hurafelere inandığımı söyleyebilirsiniz ama uğur getirmesi için yanıma iki silah aldım: hep taşıdığım Walther PPK ve henüz Von Gersdorff'a teslim etmediğim –omuz dipçiği ve taşıma kayışıyla birlikte– süpürge kabzalı Mauser. Savaş başladığından beri iki silahın tek silahtan daha iyi olduğuna inanıyorum. İki otomatik tabancayı da doldurup arabayla yola çıktım.

Peter ve Paul Köprüsü'nün kuzeyinden Smolensk'in doğusuna giden yol her zamanki gibi

sahra polisi tarafından kesilmişti ve –yine her zamanki gibi– devam etmeden önce onlarla biraz lafladım. Svirskaya Kilisesine giden tek yol –tabii batıya doğru elli kilometre gitmek istemiyorsanız– köprü üzerinden devam ederek Smolensk'in içinden geçiyordu ve kontrol noktasında askerlerle konuşarak yeni muhbirimle ilgili bilgi edebileceğimi düşündüm. Eğer saygılı davranırsanız sahra polisinden çok şey öğrenirdiniz.

"Söyleyin çocuklar," dedim, –beni tanıyor olsalar da ben de herkes gibi evraklarımı göstermeye mecburdum– "son bir saat içinde buradan başka kim geçti?"

"Asker dolu bir kamyon," dedi çavuş olan polislerden biri. "Vitebsk'teki 56. Panzer Kolordusu'na bağlı bazı askerler. Şimdi kuzeye ilerleme emri almışlar. Tren istasyonuna gidiyorlardı. Kursk denen bir yere gittiklerini ve orada büyük bir savaş olacağını söylediler. Bir de biraz takılmak için Glinka'ya giden 537. Muhabere'den birkaç kişi vardı."

Biraz takılmak diyerek Glinka'ya gitmeyi sinemaya gitmek gibi masum bir şeymiş gibi gösteriyordu.

"Haliyle isimlerini aldığınız, değil mi?" dedim.

"Tabii ki."

"Mümkünse o isimleri öğrenebilir miyim?"

Çavuş gidip bir klasör getirdi ve ay ışığı olmasına rağmen listeyi paltosuna takılı el lambasıyla gösterdi. "Bir sorun mu var?" diye sordu.

"Hayır, çavuş," dedim gözüm listedeyken. İsimlerin hiçbiri tanıdık değildi. "Sadece merak ettim."

"İşimiz bu, değil mi? İnsanlar bir türlü anlamıyor ama meraklı polisler olmasa ne halde olurlardı?"

Kilise, Kremlin'in batısında şehrin ücra bir köşesindeydi, evler ve askeri karakollardan uzaktı. Tek kubbeli pembe taştan yapılmış bina çimli bir tepeciğin üzerinde olup Göğe Yükseliş Kilisesinin minyatürüne benziyordu; hatta sekizgen çan kuleli beyaz stükkodan bir duvarıyla büyük yeşil renkte ahşap bir kapısı vardı. Kilisenin içinde ışık yoktu ve kapısı açık olsa da mekân, sanki çan kulesindeki yarasalar bile orayı terk edip daha canlı bir yere gitmiş gibi görünüyordu.

Kapıya çıkan küçük bir patikanın dibine park edip süpürge kabzalıyı yanıma aldım; bu otomatik tabancayı taşıması gayet rahattı ve temizlenmesi biraz zor olsa da –Walther'in onun yerini almasının ana sebeplerinden biri buydu– nişan alması ve ateş etmesi kolay bir silahtı. Özellikle geceleri uzunca namlusu daha rahat nişan alınmasını mümkün kılıyor ve omuz dipçiği ona çok daha tatmin edici bir görünüm sağlıyordu. Bela çıkacağını ummuyordum ama olur da çıkarsa elimde silahımın hazır bulunması daha hayırlı olurdu.

En az kilisenin kubbesi kadar yüksek çan kulesinin kapısından geçip kilise bahçesinin en az üçte ikisini görmemi sağlayan bir köşede durdum. Kiliseye girmeden önce çevresinde –şans getirmesi için saat yönünde– bir kez dönüp beni pusuya düşürmek için bekleyen biri var mı diye baktım. Kimse yoktu. Ama kiliseye girmeye kalkınca kapının kilitli olduğunu fark ettim.

Kapıyı çalsam da cevap veren olmadı. Tekrar çaldım ama kilisenin içinin de aynı benim içim gibi boş olduğunu gösteren bir ses çıkıyordu. İçerde kimse olmadığı belliydi. Gitmekten başka seçenek yoktu. Ama gözümden kaçan diğer bir giriş bulunduğu varsayarak kilisenin etrafını bir kez daha döndüm. Bu sefer saat yönünün aksine gittim ki bunun muhtemelen hata olduğunu görecektim. Başka bir giriş yoktu –en azından açık bir tane– ve boşa kürek çektiğimi varsayarak çan kulesinin kapısına doğru bayırdan inmeye başladım. Çok gitmeden durdum çünkü birisi kapıyı kapatmıştı; işte o anda sekizgen çan kulesine çıkmış birinin tam gözünün önünde olduğumu da fark ettim. Burnum seğirdi: Namlunun önündeki tavşan gibiydim. Tekrar seğirdi ama çok geçti. Ahmaklık etmiştim ve bunun farkına varmak hiçbir şeyi değiştirmeyecekti.

İşte tam o anda bir mermi göğsüme bitişik tuttuğum ahşap dipçiğe isabet etti; darbenin etkisiyle birkaç metre gerileyip çimlerin üzerine düştüm ama dipçiğe denk gelmese öleceğim muhakkaktı. Emekleye emekleye saklanacak bir yere gitmem gerektiğini biliyordum; öncelikle zamanında varabileceğim bir yer yoktu ve beni vuran kişi çoktan sürgüyü çekip ağza yeni bir mermi sürüp silahın namlusunu tekrar bana doğrultmuş olmalıydı; böyle aydınlık bir gecede tek gözlü bir köstebek bile beni vurabilirdi. Tek şansım ölü numarası yapmaktı – nihayetinde adam ateşlediği merminin bana değil de ahşap dipçiğe isabet ettiğini bilmiyordu.

Göğsüm ve kafamın arkası sızladığından inlemek ve öksürmek istedim ama kımıldamadan

yatıp nefesimden geri kalanı içimde tutmaya devam ettim, ikinci bir mermiyle birlikte gelecek neredeyse hoşlanacağım kayıtsızlığı; ya da kurşunun nereme isabet ettiğini görmek için, mutlaka yanıma gelecek saldırganı beklemeye başladım. Hayatımda, ne kadar keskin bir nişancı olduğunu kontrol etmeye kalkışmayacak tek kişiye rastlamamıştım. Birkaç dakika sonra merdivenlerden inen ayak seslerini ve daha sonra iç kapının açıldığını duydum ve ay ışığında kilise bahçesinde bana doğru yaklaşan bir adam gördüm.

Mauser –ikiye bölünmüş halde iki yanımda yerde yatan ahşap dipçiği dahil değildi– hâlâ elimdeydi ve bunu görürse emin olmak için bana bir kurşun daha sıkardı. Oysaki bunu yapmak yerine tüfeğini omzuna asıp yanıma geldikten biraz sonra çakmağıyla sigarasını yaktı – yüzünü göremesem de cilalı çizmeleri tam gözümün önündeydi. Pahalı kâğıdı ve sigarası gibi *adam da Almandı*. Derin bir nefes çektikten sonra elimdeki silaha Alman çizmesinin ucuyla bir tekme attı. Bunu işaret kabul ettim. Göğsümdeki ağrıyı umursamadan dizimin üstünde kalkıp süpürge kabzalının uzun namlusunu tüfekli adama doğrultarak yere yığıldığı müddetçe merminin neresine denk geleceğini umursamadan tetiği çektim. Küfredip sigarasını atarak tüfeğine davransa da artık çok geçti. Mermiyi yiyince sert bir şekilde bir yanına döndü ve onu sol omzundan vurduğumu anladım.

Subay deri ceketi giyiyor ve *Stahlhelm* takıyordu; miğferin önünde gözlük vardı ve kemerine de bir çift motosikletçi eldiveni sıkıştırılmıştı.

Almana benzese de sakalı şüpheye yer bırakmıyordu. Bu aslında Binbaşı Krivyenko olan Alok Dyakov'du. Dudağını ısırıp sanki rahat bir yer ararmış gibi bir o bir bu yana kıvrandı. Ona tekrar ateş etmem gerekse de yapmadım. Çok istesem de bir şey tetiği ikinci kez çekmeme mani oldu.

Bu tereddüdüm onun süngüyü kapıp hamle yapması için yeterli oldu.

Süngüden kurtulmak için derhal ayağa fırlayıp neredeyse kendi etrafımda tam bir daire çizdim; elinde pelerinle büyük Juan Belmonte gelse bundan iyisini yapamazdı. Ona tekrar ateş ettim. İkinci atış onun için olduğu kadar benim için de şanslıydı: Mermi süngüyü tutan elinin gerisine isabet edince elini tutarak yere yığıldı ve üçüncü bir saldırı düzenlemesi imkânsız hale geldi yine de kafasının yanına bir tekme attım; insanlar bana ateş edip sonra da bıçaklamaya kalktı mı nedense sinirleniyordum.

Nefes verip ciğerlerime biraz hava çektim.

Şu anda tek sorunum Krivyenko'yu Kiewerstrasse'deki hapishaneye nasıl götüreceğimdi; kelepçem ya da Tatra'da onu atabileceğim bir bagaj yoktu ve önceden aracın arkasında bulunan telsizi de şatoda bırakmıştım; kafasına attığım tekme yüzünden bayılması işimi daha da zorlaştırmıştı – bunu yaptığıma çoktan pişman olmuştum bile. Bir süre sonra tüfeğinin deri kayışını çıkarıp onu ve kravatımı kullanarak ellerini arkasından bağladım; ardından sigara içerek onun ayılmasını bekledim. Onu hapse götürmeden önce sorgulamanın daha iyi olacağına karar vermiştim ve

bunu yapabilmek için de aklının başına gelmesi gerekiyordu.

Sonunda dik oturup inledi. Sigara yakıp bir nefes çektikten sonra kanlı dudaklarının arasına koydum.

"İyi atıştı," dedim. "Tam isabet. Merak ettiysen söyleyeyim mermi Mauser'in dipçiğine denk geldi. Senin Dr. Berruguete'yi vurmak için kullandığın aynı Mauser."

"Nasıl sağ kaldın, anlamadım, *pizda zhopo glaza*."

"Sanırım talihli bir adamım."

"*Pozhi vyom uvidim*," diye mırıldandı. "Öyle diyorsan. Bana teşekkür etmen gerek, Günther. Seni Krasny Bor'da öldürebilirdim ama yapmadım."

"Evet, nedenini ben de anlamadım. Bu geceki gibi beni rahatça vurabilirdin."

"O sırada ölmeni değil, sadece yolumdan çekilmeni istiyordum. Anlaşılan büyük hata yapmışım." Sigaradan derin bir nefes çekip başını salladı. "Sigara için teşekkürler ama bu kadar yeter."

Sigarayı ağzından alıp attım.

"Not kâğıdının kaliteli olması hoşuma gitti," dedim. "Yazanın Alman olduğuna inanmaya hazırdım. Sanırım kullandığın feldmareşalin not kâğıdı. Ve elli mark istemen. O da zekiceydi. Senden para isteyen birinin seni vurmasını beklemezsin." Etrafıma baktım. "Hakkını vermem gerek. Burası da akıllıca bir seçim. Sakin, her yerden uzak, kimse silah sesini duymaz. Ben doğruca tuzağa yürüdüm ve sen de her yeri rahatça görebileceğin kuledeydin. Neredeyse her

yeri. Söylesene kilisenin arkasına gitsem ne olacaktı?"

"O kadar uzağa gidemezdin," dedi. "Genelde ikinci kez ateş etmem gerekmez."

"Haklısın galiba."

"Üzerinde içki yoktur herhalde, yoldaş?"

"Aslında var." Küçük cep şişemi çıkardım –yemekhaneden çaldığım schnapsla doluydu– ve benden önce bir fırt çekmesine izin verdim. En az onun kadar benim de içkiye ihtiyacım vardı; göğsümü sanki bir fil çiğnemiş gibi hissediyordum.

"Teşekkürler." Başımı iki yana salladım. "Sadece Berruguete'yi öldürürsem, siz krautların heyet görevine devam etsin diye bunu örtbas etmeye çalışacağınızı biliyordum. Von Kluge zaten o yabancılardan nefret ediyordu. Onları Krasny Bor'dan olabildiğince uzak tutmaya çalışıyordu. Ama sen bir subay olduğun için –her ne kadar senden de nefret ediyor olsa da– sahra polisine soruşturma açılması için emretmek zorunda kalacaktı. Gerçi Voss yağmurlu havada su bulamaz ama yine de başımın ağrımasını istemedim. O yüzden ben kaçana kadar saklanmanı sağlamak için başının yanına ateş ettim."

"Tamam. Sana borçlandım. İyi de Berruguete'yi niye vurdun? Onu anladım. Senin için ne önemi vardı?"

"Dünyadan haberin yok, değil mi?" Canı yansa da sırıttı. "Bunca şeyden sonra hâlâ bu kadar cahil olman gerçekten gülünç, Günther. Bana bir fırt daha verirsen anlatırım."

Ona biraz daha schnaps verdim. Başını sallayıp ağzını şapırdattıktan sonra dudaklarını yaladı.

"Savaştan önce İspanya'daki Beynelmilel Tugaylarda siyasi komiserdim. Orayı çok severdim. Barcelona. Hayatımın en güzel dönemiydi. O sırada o faşist doktorun yoldaşlarıma yaptıklarıyla ilgili pek çok şey duydum. Komünist oldukları için canlı insanların beyinleri üzerinde yapılan deneyler gibi şeyler. Fırsatını bulursam onu öldüreceğime yemin ettim. Sonunda Smolensk'e geldiğini duyunca kulaklarıma inanamadım. Bir daha böyle bir fırsatım olmayacağını bildiğimden bunu değerlendirdim ve hiç pişman değilim. Hiç düşünmeden tekrar yaparım."

"İyi de neden tüfek değil de Mauser kullandın?"

"Duygusal bir neden. Hayatım boyunca silahları hep sevdim."

"Evet, NKVD dosyanı gördüm. Voroshilov keskin nişancı madalyası kazanmışsın."

Dediğimi onaylamadan konuşmaya devam etti: "Katalonya'da şu an senin elinde olan Mauser'den taşırdım. O silahı severdim. Bence krautların yaptığı en iyi silahtır. Walther de iyi –durdurma gücü iyidir, palto cebine sığar ve tutukluk yapmaz– ama dışarıda Mauser'e denk değildir. Şarjörünün on mermi kapasiteli olması da cabası. Çar'ı da bu silahla vurdular. Albay Von Gersdorff'da bir tane olduğunu görünce onu kullanabilmek için yanıp tutuşmaya başladım. O yüzden ödünç alıp doktoru öldürdüm."

"Yalan söylüyorsun," dedim. "Profesör Buhtz'un balistik uzmanı olduğunu biliyorsun. Sen sadece bizi atlatmak istedin. Tıpkı nişan almak için kullandığın ip gibi – o Peşkov'un kemer

olarak kullandığı ipti, değil mi? Suçu ona yıkmak istedin."

Krivyenko tekrar sırıttı.

"Eğer tüfeği kullansan mermiyi Profesör Buhtz'a vereceğimizi ve onun da bize ne tür bir tüfek olduğunu söyleyeceğini biliyordun. Senin tüfeğin. Sen de Von Gersdorff'unkini ödünç aldın. Silahın kapı cebinde ve süngünün de torpido gözünde olduğunu biliyordun –Dr. Batov'la kızını ve ondan önce de Hotel Glinka'da iki askeri öldürdüğün süngü. Sanırım bunu senden Von Kluge istedi."

"Belki öyle belki değil, ama bu da benim sigorta poliçem sayılır. Çünkü çok şey biliyor olsan da feldmareşale delil olarak gösterebileceğin hemen hiçbir şey yok."

"Acaba bir şey ispat etmek zorunda mıyım, bilmiyorum. Bir Alman subayının sözüne karşı senin sözün. Hapishane revirinde sakalını tıraş ettikten sonra yüzünü NKVD dosyandaki resimle karşılaştıracağız ve böylece Halk Komiserliği'nde bir binbaşı olduğun ortaya çıkacak. Bu ispatlandıktan sonra feldmareşalin bile sana yardım edeceğini zannetmem."

"Belki sırf susturmak için bana yardım etmesi gerektiğine karar verir. Bunu hiç düşündün mü? Ayrıca ben neden Dr. Batov'u öldüreyim? Belki bunu da benden o istemiştir. Peki, bunu hiç hesaba kattın mı?"

"Sanırım Katyn Ormanında olanlarla bir bağlantısı var – belki sen de o Polonyalıları infaz edenlerden biriydin. Feldmareşalden benim, Batov ve kızı için Almanya'ya sığınma hakkı talep ettiğimi

duyup ona birkaç soru sordun ve Von Kluge de benim ona söylediklerimi anlattı: Yani Batov'un, Katyn Ormanında yaşananlara dair elinde deliller bulunduğunu. Sen de ikisine işkence edip öldürerek Batov'un dairesindeki defterle resimleri aldın. Muhtemelen Batov, Rudakov'dan bahsetti ve onu da öldürdün. Hotel Glinka'da kapıcı olan kardeşi de ya başına geleceği anladığından kaçtı ya da her ihtimale karşı onu da öldürdün. Zaten en iyi yaptığın şey de bu değil mi? Domuz ve kurt öldürmekte iyisin ama insan öldürmekte daha da iyisin. Bunu öğrenmek az daha hayatıma mal oluyordu."

"O kadar da iyi değilim, yüzbaşı. Öyle olsaydım kuleden inmeden sana bir mermi daha sıkardım."

"Beni öldürmediğine memnun değilsin ama ben seni öldürmediğime çok memnunum, dostum. Almanya'da hem çok işe yarar bir şahit hem de çok meşhur olacaksın."

"*Idl ti na fig*." Krivyenko başını iki yana salladı. "*Chto za chepukha*," dedi. "Patron buna izin vermez."

"Vermek zorunda kalacak," dedim. "Onu ikna etmeye uğraşacak tek kişi ben olmayacağım. Albay Gersdorff da olacak. Von Kluge senin Batov'un başına gelenler ve Katyn'de olanlarla bir alakan olduğuna inanmasa bile onun gibi asilzadelerden biri söylediğinde inanmak zorunda kalacaktır."

Krivyenko sırıttı. "Gitmeme izin vermen hayrına olur. İkimizin de hayrına. Bu onu küçük düşürür ve hiç hoşuna gitmez. *Ya tebya o-chen proshu*. Gitmeme izin verirsen beni bir daha görmezsin. Ortadan kaybolurum." Başıyla sağ tarafı işaret

etti. "Nehir o tarafta. Oraya gider ve kaybolurum. Ama inat edersen bedelini ikimiz de öderiz."

"Sırf Von Kluge biraz utanacak diye gitmene izin vereceğimi mi zannediyorsun?"

"Sen izin vermesen bile sırf skandal ihtimalini göze almamak için o verir."

"Onu muhaberecileri öldürmen için seni azmettirmekle suçlarsan bu durumda senin –bir NKVD binbaşının– sözüne karşı bir Alman feldmareşalinin sözü olacak. Hiç kimse dediklerine inanmaz. Hapse atılır atılmaz bence feldmareşal derhal seninle irtibatını kesecektir." Kaşlarımı çattım. "Bu arada ismini sahra polisine vermeden köprüdeki kontrol noktasından nasıl geçtin? Yüzmediğine göre nasıl başardın? Geçen sene Vitebsk'le burası arasındaki tüm teknelere el kondu."

"Siz Almanların sorunu, kedinin derisinin ancak tek bir yolla yüzülebileceğini düşünmeniz."

"Duyduğum kadarıyla çoğu kişi bıçak kullanırmış."

"Bir fırt daha verirsen söylerim," dedi, "gerçi sonunda sen bile tahmin edebilirsin."

Şişeyi dudaklarına dayayıp biraz döktüm.

"*Spasiba*." Omuz silkti. "Nehrin beş yüz metre kadar yukarısında bir sal var. Birkaç kadın benim için yaptı. Onları görmüş olmalısın – nehrin kenarında eşyaları nehir üzerinde taşımak için kütükleri birbirlerine bağlıyorlar. Uzun bir sopayla da iterek yol aldım. İşte bu kadar basit. Nehrin diğer yakasında çalılar arasına gizlenmiş bir motosiklet bulacaksın. Bak eğer gitmeme izin vermeyeceksen o zaman bir doktora götür bari. Omuzum

fena ağrıyor ve kan kaybediyorum. Hapishane revirinden bahsetmiştin."

"Seni hemen burada öldürmem gerek."

"Belki de."

Onu yakasından tutup ayağa kaldırdım. "Kımılda."

"Ya yürümek istemezsem?"

"O zaman seni tekrar vururum. Seni ağır yaralamadan bunu yapmamın pek çok yolu olduğunu sen de bilirsin." Kulağını tutup Mauser'in namlusunu içine soktum. "Dilersen sırasıyla kulaklarını vurayım. Kulaklarının olmamasını sen ve cellat haricinde kimsenin umursayacağını zannetmem."

Peter ve Paul Köprüsü'ne geri dönüp mahkûmumu yolcu koltuğundan tekmeyle yere attım. Sahra polisine Krivyenko'yu, Kiewerstrasse'deki hapishaneye götürmelerini, doktorun tedavi etmesinin ardından da bu gecelik ayrı bir hücreye koymalarını söyledim.

"Albay Von Gersdorff'la görüştükten sonra," dedim, "sabah ilk iş olarak suç listesiyle geri geleceğim."

"Ama bu Dyakov, komutanım," dediler. "Feldmareşalin *Putzer*'i."

"Hayır, değil," dedim. "Gerçek Dyakov öldü. Bu adam NKVD Binbaşı Krivyenko. İki Alman muhabereciyi bu öldürdü." Öldürdüğü Ruslar ya da İspanyol'dan bahsetmedim; Almanlar diğer milletlerden kişilere pek ehemmiyet vermezdi. "Ayrıca hâlâ çok tehlikeli, dikkatli olun, tamam mı? Çok kurnaz biridir. Daha demin beni vurma-

ya kalktı ve az daha da beceriyordu. Mermi tüfek dipçiğine denk gelmese ölmüştüm."

Göğsüm hâlâ sızladığından gömleğimin düğmelerini açıp baktım ve el lambasının ışığında Frizya dövmesi büyüklüğünde ve renginde bir çürük gördüm.

Krasny Bor'a vardığımda albayın Mercedes'inin gitmiş olduğunu fark ettim ve Krivyenko'nun nihayet elini açık ettiğini söylemek için kulübesinin kapısını çaldığımda bir cevap alamadığım gibi içerinin de karanlık olduğunu gördüm.

Nerede olabileceğine dair bir şeyler öğrenmek için subay yemekhanesine gittim.

"Bildiriyi görmediniz mi?" diye sordu Berlinli mutfak çavuşu.

"Ne bildirisi?"

"Başkomutanlık'a bağlı subayların çoğu yerel ordu komutanının davetlisi olarak bu akşam, yemeği Smolensk'teki mağazanın yemekhanesinde yiyecekler."

Bunun üzerine Von Gersdorff'un kapısının altından Krasny Bor'a gelir gelmez beni uyandırmasını söyleyen bir not atıp yatmaya gittim.

13

Pazar, 2 Mayıs 1943

Kapımın, bütün geceyi şehir garnizonunun komutanıyla birlikte içki içen birinden bile beklenemeyecek sertlikte çalınmasıyla uyandım. Işığı yaktım, pijamalarım üzerimde, yataktan çıkıp kapıya doğru bir adım atıp –büyük bir kulübe değildi– kapıyı açtım. Albay Von Gersdorff yerine kapının önünde üç asker –bir onbaşıyla iki er– duruyordu. Ellerinde makineli tabancalar vardı, yüzlerindeki ifadeden dikkatimi mavi aya çekmekten başka planları olduğunu anladım.

"Yüzbaşı Günther," dedi başlarındaki onbaşı.

Saatime baktım. "Saat sabahın ikisi," dedim. "Siz hiç uyumaz mısınız? Defolun buradan."

"Bizimle gelin, komutanım. Tutuklusunuz."

Esnememem yerini şaşkınlığa bıraktı. "Nedenmiş?"

"Sadece bizimle gelin, komutanım."

"Kim tutuklanmamı emretti? Hangi suçtan?"

"Lütfen söyleneni yapın, komutanım. Tüm gece bekleyemeyiz."

Bir an durup seçeneklerimi düşünürken askerlerden birinin parmağının MP40 makineli tabancasının tetiğinde olduğunu fark ettim; dünyanın bu kısmındaki pek çok asker gibi o da tetiği çekmek için sabırsızlanıyordu.

"Kıyafetlerimi giyebilir miyim yoksa derhal mı gitmemiz gerek."

"Sizi derhal getirmemiz emredildi, komutanım."

"Tamam, öyle olsun."

Paltomu alıp giyecektim ki onbaşı paltoyu benden alıp ceplerimi aramaya başlayınca Walther tabancamın paltoda olduğunu hatırladım ama onbaşı benden önce buldu.

"Şaka mı bu?"

Saf saf sırıttığımı fark ettim. "Ben de tam söyleyecektim, onbaşı."

"Hiç şüphem yok," dedi onbaşı. "Eline aldığında belki de bana doğrulturdun. Tabancayla birlikte gelmeniz pek tercih edilmez." Bir adım yaklaştı – gömleğindeki terin ve yediği yemeğin kokusunu almama yetecek kadar yakındı. "Benim kitabımda bu tutuklanmaya direnmekten farksızdır."

"Hayır, onbaşı. Ben sadece paltomu giyiyordum. Saat geç ve silahın cebimde olduğunu unutmuşum."

"Hiç zannetmem," dedi onbaşı.

"Bize direnenlerden hiç hoşlanmayız," dedi parmağı tetikte bekleyen asker.

"Ben tutuklanmaya falan direnmiyorum," dedim. "Silahı unutmuşum, hepsi bu."

"Hepsi böyle söyler," dedi onbaşı.

"Hepsi mi? Hepsi de ne demek? Hiçbir halttan haberiniz olmadığı halde sürekli birilerini tutuklarmış gibi konuşuyorsunuz. Şimdi paltomu bana ver de şu saçmalığı sona erdirebileceğimiz yer neresiyse oraya gidelim."

Geri verdiği paltomu giyip onların peşi sıra dışarı çıktım; beni yemekhaneye, yaverin ofisine ve hatta feldmareşalin odasına değil de bekleyen bir cipe götürdüler.

"Nereye gidiyoruz?"

"Bin. Birazdan öğrenirsin."

"Birazdan oldu ama hâlâ öğrenemedim," dedim arka koltuğa otururken.

"Neden sesinizi kesmiyorsunuz, komutanım," dedi onbaşı ve araca bindi.

"Komutanım demek. Bak, bu hoşuma gitti. İnsanların bir yandan kafana vururken diğer yandan böyle hürmet göstermesi ne hoş."

Cevap vermeyince sonraki birkaç dakika bir şey demedim ama uzun sürmedi. Ana kapıdan çıkıp şehre doğru giderken durumum gözüme gittikçe daha az güzel görünmeye başladı. Krasny Bor'dan uzaklaştıkça bu sorunu çözebileceğim yüksek rütbeli bir komutana götürülme ihtimalim de azalıyordu; ayrıca sadece bu da değildi: Öldürülmem de kolaylaşıyordu. Bu adamların neler yapabileceğini biliyordum. Hâkim Goldsche gibilerin tüm iyi niyetli gayretlerine rağmen Wehrmacht en az düşmanlarımız kadar zalim ve insanların hayatlarıyla acılarına karşı kayıtsızdı. Barbarossa'nın ilk günlerinde Rusya içinde ilerleyen askerlerin sivilleri yaylım ateşine tuttuğunu görmüştüm.

"Bakın," dedim. "Eğer bu Dyakov denen Rus soytarıyla ilgili bir şeyse sizden ricam – Abwehr'den– Albay Von Gersdorrf'u bulup ona durumumu bildirmeniz. Hem o hem de sahra polisinden Teğmen Voss benim adıma şahitlik yapacaktır."

Hiçbiri tek kelime etmedi – sanki ben yokmuşum gibi önlerine bakmaya devam ettiler.

"Ayrıca şu MP40'ın namlusunu kulağımdan çekseniz daha da memnun olurdum. Yolda bir çukura düşersek bende ciddi duyma sorunlarına yol açabilir."

"Bence sende şimdiden duyma sorunu var," dedi onbaşı. "Sana kapa çeneni dediğimi duymadın mı?"

Kollarımı kavuşturup başımı iki yana salladım. "Bilmem farkında mısın onbaşı ama bu savaşta aynı saftayız. Führer'in itimadına haiz olmayabilirim ama Propaganda Bakanı bu sabah Katyn Ormanındaki önemli yabancılara etrafı gezdirmezsem çok rahatsız olacaktır. Bu da yaptığınız onca şeyi geçersiz kılabilir. Tutuklandığımı öğrenirse doktorun küplere bineceğini söylemek sanırım abartı olmaz. Kim olduğunuzu öğrenip katkılarınızdan ona bahsedeceğimden hiç şüpheniz olmasın."

Tüm bunları söylediğim için kendimden nefret etsem de korkuyordum; elbette daha önce de tutuklanmıştım ama evden bu kadar uzakta hayatın kıymetinin çok daha düşük olduğunu hissedebiliyordum ve Katyn Ormanında şahit olduklarımdan sonra benim hayatımın da asık suratlı bir onbaşı tarafından başımın arkasından vurul-

duktan sonra bir çukurda sona ermesi işten bile değildi.

"Ben sadece emirlere itaat ediyorum," dedi onbaşı. "Kimi tanıdığın da umurumda değil. Benim gibi en altta olan birisi için hiçbir şey ifade etmez. Ben bana söyleneni yaparım hepsi bu. Bir subay 'vurun şu şerefsizi' der ve ben de vururum. O yüzden, Yüzbaşı Günther, neden nefesini boşa harcıyorsun. Çok yorgunum. Tek istediğim şu işi bitirip tekrar emirleri yerine getirmeye başlamadan önce birkaç saat uyuyabilmek. O yüzden senin de bakanlıktaki minik dostunun da cehenneme kadar yolu var."

"Ağzının iyi laf yaptığı ortada, onbaşı."

Susup paltomun sıcaklığına geri çekildim. Smolensk'in dışına ve tekrar Peter ve Paul Köprüsü'ndeki kontrol noktasına vardık. Sahra polisinden aynı askerler oradaydı. Onbaşı onlara imzalı emri gösterirken karanlıkta kalan noktaları aydınlatanlar da onlar oldu.

"Burada olup bitenlerden haberin var mı?" diye sordum nöbetçiye.

"Affedin, komutanım," dedi biri –daha önce konuştuğum kişi – "Ama aynen sizin dediğinizi yaptık. Mahkûmla birlikte hapishaneye giderken Başkomutanlık'ın kontrol noktasında durduğumuzda –oradan geçen bir arabada olan– feldmareşal bizi ve daha da önemlisi *Putzer*'i Dyakov'u gördü. Dyakov ona feldmareşalin geçen gün sizi yemekhanede azarlamasına misilleme olarak sizin kendisine işkence ettiğinizi anlattı. En azından öyle dediğini anladım. Neyse, feldmareşal ona inandı ve çok öfkelendi. Onu hiç bu kadar

kızgın görmemiştim. Yüzünün rengi değişti. Sizin verdiğiniz emri iptal edip Dyakov'u doğruca SSMA'ya götürdü. Ardından sizin nerede olduğunuz sordu. Biz de ona Krasny Bor'a döndüğünüzü söyleyince eğer sizi ondan önce görürsek derhal tutuklayıp Luchinskaya Kulesi'ne götürmemizi emretti."

"Orası da neresi?" diye sordum.

"Yerel Kremlin'in surlarında, komutanım. Hiç hoş bir yer değil. Gestapo orayı kimi zaman mahkûmları yumuşatmak için kullanır. Üzgünüz, komutanım."

"Voss'a söyleyin," dedim. "Nereye götürüldüğümü mutlaka Voss'a söyleyin."

Diğer sahra polislerinden biri emirleri iade edip devam etmemizi işaret etti.

Birkaç dakika sonra kırmızı tuğladan yapılmış yuvarlak bir kuleye geldik. Dışarıdan ürkütücü görünen bir yerdi; içerdense bu tabir hafif kalıyordu: Rutubetli ve kötü kokuyordu ki burası daha girişiydi. Geceyi geçireceğim hücreye bir döşeme kapağı ve birkaç kaygan merdivenden iniliyordu. E. T. A. Hoffman tarafından kaleme alınmış bir hikâyeye inmek gibiydi. Merdivenin sonuna vardığımda yalnız olduğumu anladım ve dönüp baktığımda döşeme kapağından uzaklaşan onbaşının botunu gördüm. Az sonra döşeme kapağı dağa çarpan bir meteor gibi büyük bir gürültüyle düştü ve ben de bıçakla kesilebilecek kadar kalın bir karanlığa gömüldüm.

Gözlerim kendim haricindeki şeyleri de fark edebilecek kadar karanlığa alışınca, bir duvara ya da kapıya bindirmeyeyim diye ellerimi öne uzata-

rak etrafı biraz yokladım ama karanlıktan başka bir şey yoktu. Son haddine kadar sınanan cesaretimden geri kalan kırıntıları toplayarak soğuk ve nemli havayı ciğerlerime çekerek bağırdım. "Hey, kimse yok mu?"

Çıt çıkmadı.

Yalnızdım. Kendimi hiç bu kadar yalnız hissetmemiştim. Ölümün kendisi bile bu kadar kötü hissettiremezdi. Eğer hapsedilmemin nedeni – nöbetçinin dediği gibi– beni yumuşatmaksa çoktan pelte gibi olmuştum. Krem peynir olsam bu kadar yumuşak olamazdım.

Oturup sabırla birinin gelip bana ne olacağını söylemesini bekledim ama gelen olmadı.

14

Pazartesi, 3 Mayıs 1943

Mahkemeden birkaç saat önce beni salıverdiler. Böylece elimi yüzümü yıkayıp bir şeyler yiyecek, üniformamı giyecek ve beni savunmayı kabul eden Hâkim Johannes Conrad'la konuşabilecektim. Ordu Başkomutanlığı'ndaki ofisinde bir araya gelince Conrad bana Alok Dyakov'u öldürmeye teşebbüsle suçlandığımı ve şahidin de yine o olduğunu söyledi; Von Schlabrendorff da yargıç olacaktı; feldmareşal ise mahkemeye başkanlık edecekti.

"Bunu yapabilir mi?" diye sordum Conrad'a. "Tarafsızlıkla alakası yok."

"O bir feldmareşal," dedi Conrad. "Bu bölgede canı ne isterse onu yapar. Smolensk bölgesinde Kayser'in bile Von Kluge kadar yetkisi yoktur."

"Diğer iki hâkime ihtiyacı yok mu?"

"Şart değil," dedi Conrad. "Böyle bir yasa yok. Olsa bile onlar da kendilerine söyleneni yapmak-

la yükümlü." Başını iki yana salladı. "Durum pek ümit vaat etmiyor, seni asmayı kafaya koymuş. Hatta bunu bir an önce yapmak istiyor gibi bir hali var."

"Endişeli olduğum bu değil," dedim. "*Putzer*'i Dyakov'a karşı çok delil var. Bunlar ortaya çıkar çıkmaz, her şey iskambil kâğıdından ev gibi çökecek."

Conrad'a Dyakov'la ilgili öğrendiklerimi ve Albay Von Gersdorff'un cumartesi günü boyunca NKVD Binbaşı Krivyenko hakkındaki dosyayı tercüme etmekle uğraştığını anlattım.

"Bu mevzuda albayla birlikte hareket ettik," dedim." O da Dyakov'un Binbaşı Krivyenko olduğunu ortaya çıkarmaya benim kadar istekliydi. İkisinin birbirini pek sevdiği söylenemez."

Conrad keyifsizce baktı. "Hepsi çok güzel," dedi. "Ama Albay Von Gersdorff cumartesi akşamı mağazanın yemekhanesinde yenen yemekten sonra bir daha görülmedi. Nerede olduğunu da kimse bilmiyor?"

"Ne?"

"Yemekteyken bir mesaj alıp gitti. Arabası da ortada yok."

Endişeyle yutkundum. Krivyenko bana ateş etmeden önce albayı da öldürmüş olabilir miydi? Serbest kalacağından bu kadar emin olmasının nedeni belki de buydu.

"Albayın yemekhaneden tam olarak kaçta çıktığını öğrenebilir misiniz?" dedim.

Johannes Conrad başını salladı.

"Bir de Propaganda Bakanlığına acil bir mesaj göndermenizi istiyorum."

"Zaten gönderdim," dedi Conrad. "Dr. Goebbels şu anda Dorthmund'da. Geçen geceki RAF hava akını oradaki haberleşme ve demiryolu ağına büyük hasar verdi. Köln'den sonraki en büyük hava akını anlaşılan. Kuban ve Novorossik bölgelerinden düzenlenen Rus taarruzları yüzünden yerel haberleşme ağımız da zarar gördü."

"Von Kluge'nin neden acele ettiğini anlamaya başlıyorum," dedim.

"Ya Savaş Suçları Dairesi ve Hâkim Goldsche? Onunla temas kurmayı başarabildin mi?"

"Evet, ama oradan da pek iyi haber yok."

"Ah?"

"Hâkim Goldsche'nin eli kolu bağlı," dedi Conrad. "Bildiğin üzere Daire, Askeri Başkomutanlık'a bağlı bir hukuk bölümü. Emirlerini OKW'nin uluslararası hukuk bölümü ve Maximilian Wagner'den alıyor. Wagner de –ki zaten şu anda hasta– Dr. Rudolf Lehmann'a bağlıdır. Maalesef Lehmann'ın bu konuda hiçbir şey yapacağını zannetmem. Siyasi dengeler çok hassas, Günther."

"Benim boynum da öyle."

"Lehmann, kısa süre önce Dışişleri'ne bir not göndererek Alman askerlerine karşı savaş suçu işleyen Fransızların yargılanmasının Fransız mahkemelerine bırakılması gerektiğini söyledi. Ayrıca Fransız hükümetiyle ilişkilerin iyileştirilmesi için Fransa'daki tüm idamların da durdurulmasını emretti. Lehmann'ın fazla ileri gittiğini düşünen Berlin'deki üst düzey komutanların hiçbiri bu durumdan hoşlanmadı ve zaten bu tür meseleler her zaman için, çoğu hukukçuları hiç sevmeyen yerel komutanlara bırakılır. Üstelik

hepsi bu da değil. Rudolf Lehmann da tıpkı Von Kluge gibi Posenli. Kendisi feldmareşalin yakın dostu bir Doğu Prusyalıdır ve silahlı kuvvetlerin hukuk dairesinde general olarak görev yapmasını da Günther von Kluge'ye borçludur. Dr. Lehmann iki dünya bir araya gelse Von Kluge'nin Merkez Ordu Grubu'nda ne yaptığına karışmaz. Gücünü ve hamisini kaybetmeyi göze almaz." Conrad iç çekti. "Kusura bakma, Günther, ama vaziyet bundan ibaret."

Başımı sallayıp Conrad'ın sigaralarından birini yaktım. Dışarda yılın en sıcak günü yaşanıyordu; nihayet yaz geldiği için herkesin –Rusların bile– yüzünde tebessüm vardı. Benim haricimde herkesin.

"General Von Tresckow," dedim. "Onunla konuşabilir misiniz? Bana iyilik borcu var. Hem de Magnetofon büyüklüğünde bir borç. Bu kelimeleri aynen kullanarak bunu ona hatırlatın. O manasını anlar."

"General dün şehir dışına çıktı," dedi Conrad. "Buranın güneyindeki Kursk denen yerde büyük bir taarruz planlanıyor ve AGC baş harekât subayı olarak Feldmareşal Von Manstein ve General Model'le lojistik desteği konuşmak üzere gitti. Perşembeye kadar Smolensk'e gelmeyecek."

"O zamana kadar çoktan asılmış olurum." Sırıttım. "Evet, artık içinde bulunduğum durumu ben de idrak etmeye başladım."

"Teğmen Voss'la da konuştum," dedi Conrad. "Senin lehine şahitlik yapmaya hazır."

"Eh, hiç yoktan iyidir."

"İsteksizce."

"Feldmareşali kızdırmaktan korkuyor."

"Haliyle. Feldmareşal bu bölgede sahra polisini çok destekliyor. Voss'a piyade taarruz nişanını feldmareşal taktı. Ayrıca sahra polisinin Grushtshenski'deki çok rahat olan barakaları almasını sağladı." Omuz silkti. "Bu şartlar altında çok ikna edici bir şahit olacağını zannetmem."

"Görünen o ki pek dostum yok."

"Bir şey daha var," dedi Conrad.

"Nedir?"

"Profesör Buhtz –ki o da mevcut makamını ve kim bilir belki de haklarının iadesini Feldmareşal Von Kluge'ye borçludur– senin beylik tabancan Walther PPK üzerinde bazı adli testler yapmış. Kesin olarak emin değil –Smolensk'te yeterli araçlar olmadığından testlerden açık bir sonuç elde edememiş– ama Muhabere Onbaşı Quidde cinayetinde senin tabancanın kullanılmış olma ihtimali var. Profesör Buhtz, Quidde'yi senin vurmuş olabileceğini söyledi."

Omuz silktim. "Benim silahımla vurulmasının bir şey ispatlayacağını zannetmem," dedim. "Dr. Berruguete cinayetinde Von Gersdorff'un süpürge kabzalı Mauser'i kullanıldı. Krivyenko suçu Albay Von Gersdorff'a yıkmaya çalıştığı gibi Quidde cinayetinin suçunu da bana yıkmaya çalışıyordur."

"Evet, yüzbaşı, anlıyorum," dedi Conrad. "Ama burada yargılanan Krivyenko değil, sensin. Ayrıca o Mauser, Dyakov'un yani Krivyenko'nun değil de senin kulübende bulundu."

Gülümsedim. "Aslında yaptıkları temizliği takdir etmek gerek," dedim. "Beni asarak çözülmemiş nice suçu en yakın fare deliğine süpürecekler."

"Açıkçası bence tek şansın hatalı bir karar verdiğini itiraf etmek," dedi Conrad. "Kendini mahkemenin insafına teslim edip Alok Dyakov'u gerçekten vurduğunu ama onu öldürmeye niyetli olmadığını itiraf edeceksin. Başka bir seçenek göremiyorum."

"Evet. Belki."

"Bak, dediklerine inanıyorum. Ama dediklerini destekleyecek delilin olmadan mahkemeyi ikna edebilmen imkânsız gibi bir şey. Tüm bunların olabilecek en kötü zamanda yaşandığını da inkâr edemem."

"Sadece bu zamanda değil," dedim. "Bütün asırda bir arıza var."

Endişeyle boynumu ovaladım. "Asılma ihtimalinin muhteşem şekilde kişinin aklını başına getirdiğini söylerler. Muhteşem kelimesinin ne kadar yerinde olduğunu bilemem ama aklını başına getirdiği kesin. Özellikle daha önce birkaç idam gördüysen."

"Hermichen ve Kuhr'dan mı bahsediyorsun?"

"Başka kim olabilir ki?" Gömleğimin yakasını çekip –çok sıkıydı– uzun ve derin bir nefes aldım. "Kiewerstrasse'deki hapishanenin avlusunda pencere çerçevesinden yapılan darağacını tekrar kurdular mı?"

"Bilmiyorum," dedi Conrad.

Kiewerstrasse'deki hapishanede bulunan, muhtemel bir Katyn şahidini sorgulamaktan henüz geldiği için yalan söylediğini biliyordum.

Bir an için kendimi Kiewerstrasse'deki darağacında sallanırken gördüm, ayaklarım titriyor, bir omzum yukarı kalkmış ve dilimde ağzımdan

kabuğundan çıkmış bir yumuşakça gibi sarkmış halde. Kalbimse artık atmıyor.

"Bana bir iyilik yapın," dedim Conrad'a. "Dr. Kramsta'ya bir mektup yazacağım. Eğer sağ çıkamazsam o mektubu ona gönderir misin?"

Mahkemem Genel Karargâh'ta sabah saat onda mart ayında Hermichen'le Kuhr'un asılmadan önce yargılandığı aynı salonda –ikimizin de sonucu değiştirmeyeceğini bildiğimiz, feldmareşalle yaptığım konuşmanın ardından– başladı. Bu mahkemeyle ilgili benden farklı düşünmediği açıktı. Salona kaşları çatık girip benimle hiç göz göze gelmediğinden dolayı, emindim. Bunun hayra alamet olmayacağını bilecek kadar da mahkemeye katılmıştım. Kol saatine baktı ki bu da hayra alamet değildi. Anlaşılan öğle yemeğine kalmadan asılmam için beni suçlu bulmayı düşünüyordu.

Elbette tüm mahkemeyi karıştıracak bir şey söyleyebilirdim ama bunun akıbetimi değiştireceğini hiç zannetmiyordum. Makara imha edilmiş olduğundan Adolf Hitler'in sadakatini satın almak için Von Kluge'ye rüşvet verdiğini söylemem hiçbir işe yaramayacaktı ve bunu duyar duymaz idamımı emretmesi de muhtemeldi; ayrıca bir de Führer'le yaptığı konuşmalara kulak misafiri olan iki askerin öldürülmesi meselesiyle muhtemel bağlantısı vardı; bence bu kadar acele etmesinin asıl nedeni buydu. Bunlardan herhangi birinden bahsetmemin bir etkisi olabilir miydi? Wehrmacht bünyesindeki Prusya şövalye ve baronları, kendileri gibi bir asilzade yerine benim gibi bir köylüye inanırlar mıydı?

Hayır, Hâkim Conrad haklıydı. Tek çarem korkunç bir hata yaptığımı itiraf etmekti – kendimi divanı harbin merhametine teslim ederek Alok Dyakov'u iki kez vursam da öldürmeye niyetli olmadığımı itiraf etmekti. Aslında bu yalan da değildi. Elbette feldmareşal sırf bir Rus *Putzer*'i yaraladı diye bir Alman subayının idamını emredemezdi. Tecavüzle cinayet bir şey, bir İvan'a fiziki zarar vermekse başka bir şeydi.

Ama çok geçmeden yanıldığımı anladım. Talebime rağmen Von Kluge tüm delilleri duymak istediğini söyledi ki bunun tek manası vardı: Beni asmayı kafaya koyduğundan *Putzer*'inin sunacağı delilerle bunu meşru göstermeye çalışacaktı – Rus'un benim gerçekten de onu öldürmeye çalıştığıma dair anlatacağı hikâye.

Sol kolu sargılı ve askıda olan ama onun haricinde pek de fena görünmeyen Krivyenko çok ikna edici bir şahide benziyordu – NKVD binbaşısı olan birinden bekleneceği şekilde. Konuşma tarzından bunun onun iştirak ettiği ilk göstermelik mahkeme olmadığını anladım: Öyle inandırıcı konuşuyordu ki Engizisyon'u bile ikna ederdi. Hatta onu silahla nasıl tehdit edip ona nasıl işkence ettiğimi mahkemeye anlatmaktan pişmanmış gibi bir hali vardı. Mahkemeye hayatından nasıl endişe ettiğini anlatırken gözlerinden yaşlar dökülmeye başladı. Ben bile suçlu olduğuma ikna oldum.

Rus tam şahitliğini bitirmişti ki mahkemenin kapısının açılıp Von Gersdorff'un içeri girmesiyle sanki dünyalar benim oldu. Girişi ortalığı karıştırdı – geç kaldığı için değil de yanında Alman amiral üniforması giyen ufak tefek bir adam olduğu

için; Rusya'nın denize kıyısı olmayan bu kısmında amiral görmek sık rastlanan bir durum değildi. Adamın beyaz saçları, al yanakları, kalın kaşları ve yuvarlak omuzları vardı. Nispeten eski püskü görünen ceketinin üzerinde birinci sınıf Demir Haç nişanı bulunuyordu – sanki ihtiyacı olan tek şey oymuş gibi. Tanımasam da görür görmez kim olduğunu tahmin ettim; Von Kluge'ninse tahmine ihtiyacı kalmamıştı, o ve mahkemedeki diğerleri derhal ayağa kalktı çünkü gelen Abwehr'in başı Amiral Canaris'ten başkası değildi. Daha iyi günler görmüş çizmelerinin hemen dibinde iki tane de köpek vardı.

"Beyler böldüğüm için bağışlayın," dedi Canaris usulca. Esas duruşa geçmiş olanlara bakıp, "rahat beyler rahat," dedi.

Alman istihbaratının bir numaralı adamının gelmesiyle şaşkına dönen Feldmareşal Von Kluge haricinde herkes rahatladı.

"Wilhelm," diye kekeledi Von Kluge. "Bu ne sürpriz. Geleceğini bilmiyordum. Kimsenin Smolensk'e geleceğinden haberi yoktu."

"Benim de öyle," dedi Canaris. "Açıkçası az kalsın gelemiyordum da. Uçağım motor arızası yüzünden Minsk'e geri dönmek zorunda kalınca Von Gersdorff altı yüz kilometreyi arabayla kat edip beni almak zorunda kaldı. Ama nihayet vardık. Zavallı baron adına konuşamam ama ben geldiğime memnunum."

"Ben iyiyim, komutanım," deyip bana göz kırptı Von Gersdorff. "Nihayetinde çok güzel bir gün."

"Evet, şimdi görünce geldiğime daha da memnun oldum," diye devam etti Canaris. "Bu mah-

kemede hayati bir rol oynamak için geç kalmamışım."

"Neler olduğunu bana da söyler misin, Wilhelm," dedi Von Kluge.

"Acele etme, eski dostum, acele etme." Bir sandalyeyi işaret etti. "Oturabilir miyim?"

"Sevgili Wilhelm elbette. Gerçi madem bu kadar uzun bir yolculuk yaptın dilersen ara verelim. İstirahat ettikten sonra seninle özel konuşabiliriz."

"Hayır hayır." Canaris denizci şapkasını çıkardı, oturdu, küçük ve keskin kokulu bir sigara yaktı. "Yanlış anlama ama buraya seni ya da Albay Von Gersdorff'u değil de şu küstah herifi görmeye geldim." Canaris beni işaret etti. "Seyahat boyunca senin hakkında çok şey duydum."

Von Kluge endişeyle başını iki yana salladı. "Bu adam küstahtan da öte. Yalancı ve masum bir adamı öldürmeye kalkışan sahtekârın teki. Giydiği üniformayı hak etmeyen bir yüz karası."

"Bu durumda en ağır şekilde cezalandırılması gerekir," dedi Canaris. "O zaman mahkemeyi daha fazla geciktirmeyelim. Lütfen devam edin."

"Hemfikir olmana sevindim, Wilhelm," deyip oturdu Von Kluge. "Teşekkürler." Von Schlabrendorff'a bakıp ona şahidi sorgulamaya devam etmesini işaret etse de anlaşılan Canaris'in söyleyecekleri henüz bitmemişti.

"Fakat Yüzbaşı Günther'in öldürmeye çalıştığı kişinin kim olduğunu bilmek istiyorum."

"Benim Rus *Putzer*'im," dedi Von Kluge. "Şu anda ifade veren kolu askıda olan kişi. İsmi Alok Dyakov."

Canaris başını iki yana salladı. "Hayır," dedi. "O adam Alok Dyakov değil. Üstelik masum olduğunu da bu hayatta kimse söyleyemez. Ötekinde olabilir." Sabırla sigarasından bir nefes çekti.

"Neler oluyor böyle?" dedi Von Kluge. "Albay Von Gersdorff. Derhal bir izahat yap."

"Emredersiniz, komutanım."

"Sanırım bu noktada hukuki sürece dahil olmayanların mahkemeyi terk etmesini istesek yerinde olur," dedi Canaris. "Herkesin duymasının münasip olmayacağı şeyler söyleyeceğim, eski dostum."

Von Kluge sertçe başını sallayıp ayağa kalktı. "Mahkemeye ara verilmiştir," dedi. "Bu arada, yani... Amiral Canaris... Ve ben..."

Diğerleri salondan çıkarken Canaris feldmareşale, "Tabii olarak senle ben kalabiliriz," dedi. "Albay Von Gersdorff, Yüzbaşı Günther, Hâkim Conrad – sizler de bu meselede söz sahibi olduğunuzdan kalmanız yerinde olur. Bir de elbette Herr Dyakov. Evet, sanırım senin de kalman yerinde olacaktır. Nihayetinde buraya gelmemin nedeni sensin."

Amiralin ismini zikrettikleri haricindeki herkesin salonu terk etmesini müteakip Von Kluge bir sigara yakıp sanki mahkeme hâlâ onun denetimindeymiş gibi görünmeye devam etti; oysaki kırbacın artık kimin elinde olduğunu herkes biliyordu. Canaris devam etmeden önce köpeklerinden birini sevdi.

"Günther bence kendini şoka hazırla," dedi Canaris, Von Kluge'ye. "Alok Dyakov olarak bildiğin şu adam yani *Putzer*'in bir NKVD subayı ve salona girer girmez onu tanıdım."

"Ne?" dedi Von Kluge. "Saçmalık. O adam öğretmenmiş."

"Bu adamı daha önce de en az bir kez gördüm," dedi Canaris. "Bildiğiniz üzere içsavaş sırasında İspanya'ya defalarca girip çıkarak günümüze kadar ayakta kalan ve bize gayet iyi hizmet eden bir casus şebekesi tesis ettim. Kimi zaman Kızıllar arasında çalışarak kendimi ve İspanyolcamı imtihan etmek hoşuma giderdi. İşte yine böyle bir şey yaparken Madrid'de şu an mahkemede olan bu adamla tanıştım ama kendisi beni komünist yanlısı Arjantinli iş adamı Sinyor Guillermo olarak tanır. Ocak 1937 tarihinde Madrid'deki Sovyet elçiliğinde onunla görüşmeye gittiğimde kendisi Mikhail Spiridonoviç Krivyenko adıyla orada askeri ataşelik yapıyordu. İspanya'ya Cumhuriyetçilerin safında Beynelmilel Tugayların kurulması için gitmişti ama Barcelona ve Malaga siyasi komiseri olarak Falangistlerin saflarında olanlar kadar en az kendi saflarındakilerden de vurduğunu söyleyebilirim. Öyle değil mi Mikhail? Anarşistler, Troçkiciler. POUM. Kısacası Stalinci olmayan herkes."

Krivyenko cevap vermedi.

"İnanamam," dedi Von Kluge. "Akıl alır gibi değil."

"Aa, seni doğru olduğuna temin edebilirim," dedi Canaris. "Albayın elinde Krivyenko'nun NKVD dosyası var. Sanırım Yüzbaşı Günther'i öldürmeye çalışmasının nedeni de bu. Çünkü yüzbaşının onun kimliğini ifşa edeceğini anlamıştı. Ayrıca İspanya'da komiserken hakkında öğrendikleri nedeniyle Dr. Berruguete'yi öldürdüğüne

de hiç şüphe yok. Bence Almanlar Smolensk'i ele geçirdiğinden bu yana başkalarını da öldürdü. Değil mi Mikhail?"

Krivyenko'nun gözleri çıkışa yönelse de Von Gersdorff elinde Walther tabancasıyla yolunu kesti.

"Son suçlarını işlemeden evvel o ve Blohin adında biri, NKVD idam mangalarıyla birlikte Smolensk'e gelip devrim düşmanlarını ve Sovyetler Birliği Sosyalist Cumhuriyetçilerini öldürdü. Buna 1940 ilkbaharında öldürülen birkaç bin Polonyalı subay da dahil. Krivyenko'nun en iyi bildiği şey bu: Cinayet. Hep öyle olmuştu. Ayrıca çok da kurnazdır. Öncelikle lisan bilgisi mükemmeldir: Rusça, İspanyolca, Almanca ve hatta –öğrenilmesi çok zor olan– Katalanca bilir. Ben o dili hiç beceremedim. Ama Krivyenko'nun asıl mahareti cinayet alanındadır. İspanya'da başarısız oldu ve başarısızlığı Stalin gibi bir tirana izah etmek çok zordur – daha doğrusu tüm tiranlara. Bu da 1937'de albayken şimdi neden binbaşı olduğunu açıklıyor. Sanırım İspanya'daki beceriksizliğini telafi edebilmek için sayısız cinayet işlemesi gerektiğini düşündü. Haksız mıyım Mikhail? Rusya'ya döndüğünde az kalsın kurşuna dizilecektin, değil mi?"

Krivyenko hiçbir şey demese de yüz ifadesinden oyunun bittiğini anladığı açıktı.

"Albay Von Gersdorff bana Krivyenko'dan bahseder etmez onun kim olduğunu anladım. O yüzden de Smolensk'e gelip hürmetlerimi sunmak istedim. Asıl bilmediğiniz şeyse Albay Krivyenko'nun İspanya'daki en iyi ajanlarımdan

biri olan Eberhard Funk'un ölümünden doğrudan sorumlu olması. Bu adam hepimizin önünde ona bıçakla işkence ettikten sonra onu vurdu. Bıçakla öldürmeyi sever. Ancak zorda kalırsa ateşli silah kullanır. Krivyenko kurbanının nefesini yüzünde hissetmeyi sever." Canaris sigarasından bir nefes çekti. "Funk iyi bir adamdı. Maliye bakanının da uzaktan akrabasıdır. Walther Funk'a, Eberhard'a işkence edip onu öldüren kişinin yakalandığını söyleyebileceğim hiç aklımdan geçmezdi."

Renkten renge giren Von Kluge'nin sigarası küllükte yanıp bitti. Ellerini cebine koymuştu ve en sevdiği oyuncağı elinden alınmış bir çocuğa benziyordu.

"Asıl mesele Krivyenko'nun senin emrinde Smolensk'te bunca zaman ne yaptığı, eski dostum," dedi Canaris. "Senin *Putzer*'inken ne işler çevirdi?"

"Bolca ava çıktık," dedi Von Kluge. "Hepsi bu."

"Öyle olduğundan eminim. Rudi'nin söylediğine göre Krivyenko senin için başarılı sürek avları tertip etmiş. Evet, epey eğlenceli olmalı ve bunda da bir sorun yok. Ama Rudi'nin Mikail'in peşinde olduğu şeylerle ilgili başka fikirleri de var. Değil mi Rudi?"

"Evet, komutanım," dedi Von Gersdorff. "NKVD dosyasından Krivyenko'nun casus eğitimi almadığı açık. Amiralin de söylediği gibi kendisi polislik ve infaz konusunda uzman. Almanlar Smolensk'e geldiğinden beri kimliğini gizleyerek güvenimizi kazanıyor. Sizin güveninizi feldmareşal. İvanlara planlarımız hakkında bilgi göndermek için doğru zamanı bekliyor. İki-

nizi ben tanıştırdığımdan bundan kısmen ben de mesulüm."

Von Kluge sanki bu Berlin'de onun daha hoş karşılanmasını sağlayacakmış gibi, "Evet, evet sen tanıştırdın," dedi.

"Kışın fazla sorun çıkmadı elbette çünkü Krivyenko'nun Yüzbaşı Günther'in Katyn Ormanı katliamı soruşturmasına çomak sokmaktan başka fazla yapabileceği bir şey yoktu. Katyn katliamına dahil olmuş diğer bir NKVD subayı olan Rudakov'un kaçması hatta öldürülmesinden de muhtemelen Krivyenko sorumlu. Ayrıca zavallı Polonyalı subayların akıbeti hakkında bize kıymetli malumatlar tedarik edebilecek Doktor Batov'un öldürülmesinden de o sorumlu."

"Bunlar inkâr edilemez delillerle sabit," dedi Canaris. "Kremlin çoktan Katyn soruşturmasının düzmece olduğu ve düşman ittifakı arasına nifak sokmak için Abwehr tarafından tertip edilmiş bir kara propaganda olduğunu söylemeye başladı. Herkes bu Polonyalıları Rusların öldürdüğünü bilse de bu onları aksini söylemekten alıkoymayacak. Ama Binbaşı Krivyenko'yu Berlin'de tanık kürsüsüne çıkarabilirsek bu yalanı sürdürme konusunda daha çok zorlanacaklar. Tabii ki onun bizimle işbirliği yaptığı ya da benzeri bir şeyleri söylemeye devam edecekler. Bolşevikler yalan söyleme konusunda iyidir. Ama her halükarda Krivyenko tüm dünyaya bu savaşın inkâr edilemez gerçeklerinden birini sunabilmemiz için büyük bir fırsat olacak. Feldmareşal senin de bunun kıymetini benim kadar takdir ettiğinden eminim."

Von Kluge usulca homurdandı.

"Kursk'ta düzenleyeceğimiz yeni taarruza haftalar kaldığından Krivyenko daha faal olacaktı," dedi Von Gersdorff. "Führer'le, muhtemelen yeni taarruz hakkında yaptığınız konuşmaya kulak misafiri oldu ve bunu öğrendikleri için 537'ye bağlı iki muhabereciyi öldürdü. Şatodaki telsizi kullanarak Sovyet askeri istihbaratına –GRU– bilgi sızdırdı. Ayrıca Krivyenko'nun iki arkadaşını öldürdüğünü öğrenen Onbaşı Quidde'yi de o öldürdü."

Elbette bunlardan hiçbiri doğru değildi. Von Gersdorff muhtemelen Canaris'e Hitler'in Von Kluge'yle konuşmasının kayıtlı olduğu makara ve rüşvetten bahsetmişti ama Canaris iki muhabberecinin gerçekte neden öldürüldüğünü bildiğini Von Kluge'ye söylemeyecek kadar kurnaz biriydi. Bir feldmareşali zor duruma sokmak Abwehr'e bir fayda sağlamazdı. Tabii ki bu bana da bir fayda sağlamayacağından amiralin yolunu takip edip bildiklerimi kendime sakladım.

"En azından raporuma yazacağım budur, Günther," dedi Canaris.

"Anlıyorum," dedi Von Kluge usulca.

"Kendine bu kadar yüklenme, eski dostum," dedi Canaris. "Her yer casus kaynıyor. Savaş sırasında feldmareşal olsalar bile subayların böyle hatalar yapması doğaldır. Geçen sene benim mahiyetimdeki Binbaşı Thummel'in Çeklerin casusu olduğunu öğrendik."

Sigarasını yere atıp ayakkabısıyla ezdikten sonra köpeklerinden birini kucağına aldı.

"Bir de şu tarafından bak," dedi Canaris. "Katyn'de olan biteni bilen bir şahidin tutuklan-

masına yardımcı oldun. Polonya subaylarının katledilmesine doğrudan dahil olmuş birisinin hem de. Resim ve not defterlerini ele geçirmek kadar iyi olmasa da onlardan çok da aşağı kalmaz. O nedenle bunun senin de lehine olacağını söyleyebilirim."

Von Kluge düşünceli şekilde başını sallıyordu.

Krivyenko bu zaman zarfında sessiz kalıp bir yandan sigarasını içerken diğer yandan da, yavaşça kapanan bir kapının aralığından atlamak için fırsat kollayan bir kedi gibi, Von Gersdorff'un elindeki otomatik tabancaya bakmaya devam etti; tek kolu askıda olsa da hâlâ tehlikeliydi. Arada bir gülümseyip başını iki yana sallayarak Rusça bir şeyler mırıldanıyordu ve ilerde –belki de Berlin'de– olayların amiralin anlattığı türüne itiraz edeceği belliydi; feldmareşal de bunun farkındaydı. Ona boş yere Kurnaz Hans denmiyordu.

Sonunda Canaris'in konuşması bitince Rus yavaşça ayağa kalkıp sırtını eski efendisine dönerek amirale doğru hafifçe başını eğdi.

"Bir şey söyleyebilir miyim, amiral?" dedi kibarca.

"Evet," dedi Canaris,.

"Teşekkürler," deyip sigarasını söndürdü Krivyenko.

En ufak bir korku belirtisi göstermiyordu. Tavrı şaşırtıcı derecede mağrurdu ama yine de Berlin'de onu zor zamanların beklediğinin farkında olmalıydı.

"Bahsettiğiniz tüm o kişileri ben öldürdüm, Herr Amiral – Dr. Berruguete, Dr. Batov ve kızı. Rudakov kardeşler Dinyeper Nehrinde yüzüyor-

lar. Bunların hiçbirini inkâr etmem. Fakat o iki muhabereciyi öldürmemin asıl nedenini duymak isteyeceğinizi tahmin ediyorum. Bir diğer–"

Silah sesi hepimizi yerinden zıplattı – Krivyenko hariç; mermi tam kafasının arkasına isabet edip onun aşırı yüklenmiş bir askı gibi öne doğru devrilmesine neden oldu. Önce onu Von Gersdorff'un vurduğunu zannetsem de feldmareşalin uzattığı elinde tuttuğu Walther'i gördüm.

"Bu şerefsizin Berlin'de, herkesin önünde beni küçük düşürmesine izin vereceğimi zannetmedin, değil mi Wilhelm?" dedi feldmareşal sert bir ifadeyle.

"Hayır, zannetmedim," dedi Canaris.

Von Kluge silahın emniyetini kapatıp onu önündeki masanın üzerine koyduktan sonra salondan çıkıp gitti; Canaris az önce salondan çıkanlar tekrar içeri doluşmadan önce hemen Von Kluge'nin silahını kapıp yerde yatan Krivyenko'nun cesedinin yanına koydu.

Amiralin hakkını vermem gerekti; çok pratik zekâlı bir adamdı. Gerçekten de Krivyenko silahı başının arkasına dayayıp tetiği çekmiş gibi görünüyordu. Gerçi bir önemi de yoktu; hiç kimse Smolensk'te feldmareşali cinayetten suçlayamazdı.

"Bu Rus, feldmareşalin tabancasıyla kendini vurdu," dedikten sonra usulca ekledi. "Çehov'dan bir sahne gibi, değil mi Rudi?"

"Evet, komutanım. Benim aklımdan da aynısı geçiyordu. İ*vanov* diyebilirim."

Krivyenko'nun hareketsiz bedeninin yanına gidip botumun ucuyla dürttüm. Adam nefes al-

mıyordu ve yerde o kadar çok kan vardı ki eğilip nabzına bakmama gerek kalmadı ama bileğinin duruşundan istesem bunu kolayca yapabilirdim. Yüz üstü düştüğünde bir eli sanki arkadan bağlıymış gibi arkasında kalmıştı. Ölüm kafasına isabet eden tek kurşunla gelmişti. Mermi boynunun tam üzerine isabet edip kafatasının altındaki omurgayı parçalamıştı. Bu yara bir Alman silahından ateşlenen sekiz milimetreden küçük bir merminin marifetiydi. Kurbanın kafasındaki yara tecrübeli birinin işiymiş izlenimi veriyordu. Ayrıca bu cesedin sonunun da herhangi bir merasim yapılmadan isimsiz bir mezara atılmak olacağını biliyordum.

"Bernie, Katyn Ormanı katliamına dair tek şahidini de kaybettin," dedi Von Gersdorff.

"Evet," dedim. "Evet öyle. Ama hiç değilse adalet az da olsa yerini bulmuş oldu."

Yazarın Notu

Uluslararası Tıp Heyeti Mayıs 1943 başında Berlin'de Katyn Ormanı Katliamı'na dair raporunu açıkladı; Heyet üyelerinin tümü gönüllüydü; hiçbiri ücret ya da benzeri bir bedel almadı. Heyet, Katyn Ormanında bulunan Polonyalı subayların Sovyet kuvvetleri tarafından öldürüldüğüne hükmetti.

Sovyetler Birliği 1991 yılına kadar Katyn katliamını reddetmeye devam etti. O tarihte Rusya Federasyonu 14.500'den fazla kişinin katledilmesinden Sovyetlerin mesul olduğunu kabul etti; fakat Rusya Federasyonu'ndaki Komünist Parti eldeki sayısız su götürmez delile rağmen hâlâ bunu inkâr etmektedir.

Alman Ordusu Temmuz 1943'de Kursk Muharebesi'nde yenilmesinin ardından Smolensk'e çekildi; İkinci Smolensk Muharebesi iki ay (Ağustos-Ekim 1943) sürdü ve Almanlar yine yenildi.

Vitebsk gettosunun tasfiyesi romanda tasvir edildiği şekilde gerçekleşti.

Wehrmacht Savaş Suçları Dairesi 1945'e kadar varlığını sürdürdü. Onun faaliyetleri hakkında

daha fazla şey öğrenmek isteyenler 1979'da Nebraska Üniversitesi tarafından basılan Alfred M. De Zayas'ın aynı isimli mükemmel kitabını okuyabilirler.

Hans von Dohnanyi 1944'te Sachsenhausen toplama kampına gönderildi; 6 Nisan 1945'te Hitler'in emri üzerine, Dietrich Bonhoeffer ve Karl Sack'la birlikte aynı yerde ve zamanda idam edildi.

Temmuz 1944'te Hitler'e karşı başarısız bir bombalı suikast düzenleyen Claus von Stauffenberg'e bombaları Albay Rudolf Freiherr von Gersdorff temin etti. Savaşı sağ olarak atlatıp örnek hayatını hayır işlerine adadı. 1967'de bir trafik kazasından sonra hayatının kalan on iki yılını belden aşağısı felçli olarak geçirdi. 1980'de yetmiş dört yaşında Münih'te öldü.

Aralarında Hindenburg'un da bulunduğu, Wehrmacht'ın bazı üst düzey subayları gibi Feldmareşal Günther von Kluge'nin sadakatini de Hitler rüşvetle satın almıştır. Ama bu onu komplolara dahil olmaktan alıkoymadı; 20 Temmuz'da başarısız olan Stauffenberg komplosunun ardından SS'in kendisini tutuklayacağından korkarak Ağustos 1944'te Metz'de intihar etti.

Profesör Gerhard Buhtz –resmi tarihe göre– Temmuz 1944'te Minsk'ten kaçarken bir trenin altında kalıp öldü; fakat firar ettiği için o tarihlerde SS tarafından öldürüldüğü de iddia edilmektedir.

General Henning von Tresckow, Stauffenberg komplosunun baş aktörüydü; 21 Temmuz 1944'te Bialystok yakınlarında intihar etti.

Fabian von Schlabrendorff, Albay Stauffenberg'in Hitler'i öldürme komplosunun başarısız olmasının ardından, 20 Temmuz 1944'te tutuklanıp Roland Freisler'in ünlü Halk Mahkemesine çıkarıldı; işkence görse de konuşmadı ve toplama kampına gönderildi; savaşı sağ olarak atlattı ve 1980'de öldü.

Amiral Wilhelm Canaris, Hitler'e karşı faal bir komplocuydu ve onu öldürmeye yönelik on ila on beş arası komploya dahil oldu; temmuz komplosunun ardından tutuklanıp Avrupa'da savaşın sona ermesinden birkaç hafta önce 9 Nisan 1945'te Flossenburg toplama kampında idam edildi.

Philip von Boeselager 20 Temmuz komplosuna katılıp da savaştan sağ çıkabilen birkaç kişiden biridir; komplodaki rolü hiç öğrenilemedi ve 2008'de öldü.

Katyn Ormanındaki baş infazcı Binbaşı Vasili Mikhailoviç Blohin 1955'de aklını kaçırmış ve alkolik olarak öldü.

Hâkim Goldsche, Teğmen Voss ve Gregor Sloventzik'in akıbetleri yazar tarafından bilinmemektedir.

Mart 1943'te Rosenstrasse'de Berlin'de kalan son Yahudilerin karıları gerçekten de gösteriler tertip etmişlerdir; bu olayın hatırasına oranın hemen yakınındaki *Block der Fraunen* parkına Litfass sütunu denen bir heykel dikilmiştir.

1939'da İspanya'da Cumhuriyetçilerin yenilmesinin ardından Ciempozuelos'daki klinikte diğer bir suçlu olan Dr. Antonio Vallejo Nagera başkanlığındaki faşist doktorlar, komünistler

üzerinde tıbbi deneyler yapmışlardır. Bu konuyla ilgilenenler daha fazla bilgi için Paul Preston'ın mükemmel kitabı *Spanish Holocaust*'ı okuyabilirler.

Berlin'deki Yahudi Hastanesi 1945'te Ruslar tarafından kurtarıldı ve orada sekiz yüz Yahudi sağ bulundu. Bu bilgi için Daniel Silver'ın *Refuge in Hell: How Berlin's Jewish Hospital Outlasted the Nazis* kitabına müteşekkirim.

KATYN KATLİAMI

PHILIP KERR

Dedektif Bernie Günther 9

Berlin 1943. Stalingrad'ın üzerinden bir ay geçmiştir. Hitler Almanya'nın savaşı kazanacağında ısrar etse de, durumu daha iyi tahlil edebilen cephedeki komutanların morali düşmeye başlamıştır. Smolensk'te Kızılların Polonya askerlerini katlettiği haberi alınmıştır. Nadir görülen bir mutabakatla Wehrmacht ve Propaganda Bakanı Goebbels, Rusların gerçekleştirdiği bu vahşetin çürütülemez delillerine sahip olmak ister ve bunun üzerine Bernie Günther bölgeye gönderilir.

Bernie, Smolensk'te, kendisi gibi alt tabakadan Berlinli bir polisi küçük gören Prusyalı asilzadelerden oluşan bir tabakayla karşılaşır. Fakat Bernie'nin derdi uyum sağlamak değildir; kafasında adabı muaşeretten çok daha mühim sorunlar vardır. Tek isteği -kendisi de onun kurbanı olmadan evvel- zeki ve merhametsiz katilin kimliğini açığa çıkarabilmektir.

"Sürükleyici... Kerr her şeyin olduğundan kolay görünmesini sağlıyor."
Publishers Weekly

"Günün birinde II. Dünya Savaşı sona erecek ve o gün geldiğinde Bernie Günther olmadan ne yapacağız bilmiyorum? Yüreğim dayanmıyor."
New York Times Book Review

"Bernie Günther romanları, açık ara farkla, günümüzdeki en iyi polisiye romanlardır."
Daily Beast

ALFA
www.alfakitap.com
/alfakitap
/alfakitap

2016 THG 0463062 EDY

ALFA POLİSİYE